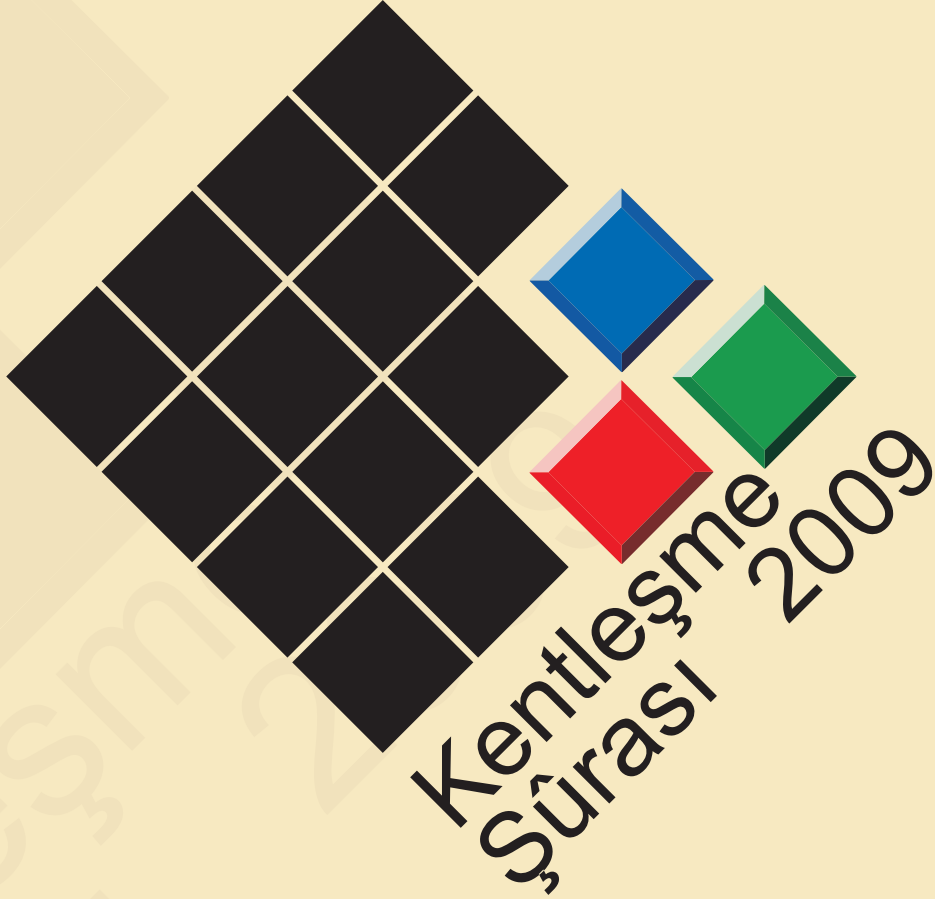

T.C.
BAYINDIRLIK VE İSKÂN BAKANLIĞI

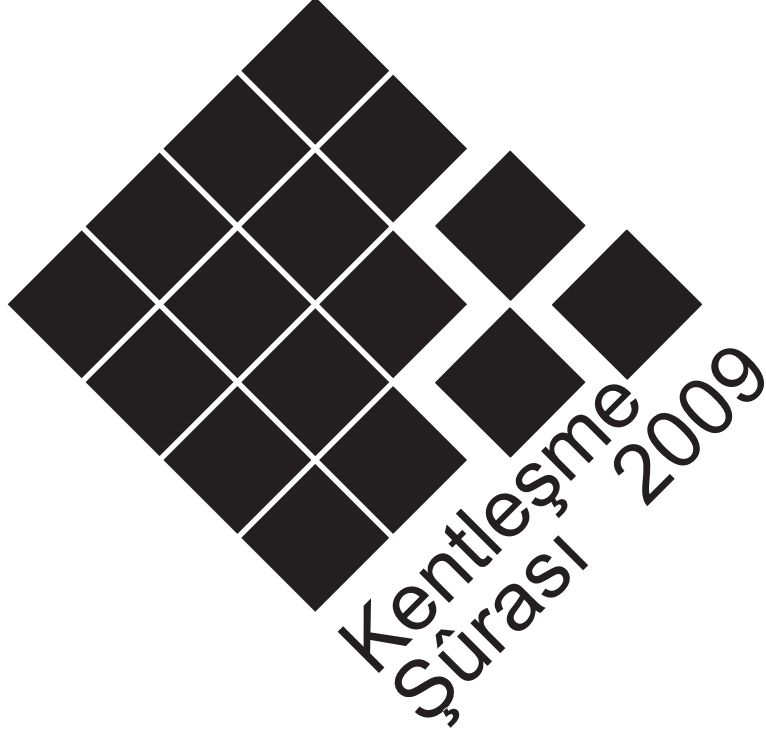

**YEREL YÖNETİMLER, KATILIMCILIK VE
KENTSEL YÖNETİM KOMİSYONU RAPORU**

ANKARA - NİSAN 2009

10

T.C.
Bayındırlık ve İskân Bakanlığı

KENTLEŞME ŞÛRASI 2009

YEREL YÖNETİMLER, KATILIMCILIK VE
KENTSEL YÖNETİM

ANKARA - Nisan 2009

SEKRETERYA BİLGİLERİ

Adres : Bayındırlık ve İskân Bakanlığı
Strateji Geliştirme Başkanlığı
Kentleşme Şûrası Genel Sekreterliği
Vekâletler Cad. No : 1 Bakanlıklar / ANKARA

Telefon : (312) 410 14 40 • 410 11 41 - 410 11 42

Faks : (312) 410 11 40

E-posta : sura@bayindirlik.gov.tr

Şûra Genel Sekreterliği adına iletişim ve koordinasyon:

Mehmet Nazım ÖZER
Telefon : (312) 410 26 45

Her türlü kullanım hakkı Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'na aittir.
Kaynak gösterilmeden kullanılamaz.

YEREL YÖNETİMLER, KATILIMCILIK VE KENTSEL YÖNETİM KOMİSYONU

Yerel Yönetimler, Katılımcılık ve Kentsel Yönetim Komisyonu tarafından hazırlanmış olan rapor ve ekleri komisyonda görüşülmüş ve kabul edilmiştir.

Komisyon üye listesi

BAŞKAN	ZAFER ŞAHİN	DR.	KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
BAŞKAN YRD.	BAHAR GEDİKLİ	DR.	ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
BAŞKAN YRD.	MUHAMMED AYDOĞAN	YRD. DOÇ. DR.	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
RAPORTÖR	CENGİZHAN AYKAN	UZMAN	BAŞBAKANLIK DPT SOSYAL SEKTÖRLER VE KOORDİNASYON GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
RAPORTÖR	DERYA DOĞAN	ŞEHİR PLANCISI	BAYINDIRLIK VE İSKÂN BAKANLIĞI TEKNİK ARAŞTIRMA VE UYGULAMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
RAPORTÖR	ERTAN GÖRAL	ŞEHİR PLANCISI	ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
ÜYE	A. ÖZLEM ALPASLAN	ŞUBE MÜDÜRÜ	ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
ÜYE	AKIN ATAUZ	ŞEHİR PLANCISI	SERBEST
ÜYE	AYŞE GÜNER	PROF. DR.	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
ÜYE	BÜLENT TANIK	ŞEHİR PLANCISI	URAY PLANLAMA LTD.ŞTİ.
ÜYE	DEMET EROL	YRD. DOÇ. DR.	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
ÜYE	DUYGU DALGIÇ UYAR	KAMU YÖNETİMİ UZMANI	TÜRK BELEDİYELER BİRLİĞİ
ÜYE	E. GÜLAY ÖNEL	Y. ŞEHİR PLANCISI	BAYINDIRLIK VE İSKÂN BAKANLIĞI İLLER BANKASI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ÜYE	GAYE DOĞANOĞLU	BELEDİYE MECLİS ÜYESİ	MURATPAŞA BELEDİYESİ
ÜYE	GÜVEN BİLSEL	PROF. DR.	SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
ÜYE	HALUK BİLGESAY	KAMU YÖNETİMİ UZMANI	BURSA VALİLİĞİ
ÜYE	HASAN HÜSEYİN CAN	GENEL MÜDÜR YARDIMCISI	İÇİŞLERİ BAKANLIĞI MAHALLİ İDARELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ÜYE	İBRAHİM BAKIR	YRD. DOÇ. DR.	SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
ÜYE	KAYHAN KAVAS	VALİ	UŞAK VALİLİĞİ
ÜYE	NEVZAT CAN	Y. ŞEHİR PLANCISI	BAYINDIRLIK VE İSKÂN BAKANLIĞI TEKNİK ARAŞTIRMA VE UYGULAMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ÜYE	OSMAN AYDIN	MİMAR	TMMOB MİMARLAR ODASI
ÜYE	RUŞEN KELEŞ	PROF. DR.	ANKARA ÜNİVERSİTESİ
ÜYE	SERDAR NİZAMOĞLU	ŞEHİR PLANCISI	TMMOB ŞEHİR PLANCILARI ODASI
ÜYE	SERİYE SEZEN	DOÇ. DR.	TODAİE
ÜYE	SEZER CİHAN	DAİRE BAŞKANI	GAZİANTEP BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
ÜYE	ŞERİF ÖNER	YRD. DOÇ. DR.	UŞAK ÜNİVERSİTESİ
ÜYE	TAHSİN BULUT	GENEL SEKRETER	BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
ÜYE	UFUK DEVECİ	DAİRE BAŞKANI	ERZURUM BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
ÜYE	YAVUZ MİLDON	İL GEN. MEC. ÜYESİ /AVRUPA KONSEYİ YER. BÖLGE. YÖNETİMLER KONGRE BAŞK.	ÇANAKKALE VALİLİĞİ İL ÖZEL İDARESİ

İÇİNDEKİLER

I. GİRİŞ	6
I.1 Komisyon Genel Çerçevesi ve Konuyu Ele Alış Biçimi	6
I.2 Komisyonun Amacı ve Hedefi	10
II. MEVCUT DURUMUN DEĞERLENDİRİLMESİ	11
II.1 Bugünkü Durum, Uygulamalar Ve Mevzuat	11
II.1.1 Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği Süreci, Binyıl Kalkınma Hedefleri Ve Yerel Yönetimlerde Katılım	11
II.1.1.1 Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı	11
II.1.1.2 Avrupa Birliği Katılım Ortaklığı Belgesi ve İlerleme Raporu	12
II.1.1.3 Birleşmiş Milletler Binyıl Kalkınma Hedefleri ve Türkiye’de Yerel Yönetimler	13
II.1.2 Türkiye’de Katılımlı Karar Alma Süreçlerinin Gelişimi	14
II.1.3 Yerel Yönetimlerde Katılımcı İyi Uygulama Örnekleri	20
II.1.3.1 Bursa Yerel Gündem 21 Programı	20
II.1.3.2 Antalya Kent Konseyi Deneyimi	21
II.1.3.3 Çanakkale Belediyesi Yatırım Planlama Komitesi Çalışması	22
II.1.3.4 Uşak İl Özel İdaresi	22
II.1.4 Yerel Yönetimlerde Katılım Mevcut Durumun Analizi ve Yasal Çerçeve	23
II.1.4.1 Türk Yerel Yönetim Modeli ve İşleyişi	23
II.1.4.2 Türkiye’de Yerel Yönetim Geleneğinin Oluşumuna İlişkin Kurumsal ve Hukuki Düzenlemeler	23
II.1.4.3 Anayasal Açıdan Türkiye’de Yerel Yönetimler	25
II.1.4.4 Yerel Yönetim Mevzuatındaki Değişiklikler	26
II.1.4.5 Belediye Yönetimlerinin Tarihsel Süreci	29
II.1.4.6 Türkiye’de Belediye Modeli ve İşleyişi	33
II.1.4.6.1 Belediye Yönetimlerinin Kurumsal Yapısının Oluşumu	33
II.1.4.6.2 Belediye Kavramı	34
II.1.4.6.3 Belediye Tüzel Kişiliğinin Kurulması	35
II.1.4.6.4 Köy Yerleşiminde Belediye Kurulması	35
II.1.4.6.5 Belediye Tüzel Kişiliğinin Sona Erdirilmesi	36
II.1.4.6.6 Belediyenin Görev ve Sorumlulukları	37
II.1.4.6.7 Belediye Hizmetlerinin Sunumuna İlişkin Temel Nitelikler	37
II.1.4.6.8 Büyükşehir Belediye Modeli	38
II.1.4.6.9 Türkiye’de İl Özel İdaresi ve Kurumsal Yapısı	39
II.1.4.6.10 Türkiye’de Yerel Yönetim Mevzuatında Yerel Ölçekte Katılım	40
II.1.4.6.11 Hemşehri Odaklı Yönetimin Kurumsallaşmasına İlişkin Olarak Belediyelere Verilen Görevler	43
II.1.4.6.12 Belediye Kanunu’nda Katılımcı Yönetim Uygulamaları	45
II.2 GZFT Analizi	50
II.2.1 Güçlü Yanlar ve Fırsatlar	50
II.2.2 Zayıf Yanlar ve Tehditler	52

III. SORUN ALANLARI, STRATEJİ VE EYLEM SEÇENEKLERİ TABLOLARI VE ÖZ RAPORLARI	55
Sorunlar	55
Strateji Seçenekleri	64
Eylem Programı Ve Göstergeler	74
IV. GENEL DEĞERLENDİRME	99
RAPOR ÖZETİ	100
SORUN STRATEJİ EYLEM TABLOSU	102
KAYNAKLAR	110

I. GİRİŞ

I.1 Komisyon Genel Çerçevesi ve Konuyu Ele Alış Biçimi

Yaygın kaniya göre “küreselleşme” olarak adlandırılan sürecin etkisi altındaki dünyada; gelişen teknoloji, değışen ve dönüşen toplumsal yapı ile sermaye-emek-kaynak-bilgi dörtlüsünün önündeki neredeyse tüm engellerin kalkması kamu yönetiminin ve gündelik yaşamın düzenlenmesinde; küresel-ulus aşırı-ulusal-yerel ölçeklerin, kamu-özel sektör-sivil toplum kuruluşları ve diğer aktörlerin katılımının ve acil-kısa-orta-uzun dönemlerin dikkate alınmasını gerektirmektedir. Bu farklı boyutların tümünün bir yansıması olan karmaşık ilişki(sizlik?)ler ağının alışlageldik anlayış ve kavrayışların ötesinde bir yaklaşımı ve uygulama biçimini gerektirdiği açıktır. Bu yaklaşımın felsefi ve yöntemsel açılımları en başta birey-toplum ilişkisinin yeniden ele alınmasını gerektirmektedir.

Bu değışim, bireyin toplum içerisindeki davranış biçimine ve kolektif yapıların dinamiklerine de yansımaktadır. Artık devlet ya da diğer kolektif yapıları sadece “etken” sıfatıyla tanımlanan yapılar olmakla kalmaz. Aynı zamanda “şu ya da bu –kılıcı”, “kolaylaştırıcı”, “paylaşımıcı”, “müzakereci”, “motive edici”, “öğrenen”, “rekabet eden”, “saydam”, “hesap verebilir”, “etkin”, “verimli” vb. gibi birçok sıfatı da takınmak zorundadır. Benzer biçimde bireyin konumu da “edilgen” olmakla sınırlı kalmaz. Her bir bireyin aynı zamanda “çözümüne yönelik (proaktif)”, “gönüllü”, “ortak”, “katılımcı”, “vizyoner” olması beklenmektedir.

Topluma ve bireye yönelik beklentilerin değışiminin kökeninde devrimsel nitelikte felsefi, siyasal ve iktisadi yeniden yapılanma süreçlerinin bulunduğu söylenebilir. Felsefi alanda toplumların ve dünyanın insan eliyle biçimlendirilmesinde akılcılığa dayalı araçsal bir yöntem yerini iletişime dayalı akılcılığa bırakmaktadır. Artık “doğru” yalnızca farklı biçimlerde akılcı çözümler arasından seçilen şey değil, farklı kesimlerce müzakere edilen ve üzerinde uzlaşılan bilgi halini almıştır. Siyasal alanda; sınıf, grup, etnik kimlik gibi alışlageldik kategoriler aşınırken liderlik, karizma ve imaj öne çıkmakta, bu sebeple de temsili demokrasilerde temsiliyetin anlamı derinden sorgulanır hale gelmiştir. Bu tür sorgulamalar halkın farklı araçlarla seçim sonrasında yönetime ve karar alma süreçlerine katılması için çaba gösterilmesinin temsili demokrasilerdeki temsiliyet krizinin aşılmasında sıklıkla önerilen bir çözüm haline gelmesi sonucunu doğurmuştur. Son olarak iktisadi alanda; kitle üretiminden esnek üretim biçimlerine geçilmesi, dünyanın sanayi üretim merkezinin batıdan doğuya kayması, küreselleşme sonucunda dünya ekonomisinin dalgalanmalar karşısında aşırı kırılmaşması ve bunun sonucunda devletin ekonomiye müdahalesinin yeniden bir ihtiyaç haline geliyor olması gibi sayısız unsur bireylerin iktisadi karar alma mekanizmalarında yeni görev ve sorumluluklar üstlenmesini gerekli kılmıştır.

Bu dönüşümler üç farklı anlamıyla “katılım” süreçlerini öne çıkarmaya başlamıştır. İlk olarak kamu yönetimi süreçleri iletişim ağırlıklı süreçler haline gelmektedir. İletişimin en yüzeysel biçimi olan bilgilenme ve bilgi edinme uygulamalarının yaygınlaşması bunun bir yansıması olarak görülebilirse de temel olarak hedeflenen kamu yönetiminin bütününün ve tüm sürecinin hizmet sunulmakla yükümlü bulunan yurttaşlarla iletişim içerisinde iyileştirilmesi ve dönüştürülmesidir. İkinci olarak yurttaşların katılımının sağlanmasında iletişimin salt kendi başına yeterli olmayacağı, devletin katılımı yapılandırmak için gerekli koşulları sağlamak ve yapılandırmak yükümlülüğünde olduğu kabul edilmektedir. Kent konseyleri, koruma amaçlı imar planlarının hazırlanmasında zorunlu hale getirilen katılımcı toplantılar gibi bazı uygulamalar bu yaklaşımın bir ürünü olarak kabul edilebilirler. Ancak burada da

devletin kolaylaştırıcılık işlevini aşan, yukarıdan aşağı ve yaptırımcı bir tavrı belirlemesi de katılımcılığın doğasına aykırı bulunmaktadır. Katılımcı süreçlerin temel olarak devlet tarafından yapılandırılırsalar da yurttaşların gönüllü katılımı ile gerçekleştirilmeleri ilkesel olarak kabul edilmektedir. Üçüncü olarak, katılımın karar alma süreçlerinde yer almanın dışında kamu yönetimi süreçlerinde aktif bir şekilde, gönüllülüğe dayalı olarak görev almak anlamının bulunduğu da kabul edilmektedir. Sonuçta, uygulamada bu üç farklı katılım biçiminin her birinin belli ölçülerde bir arada bulunduğu söylenebilir.

Bu süreçler kamu yönetiminde kendisine en fazla yerel yönetimlere ilişkin tartışmalarda ve yeniden yapılandırma çalışmalarında yer bulmaktadır. Doğaları itibarıyla yurttaşları yakınlıklarından dolayı katılımcı oldukları düşünülen yerel yönetimler, katılımcılığa ilişkin tartışmaların da kaçınılmaz olarak odağına oturmaktadır. Aslında tartışmaların temel kaynağı doğaları sebebiyle katılımcı oldukları varsayılan yerel yönetimlerin gerçekte çoğu zaman katılımdan uzak örneklerle de ortaya çıkabilmeleridir. Bu temel çelişki yerel yönetimlerin daha hesap verebilir, saydam ve katılımcı hale getirilmelerinin ana bir sorun alanı olarak ele alınmasına sebep olmuştur.

Aslında yerel yönetimler düşünüldüğünde kentleşme süreçleri içinde sorunun sadece katılımı sınırlı olmadığı da görülecektir. Yerel yönetimler kentleşme sürecinde yerel siyasal süreçlerden yerel temsil sorununa, hizmetlerde etkinlik ve verimlilik tartışmalarından sosyal adalete kadar birçok konuda tartışmalara konu olmaktadır. Bu tartışmalar bir yanı sıra neo-liberal politikalar doğrultusunda yerel yönetimlere yetki, sorumluluk ve kaynak aktarımını öngören yaklaşımların daha eleştirel bir biçimde gözden geçirilmesini gerektirirken, bir yandan da yerel yönetimlerin kapasitelerinin geliştirilmesi için çalışmalar yapılmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Değişen dünya koşulları bu sebeplerle birçok anlamda yerel yönetimlerin hem bir fırsat hem de bir sorun alanı olarak görülmesine sebep olmaktadır. Yerel yönetimler devlet-yurttaş ilişkilerinin geliştirilmesine kadar birçok konuda mesafe kaydedilebilmesi için önemli fırsatlar sunarken, katılımcılığın artırılması, denetimin etkinleştirilmesi gibi konular düşünüldüğünde yeni mekanizmalar gerektiren sorun alanları da yaratmaktadırlar.

Tüm bu tartışmalar Kentleşme Şurasının açılış toplantısında dile getirilen “yönetişim” kavramı etrafında daha da berraklaşmaktadır. En genel anlamıyla idarenin hesap verebilir, katılımcı, saydam, etkin ve verimli hale getirilmesi olarak özetlenebilen ama uygulamada özelleştirme, serbestleştirme, kuralsızlaştırma ve piyasalaştırma uygulamalarıyla ilişkilendirilen bu kavram, alışlageldik yönetim yaklaşımlarının değişmesi teması etrafında asıl anlamını bulmaktadır. Belki de bu anlamda değişen dünya koşullarında yerel yönetimlerin yaşadıkları değişimi en iyi özetleyen ifade “yönetim anlayışından yönetişim anlayışına geçiştir”.

Komisyon çalışmalarına bu tür düşüncelere ilişkin tartışmaları ve görüşleri paylaşarak başlamıştır. Çalışmaların başında, Komisyon çerçevesi için Şura Sekreteryası tarafından önerilen ve “Sürdürülebilir Kalkınmanın Sektörel Politikalara Uyarlanması” Projesinin sonuçlarını yansıtan bazı başlıkların da bu geçişi yansıttığı konusunda hemfikir olunmuştur. Komisyon çalışmaları için önerilen başlıklar gözden geçildiğinde başlıkların çok farklı ölçeklerde, farklı ayrıntılarda birçok konuyu içerdiği görülmektedir:

- Planlama hiyerarşisinde bölge ölçeğinde plan yapan, uygulayan, izleyen ve değerlendiren bölgesel kurumlar
- Yerel Yönetimlerin planlama, uygulama ve denetim konularındaki kapasiteleri ve eğitim çalışmaları

- Kentsel yönetime katılım mekanizmaları
- Kent ve hukuk sistemi
- Yeni bir vatandaş – devlet ilişkisi model arayışı
- Toplumun planlama ve uygulama süreçlerine sürekli katılımı
- Mahalle, semt ve alan ölçeğinde örgütlenme ve yerel sahiplilik modellerinin geliştirilmesi
- Özel İdare ve Belediye yönetimleri arasında katılım ve eşgüdüm

Komisyon başlangıçta yaptığı tartişmalarda bu denli geçiş bir yelpazenin ele alınmasının verimli ve doğru olmayacağı kabulünde bulunmuş ve çerçevesini daraltma kararını almıştır. Komisyon erevesinin belirlenmesinde iki temel varsayımla hareket edilmiştir. Birinci olarak Komisyon yukarıda sayılan tüm başlıkların “katılım” kavramı çerçevesinde anlam kazandığını ve katılıma ilişkin olarak yapılacak bir çalışmanın bu başlıklarda ifade edilen sorunları çözmede anahtar role sahip olduğunu kabul etmiştir. İkinci olarak da katılımın kendi başına izole edilmiş ve soyut bir kavram olarak değil “yönetimden yönetişime geçiş sürecindeki gerilimleri yaşayan ve fırsatlarından faydalanan yerel yönetimler” bağlamında anlam kazanan bir kavram olarak ele alınması gerekliliğinin önemli olduğu varsayılmıştır. Dolayısıyla yukarıdaki başlıklardan “katılım” nemsenmekle birlikte katılımın yerel yönetimlerin farklı süreç ve mekanizmalarıyla ilişkisel anlamda ele alınması benimsenmiştir.

Bu varsayımlarla hareket eden Komisyon alışma yönteminin de bu varsayımlara uygun bir deneyim olarak gerçekleştirilmesini önemsemiş ve çalışma yöntemini buna göre tasarlamıştır. Bu doğrultuda Komisyon çalışmalarının en üst düzeyde katılımcı yöntemlerle gerçekleştirilmesi, gerekli olan tüm noktalarda yenilikçi katılım ve moderasyon tekniklerinin kullanılması, bu teknikler yardımıyla üretilen fikir ve düşüncelerin sonuç ürününe yansıtılması tercih edilmiştir. Bu anlamda Komisyon Başkanı olarak seçilen Dr. Savaş Zafer şahin’in geçmiş deneyimlerine dayalı olarak aynı zamanda moderatör olarak görev yapması ve belirlenen yöntemin uygulanmasına katkıda bulunmasına karar verilmiştir.

Çalışmanın başında yöntemini bu şekilde belirleyen Komisyon çalışmasının her aşamasını etkileşimli ve öğrenen bir deneyim olarak yürütmüştür. Çalışmanın başında Dr. Savaş Zafer şahin moderasyonu ile özel bir yöntem kullanılarak gerçekleştirilen beyin fırtınası sonucunda GZFT belirlenmiş, daha sonra zayıf yanlar ve tehditlerden yola çıkılarak sorun alanları, güçlü yanlarla fırsatlardan yola çıkılarak da temel stratejiler ortaya konmuştur. Belirlenen sorun ve stratejiler daha sonra yine yenilikçi yöntemler kullanılarak eylemlere ve performans göstergelerine dönüştürülmüş ve temel strateji tablosu tamamlanmıştır.

Komisyon çalışmalarını yürütürken belirlenen strateji ve eylemlerden yola çıkarak geri beslemelerde bulunmuş, çalışma yöntemini sürekli olarak güncellemiştir. Bu şekilde Komisyon çalışmasının kendisi bir katılımcı öğrenme sürecine dönüşmüştür. Bu güncellemelerden en önemlisi “katılıma ilişkin iyi uygulama örneklerinin tanıtılması” için yapılmıştır. Komisyonun yaptığı tartişmalar sonucunda katılımın geliştirilebilmesi için yurt içinde ve dışında katılımcı uygulamaların tanıtılması ve bu şekilde bilinçlendirme sağlanması stratejisi belirlenmiştir. Komisyon da bu doğrultuda yapılan çalışmalarda tespit edilen ve Komisyon yelerinin önerdikleri rneklerle Komisyon raporunda atıfta bulunulması kararlaştırılmıştır. Bu şekilde iyi uygulamaların tanıtılmasının ilk adımı bu öneride bulunan Komisyon tarafından gerçekleştirilmesi sağlanmış olacaktır.

Komisyon çalışmalarında katılımcı ve öğrenen bir sürecin yaşanması özgün bir grup ve sosyalleşme deneyiminin ortaya çıkmasını da sağlamıştır. Çok farklı kurum ve alanlarda gelen Komisyon üyeleri benzerine az rastlanır bir paylaşımda bulunma fırsatını bulmuş, kalıcı dostluklar kurulmuştur. Bu paylaşımlar en güzel örneklerini Komisyon Üyesi Sn. Yavuz Mildon'un geçirdiği elim rahatsızlığına ilişkin üzüntü ile yine Komisyon Üyelerinden Sn. Bülent Tanık'ın Çankaya Belediyesi Başkan Adaylığı ile Sn. Gaye Doğanoğlu'nun Belediye Meclis Üyeliği Adaylığından duyulan memnuniyetin paylaşımında göstermiştir.

Bu tür paylaşımlar etrafında çalışmalarını yürüten Komisyon çalışmalarına "katılımın anlamı" üzerine yapılan açık uçlu tartışmalarla da yön vermiştir. Kuramsal olarak çoklu anlamlara sahip, uygulamada da karmaşık bir ilişkiler bütünü nü ifade eden katılım kavramının yukarıda ifade edilen kavramsal çerçevelerde de ifade edilmeye çalışıldığı gibi çok farklı noktalara giden şekillerde kavrandığı görülmüştür. Komisyon bu çok farklı anlamlandırmaları ortaklaştırarak katılım konusunda bir ortak ifade bulmaya çalışmıştır. Bu sebeple Komisyon raporunun başında en basit ifadesiyle Komisyon'un "katılımdan ne anladığı"na ilişkin temel bazı noktaların önemli olduğu düşünölmüştür. Bu anlamda Komisyon katılma ilişkin temel varsayımlarını "katılımın örgütsel sonuçları", "katılımın boyutu", "katılımın temel ilkeleri" kapsamında ifade edecektir.

Komisyon katılımın örgütsel sonuçlarının sınırlarını çizerken kamu yönetiminin genel yapısını ve dönüşüm eğilimlerini dikkate almıştır. Katılım bir yanıyla var olan temsili demokratik sistemin yapısıyla bir yanıyla da devletin örgütsel yapılanmasıyla ilişkili olduğundan sıklıkla katılımın var olan temsili mekanizmalarla ilişkisi tartışılmıştır. Bu tartışmalarda katılımın temsili sistemin bir alternatifi değil eksikliklerini tamamlayan, iyileştiren bir kavram ve uygulama olduğu tespiti yapılmıştır. Bu sebeple Komisyon katılıma ilişkin stratejileri tartışırken tartışmanın dışına taşıp Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı gibi köktenci yaklaşımlar belirlemekten kaçınmıştır. Genel olarak var olan mekanizmaları iyileştiren, yeni ihtiyaçlara göre yeni mekanizmalar tanımlamaya çalışan bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu çerçevede sosyolojik anlamda demokratik toplum yapısını, süreç analizi anlamında katılım sürecini, kurumsal kapasiteleri, mevzuat ve yasal düzenlemeleri dikkate alan öneriler geliştirilmiştir.

Katılımın boyutu açısından bakıldığında da Komisyon noktasallıktan kaçınan bir yaklaşım benimsemiştir. Var olan katılımcı uygulamalara bakıldığında katılımın yerel yönetimlerin iş ve işlemlerini yürütmesinde sadece noktasal olarak var olduğu görölmektedir. Örneğin sit alanlarında koruma amaçlı imar planları yapılırken mevzuata göre en az iki katılımcı toplantı yapılması öngörülmektedir. Sit alanlarının sahiplendirilmesi, farkındalık yaratılması ve en başında planların uygulamaya konması için daha etkin bir katılım mekanizması gerekirken bu toplantılar yasal zorunluluk sebebiyle yerine getirilen aşamalar olarak görölmektedir. Bu sebeple Komisyon katılımın yönetsel süreçlerin herhangi bir noktasına özgü, kısıtlı ve dar anlamlı bir katılımı değil en az yönetsel sürecin kendisi kadar önemsenen, sürecin her aşamasında var olan ve kendi başına bir amaç haline gelen bir katılım anlayışını yaygınlaştırmayı kabul etmiştir.

Komisyon katılıma ilişkin temel ilkeleri arasında devletin katılıma ilişkin müdahale biçimi de ele alınmıştır. Genel olarak katılımın örgütlenmesinde ve yapılandırılmasında devletin etkin bir biçimde müdahalede bulunması ve yukarıdan aşağıya bir yöntemin izlenmesi ya da katılımın doğasına uygun olarak devletin müdahalesinin en aza indirgenip tamamen gönüllülüğe dayanan bir katılım sürecinin gerçekleştirilmesi gibi iki ayrı yaklaşım tartışılmıştır. Katılım tanım gereği gönüllülüğün esas olduğu bir mekanizmayı içerse de kimi zaman

katılım süreçlerine ilişkin bilgilendirme, bilinçlendirme ve yapılandırma çalışmalarının devlet tarafından gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Ancak devletin bu müdahalesi katılımın esasına zarar verecek boyutlara ulaşmamalıdır. Özellikle katılımın aşırı yapılandırıldığı durumlar oluşması, katılımın bürokratik bir kurallar dizisi haline getirilmesi katılıma zarar verebilecek bir durum oluşturmaktadır. Bu sebeplerle Komisyon katılımında devlet müdahalesiyle gönüllük esası arasında bir denge kurulmasını benimsemiştir. Katılımda devletin rolü yapabilir kılan müdahaleler ve katılımın temel altyapısını oluşturmakla sınırlı olmalıdır.

Bu çerçevede Komisyon katılıma ilişkin olarak aşağıdaki ilkeleri de kabul etmiştir:

- Süreklilik
- Bütüncülük
- Gönüllülüğe Dayalılık
- Vizyonerlik

Yani katılım; yönetsel süreçlerin kendisi gibi bir sürekliliğe sahip olmalı, noktasal ve başlayıp biten bir uygulama şeklinde anlaşılmalı, sadece bir kurumsal yapı ya da mekânsal ölçekte sınırlandırılmamalı, mümkün olduğunca tüm kurumsal yapıları ve mekânsal ölçekleri kapsmalı, gönüllüğe dayanmalı ve salt bireysel ya da kurumsal çıkarların temsili için katılımı değil yaşanan kentin ya da toplumun geleceği için karşılık beklenmeden yaratıcılığa dayalı bir vizyonerliği de içermelidir.

Komisyon tüm çalışmalarını bu tartışmalar ve ilkeler etrafında öğrenen bir süreç olarak tasarlamış, gerçekleştirmiş ve sonuçlandırmıştır. Bu sebeple Komisyon, komisyon çalışmasının kendisinin iyi bir katılım uygulaması örneği olarak incelenmeye değer olduğunu kabul etmektedir.

1.2 Komisyonun Amacı ve Hedefi

Komisyon, yukarıda çizilen çerçevede; temsili sistemin eksikliklerini giderecek ve aktif yurttaşlık uygulamalarını arttıracak, sürekli, bütüncül, devletin yapabilir kılan müdahaleleri ile altyapı oluşturma müdahalelerini içeren, gönüllüğe dayalı, vizyoner kendisi bir amaç haline gelmiş katılımcı mekanizmaların ve katılım süreçlerinin yerel yönetimlerde ve yerel yönetim uygulamalarında yerleşmesini sağlamak için gerekli sorun alanlarını tespit etmeyi, strateji-eylem-gösterge dizisini belirlemeyi amaçlamaktadır.

Bu amaca yönelik olarak Komisyon, Türkiye’de geçtiğimiz elli yıldan daha farklı bir evreye giren kentleşme sürecinin daha yaşanabilir, sürdürülebilir mekânlar üretebilmesini, bunun için de yurttaş katılımının en önemli amaçlardan biri olarak belirlenmesini, bu doğrultuda gerekli yasal, yönetsel ve kapasite oluşturma çalışmalarının yapılmasını öngörerek belirlediği eylem planının gerçekleştirilmesi durumunda katılımcı süreçlerin Türkiye’de özellikle kentlerde yaygın bir şekilde kullanılmasını hedeflemektedir.

II. MEVCUT DURUMUN DEĞERLENDİRİLMESİ

II.1 Bugünkü Durum, Uygulamalar ve Mevzuat

II.1.1 Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği Süreci, Binyıl Kalkınma Hedefleri ve Yerel Yönetimlerde Katılım

Avrupa Birliği genişleme, derinleşme ve bütünleşme süreçlerine eşlik eden standartlaşma ve özgünlüklerin korunması çabalarında “yerindenlik” (subsidiarity) kavramı örneğinde olduğu gibi yerelleşme ve yerel yönetimlere ayrı bir önem verilmektedir. Avrupa Birliği sürecinde yerel yönetimlere ilişkin birçok konuda sürekli olarak yeni kararlar alınmakta, “çok düzeyli yönetim” ve “küresel yönetim” kavramları doğrultusunda yeni yaklaşımlar geliştirilmektedir. Ancak bu yaklaşımların hem temel kaynağı olan hem de Türkiye’nin Avrupa Birliği sürecinin hızlanmasına neredeyse koşut olarak imzaladığı “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı” bu belgeler arasında en belirgin olanlarından birisi olarak kayda değerdir. Bu ve bunun gibi birçok belge dikkate alınarak Türkiye’nin Avrupa Birliği ile ilişkilerini tanımlayan katılım ortaklığı belgelerinde ve ilerleme raporlarında yerel yönetimlerin yetki ve sorumlulukları ile kapasiteleri konusunda değerlendirmelerde bulunmaktadır.

Bunun yanı sıra sürdürülebilir kalkınma ve küresel sorunlara ilişkin olarak Birleşmiş Milletler gibi uluslar arası kuruluşların hazırladıkları diğer bazı belgelerde de Türkiye’de yerel yönetimlerin mevcut durumu ve geleceğine ilişkin önemli hükümlere yer verilmiştir. Birleşmiş Milletler tarafından ilan edilen ve 2015 yılına kadar dünyada fakirliğin sürdürülebilir bir biçimde yarı yarıya azaltılmasını öngören “Binyıl Kalkınma Hedefleri” bu belgelerin en önemlilerinden birisidir. Avrupa Birliği sürecindeki belgeler gibi bu belgelerin de Türkiye’de yerel yönetimlere ilişkin yaklaşımın şekillenmesinde kaçınılmaz olarak çok önemli etkilerinin olduğu söylenebilir.

Bu sebeplerle Türkiye’nin yerel yönetimlere ve katılıma ilişkin yaklaşımlar ele alınırken bu değerlendirmelerin gözden geçirilmesi yaşamsal önem taşımaktadır. Mevcut uluslararası belgelerde yer alan yerel yönetimlerin kavramsallaştırma biçimi kimi zaman olduğu gibi, kimi zaman da ulusal ve yerel önceliklerin süzgecinden geçirilerek ulusal yaklaşımların belirlenmesinde etkin olmaktadır. Bu etkinlik yer yer tepkisel ve eleştirel ele alışlara yol açsa da genel olarak Türkiye’de yerel yönetimlerin ele alınışında uluslar arası koşulların ve kavramsallaştırmaların etkili olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. Bu raporun hazırlandığı zaman diliminde tüm küresel sistemde etkili olan ekonomik krizin zaman içerisinde dünyada yerel yönetimlere ilişkin kavrayış üzerinde derin etkileri olacağı söylenebilirse de bu etkilerin uluslararası düzlemde Türkiye düzlemine nüfuz etmesinin belli bir zaman alacağı varsayılmaktadır. Bu sebeple yapılan analiz de mevcut belgelerin bugüne kadarki uygulamaları temel alınmıştır. Ancak, gelecek zaman diliminde küresel ekonomik kriz etkisiyle bu belgelerin yorumlanışında ve uygulamasında ortaya çıkacak değişiklikleri ele almak ve kavramsallaştırmak da daha sonra yapılacak benzer çalışmaların görevi olmalıdır.

II.1.1.1 Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı

Günümüz Avrupa’sında yerelleşmenin ve yerel yönetimlerin temel ilke ve esaslarını belirleyen belge Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartıdır. Avrupa Konseyi, 1981–1984 yılları arasında yerel idarelerin özerkliği ile ilgili bazı ilkeleri tartışmış ve bir karar tasarısı hazırlamıştır. “*Yerel idarelerin güçlendirilmesi, özerkliklerinin savunulması, yerinden yönetim ve demokrasi*

ilkelerine dayanan bir Avrupa'nın kurulmasının temel koşuludur” görüşünden hareketle hazırlanan tasarı daha sonra “Özerklik Şartı” olarak Avrupa Konseyi’nce kabul edilmiştir. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, 15 Ekim 1985 tarihinde imzaya açılmıştır. Türkiye anlaşmayı 21 Kasım 1988’de imzalamış, anlaşmanın 1991 yılında da 3723 sayılı yasa ile TBMM tarafından onaylanması uygun görülmüş ve 1992’de 92/3398 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanmıştır. Anlaşmanın yürürlük tarihi ise 1 Nisan 1993 olarak belirlenmiştir. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartında Belirtilen ilkeler yerel yönetimlere verilen önemin en önemli göstergelerinden birisidir. Yerel yönetimlerin özerk birer kurum olarak ele alınmasındaki en önemli etkenlerden bir tanesinin yerel yönetimlerin halka yakınlığı ve dolayısıyla katılımcı uygulamalara ilişkin varsayılan gizil güçleridir. Bu sebeple Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartına ilişkin esaslara göre yerel yönetimlerin özerkliğindeki başat koşulun katılımcılık olduğu söylenebilir.

II.1.1.2 Avrupa Birliği Katılım Ortaklığı Belgesi ve İlerleme Raporu

Ülkemizin içinde bulunduğu en önemli ulus-ötesi bütünleşme süreci olan Avrupa Birliği yakınlaşmasında ülkemizin mesafe kat etmesi gerekli görülen en önemli alanlardan birisi kamu yönetimi, özel olarak da yerel yönetimlerdir. Türkiye için hazırlanan Katılım Ortaklığı Belgelerinin neredeyse tamamına yakınında yerel etkin, verimli, şeffaf, katılımcı ve hesap verebilir yerel yönetimlerin oluşturulması Türkiye’nin kısa dönemli öncelikleri arasında sayılmaktadır. 2 Şubat 2008 tarihli Katılım Ortaklığı Belgesinin Kısa Vadeli Öncelikler ana başlığı altında yer alan “Siyasal Diyalog, Demokrasi ve Hukuk Devleti” alt başlığı altında “merkezi yönetimi yeniden yapılandırarak, yetkileri yerel yönetimlere aktararak ve yeterli kaynak aktararak yerel yönetimleri güçlendirmek” temel bir faaliyet alanı olarak belirtilmiştir.

Nitekim Avrupa Birliği tarafından hazırlanan Türkiye 2008 İlerleme Raporunda da bu konuda çarpıcı değerlendirmelerde bulunmaktadır. İlerleme Raporunun 7. sayfasında¹ “hükümet” başlığı altında:

Yerel yönetimler konusunda, Meclis, Mart 2008’de belediyelere ilişkin bir Kanun kabul etmiştir. Bahse konu yasa 43 yeni ilçe oluşturmuş, 239 belediyeyi birleştirmiş ve 863 belediyeyi kapatmıştır. Temmuz 2008’de Meclis, yerel yönetimlerin görevlerini daha etkili bir şekilde yerine getirmelerini sağlamak amacıyla gelirlerini arttıracak bir yasayı kabul etmiştir. Yerel yönetimlere ilişkin yasaların uygulanmasına ve kapasite artırımına devam edilmiştir. Ancak, belediyelere ilişkin Mart 2008’de kabul edilen yasa, CHP’nin başvurusunun ardından Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmektedir. Yerel yönetimlere daha çok yetki devrini amaçlayan Kamu Yönetimi Hakkında Çerçeve Yasa konusunda bir ilerleme sağlanamamıştır. Vatandaşların yerel yönetimlere katılımını arttırmak için bir platform olarak düşünülen Kent Konseyleri sadece az sayıda şehirde etkili olarak çalışmaktadır. Tüm Kent Konseylerini güçlendirmek için çaba gösterilmesi gerekmektedir. Hesap verebilirlik sistemleri ve şeffaflık da güçlendirilmelidir... Yerel yönetimlere ilişkin olarak ise, ahiren kabul edilen yerel yönetim yasalarının hayata geçirilmesi ve yerel yönetimler lehinde âdemi merkezîyetçiliğin güçlendirilmesi gerekmektedir.

denilmekte, yerel yönetimlere daha fazla yetki, kaynak ve sorumluluk verilmesi gerektiğinin ve bu yapılırken de katılımcılığın geliştirilmesinin altı çizilmektedir.

¹ 2008 Yılı AB İlerleme Raporunun değerlendirilmesinde Avrupa Birliği Genel Sekreterliğinin internet sitesinde (http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdavlikSureci/İlerlemeRaporlari/turkiye_ilerleme_rap_2008.pdf) bulunan gayri resmi tercüme kullanılmıştır.

Yine İlerleme Raporunun 9. sayfasında “Yolsuzlukla Mücadele Politikası” başlığı altında:

Bununla birlikte, Hükümet kapsamlı bir yolsuzlukla mücadele stratejisi hazırlayamamıştır. Bu alanda politika belirleme konusunda yeterli siyasi destek alınamamıştır. Ayrıca, sivil toplumu kapsayan ve yolsuzlukla mücadele stratejilerinin uygulanmasının denetimi ile yeni stratejilerin önerilmesi görevlerini üstlenecek genel bir gözetim organı oluşturulması gibi GRECO’nun en önemli tavsiyelerinden birçoğu yerine getirilmemiştir. Özellikle gayrimenkul şirketleri, yerel yönetimler ve üniversitelerin adlarının karıştığı yolsuzluk olayları basında sıkça yer almıştır. Sonuç olarak, kanun uygulayıcı birimler, birçok kuruma yönelik olarak yüksek profilli yolsuzluk soruşturmaları yürütmüşlerdir.

denilerek yerel yönetimlerin yolsuzlukla ilgili birçok sorunun da parçası olduğuna değinilerek yerel yönetimlerin hesap verebilirliğinin ve denetiminin önemli olduğu vurgusu ortaya konmuştur. Bu tür eleştiriler İlerleme Raporunun 66. sayfasında “İdari Kapasite” başlığı altında da tekrarlanmıştır:

İdari kapasitede sınırlı ilerleme kaydedilmiştir. IPA bünyesindeki operasyonel programların uygulanmasına yönelik hazırlıklar için sağlanan AB yardımları çerçevesinde verilen ve hâlihazırda devam eden eğitim ve teknik yardımlar, daha çok merkezi idare düzeyinde sınırlı kalmıştır. Bu çerçevede, uygulama birimleri olarak saptanan Bakanlıklarda bir miktar kapasite geliştirilebilmiştir. Bölgesel düzeyde idari kapasite zayıf olmaya devam etmektedir; bunun nedenleri arasında, Kalkınma Ajansları Kanunu’nun askıya alınması ve bölgesel yapılar oluşturmaktaki başarısızlık da yer almaktadır. Yerel/bölgesel idarelerin ve paydaşların programların uygulanmasına katkıları oldukça sınırlı kalmaya devam etmiştir. Bu alandaki hazırlıklar yavaş ilerlemektedir.

Görüldüğü üzere 2008 Yılı AB Katılım Ortaklığı Belgesi ve İlerleme Raporunda yerel yönetimlerin yetki, sorumluluk ve kaynaklarının artırılması konusunda eleştirilerde bulunulurken, aynı zamanda da yerel yönetimlerin denetimi ve kapasite artırımı konularında uyarılarda bulunulmaktadır. Yerelleşme önemsenirken kurumsal araçlara, katılıma ve kapasite artırımına vurgu yapılmaktadır.

II.1.1.3 Birleşmiş Milletler Binyıl Kalkınma Hedefleri ve Türkiye’de Yerel Yönetimler

2000 yılı Eylül ayında Birleşmiş Milletler Binyıl Zirvesi olarak anılan toplantı gerçekleştirilmiş ve bu toplantıda 2015 yılına kadar dünyada yoksulluğun yarı yarıya azaltılması için sekiz önemli hedef konmuştur. Bu hedefler aşağıdaki gibidir²:

- 1: Aşırı yoksulluğu ve açlığı ortadan kaldırmak
- 2: Herkes için evrensel ilköğretim sağlamak
- 3: Cinsiyet eşitliğini teşvik etmek ve kadının güçlendirilmesini sağlamak
- 4: Çocuk ölümlerini azaltmak
- 5: Anne sağlığını iyileştirmek
- 6: HIV/AIDS, sıtma ve diğer hastalıklarla mücadele
- 7: Çevresel sürdürülebilirliği sağlama
- 8: Kalkınma için küresel bir ortaklık kurmak

Bu hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için öncelikle her ülke için bir durum raporu hazırlanarak

² Binyıl Kalkınma Hedefleri Türkiye Raporu <http://www.un.org.tr/index.php?LANG=1&ID=21> adresinden alınarak değerlendirilmiştir.

her bir eylem başlığı altında potansiyel ve kapasite belirlenmeye çalışılmış, ulusal eylem planlarına girdi sağlanmıştır. 2005 yılında yayımlanan Türkiye Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporunda da bu anlamda değerlendirmelerde bulunulmuştur. Bu değerlendirmeler içerisinde yerel yönetimlere ilişkin önemli tespitlere yer verilmiştir. Özellikle Binyıl Kalkınma Hedeflerinin 7.si olan “Çevresel Sürdürülebilirliğin Sağlanması” başlığı altında 61. sayfada yerel yönetimlere atıfta bulunmaktadır. Yapılan değerlendirmede Türkiye’de yerel yönetimlere ilişkin olarak nüfus artışına ve kentleşmeye paralel biçimde yerel yönetimlerin güçlendirilemediği vurgusuna yer verilmiştir:

Yukarıda belirtildiği gibi hala çevre ile ilgili verilerin toplanması ve izlenmesi için gerekli sistemlerin güçlendirilmesi ve organize edilmesine yönelik çok acil bir ihtiyaç bulunmaktadır. Yerel idarelerin desantralizasyonu ve güçlendirilmesi için halen devam eden reform çabalarının tamamlanmasından sonra, veri toplama ve izleme sisteminin kurulmasına ilişkin sorumluluklar ve ihtiyaçlar belirlenebilecektir.

Yerel idarelerin kaynakları (mali, teknik, kurumsal kapasite) nüfus artışının yarattığı kentsel hizmetlere olan talep ile orantılı olarak artmamıştır.

II.1.2 Türkiye’de Katılımlı Karar Alma Süreçlerinin Gelişimi

1992 yılında Rio de Janeiro’da düzenlenen Dünya Yeryüzü Zirvesi, doğal çevrenin dengesinin sürdürülebilmesine olanak tanıyan ekonomik, sosyal ve mekânsal politikaların geliştirilmesi açısından pek çok önemli düzenleme getiren, *köşe taşı* niteliğindeki konferanslardan biridir. Bu konferans, halkın karar alma süreçlerine katılımı konusunu gündeme getirmesi ile de bir köşe taşıdır. 1992 Rio Konferansı öncesinde de, elbette dünyanın çeşitli yerlerinde katılımlı karar alma/planlama süreçleri gerçekleştirilmekteydi; ancak Gündem 21 ve Yerel Gündem 21 projelerinin başlatıldığı bu konferans, katılımlı süreçlerin kurumsallaşması açısından çok önemli bir adımdır.

Rio Konferansı, Türkiye için de katılımlı karar alma süreçlerinin gelişmesinde önem taşımaktadır. Ülkemiz Rio Konferansı’nda gündeme gelen Yerel Gündem 21 projesine 1996 yılında katılmıştır. Gündem 21’in yerel yönetimlerle ilgili bölümünde yer alan “Yerel Gündem 21”, yerel sürdürülebilir kalkınma sorunlarını çözmek için uzun dönemli, stratejik bir planın hazırlanması ve uygulanmasıyla yerel düzeyde Gündem 21’in hedeflerine ulaşılmasını amaçlayan *katılımlı* bir süreçtir. (Çamur ve Vaizoğlu 2007). Türkiye’de katılımlı karar alma yaklaşımı konusunda yapılan çalışmalar izleyen kısımda tarihsel olarak derlenmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulduğu 1923 yılından 1950’lere kadar uzanan dönem, halkın yerel karar alma/planlama süreçlerine katılması açısından herhangi bir deneyim içermemektedir. Bu dönemin amacı, uzun bağımsızlık savaşlarından sonra ülkenin hızla her alanda modernleşmesidir (Tekeli 1998). Bu dönemi izleyen dönem, yani 1950’li yıllardan 1980’li yıllara kadar süren dönem, ülkemizde hızlı kentleşme dönemi olarak bilinmektedir. Devlet Planlama Teşkilatı’nın 1963 yılından itibaren hazırlamaya başladığı kalkınma planları katılımlı planlamanın önemini vurgulamaktadır. Ayrıca, bu planların hazırlanması için oluşturulan özel ihtisas komisyonlarının çalışma biçimi de katılımlı planlamaya örnek sayılabilir.

Keleş (1991), planlı dönemin başlarında, yani 1960’lı yıllarda, halkın devletle işbirliğine dayanan bir yöntem olan “Toplum Kalkınması”nın, kırsal kalkınmanın bir aracı olarak kalkınma planlarında yer aldığından söz etmektedir. Toplum Kalkınması Yöntemi, I. Beş

Yıllık Plan'da (1963, 101) şu şekilde tanımlanmaktadır:

*“Toplum kalkınması, çeşitli hizmet ve çalışmaların yapılması, dernek, kooperatif gibi teşkilâtların kurulması ve idare ile toplulukların işbirliğinin sağlanmasını kavrayan bir çalışmadır. Bu, kitleleri eğitecek, **birlikte çalışmaya yöneltecek**, toplum yapısında istenen değişikliklerin gerçekleşmesini sağlayacak, toplumsal enerjiyi yaratıcı bir şekilde harekete geçirmeye yol açacak önemli bir kalkınma metodudur... Bu metot hizmetlerin görülmesinde gereksiz yere kaynak ve insan gücü harcanmasına engel olacak tedbirlerin alınmasına, **halkın gönüllü olarak hizmetlere katılmasına**, hizmetlerden daha çok sayıda insanın yararlanmasına yol açacaktır.”* (Vurgu eklenmiştir.)

I. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda bu yöntemin ilkeleri ise aşağıdaki gibi açıklanmaktadır (1963, 104):

- “(1) Toplum kalkınması konusundaki bütün çalışmalar; hedefler, toplum yapısı, yapıyı etkileyecek metotlar ve araçlar bakımından müşterek esaslara göre yapılacak ve yürütülecektir.*
- (2) Birleşik hedef ve ilkelere göre hazırlanmış programların uygulanmasına halkın gönüllü olarak katılması üzerinde önemle durulacaktır.*
- (3) Halkın katılmasını sağlamak bakımından idare ile halk arasında işbirliğini kurmak için, bir yandan idare elemanlarının özel bir eğitimden geçmesine, öbür yandan halk önderlerinin yetiştirilmesine önem verilecektir.*
- (4) Bütün çalışmalar, hedefler ve elde edilen sonuçlar bakımından sürekli olarak değerlendirilecektir.”*

Bu yöntem kentlerde de, özellikle gecekondü bölgelerinde, kullanılmak istenmiş, ancak 2. Beş Yıllık Kalkınma Planı dönemi sonunda bu yöntemin terk edilmesi sonucunda uygulanamamıştır (Keleş 1991, 23). 1970'li yıllarda meslek odaları ve sosyal demokrat belediyeler, katılımın önemini gündeme getirmişlerdir (Özcan 2000). 1970'li yıllarda gelişen bir katılımlı uygulama örneği, gecekondü güzelleştirme dernekleridir. Devletin ve belediyelerin gecekondü bölgelerinin hizmetlerini karşılamakta yetersiz kalmaları sonucunda, gecekondü bölgelerinde yaşayanlar çok sayıda dernek kurarak yönetim üzerinde birer baskı kümesi olarak etkili olmaya çalışmışlardır. Ancak devletin ve siyasal partilerin bu yöreleri bir oy gizilgücü olarak görmelerinin ardından, bu katılım rolünü dernekler yerine siyasal partiler üstlenmeye başlamıştır (Keleş 1991, 24).

Hızlı kentleşme döneminin ardından, 1980'lerden 1990'lara uzanan neo-liberal dönem gelmektedir. Yerel yönetimlerin yetkilerinin sınırlı da olsa genişletildiği bu dönemde, merkezi yönetim kentleşme ve planlama konusuyla ilgilenmeyi sürdürmüştür. 1979-1983 dönemini kapsayan 4. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda halkın karar alma süreçlerine katılımıyla ilgili doğrudan bir ilke bulunmamaktadır. Ancak Plan, kurumlar arası işbirliğinin önemini altını çizmekte, 3. Beş Yıllık Plan'ın uygulamasında karşılaşılan darboğazların, genelde kamu kuruluşlarının yönetsel yapılarından, yetersiz ve katı yorumlanan örgüt yasalarından kaynaklandığı belirtilmektedir. Kuruluşların işlevlerini gerçekleştirmek amacıyla kullandıkları yöntem ve tekniklerin, işbirliği ve eşgüdüm yaklaşımlarının kalkınma sürecinin gereksinimlerinin çok gerisinde bulunduğu eleştirisi yapılmaktadır. 4. Plan, çeşitli sektörlerin gelişiminde gerek özel gerekse kamu kurumlarının işbirliklerine gireceklerini belirtmektedir. 1985-1989 yıllarını kapsayan 5. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda da halkın karar alma süreçlerine katılımından söz edilmemekte; ancak çeşitli sektörel konularda kurumlar arası işbirliği yapılacağına ilişkin ilke ve politikalar yer almaktadır. Örneğin, Plan'da turizmle ilgili aşağıdaki ilke yer almaktadır:

“Turizm kaynakları envanteri ile fiziksel planlama çalışmalarında ilgili kamu kuruluşları, bilim kurumları, gönüllü kuruluşlar ve özel sektör kurumları arasında işbirliği sağlanacaktır.”
(Vurgu eklenmiştir.)

1990’lı yıllardan bu yana Türkiye’de halk katılımı konusunda daha somut adımlar atılmaya başlanmıştır. Bunun iki nedeninden söz edilebilir: Birinci neden, yukarıda da anlatılan Rio Konferansı’nın (1992) tüm dünyadaki etkisidir. İkinci neden ise, geçmiş planlama deneyimlerinde yerel halkın katılımı olmaksızın üretilen planların kentsel gelişimi düzenlemedeki başarısızlıklarıdır (Tekeli 1993). 1990’lı yıllarda merkezi yönetim yerel süreçlerle ilgilenmeye devam etse de, çeşitli yerleşimlerde “yönetişim” ilkesi uygulanmaya başlanmıştır. 1997 yılında 9 pilot kentte başlatılan Yerel Gündem 21 projesi, günümüzde 50’nin üzerinde yerleşimde uygulanmaktadır.

VII. Plan’dan itibaren üretilen tüm beş yıllık kalkınma planları, sürdürülebilir kalkınma için halk katılımının önemini vurgulamaktadır (Gedikli 2009, baskıda). VII. Plan, kadının toplumsal yaşama katılımı, halk katılımı ve yerinden yönetime ilişkin aşağıdaki ilkeleri içermektedir:

“Kadınların, eşit statüde bireyler olarak toplumsal yaşamın her alanına katılımlarının sağlanması esastır.”

“Halkın mahalli idarelerin kararlarına ve uygulama süreçlerine katılımını ve denetimini sağlayıcı düzenlemeler yapılacaktır.”

*“Kamu hizmetlerinde etkinliğin sağlanması, rasyonel kaynak kullanımı, **demokratik ve katılımcı yerinden yönetim ilkesine uygun olarak** merkezi idare ile mahalli idareler arasında görev, yetki, sorumluluk ve kaynak paylaşımının temel esaslarını belirleyen çerçeve kanunun çıkarılmasına yönelik çalışmalar plan döneminin ilk yılında tamamlanacaktır.”*

*“Turizm hareketlerinin yoğunlaştığı bölgelerde **yerel yönetimlerin ve halkın turizm ile ilgili kararlara katılımı sağlanacaktır.**”*

*“Demokratikleşme sürecinin en belirgin uygulama alanı çevre konularına gösterilen ilgi ve katkıdır. Dolayısıyla **çevre yönetimine ve karar alma süreçlerine halkın katılımının sağlanması** gerekmektedir. Son yıllarda gönüllü kuruluşlar aracılığı ile yerel ölçekte baskı grubu oluşturma çabaları önem kazanmaktadır. Ancak bu katılımın her düzeyde etkili olabilmesi için örgün eğitim sistemi içine çevre dersleri konulmuş olmakla birlikte bu yeterli olmamaktadır. Toplumda her kesimin bu konuda eğitilmesi gerekmektedir.”*

2001-2005 dönemini kapsayan 8. Plan’ın katılıma ilişkin ilke ve politikaları ise şöyledir:

*“**Toplumun büyük kesimini ilgilendiren önemli projelerde, halkın proje oluşumuna katılımını sağlayacak katılım mekanizmaları geliştirilecektir.**”*

*“**Bölgesel gelişme politikalarının uygulanmasında; sürdürülebilirlik, bölgelerarası bütünleşme, sosyal ve ekonomik dengelerin sağlanması, yaşam kalitesinin iyileştirilmesi, fırsat eşitliği, kültürel gelişme ve katılımcılık ilkeleri esas alınacaktır.**”*

“Gelir dağılımı dengesizliklerinin en aza indirilmesi, bölgesel gelişmenin hızlandırılması ve rasyonel kaynak dağıtımını açısından önem taşıyan, bölge planlarıyla uyumlu, il düzeyinde İl Gelişme Planları Çalışmaları başlatılacaktır. Bu çerçevede, İl Planlama ve Koordinasyon birimleri güçlendirilecek ve **il gelişme planlarının hazırlanması ve uygulanmasında ilgili tüm kesimlerin katılımı sağlanacaktır.**”

“Mahalli idareler koordinatörlüğünde, **kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütlerinin katılımı da sağlanarak**, potansiyeli olan geri kalmış yörelerde, gelir artırıcı ve uygulamaya yönelik, küçük ölçekli yöresel projeler oluşturulacak ve uygulamalar yaygınlaştırılacaktır.”

“Bölge planlama; bölgelerin farklı imkânlar, özelliklere ve sorunlara sahip olduğu gereğinden hareketle, **kapsamlı ve katılımcı bir yaklaşımla** ele alınacaktır.”

“**Kırsal alanda** istihdamın artırılması, insangücü, kaynaklarının geliştirilmesi, kırsal nüfusun gelirini artırıcı ekonomik faaliyetlerin desteklenmesi, yaşam kalitesinin iyileştirilmesi, etkili örgütlenme ve **her düzeyde katılımcılık önem taşımaktadır.** Sivil toplum örgütlerinin kalkınma sürecine katılımlarını artırıcı düzenlemeler yapılacaktır.”

“**Kadınların** toplumsal konumlarının güçlendirilmesi, etkinlik alanlarının genişletilmesi ve eşit fırsat ve imkânlardan yararlanmalarının sağlanması için eğitim seviyesi yükseltilecek, kalkınma sürecine, iş hayatına ve **karar alma mekanizmalarına daha fazla katılımları sağlanacaktır.**”

“Demokrasinin geliştirilmesi, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınma sürecine **toplumun tüm kesimlerinin etkin katılımının sağlanması** esastır.”

“Ulusal ve uluslararası kaynakların harekete geçirilerek kalkınma çabalarının güçlendirilmesi amacıyla, **STÖ’lerin milli politika hedefleri istikametinde faaliyet göstermeleri sağlanacaktır.**”

Şu an yürürlükte olan 9. Plan da benzer şekilde katılımcılığın önemini vurgulamaktadır:

“**Toplumsal diyalog ve katılımcılık** güçlendirilerek, toplumsal katkı ve sahiplenmenin sağlanması esastır.”

“Kamusal hizmet sunumunda; **şeffaflık, hesap verebilirlik, katılımcılık, verimlilik ve vatandaş memnuniyeti** esastır.”

“Toplumun tüm kesimlerine eşit fırsatlar sunan, katılımcı, kamu yararını gözeten, yurtiçi kaynakların kullanımına özen göstererek dışa bağımlılığı en aza indiren, çevreye duyarlı, ekonomik açıdan verimli, güvenli ve sürekli yaya hareketinin sağlanmasını esas alan kent içi ulaşım planlaması yapılacaktır.”

“**Gençlerin** aileleriyle ve toplumla iletişimlerini daha sağlıklı hale getirecek, özgüvenlerini geliştirecek, yaşadıkları topluma aidiyet duygusu ve duyarlılıklarını artıracak, **karar alma süreçlerine katılımlarını sağlayacak tedbirler** alınacaktır.”

“Kamu politikalarının oluşturulmasında demokratik katılımı, saydamlığı sağlamak ve toplumsal diyalogu geliştirmek için **STK’ların karar alma süreçlerine katkılarını sağlayacak mekanizmalara** yönelik çalışmalar yapılacaktır.”

“Bölgesel gelişme planları; yerel dinamikleri ve içsel potansiyelleri harekete geçirmeye yönelik strateji ve öncelikleri belirleyen esnek, dinamik, katılımcı ve uygulanabilir nitelikte hazırlanacaktır. Kalkınma ajanslarıyla işbirliği içinde tüm bölgelerin gelişme stratejileri ve planları tamamlanacak ve yeterli finansmanla desteklenecektir.”

*“Bölgesel gelişme ve yerel kalkınma uygulamalarında **yerindenlik esas alınacak, katılımcılık geliştirilecek, kalkınmaya ilişkin kilit paydaşlar arasında ortaklık kültürü oluşturularak** uygulamaya yönelik sinerjinin, sahiplenmenin ve farkındalığın artırılması sağlanacaktır. Öncelikle az gelişmiş bölgelerden başlamak üzere sivil toplum kuruluşlarının yerel ve bölgesel kalkınma çabalarına katkı sağlamaları özendirilecektir.”*

*“**Yerel düzeyde aktörler arası işbirliğini geliştiren**, yerel ihtiyaçlara duyarlı kalkınma girişimlerini tabandan tavana yaklaşımla güçlendiren, katılımı ve maliyet paylaşımını esas alan projeler, öncelikle pilot düzeyde uygulamaya konularak, iyi uygulama örnekleri yaygınlaştırılacaktır.”*

*“Yerel yönetimlerce elektronik ortamda sunulan hizmetler geliştirilecek, bunlara ilişkin standartlar oluşturulacak ve veri paylaşımı sağlanacaktır. Bu hizmetlerin sunumunda sinerji fırsatları ortaya çıkarılacak, **bilgi ve iletişim teknolojilerinin sağladığı imkânlardan faydalanılarak halkın yönetime etkin katılımı için ortam sağlanacaktır.**”*

9. Kalkınma Planına koşul olarak Orta Vadeli Programda da yerel yönetimler bölgesel kalkınma ve iyi yönetişimin temel unsurları olarak görülmüş, bu anlamda stratejiler geliştirilmiştir.

Ülkenin ekonomik ve sosyal gelişme sürecinin etkin yönetimini sağlamak üzere; kamu yönetiminin yurttaş odaklı, kaliteli, etkili ve hızlı hizmet sunabilen; esneklik, saydamlık, katılımcılık, hesap verme sorumluluğu, öngörülebilirlik gibi çağdaş kavramları benimsemiş bir anlayışa, yapıya ve işleyişe kavuşturulması temel amaçtır.

Yerel yönetimlerin sundukları hizmetler için ülke çapında asgari hizmet standartları belirlenecek; standartlara uygunluk denetimi merkezi idare tarafından yapılacaktır.

Yerel yönetimlerce sunulan hizmetler de dâhil olmak üzere, kamu iş süreçleri vatandaş ve iş dünyasının ihtiyaçları doğrultusunda yeniden tasarlanacak, kamu hizmetlerinin etkin, şeffaf, sürekli, güvenilir, tek kapıdan ve farklı platformlardan sunulduğu, bütünleşik bir e-Devlet yapısı oluşturulacaktır. E-Devlet hizmetlerinin sunumunda kişisel bilgilerin mahremiyetinin korunması esas olacaktır.

9. Kalkınma Planı ve Orta Vadeli Program girdileri doğrultusunda hazırlanan 2008 Yılı Merkezi Hükümet Yatırım Programında yerel yönetimler önemli bir yer tutmaktadır. En başta yerel yönetimlerin kültürün korunması, geliştirilmesi ve toplumsal diyalogun güçlendirilmesi için önemli roller üstlenmesi beklenmektedir. Kentleşme süreciyle birlikte ortaya çıkan toplumsal ve kültürel değişimin yerel yönetimlerin öncülüğünde geleneksel kültürel unsurların korunmasıyla yönlendirilmesi öngörülmekte, bunun için yetki ve sorumlulukların yerel yönetimlere devredilmesi, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliğine gidilmesi benimsenmektedir.

Kültürel hayatın canlandırılması ve kültürel faaliyetlerin ülkenin bütününe yaygınlaştırılması amacıyla, yerel nitelikteki kültür hizmetlerinin yerel yönetimlere devredilmesi ve bu alanda

kamu-özel sektör işbirliğinin geliştirilmesi yönünde yasal ve idari düzenleme çalışmaları başlatılmıştır. Bu bağlamda kültür alanında sponsorluk uygulamasının yaygınlaştırılması ve kolaylaştırılmasıyla ilgili çalışmalar sürdürülmektedir. Yoğun göç ve çarpık kentleşmenin oluşturduğu sorunlar, toplumsal bütünlüğü ve uyumu zedeleyici ortamlar oluşturmaktadır. Bu kapsamda, yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının (STK) toplumsal dayanışma ve bir arada yaşama kültürünü geliştirecek faaliyetlere ağırlık vermeleri gerekmektedir.

Toplumsal değişim sürecinde kültürel zenginliğimizin korunması, geliştirilmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması, kültür politikalarının temelini oluşturacaktır. Sosyal ve ekonomik politikalarda kültür boyutunun dikkate alınması ve kültür politikalarının hayata geçirilmesinde yerel yönetimlerin ve STK'ların etkin katılımı sağlanacaktır. İhtiyacını duyduğumuz değer ve davranışlarla zenginleştirilerek geçmişten geleceğe taşınan kültürel birikimimizi ve onun tarafından biçimlenmiş olan kimliğimizi, özgüvenli bir şekilde çağımızın değerleriyle bütünleştirebilecek bireyleri yetiştirmek amacıyla gerekli tedbirler alınacaktır. Ayrıca, ortak kültürel değerlerimiz etrafında ve farklılıklara saygı çerçevesinde tüm bireylerin hoşgörü, uzlaşma kültürü ve toplumsal dayanışma içerisinde yaşaması amaçlanmaktadır.

Programda bölgesel ve yerel kalkınmanın sağlanabilmesi için yerel kapasitenin artırılmasına ayrıca önem verilmekte ve yerel yönetimlerin katılımı doğrudan ya da dolaylı ilişkili olarak kapasitesinin geliştirilmesine önem verilmektedir (sayfa 248).

Bölgesel gelişme politikalarının oluşturulmasında ve hayata geçirilmesinde, başta bölgesel kalkınma birimleri ve yerel yönetimler olmak üzere yerel düzeyde bölgesel gelişmede rolü olan kuruluşların, uzmanlaşma düzeyi, proje hazırlama, uygulama, izleme, değerlendirme ve koordinasyon kapasitesi artırılacak ve beşeri kaynakları geliştirilecektir. Mahalli İdarelerin mali kaynakları çeşitlendirilecek ve artırılabilecektir. Kamu, özel ve sivil toplum kuruluşları arasındaki yerel işbirliği ve ortaklıklar desteklenecek, işbirliği ağlarının oluşturulması ve bu ağlar vasıtasıyla iyi uygulama örnekleri başta olmak üzere bilgi alışverişi özendirilecektir. Merkezi ve yerel kurumlar arasında planlama, uygulama, izleme ve değerlendirme aşamalarında bilgi akışı ve işbirliği etkinleştirilecektir. Diğer yandan, il kamu yatırımlarının planlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesinde yerel kuruluşların koordinasyonu ve etkinliği güçlendirilecektir.

Son olarak 2008 Yılı Yatırım Programında “Kurumlar Arası Yetki ve Sorumlulukların Rasyonelleştirilmesi” başlığı altında Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartına atıfla kamu hizmetlerinin sunulabilecekleri en yakın yerel yönetim ölçeğinde sunulmaları için özel çaba harcanması ve bunun için de yerel yönetimlerin yeniden yapılandırılmaları öngörülmektedir.

Kamu kurum ve kuruluşlarının asli görevlerini yerine getirebilmeleri için görev ve yetkileriyle teşkilat yapıları arasında uyum sağlanması, işlevi kalmamış birimlerin kapatılması, hizmet gereklerinin zorunlu kıldığı durumlar dışında yeni birimler oluşturulmaması, kamu kurum ve kuruluşlarının işlem ve eylemlerinde uyacakları usul ve esasları içeren yasal düzenlemenin yapılması, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartında getirilen ilkeler de dikkate alınarak merkezi yönetimden yerel yönetimlere yetki ve görev aktarılması, yerel yönetimlerin sundukları hizmetler için ülke çapında asgari hizmet standartlarının belirlenmesi ve bunlara uyumun denetlenmesi temel amaçtır. Mahalli idareler; idarenin bütünlüğü ve üniter yapı ilkesine uygun olarak, merkezi idarenin belirleyeceği ilke ve standartlar çerçevesinde mahalli ve müşterek nitelikli ihtiyaçların etkin, verimli ve zamanında karşılanması konusunda kendi

kararlarını alan, kaynaklarını oluşturan, projelerini uygulayan şeffaf idari birimler olarak yeniden yapılandırılacaktır.

Görüldüğü gibi 2008 Yılı Yatırım Programında da 9. Kalkınma Planında öngörülen strateji ve politikalara uygun olarak yetki ve sorumlulukların her alanda yerel yönetimlere aktarılması, bunun için de yerel yönetimlerin kapasitelerinin artırılması için somut adımlar atılmaya çalışılmıştır.

Özetle, 1990'lardan bu yana katılımın yerleşmesi yönünde adımlar atılmıştır. Ülkemizde katılım yaklaşımının başarıyla uygulandığı örnekler olmakla beraber, henüz tam anlamıyla yerleşmiş bir katılım kültürünün oluştuğundan söz etmek olanaklı değildir. Bu konuda hala almamız gereken yol vardır.

Son olarak, tekil örnekler olsa da, kentlerdeki önemli mekânların korunması konusunda halkın büyük kalabalıklar şeklinde örgütlendiği başarılı katılım örneklerine değinmek yerinde olacaktır: Bunların en önemlilerinden biri Ankara halkının Güvenpark'ın korunması konusunda gerçekleştirdiği eylemdir. Kent parkları, Cumhuriyet'in ilk yıllarında Ankara'nın Cumhuriyet ideolojisini ve ulusal ideallerini yansıtan prestijli kent mekânları olmuşlardır. Kent halkının sosyalleşmelerini ve kent yaşamına katılımını sağlamışlardır. Kızılay'da bulunan Güvenpark, bu parklardan biridir. Güvenpark'ta Havuz başı olarak anılan alan, Cumhuriyetin ilk yıllarından başlayarak yoğun olarak kullanılmaktadır. Ancak, 1985 yılında Belediye Güvenpark alanı için bir ihale açmış, hazırlanan proje ile Ankara'nın ilk kent plancısı Jansen tarafından oluşturulan Hükümet Kartiyesi'nin başında bulunan Güven Anıtı'nın yerinin değiştirilmesi ve alışveriş işlevlerinin yer altına alınması kabul edilmiştir. Ancak Ankara tarihinde yaşanan en kapsamlı toplumsal başkaldırılarından olan "Güvenpark'a sahip çıkalım" hareketiyle toplanan binlerce imza ve gösteriler ile projenin uygulanması engellenmiştir (Özdemir 2009, 150).

Diğer bir örnek ise yakın geçmişte yaşanan Kuğulu Park örneğidir. Büyükşehir Belediyesi'nin Kuğulu Park'ın bir kısmını taşıt yolu olarak düzenlenmesini ön gören projesi karşısında, halkın yaptığı eylemler ve kamuoyu baskıları sonucunda, Kuğulu Park'a olan müdahale az da olsa engellenmiştir (Özdemir 2009, 151).

II.1.3 Yerel Yönetimlerde Katılımcı İyi Uygulama Örnekleri

Komisyon çalışmaları sırasında, Komisyon üyelerinin sunduğu yerel yönetimlerde katılımcı uygulama örneklerinin Komisyonun ürettiği eylem planında da yer alan "katılımcı uygulama örneklerinin tanıtılması" stratejisi doğrultusunda Komisyon raporunda yer alması öngörülmüştür. Bu anlamda "Yerel Gündem 21 Deneyimleri ile Kent Konseyi Yapılanmalarını Bütünleştirmeleri" bakımından Bursa ve Antalya örnekleri, "Katılımcı Bütçeleme" uygulamaları açısından Çanakkale Belediyesi ve Uşak İl Özel İdaresi örneklerinin sunulması uygun bulunmuştur. Bu örnekler Komisyon çalışmalarının sınırları içerisinde paylaşılan örnekler olduğundan bu örnekler dışında da Komisyon kapsamına alınamayan katılımcı iyi uygulama örneklerinin bulunduğu belirtilmesinde fayda bulunmaktadır. Komisyon ürettiği eylem planları doğrultusunda Türkiye'deki diğer katılımcı iyi uygulama örneklerinin de keşfedilmesini, tanıtılmasını ve bu örneklerle ilişkin bilimsel çalışmalar yapılmasını öngörmektedir.

II.1.3.1 Bursa Yerel Gündem 21 Programı

Bursa Yerel Gündem 21 Programı faaliyetlerine 1995 yılında başlamıştır. Başlangıcından

bu yana Program, zengin içeriği, katılımcı mekanizmalarının gücü ve geliştirdiği ortaklıklara dayalı projelerle gönüllü hareketin en önemli uygulama örneklerinden birisi olmuştur.

Program çok aktörlü ve çok sektörlü çalışmalarla, sivil toplum kuruluşları ile yürütülen ortaklıklarla ve gönüllüleştirme hareketinde üstlendiği rolle uzun soluklu bir deneyimi ifade etmektedir.

Program çerçevesinde kadın, çocuk ve engelli meclisleriyle, gençlik konseyi ve kent konseyi ile çok sayıda gönüllü çalışma gruplarıyla, bütün toplum kesimlerinin kendileri ve yaşadıkları kentle ilgili pek çok konuda çalışma yapmalarına, fikir üretmelerine ve projeler geliştirmelerine imkân sağlanmaktadır.

Yerel yönetim, merkezi yönetim, üniversite, sivil toplum kuruluşları ve iş dünyası ile birliktelikler oluşturularak, çok ortaklı ve çok sektörlü çalışma kültürü geliştirilmektedir.

Programın temelleri Bursa'da, Avrupa Topluluğunun Yerel Yönetim ve Demokrasinin Güçlendirilmesi Projesi (MED-DEM) kapsamında, 1994 yılı Kasım ayında IULA-EMME ve Bursa Büyükşehir Belediyesi işbirliği ile mahalle sakinlerinin dilek, istek, şikâyet ve önerilerini derleyen, mahallenin ortak ihtiyaçlarını belirleyen ve mahalle muhtarları öncülüğünde semtin ekonomik ve kültürel zenginliğine ilişkin yerel hizmetleri organize eden Semt Danışma Merkezlerinin (SEDAM) oluşturulması ile atılmıştır. Daha sonra yine SEDAM'lardan yola çıkılarak "Şehir Danışma ve Dayanışma Konseyi" oluşturulmuştur. Bu Konsey; yerel yönetimler, kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri ve daha önceki yıllarda Bursa'ya Vali, Belediye Başkanı düzeyinde hizmet eden eski yöneticilerden oluşan 104 üye ile çalışmalarına başlamıştır. Daha sonra bu Konseyin çalışmaları Bursa Büyükşehir Belediyesi çatısı altında kurulan "Yerel Gündem 21 Sekreterliği"nin oluşturduğu gönüllü örgütlenme ile devam etmiştir. Bugün itibarıyla Bursa Yerel Gündem 21'de çalışmalar platformlar, gönüllü çalışma grupları, kent gönüllü evleri, projeler, STK'larla işbirliği çalışmaları ve uluslar arası çalışmalar olmak üzere 6 ana başlık altında yürütülmektedir.

Program daha sonra kent konseylerinin kurulmasının mevzuata girmesi ile kent konseyi süreci ile bütünleşerek devam etmiş olsa da genel olarak bir Yerel Gündem 21 hareketi olma niteliğini korumuştur.

Bursa Yerel Gündem 21 Programı, çok farklı ölçeklerde kurduğu ilişkiler ağı, gönüllülük odaklı çalışma biçimi, içerik zenginliği, çok aktörlülük, süreklilik ve çok sektörlülük öznitelikleri bakımından Komisyon tarafından önemsenmekte olup, tanıtılmasının ve kullanılan yöntemin yaygınlaştırılmasının Türkiye'de katılımcı süreçlerin geliştirilmesi açısından katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

II.1.3.2 Antalya Kent Konseyi Deneyimi

Antalya Kent Konseyi Deneyimi Yerel Günden 21 uygulaması ile başlamıştır. Yerel Gündem 21 Antalya Kent Konseyi Yönetime katılım, Çözümde ortaklık, Kentine sahip çıkma gibi ilkelerle 03.Mart 1997'de Büyükşehir'in çağrısı ile oluşturulmuştur. Kentin kamu kurumları, üniversite, siyasi partiler, milletvekilleri, muhtarlar, belediyeler, meslek örgütleri, dernekler, vakıflar gibi tüm sivil ve kamu aktörlerini bir araya getiren, kentin demokratik platformu olarak yine Büyükşehir Belediyesi katkılarıyla çalışmalarını sürdürmektedir.

Başlangıçta bir Yerel Gündem 21 Programı olarak başlayan Antalya Kent Konseyi geçen

zaman içerisinde kentteki sorunları izlemede ve çözüm önerilerini katılımcı bir yöntemle ele almada etkin bir karar alma mekanizmasına dönüşmüş, kurumsallaşmış bir katılımcı uygulama örneğidir.

Antalya Kent Konseyi bu niteliğini Türkiye’de katılımcılığa ilişkin mevzuat düzenlemelerinde, özellikle de Kent Konseylerine ilişkin yönetmelik çalışmalarını çok yakından takip ederek Antalya deneyiminden de yola çıkan önerilerde bulunmuştur.

Kentteki diğer paydaşlarla bir araya gelerek Antalya Kentinin geleceği için çalışmalar yapmaya çalışan Antalya Kent Konseyi, kentteki yerel yönetimleri yönlendirecek önemli çalışmalar ve projeler gerçekleştirmektedir.

Antalya Kent Konseyi deneyimi Yerel Gündem 21 yaklaşımı ile kent konseyi yaklaşımı etkin bir kurumsal yapı ve işleyiş ile bir araya getirmesi sebebiyle Komisyon tarafından önemsenmekte olup, tanıtılmasının ve kullanılan yöntemin yaygınlaştırılmasının Türkiye’de katılımcı süreçlerin geliştirilmesi açısından katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

II.1.3.3 Çanakkale Belediyesi Yatırım Planlama Komitesi Çalışması

Özgün bir model çerçevesinde katılımcı bütçeyi uygulama çalışmalarını sürdüren Çanakkale Belediyesi bu konuyla ilgili olarak “yatırım planlama komitesi” adında bir yapı oluşturmuştur. Sürecin katılımcı aşamalarını gözetken komitede Belediye Meclisinin İmar Komisyonu ile Plan, Bütçe Kesin Hesap Komisyonu’nun kendi üyeleri arasından seçeceği parti gruplarından 1’er üye, meclis stratejik planlama komisyonundan bir üye, belediye başkan yardımcısı, belediye hesap işleri müdürü, belediye stratejik planlama ve yönetim birimi sorumlusu, kent konseyi yürütme kurulundan 1 üye ve mahalle muhtarları yer almaktadır (TEPAV, 2007).

Çanakkale Belediyesi deneyimi stratejik planlama, yatırım planlaması ve bütçeleme çalışmalarının katılımcı bir yöntemle bütünleştirilmesi ve yürütülmesini sağlaması açısından Komisyon tarafından önemsenmekte olup, tanıtılmasının ve kullanılan yöntemin yaygınlaştırılmasının Türkiye’de katılımcı süreçlerin geliştirilmesi açısından katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

II.1.3.4 Uşak İl Özel İdaresi

2001 Yılında Avrupa Birliği MEDA Programı Fonundan yararlanmak için İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan başvuru ile başlatılan “Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi” kapsamında Pilot Projelerden birisi olarak seçilen Uşak İl Özel İdaresinde katılımcı bütçe çalışmaları gerçekleştirilmiştir. 2007 yılında gerçekleştirilen çalışmada katılımcı yatırım programı süreci, vatandaş memnuniyet anketi çalışması ve yatırım kartı çalışması yürütülmüştür.

Proje çerçevesinde yatırım programı çalışmaları başlatılarak yurttaşların hizmetlerden beklentileri ve memnuniyet düzeyleri ölçülmüş ve sonuçlar yine yurttaş ile paylaşılmış, daha sonra yatırım kartı uygulaması ile de yurttaşların proje öncelikleriyle kurumsal stratejik planlama gereklilikleri bir araya getirilmiştir.

Uşak İl Özel İdaresi katılımcı bütçe deneyimi kurumsal planlama ve bütçeleme süreçlerinin yurttaşların yaygın ve etkin katılımı ile birlikte ele alınması, proje önceliklerinin belirlenmesinde teknik gerekliliklerle katılıma dayalı ihtiyaç ve talep belirleme çalışmalarının bir arada yürütülmesi bakımından Komisyon tarafından önemsenmekte olup, tanıtılmasının

ve kullanılan yöntemin yaygınlaştırılmasının Türkiye’de katılımcı süreçlerin geliştirilmesi açısından katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

II.1.4 Yerel Yönetimlerde Katılım Mevcut Durumun Analizi ve Yasal Çerçeve

II.1.4.1 Türk Yerel Yönetim Modeli ve İşleyişi

Türkiye’de tarihsel süreç içinde dönemler itibariyle kentsel yaşama ilişkin temel ihtiyaçların karşılanması ile görevli yerel yönetim teşkilatı kurulmuştur. Bununla birlikte kurumsal ölçekte yerel yönetimler oluşmadan önce Türk kentlerinde vatandaşların günlük yaşamına ilişkin ortak temel ihtiyaçların yerel unsurların (vakıflar, esnaf, lonca, vatandaşlar) çabaları ile karşılamakta olduğu bilinmektedir. Öte yandan, özellikle Avrupa ile yaşanan ticari ilişkilerin bir yerel yönetim birimi olan belediyelerin oluşmasında ve gelişmesinde belirleyici olduğu görülmüştür. Osmanlı döneminde oluşturulan belediye teşkilatları ve yerel yönetimlere ilişkin diğer yapılanmalar Cumhuriyetin ilk dönemlerine kadar varlığını sürdürmüşler ve Cumhuriyet Türkiye’sinde yeni bir perspektif ve anlayışla çağdaş normlara uygun yapılar haline getirilmeye başlanmıştır.

Türk yerel yönetim modeli üç temel mekanizmadan oluşmaktadır. Bunlar; İl mülki taksimatı içinde hizmet sunan İl Özel İdareleri, belediye sınırları içinde hizmet üreten ve en fazla görev tanıma ve toplumsal ölçekte tanınmışlığa sahip olan Belediyeler ve Köylerdir. İl Özel İdareleri ilk kez 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi ile oluşturulmuştur. Türkiye’de ilk belediye teşkilatı ise “İstanbul Şehremaneti” adı ile 1854 yılında İstanbul’da kurulmuştur. Köy yönetimleri de 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi ile düzenlenmiştir. Ayrıca, Türkiye’de büyükşehir belediyeleri ve mahalli idare birlikleri bulunmaktadır. Yerel yönetimlerin teşkilatlanması Anayasal çerçeve ile belirlenmiştir.

II.1.4.2 Türkiye’de Yerel Yönetim Geleneğinin Oluşumuna İlişkin Kurumsal ve Hukuki Düzenlemeler

Tarihsel süreçte kentsel yaşama ilişkin ortak temel ihtiyaçların yerel unsurların (vakıflar, esnaf, lonca, vatandaşlar) çabaları ile karşılanıyor olması yeterli görülürken günümüzde kentsel hizmetlerin sadece sunulması değil, etkin, zamanında ve optimal yöntemle karşılanması önem taşımaktadır.

Türk yönetim tarihinde kentsel hizmetlerin yerine getirilmesinde çeşitli kurumlar ve yerel gönüllü unsurlar görev almıştır. Özellikle Avrupa ile yaşanan ticari ilişkiler, belediyelerin oluşmasında ve gelişmesinde belirleyici olmuştur. Türkiye’de çok başarılı olmamakla birlikte Osmanlı döneminde oluşturulan belediye teşkilatı Cumhuriyetin ilk dönemlerine kadar varlığını sürdürmüşlerdir. Türkiye Cumhuriyeti Osmanlı Devletinden belediyeçilik kültürünü de devralmış ve bunu 1580 sayılı Belediye Kanunu ile geliştirmiştir.

Bu çerçevede artan kentsel hizmetleri karşılamak, yerel demokrasiyi kurumsallaştırmak, bireysel ve kurumsal yapıların katılımını sağlamak ve nihayet yönetişime ilişkin açılımları uygulamaya koymak noktasında belediye teşkilatında değişikliklere gidilmiştir. Türkiye’de 1984 tarihinden itibaren belediye yönetimi açısından ikili yapıya geçilmiş ve 1580 sayılı Kanuna tabi belediyeler yanında (sayıları bugün 16 olan) bu tarihten itibaren 3 büyük kentte uygulanmak üzere 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında kanun yürürlüğe girmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti'nde yerel yönetim anlayışının ve geleneğinin oluşumunda ve gelişiminde önemli dönemler ve milatlar bulunmaktadır. Bunların birincisi 1930 tarih 1580 sayılı Belediye Kanunu'dur. Kanunun çıkarıldığı dönemin İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'nın öncülüğündeki çalışmalar sonucu ortaya çıkan metne göre Belediyeler; "belde halkının, mahalli nitelikte, ortak ve medeni ihtiyaçlarını karşılamakla görevli bir tüzel kişilik" olarak açıklanmış ve kurumsallaştırılmıştır. (Öner, 2006: 21)

Gerek 1580 sayılı Belediye Kanunu gerekse ilgili dönem itibariyle yürürlüğe konulan kanunlarla, ülkemizde yerel yönetimler "muasır medeniyet seviyesine çıkarmak" ümit, arzu ve heyecanı mevzuatlaştırılmıştır. Bu çerçevede 1580'de hemşeri hukuku başlığında yapılan düzenleme öne çıkmakta ve dikkat çekmektedir. Yerel yönetim literatüründe öne çıkan "katılımcı yerel yönetim" ilkesi 1580 ve 5393 (ve 5272) sayılı Kanunlarda hemşeri hukuku başlığında yer almaktadır. Söz konusu ilke Şükrü Kaya tarafından 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun temel amaçlarından biri olarak ifade edilmiş ve Kanun'un amacı; "... hemşerilerin belediye işlerinde karar, yürütme ve denetleme yetkilerini arttırmak..." (Aytaç, 1990: 92) olarak öngörülmüş, ancak katılımcı yönetim ilkesi, yönetsel yapıya ve işleyişe tam olarak aktarılamamıştır. Genel olarak 1580 sayılı Kanun'un işleyişe aktarılamamasının - günümüzdeki uygulamaları da yansıtır biçimde - nedeni; "... her şeyden önce, toplumun kültür seviyesinin bu mevzuatla gözetilen amaçları kavraması, onları benimseyip kendisine mal etmesi ve ayrıca bunları gerçekleştirecek vasıta ve kaynaklara da yeterince sahip olmama" şeklinde açıklanmıştır. (MİD, 1973: 34)

Türkiye ölçeğinde yerel yönetim kavramını tek başına belediye tüzel kişiliği etrafında toplamak doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Günümüzde Anayasal bir yerel yönetim kuruluşu olan İl Özel İdareleri ilk kez 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi ile oluşturulmuş ve 1921 tarihli Teşkilat-ı Esasiye Kanunu ile geniş yetkilerle donatılmıştır. Bu güne kadar il özel idarelerinin varlık nedenleri ve yararlılık dereceleri hep tartışılmış. Mahalli İdareler (reform) Tasarılarında İl Özel İdarelerine ilişkin olarak yer alan hükümler, bu tartışmanın gündemde kalmasına katkı yapmıştır. Üniter Devlet modeline kadar uzanan bu tartışmalar çerçevesinde hazırlanan ve 04.03.2005 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu demokratik ve katılımcı özellikleri ile dikkat çekmektedir. Ülkemizdeki bir diğer yerel yönetim birimi olan ve yerel yönetimlere ilişkin Anayasal tanımda yer alan Köy yönetimleri de 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi ile düzenlenmiştir. Cumhuriyetin tüm kurum ve kuruluşlarının yapısal ve düşünsel açıdan yeniden biçimlendirildiği dönemde bizzat Atatürk tarafından "Türkiye'nin gerçek sahibi ve efendisi ve gerçek müstahsil" olarak tanımlanan köy halkına ilişkin yönetim biçimi 1924 tarih ve 442 sayılı Kanun ile yönetim mevzuatımıza dâhil edilmiştir.

1930 tarih ve 1580 sayılı Kanun ve sonrasındaki düzenlemeleri ülkemizdeki yerel yönetimlere ilişkin değişim ve kurumsal dönüşümlerin yaşandığı birinci dönem olarak kabul edersek bu çerçevedeki ikinci dönem 1960 sonrasına rastlamaktadır. 1960 askeri müdahalesi ile gerçekleştirilen ve toplumsal kalkınma, çağdaş toplum ve yönetsel yapı oluşturmak amacıyla hazırlanan ve ilki 1963 yılında uygulanmaya konulan Kalkınma Planları Türkiye açısından tüm kurumsal yapılara yönelik bir başlangıca işaret etmektedir.

1960 askeri müdahalesi ile ortaya çıkan dönemin temel belgesi olarak 1961 Anayasası hazırlanmıştır. 1961 Anayasası ile yerel yönetimler 112, 115 ve 116. maddeler aracılığıyla düzenlenmiş ve yorumlanmış ayrıca, 1982 Anayasası'na kaynak teşkil edecek yapısal

içeriklere ve düzenlemelere yer verilmiştir. Yine bir askeri müdahale sonrasında hazırlanan 1982 Anayasası'nın yerel yönetimlere ilişkin düzenlemesi 127. maddede gerçekleştirilmiştir. İlgili maddenin en önemli yeniliklerinden biri büyükşehir belediyesine ilişkin yeni bir yapılanmaya yer vermiş olmasıdır. Anayasa'da bir yerel yönetim birimi olarak somut biçimde adlandırılmamakla birlikte, büyük yerleşim alanlarına (başta İstanbul, Ankara ve İzmir olmak üzere) ilişkin yönetim anlayışını ve biçimini yeniden ele almak amacıyla Anayasa'nın "... kanun, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimi getirilebilir..." hükmüne dayanılarak 1984 yılında Büyükşehir Belediye sistemine geçilmiştir.

II.1.4.3 Anayasal Açıdan Türkiye'de Yerel Yönetimler

Devlet sınırları içinde yerleşmiş irili ufaklı insan topluluklarının ortak ve yerel nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla belli bir hukuk düzeni içinde oluşturulan Anayasal kuruluşlar olarak tanımlanan yerel yönetimler 1876'dan beri yönetsel yapıımız içinde yer almıştır. Anayasal tarihimiz içinde 1876 tarihli Kanun-u Esasi'deki yerel yönetimlere ilişkin ilkeler bazı farklarla sürekli olarak uygulamada kalmıştır. 1876 Kanun-u Esasi'sinde belediye işlerinin (İstanbul ve taşrada) seçikle belirlenecek meclisler tarafından yerine getirileceği ilkesi yer almış (md.112) ayrıca illerin yetki genişliği ve görev ayrımı ilkelerine göre yönetileceği belirtilmiştir (md.108).

Kurtuluş Savaşı'nın sürdüğü bir dönemde hazırlanan 1921 Anayasası'nda belediye kurumu Anayasa'da yer almazken "yerinden yönetim" ilkesi benimsenmiştir. Bununla birlikte yerel yönetimler açısından çağdaş normlara yakın düzenlemelere yer verilmiş ve bu çerçevede yerel işlerde vilayetlerin tüzel kişiliğe ve özerkliğe sahip olacağı, meclislerin ise yerel halk tarafından belirleneceği hükme bağlanmıştır. 1921 Anayasası ile yerel yönetim ve yerel demokrasinin gelişmesini öngören düzenlemeler getirilmiş olmasına karşın söz konusu düzenlemeler savaş koşulları ve meclisin enerjisini ve kaynaklarını savaşın gereklerine harcamakta olduğundan söz konusu hükümlerin yerine getirilmesi mümkün olmamıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk resmi Anayasası olan 1924 Anayasası'nda yerel yönetimlere ilişkin hükümlere fazlaca yer verilmemiştir. Anayasanın 85. maddesinde belediye kavramı işlenmiş ancak açıklayıcı bir düzenleme yapılmamıştır.

1961 Anayasası'nda idarenin kuruluş ve görevlerinin, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayandığı hükmü yer almıştır. Yerel yönetimler konusunda diğer anayasalardan farklı olarak "hizmet yerinden yönetim" uygulamasına yer verilmiş "âdem-i merkeziyet" anayasal nitelik kazanmıştır. Anayasa'nın 116. maddesinde yerel yönetimler; "mahalli idareler, il, belediye veya köy halkının müşterek mahalli ihtiyaçlarını karşılayan ve genel karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzel kişiler" olarak tanımlanmıştır. Bu çerçevede mahalli idarelerin bir araya gelerek birlik kurmalarına ilişkin düzenlemelerin, merkezi idare ile ilişkilerinin kanunla düzenleneceği; mahalli idarelerin seçilmiş organlarının organlık sıfatlarını kazanma ve kaybetmeleri konusundaki denetimin yargı organları tarafından gerçekleştirileceği ve bu idarelere görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanacağına ilişkin hükümler Anayasa'da yer almıştır.

1961 Anayasası'ndaki söz konusu hükümler sonrasında yerel yönetimlere ilişkin olarak yaşanan önemli bir gelişme belediye başkanlarının seçimine ilişkindir. 27 Temmuz 1963 tarih ve 307 sayılı Kanunla, belediye başkanlarının belediye meclisi içinden seçilmesine yönelik uygulamaya son verilmiş ve belediye başkanlarının yerel halk tarafından doğrudan seçilmesi yöntemi benimsenmiştir. Ayrıca 307 sayılı Kanun uyarınca belediye başkanlarının seçiminin

vali ve Cumhurbaşkanı tarafından onaylanmasına ilişkin uygulama sona erdirilmiştir. 1961 Anayasası döneminde yerel yönetimlere ilişkin yaşanan önemli bir başka gelişme ise, 1973 yılından itibaren etkin olmaya başlayan, demokratik yerel yönetim hareketidir. Bu dönemde özellikle belediyelere dair demokratikleşme ve yerel katılım projelerinin düşünce temelinde ortaya konulmaya başlanması nedeniyle bu dönem, “demokratik belediyeçilik”, “toplumcu belediyeçilik”, “yeni belediyeçilik” olarak adlandırılmıştır (Öner, 2006: 23).

1982 Anayasası’nda, 1961 Anayasası’na paralel biçimde, “idarenin kuruluş ve görevleri merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır” (md. 123/2) hükmü yer almış yetki genişliği ilkesi benimsenmiş ve “illerin idaresi yetki genişliği esasına dayanır” (md.126/2) hükmüne yer verilmiştir. Yerel yönetimlere ilişkin olarak 1982 Anayasası’nın 127. maddesi ile önceki Anayasal metinlerine göre ayrıntılı bir düzenleme yapılmıştır. Ancak bu durum, yerel yönetimlere hareket kabiliyeti vermek ve yerel yönetimleri geliştirmekten çok “nasıl denetim altına alabiliriz?” sorusuna cevap verecek bir düzenlemeyi ortaya çıkarmıştır.

1982 Anayasası’nın 127. maddesine göre, ülkemizdeki yerel yönetimlerin (anayasadaki sözlerle mahalli idarelerin) temel nitelikleri şunlardır:

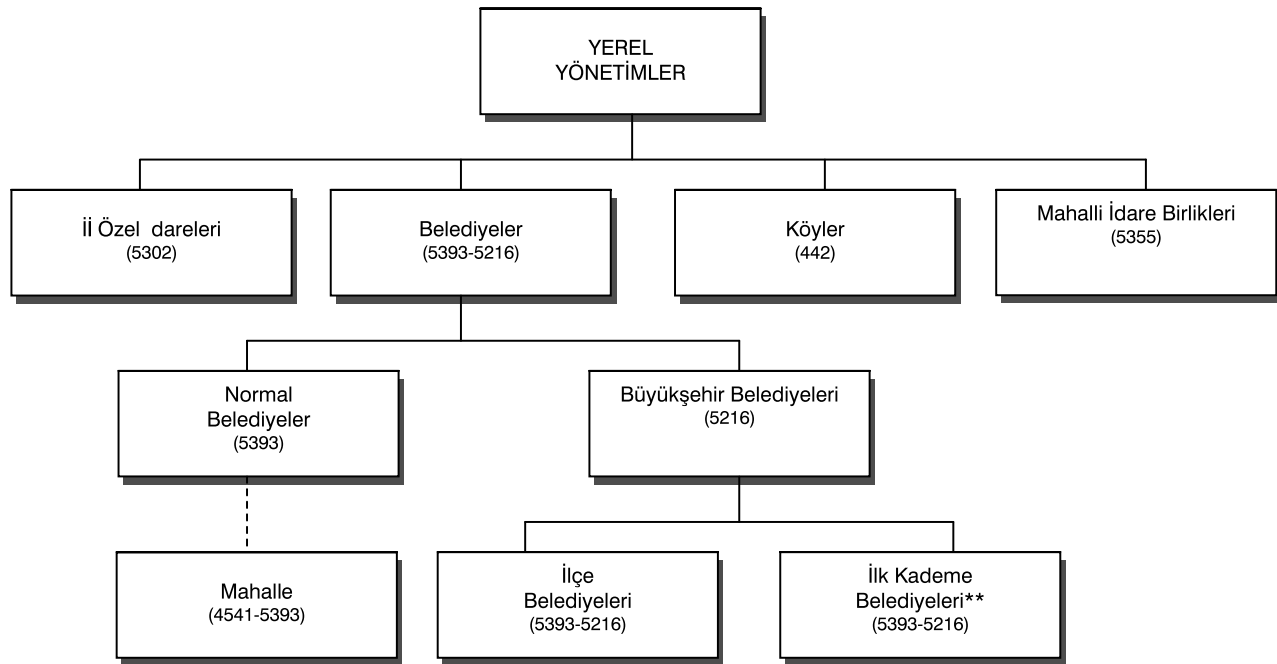
- Mahalli idareler; İl, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan tüzel kişilerdir.
- Karar organları kanunda gösterilen seçmenler tarafından seçimle belirlenir.
- Kuruluş, görev ve yetkilerinin belirlenmesi yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla gerçekleştirilir.
- Kanunla büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri oluşturulabilir.
- Yerel yönetim seçimleri Anayasanın 67. maddesindeki “seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakları” başlığında belirlenen çerçevede 5 yılda bir yapılır. Bunun istisnası olarak milletvekili genel veya ara seçiminden önceki veya sonraki bir yıl içinde yapılması gereken mahalli idare organlarına veya bu organların üyelerine ilişkin genel ve ara seçimler, milletvekili genel ve ara seçimleriyle birlikte yapılır,
- Seçilmiş organlarının, organlık sıfatını kazanmalarına ilişkin itirazların çözümü ve kaybetmeleri konusundaki denetim yargı yolu ile gerçekleştirilir.
- Görevleriyle ilgili bir suç nedeniyle haklarında soruşturma veya kovuşturma açılan yerel yönetim organları veya bu organların üyelerini İçişleri Bakanı geçici bir tedbir olarak, kesin hükme kadar görevinden uzaklaştırabilir.
- Merkezi idare, yerel yönetimler üzerinde mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplumsal yararın korunması ve yerel ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla kanunla belirlenecek esaslar çerçevesinde idari vesayet yetkisine sahiptir.
- Yerel yönetim kuruluşları Bakanlar Kurulu izniyle kendi aralarında birlik kurabilirler.
- Yerel yönetimlerin, görevleri, yetkileri, mali yapıları, kolluk işleri ve merkezi idare ile karşılıklı ilişkileri kanunla düzenlenecektir.
- Yerel yönetimlere görevleriyle orantılı gelir kaynakları sağlanacaktır.
- 1982 Anayasası’nın yerel yönetimlere ilişkin düzenlemelerin yer aldığı 127. maddesi aynen varlığını korumaktadır. Anayasa gereği, ülkemizde İl Özel İdareleri, Belediyeler ve Köyler olmak üzere üç temel yerel yönetim birimi bulunmaktadır.

Anayasanın 127. maddesinde yer alan; “Kanunla büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri oluşturulabilir” hükmü uyarınca Türkiye’de 3030 sayılı Kanunla Büyükşehir Belediyeleri kurulmuştur. Öte yandan yerel yönetim mevzuatında yapılan değişikliklerle mahalle yönetimi etkin bir yapıya kavuşturulmaya çalışılmakta ve Belediye Kanunu’nda

mahalle idari bir birim olarak tanımlanmaktadır (md.3/d). Ayrıca 5355 sayılı Kanunla Mahalli İdare Birlikleri yerel yönetim uygulaması içinde etkin kılınmaya çalışılmaktadır. Temmuz 2004'den itibaren uygulamaya konulan yeni yerel yönetim mevzuatları ile yerel yönetimlerin görev, yetki, sorumluluk vb. içeriği önemli oranda değişikliğe uğramıştır.

II.1.4.4 Yerel Yönetim Mevzuatındaki Değişiklikler

Türkiye’de yerel yönetimler anayasal kurumlardır ve bu yapılanma içinde belediye yönetimleri yerel nitelikli hizmetlerin sunumunda diğer yerel yönetim birimlerine göre daha geniş görevlerle donatılmışlardır. Belediye yönetimleri literatürde sıkça kullanılan ifade biçimiyle “normal ve büyükşehir belediyesi” olmak üzere iki ayrı model olarak uygulanırken Anayasa’nın 127. maddesinde ifade edilen diğer temel yerel yönetim birimleri İl Özel İdareleri ve Köy’lerdir. Öte yandan anayasal başka bir yerel yönetim birimi ise Mahalli İdare Birlikleridir. 5355 sayılı Kanunla yeniden düzenlenen mahalli idare birliklerinin önümüzdeki dönemlerde yerel yönetim işleyişinde ve hizmet sunumunda etkin olması öngörülmektedir. Türkiye’de uygulanmakta olan yerel yönetim birimlerine ilişkin olarak gerçekleştirdiğimiz sınıflamamızda dikkati çekecek olan ayırım mahalle yönetiminin de belediye içinde bir yerel yönetim birimi olarak sayılmış olmasıdır. 5393 sayılı Belediye Kanunu ile mahalle bir idari birim olarak sayılmakta ve bu çerçevede gerek mahalle muhtarına ve mahalle halkına gerekse belediye yönetimlerine bir idari birim olarak tanımlanan mahallelerin etkin bir yönetim birimi haline getirilmelerine yönelik görevler verilmektedir.

Şekil II.1: Türkiye’de Yerel Yönetim Yapılanması

* 5393 sayılı Kanununun 9. ve 3. maddesinde yapılan düzenlemeler ile mahalle yönetimi ve mahalle muhtarı belediye yönetimleriyle ciddi anlamda ilişkilendirilmiş olduğundan dolayı mahalleye burada belediye modeli içinde yer verilmiştir.

** Büyükşehir Belediye modeli içinde önce “Alt Kademe Belediyeleri” ve 5216 sayılı Kanun ile “İlk Kademe Belediyesi” adı ile kurulan belediye yönetimleri 5747 sayılı Kanunla kaldırılmıştır.

Ülkemizde yerel yönetim yapılanmasının varlığı kadar bu yapının etkin ve verimli çalışmadığı, çağın yönetsel değerlerinden uzak kaldığına ilişkin olarak tartışmalar sürekli olarak yapılmıştır. Bu çerçevede Osmanlı döneminde yerel yönetimlere ilişkin zaman zaman ortaya konulan değişim girişimleri özellikle Cumhuriyet sonrasında artarak devam etmiş, dönemler itibarıyla yerel yönetim işleyişine kısmi düzeylerde aktarılan Mehtap Projesi, İç Düzen Raporu, Kaya Projesi, Mahalli İdare Reform Tasarıları vb. ile yerel yönetimlere ilişkin değişiklik önerileri getirilmiştir.

Cumhuriyet'in ilanından sonra çıkarılan (1930 tarihli) 1580 sayılı Belediye Kanunu günümüze kadar (içeriğinde bazı değişiklikler yapılmakla birlikte) uygulanmıştır. Osmanlı döneminde 1913 tarihinde yürürlüğe giren il özel idarelerine ilişkin temel Kanun 1987 yılında 3360 sayılı Kanun ile değişikliğe uğramıştır. Büyükşehirlere ilişkin 1984 tarih ve 3030 sayılı Kanun ise 1982 Anayasası'na dayanılarak çıkarılmıştır.

İlgili düzenlemeler yerel yöneticiler, belediye başkanları, siyasi parti temsilcileri, sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimlerle ilgili dernek ve kuruluşlar, akademisyenler, hemşeriler vb. pek çok kesim tarafından eleştirilmiştir. Söz konusu eleştirilere cevap verecek tarzda yapılan çalışmalar sonucunda yerel yönetimlere ilişkin temel mevzuat yenilenmiştir.

Tablo II.1: Türkiye'de Yerel Yönetim Mevzuatı

Kanun Adı	Kanun No	TBMM Kabul Tarihi	RG Tarih	RG Sayı
Büyükşehir Belediyesi Kanunu	5216	10.07.2004	23.07.2004	25531
	5390	02.07.2005	13.07.2005	25874
Belediye Kanunu	5393	03.07.2005	13.07.2005	25874
	5272	07.12.2004	24.12.2004	25680
İl Özel İdaresi Kanunu	5302	22.02.2005	04.03.2005	25745
	5391	02.07.2005	13.07.2005	25874
Mahalli İdare Birlikleri Kanunu	5355	25.05.2005	11.06.2005	25842
Köy Kanunu	442	1924	Değişmedi	

Yerel yönetim mevzuatına ilişkin olarak gerçekleştirilen ve uygulamaya aktarılan ilk değişiklik Büyükşehir Belediyesi Kanunu olmuştur. 23 Temmuz 2004 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile 1984 tarih ve 3030 sayılı Büyükşehir Kanununda değişiklikler yapılmıştır. 5216 sayılı Kanunun yaklaşık 1 yıllık uygulanmasında karşılaşılan aksaklıkları gidermek amacıyla 13 Temmuz 2005 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 5390 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun çıkarılmıştır.

Üzerinde bazı değişiklikler yapılmakla birlikte 1930 yılından beri uygulanmakta olan 1580 sayılı Belediye Kanunu öncelikle TBMM tarafından 9 Temmuz 2004 tarihinde kabul edilen 5215 sayılı Kanun ile değiştirilmiştir. 5215 sayılı Kanun yerine TBMM tarafından 07.12.2004 tarihinde kabul edilen ve 24.12.2004 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan 5272 sayılı Belediye Kanunu belediyelere ilişkin temel düzenleme olarak uygulamaya girmiştir. Ancak 17 Ocak 2005 tarihinde Anayasa Mahkemesi, 5272 sayılı Belediye Kanunu'nu "TBMM'de

yapılan oylamanın usulüne aykırı olduğu” gerekçesi ile iptal etmiştir. Kanunun yürürlüğü durdurulmamış sadece kabul edilme usulüne ilişkin eksikliğin giderilmesi için TBMM’ne 6 ay süre verilmiştir. TBMM, Anayasa Mahkemesi’nin kararına istinaden 5272 sayılı Kanunu usulüne uygun olarak oylamanın yanında Kanun’un uygulandığı süre boyunca yerel yöneticilerden gelen talepler ve ortaya çıkan sorunları da dikkate alarak Kanun’da temel değişiklikler yapmıştır. 5272 sayılı Belediye Kanunu’nu yürürlükten kaldıran 5393 sayılı Belediye Kanunu 13 Temmuz 2005 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yerel yönetim kuruluşlarından biri olarak Osmanlı Devletinin yönetim modeli içinde yer alan ve günümüze kadar varlığını ve görevini sürdüren İl Özel İdareleri’ne ilişkin düzenlemelerin yapıldığı 3360 sayılı Kanun yakın zaman içinde üç ayrı kanun ile değişikliğe uğramıştır. Buna göre 1987 tarih ve 3360 sayılı İl Özel İdare Kanunu ilk olarak TBMM’de 24.06.2004 tarihinde kabul edilen 5197 sayılı Kanun ile değiştirilmiş ancak bu kanun Cumhurbaşkanı tarafından veto edilmiştir. Bunun üzerine ikinci olarak TBMM tarafından 22 Şubat 2005’de kabul edilen ve 4 Mart 2005 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu hazırlanmıştır. İl Özel İdarelerine ilişkin üçüncü değişiklik, 13 Temmuz 2005 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5391 sayılı İl Özel İdaresi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yapılmıştır. Öte yandan yerel yönetim birimleri içinde yıllarca ihmal edilen ancak anayasal bir kuruluş olarak düzenlenen Mahalli İdare Birliklerinin kuruluş ve faaliyet alanlarına ilişkin mevzuat değişiklikleri 5355 sayılı Kanun ile gerçekleştirilmiş ve 11 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Görüldüğü üzere bugün uygulanmakta olan yerel yönetimlere ilişkin mevzuat çetin bir süreç sonucunda oluşturulmuştur.

II.1.4.5 Belediye Yönetimlerinin Tarihsel Süreci

Osmanlı Devletinde modern anlamda belediye teşkilatı Tanzimat’tan sonra kurulmuştur. Tanzimat öncesine kadar Osmanlı şehirlerinde geleneksel idari yapı devam etmiş, beledi ve mülki fonksiyonlar birbirinden ayrılmamıştır.

Osmanlı Devletinde şehri yöneten kişi kadı’lardı. Kentin en üst yöneticisi konumundaki kadılar yargı, yönetim ve mali yetkilerin yanında yerel nitelikli hizmetlerin karşılanmasına ilişkin görevleri de yapıyorlardı. Ancak kadı ve resmi görevliler şehre beledi hizmet getirmekten çok, hizmetleri yaptırmak ve bunun için yerel halkı örgütlemek gibi bir fonksiyona sahiptiler. Bu çerçevede kentsel hizmetler, vakıflar, esnafın ve mahallenin avarız sandıkları veya devletin resmi görevlileri tarafından yerine getirilmekteydi. Buldukları yerde hükümeti temsil eden kadılar tayinle göreve getirilmekteydiler. Kadının özel ikametgâhı, mahkeme, belediye hizmet binası ve hükümet konağı olarak kullanılıyordu.

Kadılar günümüzde belediye zabıtasının görev alanına giren esnafın denetlenmesi, belediye kurallarının uygulanması ve fiyat denetimi işlerini de yapmaktaydı. Genel olarak kadıların başlıca yerel nitelikli görevleri şunlardı: mahallin dirlik ve düzenini temin etmek; ölçü ve tartı aletlerini kontrol etmek; gerekli imar ve düzenleme faaliyetlerini yürütmek; ihtiyaç maddelerinin karaborsaya düşmesini önlemek; çevre temizliğini sağlamak; tenbih, tedbir ve yasaklar koymak, emir ve yasaklara uymayanları cezalandırmak. Kadılar geleneksel devlet yapısı içinde bu görevlerini memurları eliyle yerine getirmişlerdir. Bu çerçevede kadılar, muhtesip veya ihtisap ağası denilen icra ve infaz memuru ile birlikte çarşı ve pazaryerlerini kontrol ediyorlardı. Kadıların mahalli hizmetlerin karşılanabilmesi için zamanla bir mahalli

idare kadrosu oluşmuştur. Bunlar çöplük subaşı, ihtisap ağası veya muhtesip, böcekbaşı, mimarbaşı, naip gibi amir durumunda olanlarla bunlara bağlı diğer görevlilerdir. Örneğin çöplük subaşı genel temizlik ve intizamdan kendine bağlı personelle birlikte sorumludur. İhtisap ağası kadı adına narh tespiti, piyasa kontrolü, vergi denetimleri gibi hizmetlerden sorumluydular.

Kentsel hizmetlerden su, mezarlık, hastane, sosyal yardım vb. hizmetler gerek padişahların gerekse zengin vatandaşların inşa ederek herkesin kullanımına vakfettikleri çeşme, sebil, su tesisleri, köprüler, imarethaneler vakıflarla karşılanmıştır. Bu dönemde vakıfların kentsel hizmetler konusunda ortaya koydukları gayretler, kentsel duyarlılık, hizmet paylaşımı, hizmetlere gönüllü katılım olarak değerlendirilmektedir.

Öte yandan meslek kuruluşu olan loncalar, çarşı, pazar denetiminin yanında buraların temizlik ve aydınlatma hizmetlerine katılıyorlardı. Mahalle halkı ise yaşadıkları mahallelerinin temizlik ve aydınlatma hizmetlerini yerine getirmekteydiler. Mahalle imamları ise kadının mahalle düzeyindeki temsilcisi olarak görev yapıyorlardı. Belediye teşkilatının kurulması ile klasik Osmanlı mahallesinin kendi işini kendi görme geleneğini terk ettiğini ve halk mahalle ölçeğinde temel hizmetleri güçsüz belediye teşkilatından beklemeye başlamıştır. Bu durum Osmanlı mahallesini mahalle halkını inanılmaz bir atalet içine sürüklemiştir. Belediye teşkilatının kurulması ile çarşının kaldırımlarını tamir eden, lağımları temizletip onaran mahalle halkı ve çarşı esnafı taşı taş üstüne koymak için yakınan ve belediyeyi şikâyet eden dilekçeler yazmaya başlamışlardır (Ortaylı, 1995: 557).

II. Mahmut döneminde kadının ve imamların fonksiyon ve etkinlikleri azaltılmış, yerlerine temelde vergi toplamak, güvenlik ve şehir hayatının düzenini sağlamakla görevli olan İhtisap Nazırlığı kurulmuştur. Ancak İhtisap Nazırlığı belediye hizmetler veren bir yapı olarak değil, yasaklayıcı bir kurumsal örnek olarak görülmüştür.

Batılı anlamda belediye teşkilatı Tanzimat sonrasında kurulmuştur. Tanzimat yönetimini belediye teşkilatı kurmaya yönelten neden; bayındırlık ve kentlerin fiziki ve idari hayatını vatandaşlar yardımıyla düzenlenip kalkındırılmaktı. Bu anlamda belediye yönetiminin kurulmasını toplumsal bir talep veya yerel ölçekte demokratik bir yapılanma olarak değil temel bir ihtiyaç olarak görmek gerekir. Belediye kurulmasında, özellikle liman kentlerine ticaret için gelen yabancıların temel ihtiyaçlarını karşılayacakları fiziksel altyapıyı hazırlamak ve Osmanlı yöneticilerinin Avrupa'da gördükleri kentsel yaşamı ülkeye getirme idealleri belirleyici olmuştur (Ortaylı, 1985: 112-116).

Tanzimat döneminde yerel yönetimler sistematik biçimde ele alınmıştır. Bununla birlikte, Osmanlı belediye kurumları otoriter bir merkezîyetçiliğin geliştiği bir dönemde doğması nedeniyle, merkezi yönetimin bir parçası olarak algılanmıştır. Bu anlayışın etkisiyle vilayet ve kaza meclisleri bir çeşit yerel yönetim meclisleri olmalarına karşın merkezi hükümetin etkisinde kalmışlar ve danışma meclisi olarak çalışmışlardır.

Kırım Savaşı sırasında İstanbul'a gelen askerlerin temel ihtiyaçlarının karşılanmasında yaşanan sorunlar ile belediye teşkilatına olan ihtiyaç bir kere daha anlaşılmiş ve ilk belediye teşkilatı "İstanbul Şehremaneti" adı ile 1854 yılında İstanbul'da kurulmuştur. İstanbul Şehremaneti'nin organları; Şehremini ve Şehir Meclisiydi. Şehremini (Belediye Başkanı) hükümetin önerisi ve Padişah tarafından atanıyor, on iki kişiden oluşan şehir meclisi de yine atama yoluyla belirleniyordu. Literatürde bu dönemdeki belediyelerin; "yürütme ve karar

organlarının seçimle değil atama yoluyla işbaşına gelmeleri nedeniyle” bu kuruluşların gerçek anlamda belediye olarak kabul edilemeyeceği savunulmaktadır. (Nadaroğlu, 1998: 293) İstanbul Şehremaneti'nin amacı; “kentin yerel nitelikli hizmetlerinin, Devlet işlerinden ayrılıp öncelikle belirli bir organın yetkisi ve görevi sayılması ayrıca tek elde toplanması” olarak belirlenmişti. Bu çerçevede kentin bakımı ve korunmasına yönelik işlevler şehremanetine verilmişti (Sencer, 1992: 70).

İstanbul Şehremaneti başarılı olamamıştır. Şehremanetin başarısızlık nedenlerini ve karşılaşılan sorunları tespit etmek amacıyla 1855'de kurulan İntizam-ı Şehir Komisyonu İstanbul'un 14 Belediye şubesine ayrılmasını önermiştir. Bu öneri mali yetersizlikler nedeniyle sadece Beyoğlu-Galata bölgesinde uygulanabilmiş ve Paris'in seçkin ve modern semti olan “Altıncı Bölge” isminden esinlenerek 1858 yılında “Altıncı Daire-i Belediye” adında belediye teşkilatı kurulmuştur. Altıncı Daire-i Belediye teşkilatının organları olan Daire Müdürü ve Daire Meclisi atama yolu ile belirlenmiştir. Yarı özerk yapısı, gelir kaynakları ve personeli ile Altıncı Daire-i Belediye işletmecili belediyeciliğin ilk örneklerini vermiştir. Altıncı Daire, belediyecilik alanında önemli adımlar atarken 1864 Vilayet Nizamnamesi ile “idare-i belediye” kurulması hükme bağlanmış ancak uygulama başarılı olamamıştır. Ardından 1868 yılında yayınlanan talimat ile Osmanlı'nın diğer şehirlerinde de belediye teşkilatı kurulmaya başlanmıştır. 1871 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi ile de il, sancak ve kaza merkezlerinde belediye teşkilatı kurulması hükme bağlanmıştır.

1876 tarihli Osmanlı Anayasası'nın 112. maddesi uyarınca her şehir ve kasabada belediye teşkilatı kurulmuştur. Anayasa uyarınca 1877 yılında “Dersaadet Belediye Kanunu” ve “Vilayet Belediye Kanunu” yürürlüğe girmiştir. Dersaadet Belediye Kanunu ile İstanbul Şehremaneti'nin yönetimi sağlanırken, Vilayet Belediye Kanunu taşra belediyelerinin yönetiminde geçerli olmuştur.

II. Meşrutiyetin ilanından sonra çıkarılan 1912 tarihli “Dersaadet Teşkilatı Belediyesi Hakkında Kanun-u Muvakkat” ile İstanbul belediye teşkilatı yeniden düzenlenmiştir. 1877 tarihli Dersaadet Belediye Kanunu'nda belediye daireleri şehremanetinden ayrı birer tüzel kişilik halinde düzenlenmişken 1912 tarihli söz konusu Kanun daireleri şubeye dönüştürerek onların tüzel kişiliğine son vermiştir. Böylece, Şehremaneti tek bir belediye dairesi olarak kabul edilmiş ve dokuz şubeye ayrılmıştır. Şehremaneti meclisi yerine Şehremaneti Encümeni (Encümen-i Emanet) kurulmuştur. Her şubeye hükümet tarafından maaşlı müdür tayin edilmiştir. Ayrıca şehremanetin atama yoluyla belirlenmesi esası korunmuştur. Dokuz şube halinde halk tarafından seçilen altışar üye 54 kişilik Cemiyet-i Umumiye-i Belediye'yi meydana getirmiştir. II. Meşrutiyetten sonra 1909 yılında İstanbul Vilayet halinde getirildiğinden Vali ile şehremanetin görev ve yetkileri birbirine karışmasın diye valilik görevi şehremanetin uhdesine verilmiştir. Söz konusu uygulama çerçevesinde 1912 tarihli yasa merkeziyetçi bir anlayışı yansıtmaktadır.

5 Ekim 1877 tarihli Vilayet Belediye Kanunu'na göre; her şehir ve kasabada bir Belediye Meclisi kurulması öngörülmüş ve belediyeler tüzel kişilik kazanmışlardır. Günümüz belediyelerinin görevleri ile karşılaştırma yapılmasını sağlamak amacıyla Vilayet Belediye Kanunu ile belediyelere: beldenin imar işlerini düzenlemek; yol, kaldırım, lağım gibi tesislerin yapımı, bakımını yapmak; su ihtiyacını sağlamak; kamulaştırma yapmak; belediye mallarını yönetmek; aydınlatma ve temizlik hizmetlerini yapmak; ekmek fiyatını belirlemek; mezbaha yaptırmak; pazar yeri kurmak; itfaiye kurmak, hatta hiçbir zaman yerine getirmedikleri sağır-dilsiz okulu ve sanayi okulları açma görevleri belediyelere verilmişti (Ortaylı, 1985:171).

İstanbul Şehremaneti kültür hizmeti olarak 1914 yılında “Dar’ül Bedayi”’i (şehir tiyatrosu) kurmuş ve burada tiyatro ve müzik bölümleri faaliyete geçmiştir. 1877 tarihli Vilayat Kanunu ile belediyelerin organları; Belediye Reisi (Belediye Başkanı), Belediye Meclisi ve Cemiyet-i Belediye olarak belirlenmişti. Belediye reisi; belediye meclis üyeleri arasından dört yıl süre ile hükümet tarafından atanıyordu. Belediye reisi, belediye meclisine başkanlık yapıyor ve belediye meclisi (meclis-i beledi) ile mülki amirler arasında bağlantı kuruyordu. Belediye meclisi; şehir ve kasabaların büyüklüğüne göre altı veya on iki üyeden oluşmakta ve üyeler, dört yıllık süreyle seçilmekteydi. Meclis haftada iki kez olmak üzere salt çoğunlukla toplanır, başkanın bulunmadığı toplantılara en yaşlı üye başkanlık yapardı. Meclis, karar, danışma, mali kontrol, azil ve tayin organıydı. Şehrin sorunlarının tartışıldığı meclis toplantılarına o yerin ileri gelenleri katılmışlar ve görüşlerini beyan etmişlerdir. Cemiyet-i Belediye, belediye meclis üyeleri ile mahalli idare meclisinden oluşmaktaydı. Kurul yılda iki kez on beş gün süreyle toplanmaktaydı. Kurul, belediyenin geçmiş yıl hesaplarını inceleme, kesin hesabı onaylama; belediyenin bütçe ve yapacağı işlerinin programını inceleme ve karara bağlama görevini yapıyordu. Cemiyet-i Belediye 1580 sayılı Belediye Kanunu’na kadar uygulanmıştır.

Modern belediye yönetimleri; çeşitli kurumlarca yürütülen hizmetleri tek elde toplayıp düzenlemek ve yönlendirmek için kurulmuştur. Ancak, modern Osmanlı belediyeleri bu amacı gerçekleştirememiş ve kent hizmetleri alanındaki görev ve yetki dağınıklığı devam etmiştir. Bu nedenle yönetim mevzuatımıza Tanzimat’tan sonraki yenileştirme hareketleri ile giren yerel yönetimlerin yerleşip güçlenmeleri oldukça ağır bir gelişme göstermiştir.

Osmanlı döneminde yerel yönetimler ve belediye yönetimleri açısından edinilen tecrübeler kuşkusuz yeni Cumhuriyete aktarılmıştır. Bununla birlikte Türkiye Cumhuriyeti’nde belediyecilik açısından temel ve ayrıntılı düzenleme 1580 sayılı Belediye Kanunu ile olmuştur.

1930 tarih ve 1580 sayılı Belediye Kanunu ile 1877 “Dersaadet Belediye Kanunu” ve 1912 tarihli “Dersaadet Teşkilat-ı Belediye Hakkındaki Kanun-u Muvakkat” yürürlükten kaldırılmıştır. 1580 sayılı Kanun ile köy dışındaki nüfusu 2000’i aşan bütün yerleşim birimleri ile kaza ve vilayet merkezlerinde belediye teşkilatı kurulmuş ve belediye: “beldenin ve belde sakinlerinin mahalli mahiyette müşterek ve medeni ihtiyaçlarını tanzim ve tesviye ile mükellef hükmi bir şahsiyet” (md.1) olarak tanımlanmıştır.

1580 sayılı Kanun ile belediye yönetiminin organları; Belediye Başkanı, Belediye Meclisi ve Belediye Encümeni olarak kurumsallaştırılmış ve belediyeler “tüzel kişilik” kazanmışlardır. Aynı dönemde hem belediye yönetimlerini güçlendirmek hem de çağdaşlaşma projesinde kendilerine verilen görevleri yerine getirmelerinde destek sağlamak amacıyla çıkarılan 1933 tarih ve 2290 sayılı Belediyeler Yapı ve Yollar Kanunu ile 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu belediyelere yeni görevler vermiş ve sorumluluk alanlarını genişletmiştir. 2290 sayılı Kanun ile belediyelere kent planı hazırlama zorunluluğu getirilirken, 1593 sayılı Kanun ile şehir kasaba ve köylerdeki sağlık ve sosyal yardım hizmetlerinin belediyeler tarafından yürütülmesi hükme bağlanmıştır. Belediye Kanunu’nun yanında belediyelere çeşitli görevler getiren başka düzenlemeler de yapılmıştır. Örneğin; 1937 tarih ve 3166 sayılı Kanun ile Belediyelere 5 hektar orman yetiştirme görevi verilirken; 1938 tarih ve 3530 sayılı Kanun ile sportif faaliyet görevi verilmiştir.

Türkiye’de halen 13.07.2005 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanıp yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu yürürlükte bulunmaktadır. Ayrıca 16 Büyükşehir belediyesinde ise 23.07.2004 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanıp yürürlüğe konulan 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu yürürlüktedir.

II.1.4.6 Türkiye’de Belediye Modeli ve İşleyişi

1984 yılında büyükşehir belediyelerinin kurulması ile anayasal bir model olan belediye yönetimleri 2 ayrı türde karşımıza çıkmaktadır. Birincisi literatürde normal belediyeler olarak adlandırılan il, ilçe ve belde belediyeleri ikincisi ise büyükşehir belediyeleridir.

II.1.4.6.1 Belediye Yönetimlerinin Kurumsal Yapısının Oluşumu

Türkiye’de tarihsel süreç içinde belediye sayıları artış göstermiştir. Ancak, 12 Eylül İhtilali sonrasında belediye teşkilatlarında yapılan birleştirmeler ile belediye sayısında azalma yaşanmıştır. Bugün itibariyle ülkemizde 16’sı Büyükşehir olmak üzere toplam 2930 belediye bulunmaktadır. Tablo’da görüldüğü gibi 1923 yılında 421 olan belediye sayısı 1950 yılında 628’e, 1970’de 1.303’e ve 1975 yılında 1.654’e yükselmiştir. 1980 yılında da belediye sayısı 1.727’dir. 1923-1980 yılları arasında belediye sayısı dört kat artmıştır. 1981 yılında görülen azalma belediyelerin idari bir kararla birleştirilmesi uygulamasından kaynaklanmaktadır. Nitekim daha sonraki yıllarda belediye sayılarındaki artış devam etmiştir. Ancak 2008 yılında çıkarılan 5747 sayılı yasa ile kentsel alan yönetimi açısından belediye sayılarında azalmaya gidilmeye çalışılmış fakat söz konusu yasa Anayasa Mahkemesi tarafından kısmen iptal edilince gerek 5393 ve gerekse 5747 uyarınca kapatılması öngörülen 862 belediyeden 836’sının 29 Mart 2009 yerel yönetim seçimlerine belediye statüsünde girmelerinin önü açılmıştır.

Tablo II.2: Türkiye’de Belediye Sayıları (1923–2009)

Yıllar	Belediye Sayısı	Yıllar	Belediye Sayısı	Yıllar	Belediye Sayısı	Yıllar	Belediye Sayısı
1923	421	1963	1031	1983	1.676	1996	2827
1930	492	1965	1.062	1984	1.702	1997	2.835
1935	505	1970	1.303	1985	1719	1998	2.935
1940	549	1972	1571	1989	1.774	1999	3.227
1945	583	1975	1.654	1990	2.055	2000	3228
1950	628	1977	1710	1992	2553	2002	3227
1955	809	1980	1.727	1993	2710	2003	3227
1960	995	1981	1.664	1994	2.739	2004	3225
1962	1010	1982	1676	1995	2.802	2005	3225 ³

Bugün itibariyle normal belediyeler olarak ifade edilen ve büyükşehir belediyeleri dışında kalan belediyeler için uygulanan temel kanun 5393 sayılı Belediye Kanunu’dur. 5216 sayılı Kanun’a tabi büyükşehir ve büyükşehir ilçe belediyeleri görevli oldukları konularda Büyükşehir Kanunu’nun yanında 5393 sayılı Belediye Kanunu ile tanınan yetki, imtiyaz ve muafiyetlere sahiptirler (5216-md.10). Bu anlamda önceden 1580 sayılı Kanun’un olduğu gibi bugün 5393 sayılı Belediye Kanunu Türkiye’deki tüm belediyeler için temel kanun hükmündedir. Ancak Büyükşehir Belediyeleri için 5216 sayılı Kanun’un geçerli olduğu unutulmamalıdır. Bu çerçevede Türkiye’deki belediye yönetimine ilişkin olarak esas alacağımız temel kanun 5393 sayılı Belediye Kanunu’dur.

3 YSK 13.02.2009 tarihinde resmi gazetede yayınlanan kararına göre 5747 sayılı yasa ile kapatılması öngörülen 862 belediyeden 836’sının 29 Mart 2009 yerel seçimlerine belediye statüsünde katılmasına karar vermiştir. Bu çerçevede 29 Mart 2009 yerel seçimlerine katılacak toplam belediye sayısı 2930 olarak belirlenmiştir

II.1.4.6.2 Belediye Kavramı

Belediye kelimesi köken itibariyle Arap dilinde memleket, kasaba ve şehir anlamlarında kullanılan “belde” kelimesine (veya bazı kaynaklara göre beled) dayanmakta ve yine Arap dilinde kullanılan “medine” kelimesiyle ilişkilendirilmektedir. Kanuni açıdan belediye kavramı öncelikle yerel nitelikli müşterek ve medeni ihtiyaçları karşılayan kurumsal yapı olarak tanımlanmıştır. Uluslararası düzeyde yönetim anlayışında yaşanan değişimler yerel yönetim ve belediye kavramlarının tanımlarına da yansımıştır. Bu çerçevede belediye kavramı katılımcı, demokratik, açık, yönetişime dayalı içerikle tanımlanmaya başlanmıştır. Belediyecilik tarihimizde çok önemli bir yeri olan belediye tanımı nüfus kriteri esas alınarak da yapılmaktadır. Bu çerçevede kanun gereği nüfusu 2000’in üzerinde olan yerleşim alanlarında belediye teşkilatı kurulmuştur. Bu anlamda 1580 sayılı Kanun’a göre belediye, nüfusu 2000’i geçen yerleşim alanlarının adıdır (md.7). 1924 tarih ve 442 sayılı Köy Kanunu’nda yerleşim alanları nüfus kriterine göre tanımlanmıştır. Bu çerçevede 442 sayılı Kanuna göre:

- Nüfusu 2000’den aşağı olan yerleşim alanı Köy
- Nüfusu 2000 ile 20.000 arasındaki yerleşim alanı Kasaba.
- Nüfusu 20.000’den fazla olan yerleşim alanları ise Şehir olarak tanımlanmıştır.

Ayrıca 442 sayılı Kanun’da nüfusu 2000’den aşağı olsa bile belediye teşkilatı mevcut olan nahije, kaza ve vilayet merkezlerine “kasaba” denileceği ve bu yerleşimlerin Belediye Kanunu’na tabi olacağı hükmü yer almaktadır (md.1). Günümüzde kasaba kelimesi belde olarak kullanılmakta ve 5393 sayılı Kanun’a göre belediyesi bulunan yerleşim alanlarının tümüne belde denilmektedir.

Belediye tanımında geçen “belde” kelimesi 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda; “Belediyesi bulunan yerleşim yeri” olarak tanımlanmıştır (md.3/c). Belediyelere ilişkin idari ve mali özerklik hükmü 5393 sayılı Kanunlarda yer almakla birlikte, özerklik⁴ ilkesi ulusal mevzuatımıza ilk kez 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (23.07.2004) ile girmiştir. 5216 sayılı Kanun’da büyükşehir belediyesi; “en az üç ilçe veya ilk kademe belediyesini kapsayan, bu belediyeler arasında koordinasyonu sağlayan; kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; idarî ve malî özerkliğe sahip ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisi” olarak tanımlanmıştır (md.3/a). Görüldüğü üzere kanuni çerçevede hem normal belediyeler hem de büyükşehir belediyeleri idari ve mali özerkliğe sahip tüzel kişilik olarak tanımlanmaktadır.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’nda ulusal mevzuatla veya uygun olduğu durumlarda anayasa ile güvence altına alınması istenen özerklik kavramı ulusal mevzuatımıza ikinci olarak, 5272 sayılı Belediye Kanunu (24.12.2004) ile girmiştir (md.3/a). Daha sonra 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu (04.03.2005) ile İl Özel İdareleri: “idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişileri” olarak tanımlanmışlardır (md.3/a). Anayasamızda yerel yönetimlere ilişkin temel arka planın düzenlendiği 127. madde de “idari ve mali yerel özerklik” ilkesi yer almamaktadır. Ancak Anayasamıza göre yerel yönetimlerin kuruluş, görev ve yetkileri yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenleneceği hükme bağlandığından, bu ilkenin kapsamı idari ve mali özerkliği de içine almaktadır (md.127/2) Bu açıdan bakıldığında yerinden yönetim ilkesinin gereği olarak belediyeler kanunla idari ve mali özerkliğe sahip kılınmışlardır.

4 Ruşen Keleş, Yerel Özerkliği; “bir yerel topluluğun, yerel nitelikte olan işleri, kendi başına, kendi organları eliyle görebilmesi ve buna olanak verecek kaynaklara da sahip olabilmesi” şeklinde tanımlanmaktadır. Nuri Tortop da özerklik için yalnız özerk kuruluşların serbestçe oluşturdukları veya seçtikleri organlar tarafından karar alma hakkına sahip olmalarının yeterli olmadığını, bunların “mali özerkliğe” de yani harcamalarında da merkezi yönetimin baskısı olmaksızın harcama yapmaya yetkili kılınmalarının gerektiğine işaret etmektedir (Keleş, 2009: 43; Tortop, 1991: 3-4). Öte yandan, hesap verilebilirlik çerçevesinde özerklik kavramını ele alan Ayşe Güner ve Serdar Yılmaz ise, kavramı idari, siyasi ve mali boyutu ile açıklamakta ve mali özerkliği yerel yönetimlerin kısmi olarak gelir kaynaklarını belirleyebilme yetkisi olarak tanımlamaktadırlar (Güner ve Yılmaz, 2004:195-196).

Kanuni açıdan idari ve mali özerklik ilkesiyle sağlanan değişim ile belediye, mahalli müşterek nitelikli ihtiyaçları karşılayan bir kurumsal yapı olmanın yanında, gerek merkezi yönetimle gerekse yerel halkla, hemşerilerle olan ilişkilerinde farklı bir uygulama biçimine geçmiş bulunmaktadır. Zira özerklik olgusu bünyesinde demokrasi, açıklık, yönetim eksenli katılım, bilgi edinme vb. pek çok yönetsel olguya yer vermeyi gerektirmektedir. Söz konusu kanuni perspektif çerçevesinde günümüz itibarıyla ülkemizde de artık belediyeler; “vatandaşların mahalli nitelikli ortak ihtiyaçlarını karşılayan, merkezi yönetimle ilişkilerinde idari ve mali özerkliğe sahip, yönetim ilkesine dayalı yönetim işleyiş ve anlayışının geçerli olduğu yaşam alanlarına ait kurumsal yapılar olarak” tanımlanmalı ve görülmelidir. Daha da önemlisi idari ve mali özerklik açılımını sadece kanuni bir perspektif olarak kalmamalı ve uygulamaya aktarılmalıdır.

Önümüzdeki yıllarda merkez-yerel ilişkileri konusunda üzerinde en çok tartışılacak olgu idari ve mali özerklik açılımı olacaktır. Öte yandan, idari ve mali özerklik konusunda belediyelerin kanunla tanınan bu yetkilerine ilişkin olarak yargı organları nezdinde girişimlerde bulunmalarını da tanık olunabilecektir. Zira bilindiği üzere Özerklik Şartı’nda: “yerel yönetimler kendi yetkilerinin serbestçe kullanımı ile anayasa veya ulusal mevzuat tarafından belirlenmiş olan özerk yönetim ilkelerine riayetini sağlanması amacıyla yargı yoluna başvurma hakkına sahip olacaklardır “ hükmü yer almaktadır (md.11). Her ne kadar Türkiye tarafından ilgili maddeye çekince koyulmuşsa da “siyasi kurumlar” olarak tanımlanan belediye yönetimlerinin “idari ve mali özerkliklerinin” ihlal edildiği gerekçesiyle hükümet hatta uluslararası yargı organları ile uluslararası siyasi platformlarda bu konuda ısrarlı olacakları görülebilecektir. Ancak anayasal bir ilke olmasına karşın “bu idarelere görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır” hükmünün hiç bir zaman uygulanmadığı ve bu konuda Anayasaya aykırılık iddiası ile merkez-yerel tartışmasının yargı organlarına taşınmadığını düşündüğümüzde, belki idari ve mali özerklik konusunda da aynı tabloyu görmemiz mümkün olabilir. Ancak unutulmaması gereken nokta geçen yıllar içinde yerel yöneticilerimizin ve özellikle bazı belediye yöneticilerimizin uluslararası ölçekte kaydettikleri mesafe ve uluslararası kuruluşlarla oluşturdukları karşılıklı ilişkilerdir. Bu nedenle tatmin edici ölçüde uygulanamaması durumunda idari ve mali özerklik ilkesi Türkiye’nin Avrupa Birliği ekseninde verdiği çabalara önemli zararlar verebilecek potansiyel bir sorunlu nokta olarak görünmektedir.

II.1.4.6.3 Belediye Tüzel Kişiliğinin Kurulması

Bir yerleşim biriminde veya birkaç yerleşim biriminin bir araya gelmesiyle kurulacak belediye tüzel kişiliğine ilişkin düzenlemeler kanununun 4. maddesinde yer almıştır. 5393 sayılı Kanun gereğince birden fazla yöntemle belediye kurulması mümkündür; Bir yerleşim alanının il veya ilçe statüsüne geçmesiyle belediye kurulması; bir köy yerleşiminde belediye kurulması; birden fazla köyün birleşmesiyle belediye kurulması; köy yerleşimleri ile muhtelif köy kısımlarının birleşmesiyle belediye kurulması; yeni oluşturulan yerleşim alanında belediye kurulması. Komisyon çalışma raporumuzda örnek olarak sadece bir köy yerleşiminde belediye kurulması örneği verilecektir.

II.1.4.6.4 Köy Yerleşiminde Belediye Kurulması

Bazı temel şartların gerçekleşmesi halinde tek başına bir köy yerleşiminde belediye kurulması mümkündür. 5393 sayılı Kanun’a göre bir köy yerleşiminde belediye kurulabilmesi için üç temel şart aranmaktadır. Birincisi nüfus şartıdır. Belediye statüsüne geçmek isteyen bir köy

yerleşiminin birinci temel koşul olarak son nüfus sayımı sonuçlarına göre 5000 nüfus eşiğini aşması gerekmektedir (5393-md.4/1). Bir köy yerleşiminde belediye kurulması için 5393 sayılı Kanun 1580 sayılı Kanun'daki 2000 nüfusu eşiği sınırını 5000 olarak düzenlemiştir. İkincisi mesafedir. Kanun'a göre bir köyde belediye kurulabilmesi için meskûn (yerleşik) sahalarının, merkez kabul edilecek yerleşim yerinin yerleşik alan sınırlarına azami 5.000 metre mesafede bulunması gerekir. Bir köyde belediye kurulabilmesi için aranacak temel şartlardan üçüncüsü; kurulacak belediyenin konumu ile ilgilidir. Kanun'a göre; içme ve kullanma suyu havzaları ile sit ve diğer koruma alanlarında ve meskûn sahası kurulu bir belediyenin sınırlarına 5.000 metreden daha yakın olan yerleşim yerlerinde belediye kurulamaz (md.4/2).

Bir köyün belediyeleşebilmesi için bu temel şartların yerine getirilmesi tek başına yeterli değildir. Sürecin tamamlanması ve belediye teşkilatının kurulabilmesi için bazı biçimsel şartların yer aldığı sürecin de tamamlanması gerekmektedir.

Biçimsel şartların birincisi; köy statüsünden belediye statüsüne geçmek için başvuru yapılmasıdır. Köy statüsünden belediye statüsüne geçmek için yapılacak başvuru iki yoldan yapılabilecektir. Bu yollardan birincisi, köy ihtiyar meclisinin alacağı meclis kararı; ikincisi ise; köydeki kayıtlı seçmenlerin yarısından bir fazlasının başvurusudur. Belediye statüsüne geçmek için köy ihtiyar meclisi kararının veya köydeki kayıtlı seçmenlerin yarısından bir fazlasının ortak dilekçelerinin o yerin en büyük mülki amirine verilmesi gereklidir. Bir köyde belediye kurulması için ihtiyar meclisinin kararı veya seçmenlerin talebinin dışında valinin de kendiliğinden o yerde belediye kurulmasını isteme yetkisi vardır. Biçimsel şartlardan ikincisi; köy yerleşiminde yerel seçim kurulu tarafından oylama yapılmasıdır. İhtiyar meclisinin veya seçmenlerin belediye kurulması için o yerin en büyük mülki amirine yaptıkları başvuru veya valinin belediye kurulmasını uygun görmesi durumunda valinin başvurusu üzerine yerel seçim kurulu tarafından 15 gün içinde ilgili köyde kayıtlı seçmenlerin belediye statüsüne geçip geçmemek noktasındaki oyları alınır ve oylama sonucu bir tutanakla valiliğe bildirilir (md.4/4). Biçimsel şartlardan üçüncüsü yetkili mülki organın ve Danıştay'ın görüşlerinin alınmasıdır. Yerel seçim kurulunun ilgili yerleşim alanından elde edeceği oylama sonuçlarının valiye sunulacağını belirtmiştik. Vali oylama sonuçlarının da yer alacağı başvuru dosyasına kendi görüşünü ekleyerek İçişleri Bakanlığı'na gönderecektir. İçişleri Bakanlığı dosyası gelen köyün öncelikle nüfusunun son sayım sonuçlarına göre kanuni sınırı geçip geçmediğini teyid etmek için TÜİK'den bilgi ister. Bu bilgi TÜİK tarafından da doğrulanırsa bakanlık dosyayı Danıştay'a gönderir.

Danıştay köy yerleşiminde belediye kurulması için başlatılan sürece yönelik bilgilerin yer aldığı başvuru dosyasını kanuni şartlar açısından inceler. Danıştay köyün belediye olmasını uygun görürse İçişleri Bakanlığı tarafından, İçişleri Bakanı, Başbakan ve Cumhurbaşkanı'nın imzalarını taşıyan ortak kararname hazırlanır ve imzalarının tamamlanmasından sonra ilgili köyde belediye kurulmasına dair karar Resmi Gazete'de yayınlanır. Bu sürecin tamamlanmasıyla ilgili köy hukuken belediye statüsüne geçmiş olur. Ancak belediye kurulmasına ilişkin karar kesinleşme tarihini izleyen yılın Ocak ayının ilk gününden itibaren yürürlüğe girer.

II.1.4.6.5 Belediye Tüzel Kişiliğinin Sona Erdirilmesi

5393 sayılı Belediye Kanunu'na göre belediye tüzel kişiliği iki şekilde sona erecektir. Birincisi; yerleşik alanı, bağlı olduğu il veya ilçe belediyesi ile nüfusu 50.000 ve üzerinde olan bir

belediyenin sınırına 5000 metreden daha yakın duruma gelen belediye ve köylerin tüzel kişiliği sona erdirilecektir. İkincisi; nüfusu 2000'in altına düşen belediyelerin tüzel kişiliği sona erdirilecektir (md.11).

Bu şartların oluşmasıyla birlikte belediye ve köy tüzel kişiliği Danıştay'ın görüşü alınarak İçişleri Bakanlığı'nın teklifi üzerine müşterek kararname ile sona erdirilecektir. Hemen belirtelim kanunda öngörülen nüfus büyüklüğü için TÜİK Başkanlığı'nca bildirilen nüfus esas alınacaktır (5393-md.12/3).

Belediye Kanunu'nun 11. maddesine göre; Belediye sınırı veya yerleşik alanı, bağlı olduğu il veya ilçe belediyesi ile nüfusu 50.000 ve üzerinde olan bir belediyenin sınırına, 5.000 metreden daha yakın duruma gelen, belediye ve köylerin tüzel kişiliği; genel imar düzeni veya temel alt yapı hizmetlerinin gerekli kılması durumunda; Danıştay'ın görüşü alınarak İçişleri Bakanlığı'nın teklifi üzerine, müşterek kararname ile kaldırılarak ilgili belediyeye katılacaktır. Tüzel kişiliği kaldırılan belediyenin mahalleleri, katıldıkları belediyenin mahalleleri hâline gelecektir. Tüzel kişiliği kaldırılan belediye ile köylerin taşınır ve taşınmaz mal, hak, alacak ve borçları katıldıkları belediyeye intikal edecektir (md.11/1). Ayrıca, nüfusu 2.000'in altına düşen belediyeler Danıştay'ın görüşü alınarak, İçişleri Bakanlığı'nın önerisi üzerine müşterek kararname ile köye dönüştürülecektir (md.11/2). Belediye tüzel kişiliğinin kaldırılmasına ilişkin uygulama 13.02.2009 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan ve Anayasa Mahkemesi tarafından 31.10.2008 tarihinde kısmen iptal edilen 5747 sayılı Kanun ile yapılmıştır. 5747 sayılı yasanın 3 temel özelliği görülmektedir. Birincisi; 2000'den daha az nüfusa sahip belde belediyelerinin tüzel kişiliğinin kaldırılarak köy yönetimine dönüştürülmesi. İkincisi; büyükşehir belediye modeli içinde yer alan ilk kademe belediyelerinin tüzel kişiliklerinin kaldırılarak ilçe belediyelerine mahalle olarak bağlanmaları. Üçüncüsü ise; büyükşehir belediye sınırları içinde yeni ilçeler kurulmasıdır.

Yüksek Seçim Kurulu'nun 13.02.2009 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan kararına göre 5747 sayılı Kanun ile kapatılması öngörülen 862 belediyeden 836'sının 29 Mart 2009 yerel seçimlerine belediye statüsünde katılmasına karar verilmiştir. Bu çerçevede 29 Mart 2009 yerel seçimlerine katılacak toplam belediye sayısı 2930 olarak belirlenmiştir.

II.1.4.6.6 Belediyenin Görev ve Sorumlulukları

5393 sayılı Belediye Kanunu ile belediyelere verilen görevler konu başlıklarına göre şunlardır; çevre koruma ve sağlık; eğitim öğretim kültür sanat; gençlik ve spor; bayındırlık ve imar; ulaşım; kentsel dönüşüm ve gelişim; kentsel estetik ve kentsel tarihin korunması; tesis veya işletme kurmak işletmek/işlettirmek; kentsel güvenlik ve esenliğin sağlanması; sosyal hizmet; kent ekonomisinin geliştirilmesi; özelleştirilme; hemşeri odaklı yönetimin kurumsallaşmasına ilişkin görevler; ad verme, tanıtıcı amblem ve flama kullanımına ilişkin görevler. Bu görevlerin yerine getirilmesine yönelik olarak ise belediyelerin, "belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde bulunmak" yetkileri bulunmaktadır.

II.1.4.6.7 Belediye Hizmetlerinin Sunumuna İlişkin Temel Nitelikler

Belediye hizmetlerinin yapılmasında öncelik sırası; belediyenin malî durumu ve hizmetin

ivediliği dikkate alınarak belirlenecektir (md.14/3). Belediyeler kararlarında mahallelinin ortak isteklerini göz önünde bulunduracaklardır (md.9/3). Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulacaktır (md.14). Hizmet sunumunda özür, yaşlı, düşük ve dar gelirli durumuna uygun yöntemler uygulanacaktır (md.14).

II.1.4.6.8 Büyükşehir Belediye Modeli

1982 Anayasası sonrasında 1984 yılında çıkarılan 3030 sayılı Yasa ile Türkiye’de büyükşehir modeli oluşturulmuş ve kademeli belediye modeline geçilmiştir. Aynı yıl İstanbul, Ankara ve İzmir’de büyükşehir belediyesi yönetimleri kurulmuştur. Ruşen Keleş, Türkiye’de büyükşehir belediye modeline geçilme nedeni olarak: “dağınıklığı ve başına buyrukluğu gidermeyi” göstermektedir. Bununla birlikte, büyükşehirler içindeki farklı hizmet ölçütlerinin giderilmesi; hizmetler arası eşgüdüm sağlanması; tek elden ve merkezden görülmesi zorunlu olan hizmetlerde hizmeti üretme ve dağıtma sürecinin bölünmezliği kuralına bağlı kalınmasını büyükşehir sisteminin dayandığı başlıca düşünceler olarak belirtmektedir (Keleş, 1994:265).

Bugün toplam 16 il merkezinde Büyükşehir Belediyesi bulunmaktadır:

Ankara, İstanbul, İzmir, Adana, Bursa, Konya, Gaziantep, Kayseri, Antalya, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, İzmit, Mersin, Samsun, Adapazarı.

Çıkarıldığı 1984’ den itibaren çeşitli eleştirilere konu yapılan 3030 sayılı yasa tam 20 yıl boyunca uygulanmıştır. Günümüzde büyükşehirler 23 Temmuz 2004 tarihinde yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile yönetilmektedir.

Büyükşehir Belediye Teşkilatının Kurumsal Yapısı

5216 sayılı Yasada Büyükşehir Belediyesi: “En az üç ilçe veya ilk kademe belediyesini kapsayan, bu belediyeler arasında koordinasyonu sağlayan; kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; idarî ve malî özerkliğe sahip ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisi” olarak tanımlanmıştır. Büyükşehir belediyelerine idari ve mali özerklik tanınmıştır.

Büyükşehir modeli içinde, büyükşehir ilçe belediyeleri ile büyükşehir ilk kademe belediyeleri bulunmaktadır.

Bir yerleşim alanında büyükşehir belediyesi kurulabilmesi için gerekli olan şartlar şunlardır:

- O yerleşim alanının il merkezi olması,
- En az üç ilçe veya üç ilk kademe belediyesini⁵ kapsamaması,
- Belediye sınırları içindeki ve bu sınırlara en fazla 10.000 metre uzaklıktaki yerleşim birimlerinin son nüfus sayımına göre 750.000 den fazla olması ve
- Kanuni bir düzenleme olması gereklidir. Bu şartların sonrasında ise

Büyükşehir statüsüne geçecek olan yerleşim alanının “fizikî yerleşim durumlarının” ve “ekonomik gelişmişlik düzeylerinin” de değerlendirilmesi gerekmektedir.

5 22.03.2008 tarih ve 5747 sayılı yasa ile ilk kademe belediyelerinin tümü kaldırılmıştır

Büyükşehir Belediyelerinin Görevleri

Büyükşehir belediyesinin verilen görevlerinden bazıları şunlardır:

- Büyükşehir belediyesinin stratejik plânını ve yatırım programlarını hazırlamak,
- Büyükşehir imar plânını yapmak/yaptırmak ve uygulamak,
- Büyükşehir ulaşım ana plânını yapmak/yaptırmak ve uygulamak,
- Coğrafi ve kent bilgi sistemlerini kurmak,
- Sürdürülebilir kalkınmaya uygun olarak çevrenin, tarım alanlarının ve su havzalarının korunmasını sağlamak,
- Büyükşehir katı atık yönetim plânını yapmak, yaptırmak,
- Su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütmek,
- İtfaiye ve acil yardım hizmetlerini yürütmek

II.1.4.6.9 Türkiye’de İl Özel İdaresi ve Kurumsal Yapısı

Anayasamıza göre Türkiye, merkezi idare kuruluşu bakımından coğrafya durumuna, ekonomik şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre illere; iller de diğer kademeli bölümlere ayrılır (md.126/1). 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu’na göre, iller ilçelere ilçeler de bucaklara bölünmüştür. İl ve ilçe kurulması, kaldırılması, adlarının değiştirilmesi, bir ilçenin başka ile bağlanması Kanun ile gerçekleşir (5442-md.2/A). Bu çerçevede merkezi yönetim taşra teşkilatı olarak yeni bir il kurulduğunda İl Özel İdaresi de otomatik olarak kurulmaktadır. Anayasal çerçevede İl Özel İdareleri; “İl halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları gene kanunda gösterilen seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisidir” (md.127).

5302 sayılı yasada İl Özel İdaresi; “İl halkının mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi” olarak tanımlanmıştır (md.3/a).

Bu çerçevede genel olarak İl Özel İdaresi, İl denilen idari coğrafyada faaliyet gösteren bir yerel yönetim birimidir. İl özel idaresinin hizmetleri tüm il sınırlarını içermektedir. 5302’de İl Özel İdarelerinin görevleri, il sınırları içinde ve belediye sınırları dışında olmak üzere belirlenmiştir (md.6). 5302 sayılı Yasaya göre İl Özel İdaresi; “İlin kurulmasına dair Kanunla kurulur” (md.4). İl kurulması ise 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu’na göre il ve ilçe kurulması kanunla gerçekleşir (5442-md.2). Öte yandan ilin kaldırılmasıyla özel idaresinin tüzel kişiliği sona erer (5302-md.4). Bu çerçevede Türkiye’de şu anda 81 (İl) ve İl Özel İdaresi vardır.

Mahalli müşterek nitelikli hizmetlerin sunumu noktasında görevli kılınan İl Özel İdarelerine ilişkin 1913 tarihli mevzuat 1987 yılındaki değişiklikten sonra uluslararası metinlerle ilişkili olarak yeniden ele alınmış ve 04.03.2005 tarihinde 5302 sayılı Yasa olarak yayımlanmıştır.

Tablo II.3: İl Özel İdaresi Mevzuatındaki Değişiklik

Yasa Adı	Eski Yasa No	Yeni Yasa No	TBMM Kabul Tarihi	RG Tarihi	RG Sayı
İl Özel İdaresi Yasası	3360 (1913 tarihli-son değişiklik 16.05.1987)	5302	22.02.2005	04.03.2005	25745

İl Özel İdaresi Tarihsel Süreç

İl Özel İdarelerine ilişkin ilk resmi belge, 1864' de yürürlüğe giren Teşkil-i Vilayet Nizamnamesi'dir. Bu Tüzük ile Vali'nin başkanlığında İslam olan ve olmayan halk arasından seçilecek kişilerden bir İl Genel Meclisi kurulmuştur. İl Genel Meclisine, İl'i ilgilendiren bazı "bayındırlık, tarım ve ekonomi" konularının tartışılması, görüş ve düşüncelerin belirlenmesi görevi verilmiştir. 1870'deki İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi ile İl Genel Meclisi'nin görev ve yetkileri artırılmıştır. 1876 yılındaki Kanun-u Esasi il yönetiminde yetki genişliği ilkesini benimseyerek daha geniş bir yerel yönetim anlayışı getirmiştir. 1913 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanun-u Muvakkati (İllerin Genel İdaresi Geçici Kanunu) ile İl Özel İdaresi kurulmuştur. İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanun-u Muvakkati ile oluşturulan model İdare-i Umumiye-i Vilayet (İl Genel İdaresi) ve İdare-i Hususiye-i Vilayet (İl Özel İdaresi) olarak iki kısımdan oluşmaktaydı. Kanunun birinci kısmı olan İdare-i Umumiye-i Vilayet (İl Genel İdaresi), 1929 tarihli Vilayet İdaresi Kanunu ile yürürlükten kaldırılmış ve 1949 tarihli ve 5442 sayılı "İl İdaresi Kanunu" ile yenileştirilmiştir. 1913 tarihli Geçici Kanun'un İl Özel İdaresine tüzel kişilik (özerklik) tanıyan ikinci kısmı bazı değişikliklerle 04.03.2005 tarih ve 5302 sayılı Özel İdaresi Kanunu yayınlanıncaya kadar uygulanmıştır. Kurtuluş Savaşı sırasında 1921'de yayınlanan Teşkilat-ı Esasiye Kanunu ile İl Genel Yönetimi yanında İl Özel Yönetimi oluşturulmuştur. 1987 tarihli ve 3360 sayılı Yasa ile İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanun-u Muvakkati'nin adı "İl Özel İdaresi Kanunu" olarak değiştirilmiştir. 1913 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanun-u Muvakkatında İl Özel İdaresi: "Taşınır ve taşınmaz malları kullanma hak ve yetkisine sahip ve bu yasa ile belirli ve sınırlı özel görevlerle yükümlü bir tüzel kişilik" olarak tanımlanmıştır (md.75).

İl Özel İdaresinin Görevleri

5302 sayılı Kanun'a göre İl Özel İdaresinin görev alanı; "İl sınırlarını kapsar" (md.5) İl özel idaresinin görev ve sorumlulukları 5302 sayılı kanunun 6. maddesinde yer almıştır. İl Özel İdaresi; İl sınırları içinde ve Belediye sınırları dışında olmak üzere iki farklı alanda görevlidir. Bu çerçevede; İl Özel İdaresi mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla ve il sınırları içinde:(md.6/a); Gençlik ve spor, sağlık, tarım, sanayi ve ticaret, İl'in çevre düzeni plânı, bayındırlık ve iskân, toprağın korunması ve erozyonun önlenmesi, kültür, sanat, turizm, sosyal hizmet ve yardımlar, yoksullara mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları, ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetleri yapmakla görevli ve yetkilidir. Ayrıca, İl Özel İdaresi mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla ve belediye sınırları dışında olmak üzere (md.6/b) ; İmar, yol, su, kanalizasyon, katı atık, çevre, acil yardım ve kurtarma, orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma, park ve bahçe tesisine ilişkin hizmetleri yapmakla görevli ve yetkilidir.

II.1.4.6.10 Türkiye'de Yerel Yönetim Mevzuatında Yerel Ölçekte Katılım

5393 sayılı Yasaya Tabi Belediye Yönetimleri ve Yerel Katılım Hemşeri Hukuku

5393 (ve 5272) sayılı Belediye Kanunu'nun "hemşeri hukuku" başlıklı 13. maddesinde hemşeri tanımı yapılmış, belediye ve hemşerilerin birbirlerine karşı yükümlülükleri düzenlenmiştir. Bu maddeye göre:

1. Herkes, ikamet ettiği beldenin hemşerisidir (md.13/1).
2. Hemşerilerin,

- ✓ Belediye karar ve hizmetlerine katılma
- ✓ Belediye faaliyetleri hakkında bilgilenme ve
- ✓ Belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır. Yardımların insan onurunu zedelemeyecek koşullarda sunulması zorunludur (md.13/1).

3. Belediye, hemşeriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapmakla görevlidir (md.13/2). Belediyelerbu çalışmalarında: üniversitelerin kamukurumuniteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşlarının ve uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemleri almakla görevlidir (md.13/2).

4. Belediye sınırları içinde oturan, bulunan veya ilişkisi olan her şahıs, belediyenin kanunlara dayanan kararlarına, emirlerine ve duyurularına uymakla ve belediye vergi, resim, harç, katkı ve katılma paylarını ödemekle yükümlüdür (md.13/3). 5393 sayılı Belediye Kanunu ile hemşeri tanımı kanuni çerçevede önemli bir değişikliğe uğramış ve yeni düzenlemeye göre herkesin ikamet ettiği beldenin hemşerisi olduğu hükme bağlanmıştır. 1580 sayılı Belediye Kanunu'nda; her Türk, nüfus kütüğüne yerli olarak yazıldığı beldenin hemşerisi olarak tanımlanmış ayrıca hemşerilerin belediye işlerinde reye, intihaba, belediye idaresine iştirake ve belde idaresinin devamlı yardımlarından istifadeye hakları olduğu güvence altına alınmıştır (md.13). 5393 (ve 5272) sayılı Belediye Kanunu ile temelde hemşeri kavramı için öngörülen nitelik değiştirilmiştir. 1580'e göre, vatandaşlar nüfus kütüğüne kayıtlı olunan yerin hemşerisi olarak kabul edilirken 5393 sayılı Kanunla ikamet edilen belde, hemşerilik ilişkisi açısından temel kriter olarak alınmıştır. Kanunda hemşerilerin hakları üç başlık altında toplanmıştır. Buna göre tüm hemşerilerin: belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilenme, belediyenin yardımlarından yararlanma hakları bulunmaktadır (md.13/1).

Hemşeri hukuku başlığı içinde belediyeler hemşeriler arasında, sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunmasına yönelik gerekli çalışmaları yapmakla görevlendirilmiştir (md.13/2). Söz konusu çalışmaların gerçekleştirilmesinde ise yine belediyelere, üniversitelerin, meslek kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşları ve uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemleri alma görevi verilmiştir (md.13/2). Kültür hizmetlerinin belediyelerin görevi olduğunu dikkate aldığımızda (md. 14/a,b) belediyenin bu konudaki görevini yaparken katılımcı bir uygulama sergilemesi ve katılımı sağlayacak önlemleri alması kanuni zorunluluk olarak düzenlenmiş olmaktadır (md. 13/2). Böylece hemşeri hukuku başlığında sivil toplum kuruluşlarının işleyişe katılımları kurumsallaştırılmış olmaktadır.

5393 sayılı Kanun bir beldede ikameti hemşerilik açısından temel kriter olarak hemşeri-belediye ilişkisi kurmaktadır. Bununla birlikte aitlik duygusunu oluşturmak/geliştirmek için (olsa gerek) belediye sınırları içinde oturan, bulunan veya ilişkisi olan her şahsın belediyenin, kanunlara dayanan kararlarına, emirlerine ve duyurularına uymakla ve belediye vergi, resim, harç, katkı ve katılma paylarını ödemekle yükümlü oldukları hüküm altına alınmıştır (md.13/3). Söz konusu düzenleme ile 5393 sayılı Kanun'la sadece belediye sınırları içinde oturanların değil, belediye sınırları içinde bulunan veya ilişkisi olan her şahsın, belediyenin kanunlara dayanan kararlarına, emirlerine ve duyurularına uymakla ve belediye vergi, resim, harç, katkı ve katılma paylarını ödemekle yükümlü olduğuna hükmedilmiştir.

Kanunda belediye sınırları içinde oturan, bulunan veya ilişkisi olan her şahsın belediyeye karşı yükümlülüklerini (md.13/3) yerine getirmemesi durumunda 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun "emre aykırı davranış" başlığını taşıyan 32. maddesi devreye girecektir.

5326 sayılı Kanununun 32. maddesine göre; “yetkili makamlar tarafından kamu güvenliği, kamu düzeni veya genel sağlığın korunması amacıyla, hukuka uygun olarak verilen emre aykırı hareket eden kişiye 100 YTL idari para cezası verilir. Bu cezaya emri veren makam tarafından karar verilir” hükmüne göre belediyelerde (5393- 13/3 uyarınca) bu tür cezaları verme yetkisi belediye başkanına aittir. Zira 5393 sayılı Kanun’un “Belediyenin yetkileri ve imtiyazları” başlıklı 15. maddesinin “b” fıkrasına göre, “Kanunların belediyeye verdiği yetki çerçevesinde yönetmelik çıkarmak, belediye yasakları koymak ve uygulamak, kanunlarda belirtilen cezaları vermek” yetkisi belediyeye aittir.

Görüldüğü üzere 5393 (ve 5272) sayılı Belediye Kanunu hemşerilerin belediye yönetimlerine karşı olan yükümlülükleri konusunda 1580 sayılı Kanun’u örnek almıştır. Bununla birlikte gerek hemşerilerin yönetime karşı hakları gerekse belediyenin beldeye ve hemşerilere karşı sorumluluklarında artış getirmiştir.

Belediye Yönetimlerinde Hemşeri Katılımı

Günümüzde yerel seçim yöntemini katılımcı demokrasi açısından yeterli bir model olarak görmek ve kabul etmek mümkün değildir. Seçim sisteminin yanında bireysel ve kurumsal yapıların yönetsel işleyişe katılmalarını sağlayacak pek çok model geliştirilmiş, bu konuda toplumsal kesimlerde ve yönetim erkinde düşünsel altyapı oluşmuş ve ülkemizde bu konuda önemli mesafeler alınmıştır.

5393 sayılı Belediye Kanunu’nda kurumsal işleyiş hakkında öngörülen katılım daha çok “danışma işlevi” ile sınırlandırılmıştır. hemşerilerin ve sivil toplum kuruluşlarının kurumsal işleyişe katılımına yönelik olarak kanunda yer alan hükümler kısa başlıklar halinde şunlardır:

- Karar alma sürecine doğrudan katılıma ilişkin düzenleme olan köyün belediye statüsüne dönüşmesi için seçmenlerin yazılı başvurusu ve halkın oylarına başvurulması yöntemi yeni mevzuatta korunmaktadır (md.4-8). Sınır uyuşmazlıklarının çözümünde ise aynı yöntem düzenlenmemektedir (md.7).
- Birleşme ve katılmalarda katılmak isteyen köy veya belde halkının oylarına başvurulması Özerklik Şartı ile kısmi bir benzerlik göstermektedir (5393-md. 8). Özerklik Şartına göre; “*yerel yönetim sınırlarında, mevzuatın elverdiği durumlarda ve mümkünse bir referandum*
- *yoluyla ilgili yerel topluluklara önceden danışılmadan değişiklik yapılamaz*” (md. 5).
- hemşerilere belediye karar ve hizmetlerine katılma hakkı tanınmakta ancak bu hakkın kullanıma ilişkin düzenleme eksiklikleri bulunmaktadır (md.13). Bununla birlikte belediyeye; hemşeriler arasında “*sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması*” konusunda gerekli çalışmaları yapma görevi verilmektedir. Ayrıca bu çalışmalarda yerel sivil toplum unsurlarının, üniversitelerin ve uzman kişilerin katılımına ilişkin önlemleri alma görevi belediyelere aittir (md. 13/2).
- Meclis ihtisas komisyonlarına; muhtarların, kamu kuruluşlarının amirlerinin, yanı sıra yerel sivil toplum unsurlarının, üniversite temsilcilerine “*oy hakkı olmaksızın katılma ve görüş bildirebilme*” hakkı tanınmaktadır (md.24/5).
- Stratejik planın hazırlanma sürecinde (varsa) üniversitelerin, yerel sivil toplum unsurlarının görüşlerinin alınması düzenlenmiştir (md. 41/3).
- Kurumsal katılıma ilişkin en temel kurumsal model olarak kent konseyine yer verilmiştir (md. 76).
- Belediyelere, afet ve acil durum plânlarını yapma görevi verilmiş (md.53); bu planların hazırlanması sürecinde ilgili Bakanlık, kamu ve meslek kuruluşlarının, üniversitelerin

- ve mahallî idarelerin görüşlerinin alınması düzenlenmiştir.
- Belediyelerin denetiminin faaliyet ve işlemlerinde hataların önlenmesine yardımcı olmak, belediye teşkilâtının gelişmesine rehberlik etme amacı taşıdığı belirtilmiş ancak bu sürece hemşeri ve sivil toplum kuruluşlarının katılımı sadece “denetim sonuçlarının kamuoyuna açıklanması” ile sınırlanmıştır (md.54).
 - Arsa ve konut üretiminin gerçekleştirileceği alanların ve kentsel dönüşüm ve gelişim alanlarının belirlenmesinde yerel sivil toplum unsurlarının ve hemşerilerin katılımına veya görüşlerinin alınmasına yer verilmemiştir (md.69 ve 73).
 - Bunların yanında gerek bilgi edinme gerekse katılımın kurumsallaşması sağlamak açısından değerlendirilebilecek temel bir yetki ve görevlendirme olarak belediye başkanına; “belde halkının huzur, esenlik, sağlık ve mutluluğu için gereken önlemleri almak” (md. 38/m) görevi verilmektedir. Bu çerçevede belediye başkanı bilgi edinme hakkının kullanımı, katılım ve belediye yönetimine ilişkin açıklığın kurumsallaşması açısından da yetkili ve görevlidir.

II.1.4.6.11 Hemşeri Odaklı Yönetimin Kurumsallaşmasına İlişkin Olarak Belediyelere Verilen Görevler

Belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi olarak tanımlanan belediyenin bu tanıma uygun bir işleyiş gerçekleştirmesi için hemşerilerin bireysel, yerel sivil toplum kuruluşlarının ise temsilcileri aracılığıyla belediye işleyişine katılımını sağlayacak bir model uygulanmalıdır.

Belediye Kanunu’nda, hemşerilerin niteliklerinin dikkate alınmasına yönelik temel bir ilke olarak belediye hizmetlerinin vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulması hükme bağlanmıştır. Bu yaklaşım hemşeri odaklı bir yönetim anlayışının kurumsallaşması adına atılmış önemli adımlardan biri olarak değerlendirilebilir. 5393 sayılı Belediye Kanunu ile belediyelere bu konuda çeşitli görevler verilmektedir:

- Belediyelere kararlarında mahallelinin/hemşerilerin ortak isteklerini göz önünde bulundurma ve hizmetlerin mahallenin ihtiyaçlarına uygun biçimde yürütülmesini sağlamaya çalışma görevi verilmektedir. Bu çerçevede mahalle muhtarlarına önemli görevler düşmektedir. Kanuna göre muhtar, “mahalle sakinlerinin gönüllü katılımıyla ortak ihtiyaçları belirlemek, mahallenin yaşam kalitesini geliştirmek,...mahalle ile ilgili konularda görüş bildirmek(1e)...yükümlüdür (md.9).
- Kanuna göre herkes ikamet ettiği beldenin hemşerisidir ve hemşerilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilendirme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır (md.13).
- Belediye, hemşeriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapmakla ve bu çalışmalarda sivil toplum kuruluşları ve uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemler almakla görevlidir (md.13).

Hemşeri odaklı belediye işleyişinin kurumsallaşması için gerekli şartlardan biri kurumsal açıklığın sağlanmasıdır. Belediye Kanunu’nda kurumsal açıklığa ilişkin yer alan hükümler şunlardır:

- Belediye meclis toplantıları açıktır. Olağan toplantı yeri dışında yapılacak olan meclis toplantılarına ilişkin olarak toplantının yeri ve zamanı alışlagelmiş usullerle belde halkına duyurulacaktır (md.20).

- Belediye meclisi tarafından alınan ve kesinleşen kararların özetleri yedi gün içinde uygun araçlarla halka duyurulacaktır (md.23).
- Belediye başkanı tarafından hazırlanacak faaliyet raporu kamuoyuna da açıklanacaktır (md.56).
- Belediye meclis gündemi ile belediye meclis ihtisas komisyonlarının raporları çeşitli yöntemlerle halka duyurulacak ve komisyon raporları isteyenlere bedel karşılığında verilecektir (md.24).
- hemşeri odaklı yönetimin kurumsallaşmasına yönelik olarak Belediye Kanunu'nda hemşerilerin bireysel düzeyde ve yerel sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri aracılığıyla belediye işleyişine katılımına yönelik düzenlemelerde yapılmıştır:
- Belediye meclis toplantılarına kamu kurum ve kuruluşlarının mensupları, muhtarlar, öğrenciler, kamu görevlileri, ev hanımları, ilgililer, özel sektör çalışanları, genel bir anlatımla hemşeriler ve sivil toplum kuruluşlarının üyeleri dinleyici sıfatıyla katılabileceklerdir.
- Mahalle muhtarları ve ildeki kamu kuruluşlarının amirleri ile ildeki sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri kendi görev ve faaliyet alanlarına giren konuların görüşüldüğü belediye meclisi ihtisas komisyonu toplantılarına katılabilecekler ve görüş bildirebileceklerdir,
- Stratejik plan ve acil durum planlarının hazırlanması sürecine üniversitelerin ve yerel sivil toplum kuruluşlarının katılımı sağlanacaktır. Bu çerçevede belediye başkanı bu katılımların gerçekleşmesine yönelik tedbirleri sağlamakla görevlidir.

Hemşeri odaklı belediye yönetiminin kurumsallaşması açısından kanunda öne çıkan düzenleme Kent Konseyi'dir. Kent konseyi kent yaşamında: kent vizyonunun ve hemşerilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışmakla görevlendirilmiştir (md.76). Bu konuda belediyeler; sivil toplum kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşacak olan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlamakla görevlidirler. Zira kent konseyinde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilecektir (md.76).

Hemşeri odaklı yönetimin kurumsallaşması amacıyla belediyeler: sağlık, eğitim, spor, çevre vb. hizmetlerle yaşlılara, kadın ve çocuklara, özürülülere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında beldede dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygulamakla görevlidir (md.77). Bunların yanında; turizm ve tanıtım (md.14/a); evlendirme hizmetleri (md.14/a); coğrafi ve kent bilgi sistemleri kurulması (md.14/a) yukarıda gruptandığımız bu görev ve yetkilerin dışında Belediye Kanunu'nda belediyelere verilen diğer görev ve sorumluluklardır.

Belediyelerin diğer kamu tüzel kişileri ile hizmet sunumuna ilişkin olarak gerçekleştirecekleri işbirliği noktasında 1580'de var olan karmaşıklık 5393 (ve 5272)'de yer alan "belediyenin görev, sorumluluk ve yetki alanı belediye sınırlarını kapsar" hükmü ile giderilmiştir (md.14). Özel anlamda belediyelerin genel olarak ise yerel yönetimlerin güçlendirilmelerine yönelik olarak kabul edilecek biçimde yeni Belediye Kanunu ile belediyelere verilen görevler artmıştır. Ancak unutulmaması gereken belediyelere yeni görevler verilmesinin bu birimlerin söz konusu görevleri yerine getirebilecek "yapabilirlik" kapasitelerinin idari ve mali

tedbirler ile geliştirilmesi ile anlamlı olacaktır. İdari ve mali yapabilirlikleri oluşturulmamış ve geliştirilmemiş belediyelere yeni görevler yüklenmesi yerel yönetim teorisi açısından yerleşmenin gerçekleşeceği anlamına gelmeyecektir. Teorik düzeydeki yerleşmenin kurumsal işleyişe aktarılması için yerel nitelikli görevlerin ve hizmetlerin o yerdeki yönetimler tarafından gerçekleştirilmesi esastır ve kaldı ki 5393 (ve 5272) sayılı Kanun bu yönde tercihi deklare etmiş hükme bağlamıştır. Ancak yapabilirlik kapasiteleri oluşturulmamış veya geliştirilmemiş belediye yönetimlerine söz konusu yeni görevleri devretmek uluslararası yerel yönetim ilkesini Kanuna taşımaktan başka bir anlama gelmeyecektir. Bununla birlikte kurumsal yapabilirlik kapasitelerinin geliştirilmesinin yanında belediye meclis üye profiline ve belediye bürokrasisinin de kapasitelerinin geliştirilmesi gerektiği unutulmamalıdır.

II.1.4.6.12 Belediye Kanunu'nda Katılımcı Yönetim Uygulamaları

Belediye Kanunu çerçevesinde katılımcı uygulamanın gerçekleştirilebileceği alanlar ortaya konulmuştur.

Kent Konseyi

Katılımcı demokrasi açısından önem taşıyan, pek çok belediye tarafından uygulanan görüş bildirme ve buna esas teşkil edecek araştırmaları yapmakla görevlendirilen kurumsal yapılar olan Yerel Gündem 21 meclisleri 5393 sayılı Belediye Kanunu ile hukuki nitelik kazanmışlardır.

Geçmiş dönemde Türkiye'de YG-21 adıyla kurulan kent konseyleri, toplumun her kesiminde vatandaş ve vatandaş gruplarının karar süreçlerine katılmasını sağlamak ve bu süreçlerin geliştirilmesi için kent ölçeğinde danışma mekanizmaları yaratmak amacıyla tasarlanmıştır. Kent konseyleri bünyesinde sivil toplum kuruluşları, meslek odaları, özel sektör kuruluşları ve muhtarlıklar gibi çeşitli kişi ve kurumları kent ölçeğindeki konu sorunlardan oluşan gündemlerle bir araya getirmiştir.

Seçilmiş yerel yönetim organlarının çalışmalarına halk katılımını ve denetimini sağlamak için düzenlenen kent konseyi modeli ile yerel demokrasinin ve katılımın kurumsallaştırılması, tabana yayılmasına yönelik açılım getirilmektedir. Ayrıca Belediye Kanunu'ndaki kent konseyi düzenlemesi ile Özerklik Şartı'nda öngörülen "vatandaşlardan oluşan meclisler" önerisi (md. 3/2) ihdas edilmektedir. Belediye Kanunu'na göre kent konseyinin kentsel yaşama ilişkin görevleri: "kent vizyonunun ve hemşerilik bilincinin geliştirilmesi; kentin hak ve hukukunun korunması; sürdürülebilir kalkınma; çevreye duyarlılık; sosyal yardımlaşma ve dayanışma; saydamlık; hesap sorma ve hesap verme; katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışmak" olarak belirlenmiştir (md.76/1).

Belediye Kanunu'na göre kent konseyinin: "meslek kuruluşları; sendikalar; noterler; (varsa) üniversiteler; ilgili sivil toplum örgütleri; siyasi partiler; kamu kurum ve kuruluşları; mahalle muhtarlarının temsilcileri ve diğer ilgililerden" (md.76/2) oluşması düzenlenmiştir.

Belediyelere kentsel ihtiyaçların karşılanmasının yanında hemşeri odaklı yönetim açısından kent konseyleri konusunda da görevler verilmekte ve belediye ile kent konseyi arasında ilişkiler düzenlenmektedir. Kanunda yer alan birinci ilişki biçimi belediyelerin kent konseyine destek olmasına ve yardımlarına yöneliktir. Bu çerçevede belediyeler, kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlamakla

görevlidirler (md.76/2). Ancak, belediyelerin kent konseyine yönelik yardım ve desteğinin neler olacağı ve nasıl sağlanacağı belirtilmemiştir. Belediyeler tarafından konseye yönelik olarak sağlanacak teknik altyapı vb. yardımların belediye başkanının inisiyatifi ile geliştirileceği açıktır. YG-21 çalışmalarının başarısı için belediye başkanının konuya ve bu yapıya ilişkin yasal bir sorumluluktan çok bir inanma sorumluluğunun bulunduğu hatırlandığında kent konseylerinin başarısı için de aynı gerekliliğe işaret etmek yerinde olacaktır. Zira genişletilmiş katılım sürecinin temel zorluklarından biri bu yaklaşımı belirlemede yönetimin eksikliği ve kontrolü bırakmaktaki isteksizlikleridir. Belediyelerin kent konseyine destek ve yardımlarının nasıl gerçekleşeceği konusunda ayrıntılı düzenlemenin yönetmelikle yapılacağını ekleyelim (md.76/3).

Belediye ile kent konseyi arasında kurulan ikinci ilişki konseyde alınan kararların belediye meclisine taşınmasıdır. Bu düzenlemeye göre kent konseyinde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilecektir (md.76/3). Kent konseyinin görüşlerinin belediye meclisi açısından bağlayıcılığı yoktur. Bu çerçevede gündeme alınan konsey görüşlerinin “değerlendirilmesi” yani karar niteliği kazanıp kazanmaması veya kararlarda etkili olması hususunda belirleyici olacak makamın meclis ve özellikle belediye başkanı olacağı açıktır. Belediye meclisinin görevleri arasında kent konseyinden gelecek görüşlerin değerlendirilmesine ilişkin bir hükmün yer almaması, kent konseyi ile belediye meclisinin ilişkisinin hukuki temele oturtulmasındaki temel bir eksikliklerdir.

Kent konseyi görüşlerinin meclis kararlarına yansımaları amacıyla beklentilere ulaşılmaması konsey temsilcilerinin kurumsal motivasyonunu nasıl etkileyeceğinin dikkate alınması gerekmektedir. Ayrıca, belediye meclisinde, meclis ihtisas ve denetim komisyonlarında; meclisin denetim sürecinde; stratejik plan hazırlanmasında; acil durum planlamasında; hizmetlerin aksayan yönlerinin belirlenmesinde; imar, arsa ve konut üretimine ilişkin süreçte; kentsel dönüşüm ve gelişim alanının belirlenmesinde görevlendirilmemiş olan kent konseyinin mensuplarının kendilerini yaşadıkları beldenin hemşerisi ve belediyenin bir unsuru olarak görmelerinin nasıl sağlanacağı kanunda metninde ve kent konseyi yönetmelik taslağında açıklanmamıştır.⁶

Gönüllü Katılım

Günümüzde yaşanan ekonomik, teknolojik, vb. değişim belediye hizmetlerinin üretimini ve sunumunu doğrudan etkilemektedir. Yerel nitelikli hizmetlerin karşılanmasında ve etkin, eşit, adil ve ihtiyaçlara uygun biçimde dağıtımında yaşanan güçlüklerin yanında, belediye yönetimlerinin mali alt yapılarının elverişsizliği hizmetin üretimi ve dağıtımını açısından alternatif yapıların oluşmasına yol açmıştır.

Bu çerçevede, günümüzde gelişen hizmet anlayışına bağlı olarak yönetim, sadece kamusal mal ve hizmetlerin gereğini yerine getiren değil, teminini kolaylaştıran bir araç konumuna gelmiştir. Bu anlayışın uzantısı olarak, topluma yönelik bazı hizmetlerin yönetimin dışındaki bireyler veya gönüllü kuruluşlar ile diğer özel topluluklar tarafından yerine getirilmesi uygulaması ortaya çıkmıştır. Öte yandan, klasik hizmet yöntemlerinin değiştirilmesi veya çeşitlendirilmesi yönündeki yaklaşımların ortaya çıkışı ile kamu hizmetlerinin yürütülmesinde rasyonel işletmecilik gereklerinin uygulanmasına, alternatif üretim ve dağıtım yöntemlerinin kullanılmasına ağırlık verilmiştir. Bu politika ve uygulamalar ilginin piyasa sistemine doğru artması sonucunu doğurmuştur.

⁶ İçişleri Bakanlığı tarafından düzenlenen ve 8 Ekim 2006'da Resmi Gazete'de yayımlanan "Kent Konseyi Yönetmeliği" iptal edilmiştir. Kentleşme Şurası çalışmaları sırasında İçişleri Bakanlığı tarafından yeni bir Kent Konseyi Yönetmeliği üzerinde çalışıldığı bildirilmiştir.

Katılımın sadece konu hakkında görüş bildirme ve fikir üretme biçiminde kalması eksik bir uygulama olacaktır. Bireysel veya kurumsal katılımın yerel ölçekte hizmet sunumuna gönüllü katkı sağlayacak ve belirli hizmetlerin tüm aşamalarında belediye ile işbirliği yapacak boyuta getirmesinin önemi açıktır.

Belediye Kanunu'na göre belediye yönetimleri: sağlık, eğitim, spor, çevre; sosyal hizmet ve yardım; kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle; yaşlılara, kadın ve çocuklara, özörlölere, yoksul ve düşöklöne yönelik hizmetlerin yapılmasında beldede dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygulayacaklardır (md.77/1).

Bu konuda yapılacak düzenlemelere yön vermek amacıyla 09.10.2005 tarihinde İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği yayınlanmıştır. İlgili yönetmelikte "gönüllü" kavramı: "bilgi, beceri ve yeteneğini, her türlü ortak çalışma, imkân ve zamanını ortaya koyarak çalışma alanı konusunda maddi bir kazanç beklemeksizin yerel yönetim hizmetlerine katılan gerçek ve tüzel kişiler ile bünyesindeki gönüllöleri bu hizmetlerde görevlendirecek kamu kuruluşları" olarak tanımlamaktadır (md.4).

Gönüllü katılım yönetmeliğine göre belediyeler görev ve sorumluluklarına bağlı olarak yetki alanlarında aşağıda sayılan alanlardaki hizmetlerin sunumunda gönüllü hemşeri çalıştırabileceklerdir: "özörlölere, çocuklara, kadınlara, gençlere, yaşlılara, yoksullara, kimsesizlere ve düşöklöne yönelik eğitim, kültür, sağlık ve sosyal hizmetleri; kütüphane, tiyatro, sinema gibi kültür hizmetleri; bilişim, meslek edindirme kursları, kreş gibi eğitim hizmetleri; park, bahçe, kent estetiği, çevre düzenlemeleri ile katı atık gibi çevre kirlenmesinin önlenmesine yönelik hizmetleri; başıboş ve sahipsiz hayvanlara yönelik hizmetleri; trafik, itfaiye, arama-kurtarma gibi denetim ve acil yardım hizmetleri; tüm yaş gruplarını içine alan her türlü spor hizmetleri; tarihi, kültürel mirasın ve tabiat varlıklarının yaşatılarak korunması hizmetleri" (md.5).

Öte yandan ilgili yönetmelik gereği belediyeler, kendi özel kanunlarına uygun olarak aralarında yapacakları protokol çerçevesinde kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, dernekler, vakıflar, meslek odaları ve diğer yerel yönetim birimleri ile ortak çalışma ve işbirliği yapabileceklerdir (md.8) Ancak gönüllölerin katılımı ile yapılan hizmetlerden doğan sorumluluk tabii ki ilgili belediyeye ait olacaktır (md.10).

Gönüllü katılım veya alternatif hizmet sunma modellerin büyük çoğunluğu kuruluşların veya kişilerin kurumsal ve bireysel potansiyellerini/yapabilirliklerini, ortaklaşa kullanıma sunmalarını gerektirmektedir. Bu anlamda kamu yararına yönelik kurumsal yapıları bu tür girişimlere yönlendirmek kolay olmayacaktır. 5393 sayılı Kanun ile belediye hizmetlerine gönüllü katılımın yasal çerçeveye oturtulması ile bir kere daha toplumsal kalkınma imasında bulunulmakta ve yerel nitelikli hizmetlerin etkinliğini ve verimliliğini sağlamak noktasında idare ile toplulukların işbirliği hükme bağlanmış olmaktadır.

Hızlı ve düzensiz kentleşme sosyo-ekonomik ve kültürel unsurlara bağlı olarak yerel hizmet taleplerinde artışı ve talep çeşitliliğini beraberinde getirmiştir. Bunun sonucu olarak artan talepleri karşılamak konusunda yerel yönetimler (özellikle belediyeler) ciddi sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Bu noktada hem çeşitlenerek artan yerel hizmet taleplerinin karşılanması, hem de yerel unsurların ve hemşerilerin kurumsal işleyişte rol almalarını sağlamak için alternatif hizmet sunma yöntemleri geliştirilmiştir. Alternatif hizmet sunma yöntemlerine

ilişkin bazı örnekler şunlardır; ihale yöntemi; imtiyaz/muafiyet sözleşmeleri; kamu yararına yardımlar; kupon yöntemi; gönüllü katkılar; bireysel katkılar; hizmetin sübvansiyonu; yap-ışlet-devret modeli; ortak girişim yöntemidir.

İl Özel İdaresi Kanunu'nda Yerel Katılım

Kanunda İl Özel İdaresi: "İl halkının mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi" (md.3/a) olarak tanımlanmaktadır.

Özel idare kanunu uygulama açısından yerel ölçekte bazı katılımcı uygulama açılımlarına yer vermektedir. Bu çerçevede;

- İl özel idare hizmetlerinin yerine getirilmesinde öncelik sırası; il özel idaresinin malî durumu, hizmetin ivediliği ve verildiği yerin gelişmişlik düzeyi dikkate alınarak belirlenir. İl özel idaresi hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur. Hizmet sunumunda özür, yaşlı, düşkün ve dar gelirlilerin durumuna uygun yöntemler uygulanacaktır" (md.6/b).
- İl özel idaresi, hizmetleri ile ilgili olarak, halkın görüş ve düşüncelerini belirlemek amacıyla kamuoyu yoklaması ve araştırması yapabilecektir (md.7/g).
- İl Genel Meclisinin toplantının yeri ve zamanı mutlak usullerle halka duyurulacaktır (md.12). Zira İl Genel Meclisinin toplantıları yerel halkın katılımına açıktır (md.12).
- İl genel meclisi bünyesinde yasagereği oluşturulacak İhtisas Komisyonları; Kaymakamlar ve ildeki kamu kuruluşlarının amirleri ve ildeki kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversite ve sendikalar ile gündemdeki konularla ilgili köy ve mahalle muhtarları ile sivil toplum örgütlerinin temsilcilerinin katılımına izin verilmektedir. Söz konusu yapılar oy hakkı olmaksızın kendi görev ve faaliyet alanlarına giren konuların görüşüldüğü ihtisas komisyonu toplantılarına katılabilecekler ve görüş bildirebileceklerdir (md.16).
- İhtisas komisyonu raporları alenîdir, çeşitli yollarla halka duyurulur ve isteyenlere il genel meclisi tarafından belirlenecek bedel karşılığında verilir (md.16).
- Vali'nin il halkının huzur, esenlik, sağlık ve mutluluğu için gereken önlemleri almak (md.30/m) görevi bulunmaktadır.
- Vali, mahallî idareler genel seçimlerinden itibaren altı ay içinde; kalkınma plân ve programları ile varsa bölge plânına uygun olarak stratejik plân ve ilgili olduğu yılbaşından önce de yıllık performans plânı hazırlayıp il genel meclisine sunacaktır (md.31). Yerel katılım açısından önemli olan nokta ise; Stratejik plân, varsa üniversiteler ve meslek odaları ile konuyla ilgili sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınarak hazırlanacak olmasıdır. Stratejik plan il genel meclisinde kabul edildikten sonra yürürlüğe girecektir (md.31).
- Vali tarafından Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 41'inci maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen biçimde; stratejik plân ve performans hedeflerine göre yürütülen faaliyetleri, belirlenmiş performans ölçütlerine göre hedef ve gerçekleştirme durumu ile meydana gelen sapmaların nedenlerini açıklayan biçimde hazırlanacak olan faaliyet raporu vali veya genel sekreter tarafından mart ayı toplantısında il genel meclisine sunulacak, raporun bir örneği İçişleri Bakanlığına gönderilecek ve kamuoyuna da açıklanacaktır (md.39).
- İl Özel İdaresi, özel idare hizmetleriyle ilgili olarak kamuoyu yoklaması ve araştırması yapabilecektir ve bunlara ilişkin harcama yapabilecektir (md.43/n).
- İl özel idaresi; kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, dernekler, vakıflar ve 507 sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Kanunu kapsamına giren meslek odaları ile

ortak hizmet projeleri gerçekleştirebilecektir (md.64/c)

- İl özel idaresi (64. maddenin c bendinde yer alan) yurt içi ve yurt dışı kamu ve özel kesim ile sivil toplum örgütleriyle birlikte ortak hizmetler yapabilecek ve ayrıca gerçekleştireceği diğer projeler için bütçesinden harcama yapabilecektir (md.43/l).
- İl özel idaresi İl özel idaresi hizmetlerine gönüllü katılım çerçevesinde; sağlık, eğitim, spor, çevre, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, özürllülere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında ilde dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygulayabilecektir (md.65).

İl özel idaresi acil durum plânlaması çerçevesinde; yangın, sanayi kazaları, deprem ve diğer doğal afetlerden korunmak veya bunların zararlarını azaltmak amacıyla ilin özelliklerini de dikkate alarak gerekli afet ve acil durum plânlarını yapar, ekip ve donanımı hazırlayacaktır. Acil durum plânlarının hazırlanmasında varsa il ölçeğindeki diğer acil durum plânlarıyla da koordinasyon sağlanır ve ilgili bakanlık, kamu kuruluşları, meslek teşekkülleriyle üniversitelerin ve diğer mahallî idarelerin görüşleri alınacaktır. Plânlar doğrultusunda halkın eğitimi için gerekli önlemler alınarak ikinci fıkrada sayılan idareler, kurumlar ve örgütlerle ortak programlar yapılabilir (md.69).

2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununda Koruma

Yerel Yönetimlere ilişkin mevzuatla doğrudan ilgili değil gibi görünse de 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununda belirtilen “Koruma Amaçlı İmar Planları”nın yapımında yerel yönetimlerin katılımcı uygulamalarına ilişkin olarak en gelişmiş katılım uygulamalarından biri tarif edilmiştir. Bu Kanunun 17. maddesinde:

Koruma amaçlı imar plânı yapılıncaya kadar, koruma bölge kurulu tarafından üç ay içinde geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları belirlenir. Belediyeler, valilikler ve ilgili kurumlar söz konusu alanda ilgili meslek odaları, sivil toplum kuruluşları ve plândan etkilenen hemşerilerin katılımı ile toplantılar düzenleyerek koruma amaçlı imar plânını hazırlatıp, incelenmek ve sonuçlandırılmak üzere koruma bölge kuruluna vermek zorundadır.

Söz konusu Kanun doğrultusunda yürürlüğe giren “Koruma Amaçlı İmar Planları ve Çevre Düzenleme Projelerinin Hazırlanması, Gösterimi, Uygulaması, Denetimi, Müelliflerine İlişkin Usul ve Esaslara Ait Yönetmelik”in 6. maddesinin (f) bendinde ise:

Plan hazırlama süreci içerisinde idarelerce plan yapılacak alanda ilgili meslek odaları, sivil toplum kuruluşları, üniversitelerin ilgili bölümleri, koruma alanı içinde yaşayan hane halkları ve faaliyet gösteren işyeri sahipleri ve etkilenen hemşerilerin katılımı ile plan kararlarının oluşturulmasından önce sorunlar, olanaklar, vizyon, hedefler, araçlar, stratejilerin oluşturulması üzerine ve taslak planın oluşturulmasından sonra taslak planın görüşülerek koruma bölge kuruluna sunulacak son şeklini alması için asgari iki toplantı düzenlenir.

Bu toplantıların halka duyurusu idarece köyler ve belde belediyelerinde mahalli anonslar ve ilan panoları ile büyükşehir olmayan belediyelerde mahalli anonslar, ilan panoları ve yerel yazılı yayın kuruluşları aracılığıyla, büyükşehir belediyelerinde ise koruma alanında mahalli anonslar, ilan panoları, yerel yazılı ve görsel medya kuruluşları aracılığıyla yapılır. Ayrıca bu toplantılar ilgili meslek odalarına, üniversitelerin ilgili bölümlerine ve sivil toplum kuruluşlarına idarece toplantılardan onbeş gün önce toplantılara ait dokümanlar ve gündem

yazılı olarak da bildirilir. Bu toplantılarda dile getirilen görüşler toplantıya katılan ilgili kurum, kuruluş ve kişilerce ayrıca yazılı olarak idarelere sunulur. Bu görüşlerin belirtildiği tutanaklar koruma bölge kuruluna sunulmak üzere koruma bölge kurulu müdürlüğüne iletilir. Müdürlük bu tutanakları arşivleyip, saklamakla sorumludur.

hükmü getirilerek katılım sürecine ilişkin ayrıntılar belirlenmiştir. Bu hükümler günümüzde yerel yönetimlerin uygulamalarında en net sınırları ile belirlenmiş katılımcı süreci tarif etmekte olup birçok yerel yönetim birimi bu süreç sayesinde katılımcılıkla tanışmaktadır.

II.2 GZFT Analizi

Komisyon çalışmasının başında özgün bir yöntemle GZFT Analizi gerçekleştirmiştir. Öncelikle Komisyon Başkanı ve Dr. Savaş Zafer ŞAHİN'in moderatörlüğünde beyin fırtınası yöntemiyle "yönetimden yönetişime geçiş sürecindeki yerel yönetimlerin katılımcı uygulamaları"nın güçlü ve zayıf yanlarıyla fırsat ve tehditlerine ilişkin yaklaşık 300 fikir üretilmiştir. Komisyon üyeleri iki ayrı gruba ayrılmış, bir grup zayıf yanlarla tehditleri, diğer bir grup da güçlü yanlarla tehditleri çalışmıştır. Ardından üretilen fikirler konsolide edilmiş, tekrar edilen fikirler elenmiş, son olarak da Komisyon üyelerinin fikirler arasında önceliklendirme yapması sağlanmıştır.

GZFT çalışmalarında çoğunlukla sadece fikirlerin alt alta yazılması yöntemi kullanılsalar da Komisyon daha farklı bir yöntem izlemeyi tercih etmiştir. GZFT çalışmalarında iki temel sonuç elde edilebilir. Bazı fikirler daha çok kişi tarafından tekrar edildiklerinden, bazı fikirler de tüm komisyon üyeleri tarafından önemsendiklerinden dolayı önem kazanmaktadır. Bu sebeple Komisyon yaptığı GZFT çalışmasında hem fikirlerin tekrarından hem de önemsenmesinden sonuçlar çıkarmaya çalışmıştır. Komisyon çalışmalarında daha sonra elenen fikirler tekrar edilme sayıları sebebiyle, seçilen fikirler ve önceliklendirmeler de önemsenmelerini göstermesi sebebiyle dikkate alınmıştır.

Bu sebeple aşağıda güçlü yanlar ve fırsatlarla, zayıf yan ve tehditler altındaki fikirler "elenen", "seçilen" ve "önceliklendirilen" başlıkları altında sunulacaktır.

II.2.1 Güçlü Yanlar ve Fırsatlar

Elenen Fikirler

- Yerel tercihlerin belirlenmesinde (yansıtılmasında) etkinliğin artırılması
- Yerel yönetimin seçilmiş organlarının kapasitelerinin artmasının sağlanması
- Belediye başkanının STK ile işbirliği. Örneğin Antalya güç birliğine üye STKlar toplantısına belediye başkanlarının aktif katılımı
- Kentte yaşayanların problemlerinin ortak olması
- Yerel yönetimlerde yönetim kültürü anlayışının gelişmesi
- Katılımcı mekanizmalar geriye adım artıracak işlerin yapılmasını (kaynakların heba edilmesini) önlemede yasal yaptırımlardan daha etkili olabilirler
- Halkın kendi yaşama koşullarına ait kararlarda etkin olması
- Katılımcı süreç (yönetişim süreci) siyasal sistemin niteliğini (seçilmişlerin niteliğini) olumlu yönde etkileyecektir. (yozlaşmanın önüne geçilmesi)
- Halkın katılımının sağlandığı ölçüde denetimin de sağlıklı olması
- Katılım ölçüsünde kente sahipliliğin artması
- İnsanlar sahiplendikleri şeyleri daha iyi korurlar, katılımcılık kenti ve kente ait değerleri sahiplenme ve koruma bilincini geliştirir

- Yöre sakinlerine bir yere ait olma, sorumluluk ve bilincinin verilmesi

Seçilen Fikirler

- Yönetişimde katılan aktörlerin çeşitliliği sonucu üretilen kararların da daha güçlü verilere dayanması
- Kamu yararı amacına kolay ulaşabilirliği
- Kent konseyleri gizli ajandası olmayan başkan ve yönetimler için büyük bir silahtır. (kent rantını haksız biçimde kendine doğru akıtmak isteyen güç odaklarını frenlemesi açısından...)
- Belediye meclis üyelerinin çeşitli meslek odalarının yönetim kadrolarından gelmeleri
- Demokrasiyi ve yerel demokrasiyi geliştirir. (yerel yönetim sisteminin geliştirilmesi gerekir)
- Yerel yönetimlerin kentlilerin gündelik yaşam kalitesine yönelik hizmetler sunuyor olması
- Yerel meclislerin toplantı sayılarının eskiye oranla artmış olması
- Belediye meclis toplantılarının her ay değil de, daha seyrek toplanmaları ile daha nitelikli ve sağlıklı karar alımının sağlanması
- Alınan kararlara ilişkin sorumlulukların paylaşılması
- Yerel kararların takibini ve denetimini artırması
- Ortak aklın ürünü hizmetlerin yapılmasında katkı sunması
- Belediye başkanlarının periyodik olarak kamuoyu anketleri yaptırması
- Belediye meclis toplantılarının halkın izlenmesine olanak tanıyacak geniş mekânlarda yapılması
- Belediye-medya işbirliğinin sağlanması, medyanın doğru haber aktarımının sağlanması.
- Kentlilik bilincinin görece olarak artması
- Kamu-yerel-sivil birlikteliğinin sağlanması
- Yerel yönetimlerin karar organlarının seçimle göreve gelmesi
- Önceliklerin doğru belirlenmesinin sağlanması
- Belediye meclis üyelerinin yerel gündem 21'in doğal üyesi olması ve bilgi ağının sağlanması
- Halkın yerel yönetimlerin kendi yönetimleri olduğuna inanmalarının sağlanması
- Yerel yönetimi oluşturan aktörlerin birbirlerini tanımaları (hemşeri olmaları)
- Başkan ve meclis üyeleri gibi seçilmişlerin daha nitelikli ve eğitilmiş (kendilerini yenileyen ve geliştirebilen) kişilerden seçilmesi
- Seçilmişlerin bir sonraki seçimlerinde oylarını artırabilmeleri ya da tekrar seçilebilmeleri için önemli bir araç olması

Önceliklendirilen Fikirler

Önceliklendirilen Fikirlerdeki Yıldız Sayıları Önemsenme Derecesini Göstermektedir. Yıldız Sayısının Fazla Olması Komisyonun O Fikri Daha Çok Önemlediğini Göstermektedir.

- Daha nitelikli ve sağlıklı kentsel projeler gerçekleştirilmesi (****)
- Kamu kaynaklarının daha kontrollü ve verimli kullanılmasının sağlanması (***)
- Karar alma sürecinde şeffaflık ve hesap verilebilirliğin sağlanması (*****)
- Planlama sürecini tıkayan yargı kararları (mahkeme kararları ile planların iptal edilmesi vb...) gibi süreçlerin azalması (****)

II.2.2 Zayıf Yanlar ve Tehditler

Elenen Fikirler

- Kentlilerin, kent yönetimine katılımlarının sağlanması için öncelikle kentin gündemindeki olaylar ve sorunlar hakkında bilgi sahibi olmaları gerekir. Bu bilgilenmenin sağlanmasının zorluğu
- Yönetişim eksenli modellerde rol alması beklenen aktörlerin kendi içlerinde yönetim eksenli örgüt yapılarına ve işleyişine kavuşmalarına yönelik çalışmalar yapılmalı
- Toplumsal aktörlerin, yönetim eksenli olarak alınan kararların pozitif sonuçları konusunda enforme edilmemeleri
- Her aşamadaki katılımın sağlanamaması, katılım model ve mekanizmasının işlevsizliğinden kaynaklanmaktadır.
- Katılım konusunda İl Genel Meclisi ve belediye meclisi üyelerinin algılama düzeylerinin yetersizliği
- Bireysel katılımdan ziyade örgütlü katılım modelinin tanımlanmamış olması

Seçilen Fikirler

- Yerel süreçlere katılım için yerel yönetim büyüklüğü ya da kapasitesi çok önemli olmaması, çerçevenin oluşması ve yasallaşması halinde sorun çözümlenebilmesi
- Yerel süreçlere katılımın nasıl olacağını, yerel yönetimlerin farklılaşan büyüklüklerini/kapasitelerini dikkate alacak şekilde, ilgili mevzuatta derinleştirilmemesi, genel ifadelerle yetinilmesi
- Genel olarak katılımın bir başlangıç olarak olumlu, ancak devamlılık açısından ciddi zaafı barındırması
- Katılımda geri çağırma, geri alma mekanizmasının olmaması
- Katılımın farklı yöntemleri hakkında (katımlı toplantı ortamları, anketler, e-mail grupları, v.b) yerel yönetimleri eğitici yönde çalışmalar yapılmaması, bu süreçleri yürütecek personelin (nicel/nitel) eksikliği
- Kent toplumlarının kentsel süreçlere katılımlarının etkin olmaması
- Hangi kararların katılımcı mekanizmalarla, hangi kararların temsili demokrasi organlarıncı alınacağını belirlediği bir mekanizmanın olmaması
- Nitel-nicel eksiklikler, yasal çerçevenin işlevsizliği nedeniyle yasal düzenleme, tüm eksiklikleri giderecek çerçevede düzenlenmelidir
- Planlama anlayışının fiziki boyutta sınırlı olması
- Katılımın sadece kent planlama boyutunda araçsal olarak düşünülmüş olması
- Otoriter tavırla daha hızlı ve daha etkin karar alınabileceği inancının yaygın olması
- Katılımın yukarıdan aşağıya dayatılması, katılımın bilincine varılamama, katılımın kendiliğinden örgütlenme ile gelmemesi, liderlerin eksik olması
- Zaman ve zemin darlığı sebebiyle tüm vatandaşların aktif katılımının imkânsız olması, dolayısıyla yine temsili demokrasinin ortaya çıkması yani katılımcılığın “ideal” olarak kalması
- Eğitici çalışmanın kapsamı hangi mekanizma ya da model eğitim yapısı içinde yer alacak? Kent konseyi ve gönüllü çalışanlar modeli içinde eğitim işlevi yer alabilir
- Genel olarak yetki üstlenilirken sorumluluk üstlenilmesinde bireylerin daha çekingen olması
- Katılımcılığın hayata geçmesinin ön koşulu olan ve halkın farkındalığını artırmaya yönelik “sosyal kapasite yaratma/güçlendirme” amaçlı eğitici çalışmaların

- yapılmaması/az sayıda örnekte yapılması
- Bireylerin “kentlilik, katılımcılık” gibi kavramalarda tam donanıma sahip olamaması, dolayısıyla kentsel yönetime doğrudan katılamaması
- Kentli aktörlerin karar süreçlerini etkileyecek güçlerinin olmadığını/ olamayacağını düşünmeleri
- Kent yöneticilerinin (belediye başkanı, vali, genel sekreter) büyük kısmının katılım eksenli modellere ilişkin ilke ve uygulamalara olan ilgisizlikleri (veya konuya sıcak bakmamaları)
- Çoğu uygulamada katılımın “yöneticilerin yaptıkları uygulamaları aklama” gibi göstermelik bir işleve sahip olması
- Katılımcılığın her kesime ulaşamaması ve denetimden kaynaklanan eksikliklerin olması
- Kentsel yönetim süreçlerinde katılımın tek yönlü olarak ele alınması, buna karşın denetim boyutunun düşünülmemiş olması

Önceliklendirilen Fikirler

Önceliklendirilen Fikirlerdeki Yıldız Sayıları Önemsenme Derecesini Göstermektedir. Yıldız Sayısının Fazla Olması Komisyonun O Fikri Daha Çok Önemsemiğini Göstermektedir.

- Geçmişte farklı örneklerde gözlediğimiz biçimi ile katılım çalışmalarının çok büyük bir motivasyonla başlaması, ancak bu motivasyonun hızla kaybedilmesi (*)
- Kent yönetimi katılım mekanizmasının iyi tanımlanmamış veya hiç tanımlanmamış olması (**)
- Katılımı sağlayan mekanizma (kent konseyi, gönüllü katılım vs.) işlevsiz (****)
- Katılımın niteliğinin çoğu durumda sadece görüş alma ile kısıtlı kalması veya sadece karar alma aşamasını içermesi; uygulama ve denetleme aşamalarına yönelik tasarlanmaması; ayrıca sosyal kapasite artırımı çalışmaları eksikliği nedeniyle ilgili paydaşların bu aşamalara ilgi duymaması (***)
- Kentlilerin ilgi alanlarındaki konulara etkin katılımını sağlayacak mekanizmaların kurulmasının zorluğu---kent içindeki daha dar bir alanı ilgilendiren kararların, tüm kentin katılımına sunulması (*)
- Katılımın özel çıkarların toplum çıkarları önünde tutulması, ikiyüzlülük gösterilmesi (*)
- Başarılı katılımlı uygulama örneklerinin diğer yerleşimlere örnek olacak şekilde tanıtımının yapılması konusunda eksiklikler; başarılı uygulama örnekleri konusunda haberdarlık eksikliği nedeniyle “katılım”ın bazı durumlarda soyut bir kavram olarak kalması (*)
- Genel olarak vatandaşların (bireylerin) sadece bireysel (çıkar çatışması, vb.) Sorunları söz konusu olduğunda karar alma sürecine katılması (*)
- Katılımcılığın, yerel yönetimlerde, sadece olması zorunlu bir kavram olarak görüldüğü için sözde olarak uygulanması; ancak alınan kararlarda yine belediye başkanı ve belediye meclisinin etkin olması (**)
- Kentsel yönetimlerdeki yöneticilerin müzakere süreçlerine açık olmaması (*)
- Farklı plan ölçeklerindeki kararların birbirleri ile bütünleştirilmesindeki sorunlar gibi, farklı katılım mekanizmaları ile üretilen kararların birleştirilmesinin zor olması örneğin: mahalle ölçeğindeki taleplerin semt ölçeğindeki taleplerle çelişmesi (*)
- Demokrasi genel olarak son tahlilde karar alma sürecine bireyin katılımının sahip olması gereken “kültürel altyapı” yönünden zayıf olması (*)

- Yerel yönetimlerde oluşturulan ihtisas komisyonlarında görev alan üyelerin yeterince donanımlı olmaması (*)
- Demokrasi anlayışının ve demokratik süreçlerin işleyiş mekanizmalarının hem yöneticiler hem de kentli toplum tarafından içselleştirilmemiş olması (*****)
- Katılım anlayışının toplumsal yaşamın değişik aşamalarında uygulanmıyor olmasına (aile, okul) ilişkin eksiklikler ve sorunlar giderilmeli (*)
- Belediye veya il genel meclis üyelerinin aldıkları kararlardan dolayı yeterince sorumlu tutulmaması (+belediye başkanları) (**)
- Yerel yönetimlerin gününbirlik programa dayalı çalışıp, uzun vadeli projelerinin olmaması (*)
- Yerel yönetimlerin kentleşme sürecinde kentlileştirme kapasitesine sahip olmaması (****)
- Yerel yönetimlerde personel kapasitesinin işe göre değil kişiye göre iş üretmeye yönelik olması (**)
- Karar alma ve uygulama süreçlerinde etkin katılım ve denetim mekanizmasının iyi tanımlanmamış olması (****)
- Yerel yönetimlerin uygulama ve denetim konularında yeterince teknik donanıma sahip olmaması (*)
- Yoksulların, kadınların, özürllülerin, yaşlıların yönetim sürecine katılım sağlayamaması (*****)
- Kentte yaşayanların kendi yaşam alanlarına sahip çıkmasına yönelik toplanma, bir araya gelme mekânlarının sağlanamaması (**)
- Katılım mekanizmasının küçük ölçekli yerleşmelerde uygulanması daha kolay olurken, ölçek büyüdükçe katılımı sağlamanın ve olumlu sonuçlar alıp karar alma süreçlerine dâhil olmanın zorlaşması (*)

III. SORUN ALANLARI, STRATEJİ VE EYLEM SEÇENEKLERİ TABLOLARI VE ÖZ RAPORLARI

SORUNLAR

10.1 Demokrasi Anlayışı ve Demokratik Mekanizmalar

Toplumda katılımcı mekanizmaların en temelde var olan demokratik sistemin yapısı ve bireylerin demokrasiye yükledikleri anlamla yakından ilişkili olduğu demokrasi kuramcıları tarafından savlanmaktadır. Özellikle 1970'lerden sonra krize giren temsili demokratik sistemin eksikliklerini gidermesi öngörülen katılımcı mekanizmaların toplum tarafından nasıl tasarlandığı ve algılandığı Komisyon tarafından katılıma ilişkin en önemli ve belirleyici unsurlardan birisi olarak ele alınmıştır. Katılımcılık perspektifinden demokratik sistemin ve demokratik mekanizmaların sağlıklı bir algılamasının oluşturulması, bu anlamda bilincin oluşması Komisyon açısından başat önemde görülmektedir.

Alt Sorun: Katılımcı yaklaşım ve mekanizmaların yöneticiler ve kentliler tarafından içselleştiril(e)memesi

Var olan uygulamalar değerlendirildiğinde katılımcı yaklaşım ve mekanizmaların uygulamada belirgin bir yer bulmaya başladığı, ancak bu mekanizmaların amaç, hedef ve sonuçlarına ilişkin yeterli bilinç düzeyinin oluşmaması sebebiyle istenen sonuca çoğunlukla ulaşamadığı görülmektedir. Koruma Amaçlı İmar Planlarının yapımı sürecinde tarif edilen katılımcı sürece ilişkin deneyim buna örnek olarak gösterilebilir. İlgili mevzuata göre koruma amaçlı imar planları yapılırken ilgili paydaşlarla birlikte en az iki katılımcı toplantı düzenlenmesi gerekmektedir. Ancak, uygulamada bu toplantıların ya kâğıt üzerinde gerçekleştirildiği, ya da sadece bilgilendirme amaçlı düzenlendiği görülmekte, mevzuattaki esasın yerine gelmediği görülmektedir.

Burada yer yer katılıma ilişkin mekanizmalar geliştirilmiş olsalar da uygulamada hem yerel yöneticiler hem de kentliler tarafından katılımcı yaklaşımların içselleştiril(e)memesinin önemli bir sorun alanı olduğu görülmektedir. Bu sorun alanı genelde iki temel yargıya dayanmaktadır. Kimi zaman katılımcı mekanizmalar benimsenseler de vakit alıcı, sonuç vermeyen, süreci uzatan, dolambaçlı yöntemler olarak algılanmaktadırlar. İkinci olarak da katılımcı mekanizmaların varlık sebebi sorgulanmakta, temsiliyet mekanizmalarının var olduğu bir yerde katılımın gerekmediği inancı yer bulmaktadır. Her iki temel yargı da sonuçta katılımcı mekanizmaların daha baştan etkinliğini düşürmekte, kimi zaman bu mekanizmaların denenmesini bile engellemektedir. Bu sebeple Komisyon bu sorunun katılımcı mekanizmalara ilişkin temel alt sorun alanlarından birisi olarak tespit etmektedir.

Alt Sorun: Katılımda motivasyon eksikliği

Katılımcı mekanizmaların içselleştirilememesi alt sorununa benzer bir şekilde yerel yöneticilerin ve kentlilerin katılımcı mekanizmalara olan inancının düşüklüğü ya da sonuç alınabileceğine ilişkin motivasyonun bulunmaması da diğer bir sorun alanını oluşturmaktadır. Özellikle bireysel ya da kurumsal olarak çıkarların takibi ve savunulması anlamında kimi zaman oldukça etkin katılımın gerçekleştiği söylenebilirse de çoğunlukla kentin ortak geleceği ya da yaşam çevresinin geleceği açısından katılımcı süreçlerde bireylerin motive olamadıkları görülmektedir. Motivasyon eksikliğinin kaynağında özellikle sonuç alınamayacağı şeklindeki inanç bulunmakla birlikte katılımın noktasallığının ve süreklilik arz etmemesinin de motivasyon

eksikliğinde etkili olduğu söylenebilir. Komisyon bu sebeple katılımda kent yöneticilerinin ve kentlilerin motivasyon sorununu temel bir alt sorun alanı olarak kabul etmiştir.

Alt Sorun: Başarılı katılımlı uygulama örneklerinin diğer yerleşimlere örnek olacak şekilde tanıtımının yapılması konusundaki eksiklikler nedeniyle “katılım”ın bazı durumlarda soyut bir kavram olarak kalması

Katılım kavramına getirilen en temel eleştiri, özellikle bu konudaki uygulama pratiğine ilişkin bilgi eksikliğinden dolayı katılım süreçlerinin nasıl gerçekleştirileceğinin tüm açıklığıyla belirtilmemiş olması sebebiyle katılımın soyut bir kavram olarak kalmasına ilişkindir. Oysaki özellikle ülkemizde katılımcı uygulamaların pratiği 1970’lerden bu yana yaygın bir şekilde görülmektedir. Ancak, bu deneyimlerin yeterince tanıtılmaması ve paylaşılmaması katılım pratiğinin bulunmadığı ve katılım kavramının soyut kaldığı izlenimini yaratmaktadır. Bu sebeple Komisyon bu yöndeki tanıtım ve paylaşım eksikliğini önemli bir sorun alanı olarak görmektedir.

Alt Sorun: Müzakerelere açık olunmaması

Özellikle hızlı kentleşme sürecinde kentlerde toplumsal iletişim için müzakere kültürünün gelişmemiş olduğu görülmektedir. Geleneksel kültürümüzde kırdaki ve kentte var olan müzakere kültürü unsurları da bu anlamda kentleşme süreci içerisinde çoğunlukla ya yozlaşmış ya da etkinliğini kaybetmiştir. Oysaki etkin bir katılım kültürünün gelişebilmesinin en önemli ön şartlarından bir tanesi demokrasi kültürünün etkin bir müzakere geleneğine sahip olmasıdır. Komisyon bu sebeple katılımcı geleneği ve kültürü güçlendirecek önemli bir unsur olarak özellikle kent yöneticilerinin ve kent yönetimlerinin müzakerelere açık olmamasını önemli bir sorun alanı olarak görmektedir.

Alt Sorun: Katılım kültürünün bireyin yaşamının çeşitli evrelerindeki (aile, okul, sokak, mahalle, v.b.) eksikliği

Katılım en geniş anlamıyla yönetime katılmanın teknik araçları ve bir yöntem olmanın ötesinde bireyin toplumsal yaşama ilişkin tercihlerini ortaya koyduğu bir yaşam ve davranış biçimini de ifade etmektedir. Bu anlamda katılım, bireyin kimlik ve kişiliğinin oluşumu sürecinde öğrendiği bazı düşünce, inanç ve davranış biçimleri tarafından şekillendirilir, daha sonra da birey davranışları ile hem bu biçimleri taşır hem de dönüşüme uğratar. Bu sebeple katılımın gündelik yaşam içerisinde sadece yönetsel pratiklere ilişkin kısmının dikkate alınması yanıltıcı ve eksik olabilir. Bireyin yaşamının farklı evrelerinde ve farklı mekânlardaki katılım unsurları da en azından yönetsel pratiklerdeki katılım kadar önemlidir. Apartman yönetimine katılmayan bir bireyim yönetsel katılımda yer alacağını beklemek sonuçsuz bir çaba olabilir. Bu sebeple Komisyon aile, okul, sokak, mahalle gibi farklı evre ve mekânlarda bireyin yaşamında katılım kültürünün oluşumunu da önemsemekte ve bir sorun alanı olarak ele almaktadır.

Alt Sorun: Siyasal temsil mekanizmalarının yetersizliği

Katılımcı mekanizmalar yurttaşların kamu yönetimindeki iş ve işlemlerin tüm aşamalarına etkin biçimde dâhil olabilmeleri için çok önemli destekler olarak nitelenebilirlerse de var olan temsiliyet mekanizmalarının yerine ikame edilemezler. Kimi zaman etkin işleyen katılım

mekanizmalarının bile yurttaşların karar alma ve uygulama süreçlerine etkin bir şekilde dâhil olmaları için yeterli olmadığı, öncelikle temsili demokratik sistemin iyileştirilmesi gerektiği görülmektedir. Örneğin Seçim Kanununda adayların aşağıdan yukarıya bir yöntemle belirlenmesi açık bir şekilde yer almıyorsa ve adaylar çoğunlukla siyasi parti liderleri tarafından merkezi olarak belirleniyorlarsa ortaya çıkan kayırmacı ve patronaja dayalı yapının katılım süreçleri ile iyileştirilmesi ancak belli bir düzeye kadar mümkün olacaktır. Bu sebeple Komisyon var olan temsiliyet mekanizmalarının yetersizliğini de önemli bir sorun alanı olarak kabul etmektedir.

10.2 Katılımcı Süreçlere Katıl(A)mayanlar

Alt Sorun: Toplumdaki bazı kesimlerin örgütlen(e)memesi, katılımcı süreçlere dâhil ol(a)maması, katılımcı süreçlere dâhil olan kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları tarafından temsil edil(e)memesi

Ülkelerin demokratikleşmesi bir süreç olarak incelendiğinde, toplumun her kesiminde aynı hızda geliştiğini, aynı şekilde oluşan yeni yapıya adapte olduğunu söylemek mümkün değildir. Hiçbir toplum homojen bir bütün olmadığı için, her bir grubun, hatta her bir bireyin demokratik katılım mekanizmaları ve süreçleri ile ilişkileri farklı seviyelerde olmaktadır. Aslında yapılmaya çalışılan demokrasi kültürünün topluma aşılmasıdır; Bu aşu kimi kesimlerde çok çabuk tutarken, kimi kesimlerde uyum zor olmakta, hatta gelişme sağlanamamaktadır. Bu sorun alanı, yönetimlerce demokratikleşme ve katılımı artırma yönünde çaba sarf edilen örneklerde dahi görülen, birçok toplumsal kesimin yönetim süreçlerine katılmaması, birçok kesimin de katılmaması durumunu sorgulamaktadır. Bu sorun, sadece demokratik katılıma yönelik geliştirilmiş mekanizmalara (seçimlere, apartman yönetim kurullarına, kent konseyine) katılımın sağlanamaması bağlamında değil, aynı zamanda toplumun çeşitli konularda ihtisaslaşmış katılım organları olan sivil toplum örgütlerine katılımın düşüklüğü bağlamında da bir değerlendirmeyi gerektirmektedir.

Komisyon çalışmaları sırasında tartışılan en temel sorun alanlarından biri olan bu: “toplumdaki bazı kesimlerin örgütlenememesi veya örgütlenmemesi, katılımcı süreçlere dâhil olamaması veya bilerek dâhil olmaması; Katılımcı süreçlere dâhil olan kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları tarafından temsil edilememesi” sorun alanları için üç temel strateji geliştirilebileceği düşünülmüştür. Bunlar: (10.2.1.) Katılımcı süreçlere katıl(a)mayan kesimlerin katılımının artırılması; (10.2.2.) Örgütlü veya örgütsüz, çıkarlarını savunamayan kesimler için savunuculuk mekanizmalarının geliştirilmesi; (10.2.3.) Herhangi bir örgüte mensup olmayan kişilerin de mevcut kurumsal katılım mekanizmalarına katılabilmelerinin sağlanması, olarak ifade edilmiştir. Bu stratejiler altında ve bu stratejilerin gerçekleştirilebilmesi için yapılabilecek eylemler ve bu eylemlerin gerçekleşip gerçekleşmediğinin ne şekilde kontrol edilebileceğine yönelik göstergeler başlıklar halinde aşağıda değerlendirilecektir.

10.3 Gençler ve Katılım

Alt Sorun: Gençlerin katılımcı süreçlerde dikkate alınmaması ve etkin temsil edilmemesi

Katılımcı süreçlere katılmayan önemli bir kesim gençlerdir. Ne yazık ki kentlerimizde gençlerin katılımcı süreçlerde dikkate alınmaması ve etkin bir biçimde temsil edilememesi ciddi bir sorun alanı olarak ortaya çıkmaktadır.

10.4 Kadınlar ve Katılım

Alt Sorun: Kadınların katılımcı süreçlerde dikkate alınmaması ve etkin temsil edilmemesi

Kadınlar toplumda maalesef ne kadar katılımcı süreçlere dâhil edilmeye çalışılsa da sonuç olarak kente yönelik kararlarda katılımı tam olarak sağlanamayan bir diğer kesimdir. Bu kapsamda kadınların katılımcı süreçlerdeki eksikliği ciddi bir sorun alanı olarak belirlenmiştir.

10.5 Yaşlılar Ve Katılım

Alt Sorun: Yaşlıların katılımcı süreçlerde dikkate alınmaması ve etkin temsil edilmemesi

Yaşlılar da katılımcı süreçlerde etkin temsil edilemeyen ve yeterince dikkate alınmayan bir diğer grubu oluşturmaktadır. Bu kapsamda kadınlar ve gençler konusunda bahsedilenler bu grup içinde geçerli olabilmektedir.

10.6 Yoksullar ve Katılım

Alt Sorun: Yoksulların katılımcı süreçlerde dikkate alınmaması ve etkin temsil edilmemesi

Kentlerimiz yoksulluk sorununun yoğunlaştığı ve somutlaştığı mekânlardır. Özellikle çöküntü alanlarında sefalet görülmekte, istihdam sorunları yaşanmakta, barınma, eğitim, sağlık, altyapı gibi kamu hizmetlerinden yeterince yararlanamamaktadır. Bu bağlamda, yoksullar da katılımcı süreçlerde yeterince dikkate alınmayan ve etkin temsili sağlanamayan diğer bir gruptur ve bu yaklaşım katılımcı süreçlerin oluşması için büyük bir sorun teşkil etmektedir.

10.7 Engelliler ve Katılım

Alt Sorun: Engellilerin katılımcı süreçlerde dikkate alınmaması ve etkin temsil edilmemesi

Engelliler de daha önce belirtilen kesimler gibi katılımcı süreçlerde dikkate alınamayabilen bir diğer kesimdir. Bu grubun katılımcı süreçlere adapte olmaya çalışan kentlerimizde, etkin temsil edilememesi ve yeterince dikkate alınmaması ise bir sorun alanı olarak ortaya çıkmaktadır. Ülkemizde engellilerin en önemli problem alanları eğitim, sağlık, istihdam ve fiziksel çevredir. Bu gibi problem alanları katılımcı süreçlerin bütünsel bir yaklaşım içerisinde işlenmesini zorlaştırmakta ve gerçek anlamıyla katılımın tam olarak sağlanması için sorun teşkil etmektedir.

10.8 Çocuklar ve Katılım

Alt Sorun: Çocukların katılımcı süreçlerde dikkate alınmaması ve etkin temsil edilmemesi

Çocuklar da gençler gibi katılımcı süreçlere yeterince (hatta gençlere oranla daha az)

katılmayan önemli bir kesimi oluşturmaktadır. Etkin ve yeterince temsil edilemeyen bu grup katılımında bir sorun alanı olarak ortaya çıkmaktadır.

10.9 Diğer Dezavantajlı Gruplar ve Katılım

Alt Sorun: Diğer dezavantajlı grupların katılımcı süreçlerde dikkate alınmaması

Diğer dezavantajlı gruplar içinde katılımcı süreçlerde dikkate alınmama ve etkin temsil edilememe sorunu bulunmaktadır. Bu durum, kentlerde katılımcı süreçleri olumsuz etkilemekte ve bu sürecin işlevini tam olarak yerine getirmesini engellemektedir.

10.10 Yerel Yönetimlerin Kurumsal Kapasitesi

Alt Sorun: Yerel yönetimlerin katılıma ilişkin kurumsal kapasitelerinin zayıflığı

Yerel yönetimlerde demokratik uygulamaların içselleştirilmesi gerekmektedir. Bu da söz konusu yönetimlerin kurumsal kapasitesinin güçlendirilmesi ile mümkün olacaktır. Bu güçlendirme katılıma yönelik kapasite artırımı ile mümkündür. Mevcut durumda yerel yönetimlerin kapasitesi yeterli görülmemektedir.

Alt Sorun: Kentlilik bilinci oluşturma yönündeki çalışmaların yetersiz olması

Kentlilik bilincinin yerleşmesinde en önemli faaliyetlerden olan sanatsal ve kültürel faaliyetler ülkemizin pek çok kentinde yeterli düzeyde değildir. Söz konusu bilincin oluşturulmasına yönelik faaliyetlerin artırılması gerekmektedir.

Alt Sorun: Yerel yönetimlerdeki atanmış ve seçilmişlerin yeterince donanımlı olmaması

Her kültür ve sanat faaliyeti kendi içinde bir donanıma gereksinim duymaktadır. Bu donanım yerel yönetimlerde gerek seçilmişler ve gerekse atanmışlar için yeterli düzeyde değildir. Donanımın düşük olması katılımın gerek mahiyeti gerekse niteliği üzerinde olumsuz etki yaratmaktadır.

Alt Sorun: Katılım süreçlerinin gerektiği gibi belgelenmemesi

Yerel yönetimlerde demokratik sürece sağlanan katılımın nicelik olarak kayıt altına alınmaması bir gerçek ve sorundur. Bununla ilgili olarak katılımcılar arasındaki iletişim eksikliği, katılımı ilgili olarak erişilebilirlik sorunu yaratmaktadır. Bu bağlamda, katılımın her aşamada belgelenmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

10.11 Saydamlık ve Hesap Verilebilirlik

Alt Sorun: Saydamlık ve hesap verilebilirlik eksikliği

Yerel yönetimlerin faaliyetlerinin kentte yaşayanlarca izleme ve değerlendirilmelerine olanak sağlayan mekanizmaların yetersiz olduğu görülmektedir. Karar verme mekanizmalarının güçlendirilmesi ve bu yolla saydamlık ve hesap verilebilirliğin artırılması gerekmektedir.

10.12 Kentsel Proje Üretimi Ve Uygulaması

Alt Sorun: Kentsel proje üretimi ve uygulamasında yerel ihtiyaçların dikkate alınmaması

Bilhassa belediyelere yönelik eleştiriler kentsel projelerde yerel ihtiyaçların öncelikli olmaması yönündedir. Yerel ihtiyaçların başında ise yaşam kalitesinin artırılması gelmektedir. Yerel yönetimler bir projenin kabulü ve uygulamasında rant vb çıkarların yerine kentin tümünü gözeten ihtiyaçlar dikkate almalıdırlar.

10.13 Yerel Meclisler

Alt Sorun: Yerel meclislerin yapısının kentin tüm kesimlerini yansıtmaması

Yerel meclislerde toplumun tüm kesimleri yer almamaktadır. Bu da geniş kitlelerin kentin yönetiminde söz sahibi olamaması demektir. Kentle ilgili alınan kararların daha geniş kesimlerce temsil edilmesi gerektiğinden katılımcı mekanizmaların artırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

10.14 Ulusal Düzeyde Katılımın Düzenlenmesi

Alt Sorun: Ulusal düzeyde katılım ilke ve esaslarını, standartlarını belirleyecek bir kurumsal yapının eksikliği

Katılım gibi, aşağıdan yukarı (bireyden devlete) doğru gelişen bir kavramın ulusal düzeyde düzenlenmemiş olmasının bir sorun olarak tarif edilmesi ilk etapta kavramın özü ile çelişen bir durum olarak algılanabilir. Ancak burada kastedilen, temsili demokrasi mekanizması ile yarışacak bir ulusal ölçekte bir katılım mekanizmasının gerektiği, ya da tüm ülkede uygulanan yerel katılım süreçlerinin tek bir şablona uydurulmasının gerektiği değildir. İyi niyetli olsa da birçok yerel girişimin, deneyimsizlik vb. nedenlerle gelişme gösteremedikleri, farklı şekilde sürdürülen iyi niyetli girişimlerin çoğunlukla sonuçlandırılmadığı görülmektedir. Özellikle gelişen iletişim olanakları sayesinde, dünyanın herhangi bir yerinde gelişen bir kavramın hızla dünyanın dört bir yanında duyulmasının mümkün olması; Özellikle gelişmiş ülkelerde tartışılan kavramların, hızla diğer ülkelere yayılmasına, moda kavramlar haline gelmelerine ve tartışıldıkları ülkelerin bağlamı ile uyuşmasalar bile gündemi kaplamalarına neden olmaktadır. Demokratikleşme sürecine ilişkin bazı kavramların da ülkemizde ve dünyada kimi zaman, kavramsal köklerinden kopuk olarak gündeme geldikleri, katılımcı demokrasi, doğrudan demokrasi, yönetim gibi ileri uygulamalar olarak düşünülen kavramların bile son derece basite indirildiği, kimi zaman slogan düzeyinde “cümle içi kavramlar” ithal edilmeye çalışıldığı görülmektedir. Oysa üretildikleri ülkedeki kent kültürü içinde kolaylıkla uygulamaya sokulan birçok katılım pratiğinin, ülkemiz kentlerinde ve kent kültüründe uygulanamaz olduğu, çok daha uygulanabilir pratikler yerine bunların denenmesinin önemli ölçüde zaman kaybına neden olduğu görülmektedir.

Burada sorun olarak tarif edilen, yerel yapılanmaların demokratikleşme yönündeki enerjinin boşa harcanmasına neden olan bu tür pratiklere girişmeden önce görüş alabilecekleri, Türkiye'deki ve Dünya'daki geçmiş deneyimleri inceleyen ve özet bir şekilde sunan bir yapının eksikliğidir. Yönetim sürecine halkı katmak isteyen herhangi bir yerel yönetimin, katılım süreçlerinde başarıya ulaşmak için gerekli danışmanlık ve yönlendirme hizmetini

alabileceği, katılımın esaslarını ve standartlarını belirleyen bir üst yapı olmadığı için, tüm süreci baştan keşfetmek zorunda kalmaktadır.

Diğer yandan mevcut durumda ilke ve esasların belirsiz olması, katılım adı altında yürütülen ve içerik olarak demokrasiden çok uzak uygulamaların dahi ileri demokrasi uygulamaları gibi tanıtılmasına olanak vermektedir. Ülkemizdeki kimi örneklerde: katılımcı demokrasi uygulaması olarak sunulan, sistemsiz, kuralsız yerel referandumlar; toplantı yapamayan sivil toplum örgütleri; iki tane bilgilendirme toplantısı ile “katılımcı planlama” yapılması; gibi uygulamalar, demokratikleşme sürecine katkı sağlayamamanın ötesinde kavramların içinin boşalmasına neden olarak, süreci olumsuz etkileyebilmektedirler. Sorunun temelinde yapılan yerel uygulamaları değerlendirecek onlara yön verecek bir (ulusal) üst yapının olmaması vardır. Bu nedenle demokratikleşme amacıyla girilen bu pratiklerin ne ölçüde demokratik olduklarını değerlendirememektedir. Kimi uygulamalarda demokratikleşme gibi kavramları slogan haline getirerek farklı amaçlı uygulamaların yürütüldüğü, katılımın maske olarak kullanılmak istediği görülmektedir. Katılım süreci olarak tanımlanan yerel uygulamaları inceleyecek ve bunların içerik ve işleyiş bakımında demokrasi etiğine ne kadar uydukları denetlenememekte, yapılan kimi art niyetli uygulamalar demokratik mekanizmalara güveni azaltmaktadır.

Aslında birçoğu iyi niyetli ve ileri görüşlü girişimler olarak ortaya çıkan katılımcı demokrasi uygulamalarının, yerele özgü sorunların giderilmesi için yeterli deneyimin olmaması ve çoğu zaman yeterli finansman olanaklarının yaratılamaması nedeniyle beklenen etkiyi yaratmadıkları görülmektedir. İyimser bir bakış açısıyla, başarısız dahi olsa, her girişim, ileri yönde atılmış bir adım olarak görülebilir. Ancak bu uygulamaların, özellikle bu yönde gelişim isteyen merkezi yönetimlerce yönlendirilmesini sağlayacak, olumlu uygulamaları teşvik edecek, kolaylaştıracak, olumsuz uygulamaları tespit edip uyaracak ve bu sayede demokratikleşme sürecini önemli ölçüde hızlandıracak bir kurumsal yapının eksikliği çok önemli bir sorun alanıdır.

10.15 Bölgesel Düzeyde Katılım

Alt Sorun: Bölgesel düzeyde yerel yönetimlerin katılım süreçlerinin belirsizliği

Katılıma ilişkin önemli bir sorun alanı, bölgesel düzeydeki karar alma süreçlerinde, yerel yönetimlerin katılımının ne şekilde olacağını belirsiz olmasıdır. Yerel yönetimleri örgütleyen yerel yönetim birlikleri vardır. Öte yandan kalkınma ajansı modeli, henüz başlangıç aşamasında olsa da denenmeye başlanmıştır. Yerel yönetim birliklerinde, yerel ve bölgesel kalkınma kurumlarında yerel yönetimlerin etkin katılımına olanak tanıyacak bir yapının oluşturulması önemlidir. Bu amaçla bilimsel bir modelleme çalışması yapılması yerinde olacaktır.

10.16 Stratejik Yönetim

Alt Sorun: Katılımdan uzak stratejik planlama süreçleri

Bir diğer sorun alanı ise, stratejik planlama süreçlerinin yeterince katılımlı biçimde gerçekleştirilmemesidir. Stratejik planlama yazını, bu planlama yaklaşımının, plandan etkilenen ve planı etkileyen tüm kesimlerin bir araya gelerek, söz konusu yerleşimin sorunlarını ve potansiyellerini tartıştığı, gelecek senaryolarını ortaklaşa belirlediği bir yaklaşım olduğunu

ortaya koymaktadır. Bu nedenle, yerel yönetimlerin eşgüdümünde gerçekleştirilecek stratejik planlama ve bütçe süreçleri, ilgili kesimlerin katılımına olanak tanımalıdır. Bu amaçla, mevcut stratejik planlama ve bütçe sürecine ilişkin mevzuatta, planlama sürecinin tüm aşamalarında hangi kesimlerin katılımının nasıl sağlanacağını açıklayan düzenlemeler yapılmalıdır.

10.17 Mekânsal Planlama

Alt Sorun: Güncel mekânsal planlama süreçlerinin ve kentlerin fiziksel yapısının katılımcı süreçlere uygun olmaması

Ülkemizdeki günümüz mekânsal planlama yaklaşımı, başka bir deyişle geleneksel “imar plancılığı” anlayışı, kentlerin mekânsal oluşum ve gelişmelerinin yönlendirilmesinde, katılımcı bir planlama-uygulama modeline uyumlu bir ortam tanımlamamaktadır. Yürürlükteki yasal dayanaklarda tanımını bulan güncel “imar planlama” yaklaşımı, esneklikten uzak durağan yapısı, normatif ve tartışmaya açık olmayan katı-belirlemeci özellikleriyle, planlama ve uygulama aşamalarında kentli halkın etkin biçimde karara katılmasına olanak sağlamamaktadır.

Bu temel yaklaşımı ile “imar plancılığı”, fiziksel mekânda salt kentsel alan kullanımının türünü ve yoğunluğunu belirleyen bir yasal belge üretmede, kısıtlı kent toprağı üzerinde doğrudan bir rant yaratma amacı ile belirginleşen, toplum ve kamu yararını önde tutan katılımları dile getirebilecek kentli taleplerini dikkate alabilmekten uzak görülmektedir.

İmar Mevzuatında öngörülen planlama sisteminde (kısmen koruma amaçlı imar planları dışında) bir katılım mekanizması bulunmamaktadır. Planların hazırlanma, karar alma ve uygulanma aşamalarında planlardan etkilenen kesimlerin doğrudan bir etkisi, katılımı olmamaktadır. Her tür ve ölçekteki planlara ancak planlar onaylandıktan sonra bir aylık askı süreci içinde itiraz şeklinde “bilgilendirme” olmaktadır. Planların hazırlanması aşamasında güçlü ve etkin olan baskı gruplarının bir etkisinden bahsetmek mümkün iken diğer grupların, halkın görüşleri alınmamaktadır. Hazırlanan planlar ise toplum ve kamu yararına aykırı olabilmekte, uygulanamamakta ve benimsenmemekte, dolayısıyla sorunlar çözülmemektedir.

10.18 Denetim

Alt Sorun: Denetimli katılım modelinin bulunmayışı

Demokratik katılım süreci; seçimden seçime veya seçilme hakkı ile sınırlı kalmayıp; karar alma, uygulama ve denetleme süreçlerini de kapsamalıdır. Ülkemizde yerel yönetim karar alma ve uygulama mekanizmalarında katılım olanakları bulunmadığı gibi, bu süreçlerde bir izleme-değerlendirme-denetim boyutlarını içeren bir katılım modeli de bulunmamaktadır.

10.19 Mevzuatta Katılım

Alt Sorun: Yerel yönetimlere ilişkin mevzuatın gerçek anlamda etkin katılım mekanizmalarını tanımlamaması

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de yaşanan hızlı kentleşme, sürekli toplumsal değişim, insan hakları ve demokratikleşme konusundaki gelişmeler, çevre bilincinin artması, merkezîyetçi yapılanmadan uzaklaşma ve bunun yerine yerelleşmenin önemi, yaşam kalitesinin

arttırılması çabaları gibi olgular, yerel yönetimlerin geliştirilmesi ve kentsel sorunların çözümü konusunda yeni anlayış ve arayışlara yol açmıştır.

Bu bağlamda; bilinçlenen toplumumuzun birçok kesiminde ve değişik siyasal kesimlerinde yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve geliştirilmesinin gerekliliği konusunda, ortak bir anlayış oluşmuştur.

Ne var ki, yerel yönetimlerle ilgili Belediye Kanunu, Büyükşehir Belediyesi Kanunu, İl Özel İdaresi Kanunu gibi yasalarda yönetim sürecine katılımın, etkin yöntem ve araçları (Kent Konseyi dışında) yer almamaktadır. Yerinden yönetim, yerellik, gibi yurttaşların yerel yönetimlere katılımını öngören Yerel Demokrasi ilkelerinin etkin uygulama mekanizmaları tam ve açık bir şekilde “Yerel Yönetimler Mevzuatı”nda tanımlanmamıştır.

Tablo III.1 : Sorun ve alt sorun alanları listesi

ANA SORUN ALANLARI		
NO	SORUN	ALT SORUNLAR
10.1	Demokrasi Anlayışı Ve Demokratik Mekanizmalar	Katılımcı Yaklaşım Ve Mekanizmaların Yöneticiler Ve Kentliler Tarafından İçselleştiril(E)Memesi
		Katılımda Motivasyon Eksikliği
		Başarılı Katılımlı Uygulama Örneklerinin Diğer Yerleşimlere Örnek Olacak Şekilde Tanıtımının Yapılması Konusundaki Eksiklikler Nedeniyle “Katılım”ın Bazı Durumlarda Soyut Bir Kavram Olarak Kalması
		Müzakerelere Açık Olunmaması
		Katılım Kültürünün Bireyin Yaşamının Çeşitli Evrelerindeki (Aile,Okul, Sokak, Mahalle, V.B) Eksikliği
		Siyasal Temsil Mekanizmalarının Yetersizliği
10.2	Katılımcı Süreçlere Katıl(A)Mayanlar	Toplumdaki Bazı Kesimlerin Örgütlen(E)Memesi, Katılımcı Süreçlere Dâhil Ol(A) Maması, Katılımcı Süreçlere Dâhil Olan Kamu, Özel Sektör Ve Sivil Toplum Kuruluşları Tarafından Temsil Edil(E)Memesi
10.3	Gençler Ve Katılım	Gençlerin Katılımcı Süreçlerde Dikkate Alınmaması Ve Etkin Temsil Edilmemesi
10.4	Kadınlar Ve Katılım	Kadınların Katılımcı Süreçlerde Dikkate Alınmaması Ve Etkin Temsil Edilmemesi
10.5	Yaşlılar Ve Katılım	Yaşlıların Katılımcı Süreçlerde Dikkate Alınmaması Ve Etkin Temsil Edilmemesi
10.6	Yoksullar Ve Katılım	Yoksulların Katılımcı Süreçlerde Dikkate Alınmaması Ve Etkin Temsil Edilmemesi
10.7	Engelliler Ve Katılım	Engellilerin Katılımcı Süreçlerde Dikkate Alınmaması Ve Etkin Temsil Edilmemesi
10.8	Çocuklar Ve Katılım	Çocukların Katılımcı Süreçlerde Dikkate Alınmaması Ve Etkin Temsil Edilmemesi

10.9	Diğer Dezavantajlı Gruplar Ve Katılım	Diğer Dezavantajlı Grupların Katılımcı Süreçlerde Dikkate Alınmaması
10.10	Yerel Yönetimlerin Kurumsal Kapasitesi	Yerel Yönetimlerin Katılıma İlişkin Kurumsal Kapasitelerinin Zayıflığı
		Kentlilik Bilinci Oluşturma Yönündeki Çalışmaların Yetersizliği
		Yerel Yönetimlerdeki Atanmış Ve Seçilmişlerin Yeterince Donanımlı Olmaması
		Katılım Süreçlerinin Gerektiği Gibi Belgelenmemesi
10.11	Saydamlık Ve Hesap Verilebilirlik	Saydamlık Ve Hesap Verilebilirlik Eksikliği
10.12	Kentsel Proje Üretimi Ve Uygulaması	Kentsel Proje Üretimi Ve Uygulamasında Yerel İhtiyaçların Dikkate Alınmaması
10.13	Yerel Meclisler	Yerel Meclislerin Yapısının Kentin Tüm Kesimlerini Yansıtmaması
10.14	Ulusal Düzeyde Katılımın Düzenlenmesi	Ulusal Düzeyde Katılım İlke Ve Esaslarını, Standartlarını Belirleyecek Bir Kurumsal Yapının Eksikliği
10.15	Bölgesel Düzeyde Katılım	Bölgesel Düzeyde Yerel Yönetimlerin Katılım Süreçlerinin Belirsizliği
10.16	Stratejik Yönetim	Katılımdan Uzak Stratejik Planlama Süreçleri
10.17	Mekânsal Planlama	Güncel Mekânsal Planlama Süreçlerinin Ve Kentlerin Fiziksel Yapısının Katılımcı Süreçlere Uygun Olmaması
10.18	Denetim	Denetimli Katılım Modelinin Bulunmaması
10.19	Mevzuatta Katılım	Yerel Yönetimlere İlişkin Mevzuatın Gerçek Anlamda Etkin Katılım Mekanizmalarını Tanımlamaması

STRATEJİ SEÇENEKLERİ

10.1.1 Yerel Yönetimlerin Köy/Mahalle (1.Basamak Yerel Yönetim Birimi) Ölçeğinden Başlayan Bir Bilgi Paylaşım Sürecini Örgütlemesi İçin Gerekli Çalışmaların Yapılması

Katılımın en önemli araçlarından birincisi ve katılım sürecinin başlaması için gerekli katalizör unsur doğru ve zamanında bilgilendirme olarak görülmektedir. Var olan katılım süreçlerinde bilgilendirmenin bireyler açısından fazladan külfet getirici ve sonuç alınması zor olduğu ve genellikle kurumsal iletişimden ibaret olduğu tespit edilmektedir. Oysaki katılma ilişkin ve katılımı tetikleyici bir bilgilendirme sürecinin tabandan tavana, sürekli ve kesintisiz bir yaklaşımla gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu sebeple Komisyon katılımı tetikleyici bir bilgi paylaşım sürecinin köy ve mahalle ölçeğinden başlayarak örgütlenmesi stratejisini benimsemektedir.

10.1.2 Katılımcı Yaklaşım Ve Mekanizmaların Köy/Mahalle Ölçeğinden Başlayarak Aşağıdan Yukarıya Doğru İçselleştirilecek Şekilde Yeniden Düzenlenmesi

Var olan katılımcı yaklaşım ve mekanizmalar çoğunlukla katılımı belli bir süreç ya da kurumsal yapıya özgüleyen bir görünüm arz etmektedir. Oysaki katılımın kendi içinde

bir araç haline gelebilmesi için tabandan tavana tüm ölçeklerde süreklilik gösteren bir yaklaşımla ele alınması gereklidir. Bu sebeple Komisyon var olan yerel yönetim sisteminin ve katılımcı mekanizmaların bu yaklaşım doğrultusunda yeniden yapılandırılması stratejisini benimsemektedir.

10.1.3 Mevcut Katılım Mekanizmalarına Yeni İhtiyaçlara Uygun İşlevler Kazandırılması ve Yeni İhtiyaçlar İçin Yeni Katılım Mekanizmaları Oluşturulması

Var olan katılım mekanizmaları belli oranda katılımı gerçekleştirme işlevini yerine getirmektedirler. Ancak değişen ihtiyaçlar var olan katılım mekanizmalarının geliştirilmesini, var olanların ihtiyacı karşılamadığı durumlarda da yeni katılım mekanizmalarının geliştirilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Komisyon bu strateji ile katılım mekanizmaları ile değişen ihtiyaçlar arasında bir denge kurma yaklaşımını ortaya koymaktadır.

10.1.4 Köyde-Kentte (Hemşerilerin) Yaşayanların Evrensel ve Yerel Haklarına İlişkin Bilgi Sahibi Olmasının Sağlanması

Çoğunlukla katılım sürecindeki bilgilendirmeden noktasal olarak gerçekleştirilen bir katılım sürecinde noktasal olarak yapılan bir bilgilendirme anlaşılmaktadır. Örneğin imar planlarının yapılmasında bilgilendirmenin sadece planlama sürecinin askı aşamasında onaylanmış planın sergilenmesi şeklinde gerçekleştiği görülmektedir. Oysaki karar alma süreçlerinin temelinde yurttaşların temel hak ve hürriyetlerine ilişkin bilgilendirilmeleri önemli bir yer tutmaktadır. Kentte yaşayanların kentte yaşarken sahip oldukları evrensel ve yerel haklara ilişkin olarak bilgilendirilmeleri hem katılım süreci içerisinde yer alan yurttaş sayısını arttıracak hem de yurttaşların daha aktif katılımını tetikleyecektir.

10.1.5 Katılımda Kolektif Motivasyon Eksikliğinin Giderilmesi

Bu stratejinin açıklaması stratejiye ilişkin alt sorun alanında verildiğinden açıklamaya gerek görülmemiştir.

10.1.6 Başarılı Katılımlı Uygulama Örneklerinin Diğer Yerleşmelere Örnek Olacak Şekilde Tanıtılması

Bu stratejinin açıklaması stratejiye ilişkin alt sorun alanında verildiğinden açıklamaya gerek görülmemiştir.

1.1.7 Yerel Yönetimlerin Müzakerelere Açık Hale Getirilmesi

Bu stratejinin açıklaması stratejiye ilişkin alt sorun alanında verildiğinden açıklamaya gerek görülmemiştir.

10.1.8 Katılım Kültürünün Bireyin Yaşamının Çeşitli Evrelerinde (Aile, Okul, Sokak, Site, Apartman, Mahalle, Köy v.b) Çeşitlendirilmesi ve İçselleştirilmesinin Sağlanması

Bu stratejinin açıklaması stratejiye ilişkin alt sorun alanında verildiğinden açıklamaya gerek görülmemiştir.

10.1.9 Kentteki Üniversite Ve Meslek Odalarının Kentteki Sorunlara İlişkin İzleme Ve Değerlendirme Sürecine Katılımındaki Etkinliğinin Arttırılması

Kentlerimizde kamu yönetiminin süreçlerinde etkin izleme ve değerlendirme sürecinde katkı verebilecek en önemli aktörler olarak üniversiteler ve meslek odaları öne çıkmaktadır. Ancak, var olan katılım mekanizmaları içerisinde özellikle kamusal aktörler üniversitelerle meslek odalarından katılımcı süreçlerde yeterince yararlanamamaktadırlar. Komisyon üniversitelerin ve meslek odalarının kentteki sorunlara ilişkin olarak izleme ve değerlendirme sürecinde etkin olarak yer almasının katılım sürecinin çıktıları ve katılımın etkinliği üzerinde olumlu etkiler yaratacağını kabul etmektedir.

10.1.10 Katılım Araçlarının ve Yöntemlerinin Toplumun Farklı Kesimlerine ve Yerel Yönetimlere Anlatılması

Geleneksel katılım araçları genellikle ucu açık tartışmaları içeren toplantılardan ibaret kabul edilmektedir. Oysaki özellikle grup dinamiklerini ve kolaylaştırıcılık yöntemlerini içeren yenilikçi ve yaratıcı katılım araçları geçtiğimiz otuz yılda uygulamaya konmuş olup gün geçtikçe yaygınlaşmaktadır. Bu yenilikçi araçlar teknolojinin de kullanımıyla katılımın daha yaygın, sürekli ve zengin bir hale gelmesine katkıda bulunmaktadır. Ancak yerel yönetimler bu yöntemlerden haberdar olmadıklarından bu yöntemleri kullanamamaktadırlar. Komisyon bu yöntemlere ilişkin kapasite oluşturulması için çaba harcanmasının bir strateji olarak benimsenmesinin önemli olduğu görüşündedir.

10.1.11 Katılım Kültür ve Mekanizmalarının Geliştirilebilmesi İçin Türdeş Olan ya da Olmayan Örgütler Arasında Dayanışma, Ortaklık ve Birliklerinin Teşvik Edilmesi

Yurttaşların katılım süreçlerinde yer alması önemli olduğu kadar sivil toplum örgütlerinin ve sivil toplum oluşumlarının da katılımcı süreçlerde ve kente ilişkin sorunlarda inisiyatif kullanmaları büyük önem taşımaktadır. Ancak bu tür sivil oluşumların ortaya çıkması her zaman kolay olmamakta, yasal ve kurumsal birçok engelle karşılaşmaktadır. Kimi zaman birbiriyle benzer niteliklere sahip örgütler belli çatılar altında bir araya gelmektedir. Ancak, türdeş olmayan örgütsel yapılar için bu durum nadiren gözlemlenen bir durumdur. Özellikle katılım süreçlerinde kentsel sorunlara ilişkin olarak türdeş olan ve olmayan örgütsel yapıların bir araya gelmelerinin sağlanması katılım sürecini de güçlendirecek bir unsur olarak ele alınmıştır.

10.1.12 Siyasi Partiler ve Seçim Yasalarında Tanımlanmış Temsiliyet Mekanizmalarının Etkinleştirilmesi

Bu stratejinin açıklaması stratejiye ilişkin alt sorun alanında verildiğinden açıklamaya gerek görülmemiştir.

10.2.1 Katılımcı Süreçlere Katıl(A)mayan Kesimlerin Katılımının Artırılması

Katılımcı süreçlere katılmayan ve katılmayan birey ve grupların olması sorunun çözümü için öncelikle bu katılım eksikliğinin nedenlerinin değerlendirilmesi gereklidir. Gerek ülkemizde gerek tüm dünyada, ekonomik problemler, eğitim problemleri, sağlık problemleri, ulaşım problemleri, engellilik vb özel durumlar, zaman ayırma problemi, yapılan katılım aktivitesinin etkisine inanç duyulmaması ve katılım aktivitelerinin çekici olmaması nedenleri ile bireyler katılım süreçlerine katılmamakta, ya da bilinçli olarak katılmamaktadırlar. Ülkemizin halen demokratikleşme sürecinde bir ülke olduğu, henüz temsili demokrasinin sağlıklı işletilmesine dair sorunların bile tam olarak çözülemediği gerçeği göz ardı edilmemelidir. Bu nedenle toplumda katılımcı demokrasi kültürü yaygınlaşana kadar kamu yönetiminin katılım faaliyetlerine öncülük etmesi, çeşitli eylemlerle bu süreçlerde katalizör görevi

üstlenmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu nedenle bu sorun alanında temel strateji olarak, katılım eksikliğinin nedeni ne olursa olsun, “katılımın sağlanmasına yönelik adımların atılması” olarak belirlenmiştir. Bu başlıkta iki temel eylem kurgulanmıştır: (10.2.1.1) Katılım sürecini düzenleyen mevzuatta katılmayan kesimlerin katılımını artırıcı düzenlemelerin gerçekleştirilmesi; (10.2.1.2) Katılımı cazip hale getirecek, halkı çekecek organizasyonların yapılması.

10.2.2 Örgütlü veya Örgütsüz, Çıkarlarını Savunamayan Kesimler İçin Savunuculuk Mekanizmalarının Geliştirilmesi

Katılımcı demokrasi kavramı ile beraber gelişen birçok kavramın (Yönetişim, İyi yönetim vb.) ve zaman zaman katılımcı demokrasi kavramının kendisinin farklı düşünce gruplarınca çok çeşitli şekillerde eleştirildiği görülmektedir. Getirilen en temel eleştiri: toplumdaki güçlü grupların her zaman (formal veya informal yollarla) yönetim süreçlerine katılma olanağı bulduklarını; Ama katılımcı demokrasi düşüncesi bu güçlü kesimlerin kendi çıkarlarını maksimize etme çabalarını legal hale getireceği; Buna karşın güçsüz kesimlerin yine etkin bir müdahalede bulunamayacakları iddiasıdır. Bu eleştirinin karşılanabilmesi ve gerçekten adil, toplumdaki tüm kesimlerin eşit temsilinin mümkün olduğu bir katılımcı sürecin oluşturulabilmesi için kamunun süreci çok doğru yönetmesi ve kolaylaştırması gereklidir. Bu bağlamda en temel müdahale alanı, kendi çıkarlarını savunamayan kesimlerin savunulması ya da bizzat katılımların sağlanmasıdır. Bu strateji içinde üç eylem belirlenmiştir:

10.2.3 Herhangi Bir Örgüte Mensup Olmayan Kişilerin de Mevcut Kurumsal Katılım Mekanizmalarına Katılabilmelerinin Sağlanması

Katılımcı demokrasinin, temsili demokrasiye göre en büyük avantajı temsil mekanizmasını ortadan kaldırarak, doğrudan her bir bireyin katılımına olanak verebilmesidir. Teorik olarak bu sayede “Doğrudan Demokrasi”ye doğru gelişimi sağlamasına rağmen, aslında temsili demokrasi uygulamalarında da, kentlerin büyüklüğü, nüfusun kalabalık oluşu, belirli sorun alanlarının yoğun ilgi gösterilirken, kimi konulara ilgi çekilememesi gibi nedenlerle, bireylerden ziyade toplumsal grupların katılımına yönelik araçlar ön plana çıkmaktadır. Kimi çeşitli sorunlar, kimi farklı duyarlılıklar, kimi çıkarlar, kimi kimlik ve aidiyet bağlamında oluşmuş bu toplumsal grupların sürece katılması elbette önemli bir kazanımdır. Ancak herhangi bir toplumsal gruba dâhil olmadan, tamamen bireysel görüşleri ile sürece katılmak isteyen bireylerin önü kapatılmamalı, bu bireylerin katılabilecekleri mekanizmalar da yaratılmalıdır.

10.3.1 Gençlerin Katılımcı Süreçlerde Dikkate Alınmasının ve Etkin Temsiliyetinin Sağlanması

Kentlerin, kente yönelik hususlarda kararlar alınırken, söz sahibi olan, bilinçli ve duyarlı gençlere ihtiyacı vardır. Bu katılımın sağlanması aynı zamanda yeni ve genç beyinlerin kentlere yönelik katkıları ve katılımlarından da maruz kalmamak adına önemlidir. Bu anlamda gençlerin bu sürece dâhil edilmeleri, dikkate alınmaları ve etkin temsiliyetleri sağlanmalıdır. Bu kapsamda gençlik platformları oluşturulmalı ve üniversitelerde gençleri katılıma teşvik edici bilgilendirme toplantıları yapılmalıdır.

10.4.1 Kadınların Katılımcı Süreçlerde Dikkate Alınmasının ve Etkin Temsiliyetinin Sağlanması

Cumhuriyetin kuruluş yıllarında parlamentoda o yıllar için oldukça iyi sayılabilecek bir oranda temsil edilen kadınların günümüzde parlamentoda ve yerel politikada yakaladığı

oran yeterli olmamakta ve başta siyaset olmak üzere bu tür platformlarda kadınların hala yeterince temsil edilemedikleri görülmektedir.

Kadınların başta siyaset olmak üzere tüm katılımcı süreçlerde olumlu modellere ihtiyacı var. Ayrıca siyasetin şeffaf olması, mekanizmalarının açık olması ve bu mekanizmalarda kadınların katılımının öngörülmüş olması gerekmektedir. Öncelikle kadınların katılımına açık, şeffaf bir yerel yönetimde kadınlar gündelik hayatta karşılaştıkları, belediye ile ilgili sorunlara müdahale edebilir hale gelecektir.

Kentsel politikaları içinde yaşayanları, onların ihtiyaç ve beklentilerini dikkate alarak yapmak gerekmektedir. Bunun için toplumsal cinsiyete duyarlı, kadına pozitif ayrımcılık tanıyan devlet politikaları ve bu politikaları yaşama geçirmek üzere kurumsal yapılar oluşturulmalıdır. Kadın istihdamı artırılmalı, çalışma yaşamında fırsat eşitliği sağlanmalı ve kadın yoksulluğu ile mücadele edilmelidir. Kadınların seçim ve atamayla belirlenen karar organlarında eşit temsili ve katılımı sağlanmalıdır. Bu bağlamda Kadınların siyaset dâhil her türlü katılımcı platforma teşvik edilmesi, katılımcı süreçlerde dikkate alınması ve etkin katılımının sağlanması önemlidir.

10.5.1 Yaşlıların Katılımcı Süreçlerde Dikkate Alınmasının ve Etkin Temsiliyetinin Sağlanması

Yaşlıların katılımcı süreçlerde dikkate alınması ve etkin temsiliyetlerinin sağlanması ve doğrudan bu sürece dâhil edilmesi geçerli ve etkin bir katılım için gereklidir.

10.6.1 Yoksulların Katılımcı Süreçlerde Dikkate Alınmasının ve Etkin Temsiliyetinin Sağlanması

Kentlerimiz yoksulluk sorununun yoğunlaştığı ve somutlaştığı mekânlardır. Özellikle çöküntü alanlarında sefalet görülmekte, istihdam sorunları yaşanmakta, barınma, eğitim, sağlık, altyapı gibi kamu hizmetlerinden yeterince yararlanamamaktadır. Yerel yönetimlerin yoksulluğu önleme, azaltma stratejileri geliştirmesi ve bu kapsamda yoksulların katılımcı süreçlerde dikkate alınması ve etkin katılımının sağlanması gerekmektedir. Yerel kalkınmanın sağlanması, yeni kaynaklar yaratılması, kaynakların doğrudan yoksullara ulaştırılması gerekmektedir. Yoksul bölgelerin kalkınması, iyileştirilmesi, istihdam olanaklarının geliştirilmesi, kamu hizmetlerinden yararlanılması için yoksulların yerel yönetimlere katılım olanaklarının açık tutulması, örgütlenmesi, bilinçlenmesi için ayrıca stratejilere gereksinim duyulmaktadır. Yerel yönetimlerde yoksullar diğer baskı grupları kadar etkin olamadığından, yoksullara fırsat eşitliği sağlanması, kentle sosyal, ekonomik, mekânsal alanda bütünleşmesi, kentli haklarına sahip olması, kentte bir aktör haline gelmesine gereksinim vardır. Yoksulların diğer örgütlerle ittifak geliştirmesi, dayanışma içinde olması, yoksulların haklarının aranması olanaklarına da gereksinim vardır.

10.7.1 Engellilerin Katılımcı Süreçlerde Dikkate Alınmasının ve Etkin Temsiliyetinin Sağlanması

Engellilerin katılımcı süreçlerde temsil edilemediği ve etkin katılımının sağlanamadığı bir önceki bölümde bir sorun alanı olarak belirtilmişti. Farklı ülkelerde ve farklı sosyal ve kültürel koşullarda yaşıyor olmalarına rağmen, engelliler yaşama katılım mücadelesinde ortak bir kısıtlanmayla karşı karşıyadırlar.

Engelli insanların hakları konusunda ve topluma katmak ve kazandırmak adına katılımcı

süreçlerde etkin olabilmeleri için asıl yapılması gereken engellilerin ayrımcılığa maruz kalmadan siyasal, kültürel, ekonomik ve sosyal haklardan eşit bir şekilde yararlanmalarının sağlanması, ayrıca engellilerin ve engelli örgütlerinin görüşlerini almaya kamu hizmetlerinin planlanmasında ve sürdürülmesinde engellilerin varlığını göz önünde bulundurmaya, eğitim ve sağlık hizmetlerini engelliler için daha ulaşılabilir kılmaya ve engellilerin maruz kaldığı ayrımcılığın önlenmesi için toplumun diğer kesimleri için bilinç yükseltici faaliyetleri sürdürmeye gereksinim vardır.

10.8.1 Çocukların Katılımcı Süreçlerde Dikkate Alınmasının ve Etkin Temsilinin Sağlanması

Çocukların katılımcı süreçlerde dikkate alınmaması ise bir başka sorun alanıdır. Bu sorun alanına yönelik strateji ise katılımcı süreçlerde özellikle kendilerini ilgilendiren konularda çocukların yeterli katılımının sağlanması ve etkin temsiline sağlanması ile mümkün olabilecektir.

10.9.1 Diğer Dezavantajlı Grupların Katılımcı Süreçlerde Dikkate Alınmasının Temsilinin Sağlanması

Diğer dezavantajlı grupların katılımcı süreçlerde dikkate alınmama sorunu da bu grupların bu sürece dâhil olmaları ve etkin temsil edilmeleri ile mümkün olabilecektir.

10.10.1 Yerel Yönetimlerin Katılıma İlişkin Kurumsal Kapasitelerinin Geliştirilmesi

Mevcut durumda katılıma ilişkin kapasitesi oldukça düşük olan yerel yönetimlerin kurumsal kapasitesi geliştirilmesi gerekmektedir. Bu suretle katılımın artırılması hedeflenmekte olup, daha yüksek kapasiteli bir katılımcı yerel yönetim anlayışı hedeflenmektedir.

10.10.2 Yerel Yönetimlerin Kendi Çalışanlarının da Karar Verme Süreçlerine Katılımının Artırılması

Demokratik bir yerel yönetim anlayışının gereği, karar verme sürecinde katılımın her alanda daha yüksek olmasıdır. İzlenecek yollardan biri yerel yönetimlerde çalışanların da karar alma sürecine dâhil edilmeleridir. Bu yolla çalışanların katılımı ilgili olarak edilgen bir yapıdan aktif bir yapıya kavuşmaları amaçlanmaktadır.

10.10.3 Kentlilik Bilinci Oluşturulmasına İlişkin Çalışmaların Artırılması

Ülkemiz genelinde yaşanan göç ve nüfus artışı kentte yaşayanlar için çeşitli problemler yaratmaktadır. Bu problemlerden biri de hiç kuşkusuz kentlilik bilincindeki düşük seviyedir. Bu seviyenin yükseltilmesi kent yaşamının sağlığı açısından büyük önem arz etmektedir. Kentlilik bilincinin artırılmasının en büyük rol yerel yönetimlere düşmektedir. Yerel yönetimlerin bu bilincin oluşmasına ve geliştirilmesine yönelik çalışmalarını artırmaları beklenmektedir.

10.10.4 Yerel Yönetimlerdeki Atanmış ve Seçilmişlerin Katılım Konusundaki Donanımlarının Artırılması

Katılımcı kültürün gelişmesinde kilit rol oynayan yerel yönetimlerin atanmış ve seçilmiş personelin donanımını artırmaya yönelik faaliyetlerin desteklenmesi gerekmektedir. Bu donanımı artırmada en önemli husus personelin katılım konusunda eğitimine verilecek olan önemdir.

10.10.5 Katılım Süreçlerinin Her Aşamasının Belgelenmesi ve Erişilebilir Hale Getirilmesi

Katılımla ilgili süreçlerin kayıt altına alınması, sonraki aşamalarda katılımın niteliğinin artırılması açısından önemlidir. Katılım süreçlerinin belgelenmesi ve bu süreçlerde yaşananlara erişilebilme imkânının sağlanması gerekmektedir. Bu süreçlerle ilgili gerekli iletişimin oluşturulması ve bu iletişimden katılımcıların haberdar olmasının sağlanacağı düşünülmektedir. Bunun sağlanmasıyla birlikte kitle iletişim araçları ve sivil toplum örgütleri yerel yönetimler üzerinde etkili bir bilgilendirme gerçekleştirilebileceklerdir.

10.11.1 Karar Verme Mekanizmalarında ve Uygulamada Saydamlık ve Hesap Verilebilirliğin Arttırılmasına Yönelik Önlemlerin Alınması

Kamuoyu denetiminin etkili kılınması ve yönetimde şeffaflığı sağlayabilmenin yolu yerel yönetime ilişkin bilgilerin kolay ulaşılabilir kılınmasından geçmektedir. Demokratik düzende yönetimlerin karar verme aşamaları saydam ve hesap verebilir nitelikte olması olmazsa olmaz koşullardan biridir. Bu da ancak buna imkân veren mekanizmalar sayesinde mümkün olabilecektir. Demokratik ortamın gereği olan saydam ve hesap verebilen yönetimin uygulanmasına dair mekanizmaların geliştirilmesi sağlanmalıdır.

10.12.1 Kentsel Projelerin Oluşturulmasında Yaşam Kalitesine İlişkin Göstergelerin Dikkate Alınması ve Halka Anlatılması

Bu stratejinin açıklaması stratejiye ilişkin alt sorun alanında verildiğinden açıklamaya gerek görülmemiştir.

10.13.1 Yerel Yönetimlerin Karar Organları Olan Meclislerin Yapısının Geliştirilmesi

Bu stratejinin açıklaması stratejiye ilişkin alt sorun alanında verildiğinden açıklamaya gerek görülmemiştir.

10.14.1 Ulusal Düzeyde Katılım İlke ve Esaslarını, Standartlarını Belirleyecek Bir Kurumsal Yapının Oluşturulması

“Sorunun tespit edilmesi sürecinde aslında sorunun çözümlenmesine ilişkin temel strateji de büyük ölçüde ortaya çıkmış, şura sürecinde “KATILIM ÜST KURULU” olarak adlandırılan bir kurumsal yapının oluşturulması düşüncesi geliştirilmiştir. Kamu Etik Kurulu benzeri bir üst kurul olması planlanan bu kurumun, düzenleyici, zorlayıcı, dayatmacı, hatta biçimlendirici bir yapı olması değil, katılıma ilişkin genel prensip ve esasları koyan bir oluşum olması hedeflenmektedir. Bu kurum mevcut uygulamaları inceleyip onları değerlendirecek, başarılı ve başarısız oldukları yönleri tespit edip duyuracaktır. Ülke içi uygulamaların yanı sıra, diğer ülkelerdeki uygulamaları da inceleyecek ve edinilen deneyimleri birleştirecek, katılım süreçlerine yönelik, ilkeler, esaslar, formatlar ve rehberler üretecektir.

Bu kurumun yasaklama yönünde bir yaptırım gücünün olması hedeflenmemektedir; Ancak olumlu ve olumsuz örnekleri duyurabilmelidir. Bu sayede iyi niyetlerle başlatılan katılım uygulamalarına yol gösterilerek onların başarı olasılıklarının arttırılması mümkün olacaktır. Aynı yapı ile farklı niyetlerle katılımın maske olarak kullanılmaya çalışıldığı ve demokrasiye duyulan güveni azaltan uygulamalar tespit edilebilecek ve topluma duyurularak, kamuoyunca gerçek katılım uygulamalarından ayırt edilebilmesi sağlanacaktır. Kurum olumsuz

uygulamaların yanı sıra, başarılı uygulamaları da tespit edecek, hatta bu uygulamalara öncü olan yöneticilerin uygulamalarını yerel ve ulusal televizyonlarda ve internet ortamında tanıtımlarına olanak sağlayarak onları ödüllendirecektir. Kurulan yapıya ve oluşturulan bütçenin durumuna göre, Katılım Üst Kurulu'nun kimi uygulamalara doğrudan maddi destek sağlayabileceği bir yapının oluşturulması da tartışılması gereken bir konu olarak ortaya konmuştur.

10.15.1 Yerel Yönetim Birlikleri ve Bölgesel Kalkınma Kurumlarında Daha Katılımcı Bir Yapının Oluşturulması

Bu stratejinin açıklaması stratejiye ilişkin alt sorun alanında verildiğinden açıklamaya gerek görülmemiştir.

10.16.1 Yerel Yönetimlerin Stratejik Planlama ve Bütçe Süreçlerinin Katılımcı Hale Getirilmesi

Bu stratejinin açıklaması stratejiye ilişkin alt sorun alanında verildiğinden açıklamaya gerek görülmemiştir.

10.17.1 Katılımcılığı Esas Alan Yeni Bir Bütüncül, Katılımcı, Stratejik, Mekânsal Planlama Sistematiğinin Oluşturulması ve Mekânsal Planlama Sisteminin Her Aşamasında (Öncesinde-Sırasında-Sonrasında) Katılım Sağlanması

Doğal, tarihsel, kültürel, çevresel ve estetik değerlerin korunması, gelecek nesillere aktarılması, yaşatılması; ülkesel, bölgesel, yerel kalkınmanın sağlanması; afet zararlarının azaltılması ve önlenmesi; yaşanabilir, yaşam kalitesi yüksek, toplum yararına kentsel mekânlar oluşturulması için var olan planlama anlayışının köklü olarak değişmesi gerekmektedir. Bugünkü parçalı planlama anlayışı sorunları tanımlamaktan ve çözmekten uzaktır. Sorunların çözümü, yeni bir planlama anlayışının bütüncül olması, fiziksel/mekânsal planlama yanı sıra, sosyal, ekonomik konuları da ele alan ve ancak katılıma açık bir sistematik yapının oluşturulması ile mümkündür. Ülkesel, bölgesel, yerel ölçekler de yapılacak planların her bir ölçeğin gerektirdiği katılım modellerine uygun olarak yerine getirilmesi gerekmektedir.

Planlama bir süreç olduğundan, planlamanın her bir aşamasında meslek odalarının, sivil toplum örgütlerinin, kurum-kuruluşların, halkın bilgilendirilmesi, kararlara etkin katılımının sağlanması, izlenmesi, denetlenmesi ve belli roller üstlenilmesi gerekir. Planlar hazırlanmadan önce, planların yapılıp yapılmayacağı, ne amaçla yapılacağı konularında bir uzlaşma sağlanmalıdır.

10.17.2 Kentlerde Katılımcılığı Artıracak Fiziksel/Mekânsal Düzenlemelerin Yapılması

İmar Planlarında insan unsurunun dikkate alınmaması olgusu; kentlerde yaşayan yurttaşların/hemşerilerin bir araya gel(e)memesi, etkileşimde bulunmaması, ötekileştirmeye neden olmakta, mekânsal yalıtılmalar-ayrışmalar meydana gelmektedir. Ayrıca yurttaşlar kendilerini de açık alanlarda ifade edememekte, kente olan aidiyet duygusu zayıflamaktadır. Bu tür sorunların çözümü ortak alanların; birlikte yaşama, etkileşimde bulunma alanlarının oluşturulmasından geçmektedir. İnsanların kenti ve birbirlerini algılaması, rahatlaması ancak açık alanlarla, toplanma alanları ile mümkün olmaktadır. Eğlence, dinlenme, spor, kültürel, yönetsel aktivitelerin birlikte yapılabileceği ortak alanların plan kararı ile getirilmesi önemlidir. Bir araya gelme ve toplanma mekânlarının varlığı, sosyo-psikolojik açıdan, kentte dayanışmanın geliştirilmesine, sağlıklı ve huzurlu bireylerin oluşmasına hizmet edecektir. Bu

alanlar, kentleşmenin, hemşerileşmenin güçleneceği, yeşereceği yerlerdir; kent kültürünün oluşmasına ve kentlere değişik yörelerden gelen insanların hemşerileşmesine katkı yapabilmektedir. Bu alanların kentsel planlama ve tasarım ilke ve esaslar belirlenmelidir.

10.18.1 Denetimli Katılım Modelinin Sağlanması İçin İzleme Değerlendirme ve Denetim Sistematiğinin Oluşturulması (İng. Örneği Modeli Gibi)

Yerel yönetimlerde demokrasinin gelişebilmesi için demokratik denetim mekanizmaları kurgusunda halkın da denetim mekanizması içerisinde yer alması gerekmektedir. Bu amaçla, bir taraftan halkın yerel yönetimleri demokratik denetlemesine olanak sağlayacak demokratik mekanizmaları oluştururken, bir taraftan da seçilmiş ve atanmış görevlilerin halka karşı sorumluluklarını ve hesap vermesini sağlayacak mekanizmalar oluşturulmalıdır. Yerel halka, yerel yönetimin seçilmiş ve atanmış görevlilerine çalışmalarını ile ilgili yazılı soru sorma hakkı ile ilgililerin sorulan sorulara yanıt verme zorunluluğu getiren düzenlemeler yapılmalıdır. Yerel halkın ve örgütlenmiş halk temsilcilerinin, yerel yönetimlerin yanlış işlem ve eylemleri ile ilgili, menfaat ilişkisi kurulmadan iptal davası açma hakkı tanınmalıdır. Yerel yöneticilerin, yanlış işlem ve eylemleri nedeniyle açılan davalar sonucunda, işlemin yargı kararı ile iptal edilmesi halinde, yerel yönetimlere ödeme yükümlülüğü getirilen tazminat, masraf, yargılama gideri vb. ödemelerin, sorumlularına ödettilmesine yönelik düzenlemeler yapılmalıdır. Yerel halkın ve sivil toplum örgütlerinin, yerel yönetimlerin seçilmiş ve atanmış görevlilerinin yanlış karar ve işlemlerinin gözden geçirilmesi, düzeltilmesi, kaldırılması vb. talep etme hakkı ile seçilmiş ve atanmış yöneticilerin bu taleplere uyma zorunluluğu getiren düzenlemeler yapılmalıdır. Yerel halkın ve örgütlenmiş halk temsilcilerinin yerel yönetimlerinin seçilmiş ve atanmış görevlilerini yanlış uygulamalarından dolayı ilgili mercilere yakınmalarına olanak tanıyan düzenlemeler yapılmalıdır.

İngiltere’de uygulanan bir model olarak, yerel yönetim süreçlerine yönelik olarak izleme-değerlendirme ve denetim boyutlarını kapsayan bir katılımcı model oluşturularak uygulanmalıdır.

10.19.1 Yerel Yönetimlere İlişkin Mevzuatın Gerçek Anlamda Etkin Katılım Mekanizmalarını, İlke ve Esasları Belirlemesi

Ülkemizde yerel yönetim sisteminin geliştirilmesi konusunda kapsamlı ve tutarlı bir model oluşturabilmek için ana hedefin, “DEMOKRATİK VE ETKİN YEREL YÖNETİM” anlayışının yaşama geçirilmesi olarak kabul edilmelidir.

Bu ana hedefe ulaşabilmek için, temel amaç konularının ise; yerel yönetimin statüsünün, örgütsel yapısının, mali kaynaklarının, kadrolarının ve yine yerel demokrasinin, yerel yönetim hizmetlerinin ve yerel yönetimlerde yönetim biçimi ve kültürünün geliştirilmesi olarak ele alınması gerekmektedir. Bu temel amaçlara uygun ayrıntılı stratejiler geliştirilerek, bu stratejiler için ayrıntılı eylemler geliştirilmesi zorunluluktur. Yerel yönetim, kendi kendini yöneten, çoğalan, katılımcı, yönlendirici, saydam, hesap vermeye ve demokratik denetime açık, gücünü halktan alan, tabana dayalı bir yönetim kurgusuna sahip olmalıdır.

“Avrupa Yerel Özerklik Şartı”nda; yurttaşların kamu işlerinin sevk ve idaresine katılma hakkının demokratik bir ilke olduğu ve bu hakların en doğrudan kullanım alanının yerel düzeyde olduğu belirterek; yurttaşlardan oluşan meclislere, referandumlara veya yurttaşların doğrudan katılımına olanak veren öteki yöntemlere başvurabilmesi hakkına atıfta bulunulmuştur.

“Avrupa Kentsel Şartı”nda ise yerel demokrasi açısından kentsel gelişmenin temeli olarak, özerk ve mali bağımsızlığı olan yerel yönetimlerde halkın doğrudan katılımın sağlanmasının önemi vurgulanmıştır. Ayrıca, “Avrupa Kentli Hakları Deklarasyonu”nda da katılım hakkına yer verilerek, katılım hakkı gereğince, çoğulcu demokrasilerde; kurum-kuruluşlar arasındaki dayanışmanın esas olduğu kent yönetimlerinde, gereksiz bürokrasiden arındırma, yardımlaşma ve bilgilendirme ilkelerinin sağlanması şartı getirilmiştir.

Bu bakımdan, etkin bir katılım mekanizması, ilke ve esaslarının belirlenerek “Yerel Yönetimler Mevzuatı”nda tanımlanmalıdır.

Tablo III.2: Sorun alanlarına yönelik stratejiler listesi

STRATEJİLER	
NO	STRATEJİ
10.1.1	Yerel Yönetimlerin Köy/Mahalle (1.Basamak Yerel Yönetim Birimi) Ölçeğinden Başlayan Bir Bilgi Paylaşım Sürecini Örgütlemesi İçin Gerekli Çalışmaların Yapılması
10.1.2	Katılımcı Yaklaşım Ve Mekanizmaların Köy/Mahalle Ölçeğinden Başlayarak Aşağıdan Yukarıya Doğru İçselleştirilecek Şekilde Yeniden Düzenlenmesi
10.1.3	Mevcut Katılım Mekanizmalarına Yeni İhtiyaçlara Uygun İşlevler Kazandırılması Ve Yeni İhtiyaçlar İçin Yeni Katılım Mekanizmaları Oluşturulması
10.1.4	Köyde-Kentte (hemşerilerin) Yaşayanların Evrensel Ve Yerel Haklarına İlişkin Bilgi Sahibi Olmasının Sağlanması
10.1.5	Katılımda Kolektif Motivasyon Eksikliğinin Giderilmesi
10.1.6	Başarılı Katılımlı Uygulama Örneklerinin Diğer Yerleşmelere Örnek Olacak Şekilde Tanıtılması
10.1.7	Yerel Yönetimlerin Müzakerelere Açık Hale Getirilmesi
10.1.8	Katılım Kültürünün Bireyin Yaşamının Çeşitli Evrelerinde (Aile,Okul, Sokak, Site, Apartman, Mahalle, Köy V.B) İçselleştirilmesinin Sağlanması
10.1.9	Kentteki Üniversite Ve Meslek Odalarının Kentteki Sorunlara İlişkin İzleme Ve Değerlendirme Sürecine Katılımındaki Etkinliğinin Arttırılması
10.1.10	Katılım Araçlarının Ve Yöntemlerinin Toplumun Farklı Kesimlerine Ve Yerel Yönetimlere Anlatılması
10.1.11	Katılım Kültür Ve Mekanizmalarının Geliştirilebilmesi İçin Türdeş Olan Ya Da Olmayan Örgütler Arasında Dayanışma, Ortaklık Ve Birliklerinin Teşvik Edilmesi
10.1.12	Siyasi Partiler Ve Seçim Yasalarında Tanımlanmış Temsiliyet Mekanizmalarının Etkinleştirilmesi
10.2.1	Katılımcı Süreçlere Katıl(A)Mayan Kesimlerin Katılımının Arttırılması
10.2.2	Örgütlü Veya Örgütsüz, Çıkarlarını Savunamayan Kesimler İçin Savunuculuk Mekanizmalarının Geliştirilmesi
10.2.3	Herhangi Bir Örgüte Mensup Olmayan Kişilerin de Mevcut Kurumsal Katılım Mekanizmalarına Katılabilmelerinin Sağlanması
10.3.1	Gençlerin Katılımcı Süreçlerde Dikkate Alınmasının Ve Etkin Temsiliyetinin Sağlanması
10.4.1	Kadınların Katılımcı Süreçlerde Dikkate Alınmasının Ve Etkin Temsiliyetinin Sağlanması
10.5.1	Yaşlıların Katılımcı Süreçlerde Dikkate Alınmasının Ve Etkin Temsiliyetinin Sağlanması
10.6.1	Yoksulların katılımcı Süreçlerde Dikkate Alınmasının Ve Etkin Temsiliyetinin Sağlanması
10.7.1	Engellilerin Katılımcı Süreçlerde Dikkate Alınmasının Ve Etkin Temsiliyetinin Sağlanması
10.8.1	Çocukların Katılımcı Süreçlerde Dikkate Alınmasının Ve Etkin Temsiliyetinin Sağlanması

10.9.1	Diğer Dezavantajlı Grupların Katılımcı Süreçlerde Dikkate Alınmasının Temsilîyetinin Sağlanması
10.10.1	Yerel Yönetimlerin Katılıma İlişkin Kurumsal Kapasitelerinin Geliştirilmesi
10.10.2	Yerel Yönetimlerin Kendi Çalışanlarının Da Karar Verme Süreçlerine Katılımının Arttırılması
10.10.3	Kentlilik Bilinci Oluşturulmasına İlişkin Çalışmaların Arttırılması
10.10.4	Yerel Yönetimlerdeki Atanmış Ve Seçilmişlerin Katılım Konusundaki Donanımlarının Arttırılması
10.10.5	Katılım Süreçlerinin Her Aşamasının Belgelenmesi Ve Erişilebilir Hale Getirilmesi
10.11.1	Karar Verme Mekanizmalarında Ve Uygulamada Saydamlık Ve Hesap Verilebilirliğin Arttırılmasına Yönelik Önlemlerin Alınması
10.12.1	Kentsel Projelerin Oluşturulmasında Yaşam Kalitesine İlişkin Göstergelerin Dikkate Alınması Ve Halka Anlatılması
10.13.1	Yerel Yönetimlerin Karar Organları Olan Meclislerin Yapısının Geliştirilmesi
10.14.1	Ulusal Düzeyde Katılım İlke Ve Esaslarını, Standartlarını Belirleyecek Bir Kurumsal Yapının Oluşturulması
10.15.1	Yerel Yönetim Birlikleri Ve Bölgesel Kalkınma Kurumlarında Daha Katılımcı Bir Yapının Oluşturulması
10.16.1	Yerel Yönetimlerin Stratejik Planlama Ve Bütçe Süreçlerinin Katılımcı Hale Getirilmesi
10.17.1	Katılımcılığı Esas Alan Yeni Bir Bütüncül, Katılımcı, Stratejik, Mekânsal Planlama Sistematiğinin Oluşturulması Ve Mekânsal Planlama Sisteminin Her Aşamasında (Öncesinde-Sirasında-Sonrasında) Katılım Sağlanması
10.17.2	Kentlerde Katılımcılığı Artıracak Fiziksel/Mekânsal Düzenlemelerin Yapılması
10.18.1	Denetimli Katılım Modelinin Sağlanması İçin İzleme Değerlendirme Ve Denetim Sistematiğinin Oluşturulması (İng. Örneği Modeli Gibi)
10.19.1	Yerel Yönetimlere İlişkin Mevzuatın Gerçek Anlamda Etkin Katılım Mekanizmalarını, İlke Ve Esasları Belirlemesi

EYLEM PROGRAMI VE GÖSTERGELER

10.1.1.1 Yerel Yönetimler Mevzuatının, Yerel Yönetimlerin Köy/Mahalle Ölçeğinden Başlayan Bir Bilgi Paylaşım Sürecini Örgütlemesi İçin Yeniden Yapılandırılması

Bu eylemin açıklaması eyleme ilişkin stratejinin açıklaması altında verildiğinden açıklamaya gerek görülmemiştir.

10.1.1.2 Köy/Mahalle Bilgi Kartı Uygulamasının Başlatılması

Komisyon, çalışmaları sırasında gözden geçirilen iyi uygulama örneklerinden de yola çıkarak yerel yönetimlerde katılımın artmasına katkıda bulunabilecek basit, uygulaması kolay ve yüksek teknik kapasite gerektirmeyen, yenilikçi uygulama örneklerinin de yaygınlaştırılması fikrini benimsemiştir. Bu tür uygulamalardan birisi olarak “köy/mahalle bilgi kartı” uygulaması, yurttaşların doğru ve zamanında bilgilendirmeleri yoluyla katılımcı süreçlerde yer almalarını tetiklemeye çalışan bir uygulamadır.

Mahalle bilgi kartı uygulamasında yerel yönetimler bir mahalleye ilişkin temel bilgileri, o mahalleye ilişkin yatırım öngörülerini, ayrılan kaynağı ve bunlar gibi birçok bilgiyi mahalledeki yurttaşların kolaylıkla algılayabilecekleri bir noktada sergilerler. Mahalle bilgi kartları için uygun noktalar halkın sıklıkla bulunduğu mahalle muhtarlığı, camiler, okullar, otobüs durakları vs. olabilir. Bu bilgi kartları bilişim teknolojileri kullanılarak da yaygınlaştırılabilir.

Hatta su faturaları gibi belgelerin arkasında da gönderilebilir. Temel amaç, mahalledeki yurttaşların yerel yönetimlerin kendi yaşam çevrelerine ilişkin öngörülerini görüp öğrenmeleri ve doğal bir izleme ve değerlendirme mekanizmasının oluşmasıdır. Yurttaşlar bu şekilde farklı mahallelerdeki kartlardaki öngörülerini de karşılaştırma olanağı bulurlar. Örneğin bir yerel yönetim birimi herhangi bir mahallede mahalle bilgi kartında o mahallede o sene için döşenmesi düşünülen kanalizasyon borusu uzunluğunu ve hangi sokaklara döşeneceğini bildirebilir. Yurttaşlar da o sene içinde verilen bilgi doğrultusunda yatırım gerçekleşmezse bundan haberdar olma ve neden yapılmadığını sorgulama olanağı bulurlar. Komisyon bu aracı önermekle birlikte amaca uygun olmak koşuluyla biçimsel değişikliklerin yapılabileceğini kabul etmektedir. Aşağıda örnek bir mahalle bilgi kartı görülmektedir:

Şekil III.1: Mahalle Bilgi Kartı Örneği

Nüfus Göstergeleri	Kent	Mahalle	2007 yılı yatırımları	Bütçe (YTL)
Gece Nüfusu	85.632	13.268	1. Yağmur toplama kanalı	15.158
Gündüz Nüfusu	85.632	9.423	2. Park ve rekreasyon alanı	12.298
Hane Halkı Büyüklüğü (Kişi/Konut sayısı)	3,63	3,96	3. Kültür Parkı Projesi	14.587
İşyeri sayısı	9.685	382	4. Bisikletli Yaşam Alanı Projesi	18.258
15-64 arası nüfusun toplama oranı	% 68	% 56	5. Kanalizasyon Altyapısı Yenileme Projesi	25.699
6-15 yaş nüfusun toplama oranı	% 23	% 26		
Kişi başı gelir (ytl)	1.750	1.123		
Kayıtlı hususi araba sayısı	22.563	3.245		
Ulaşım Göstergeleri	Kent	Mahalle	2008 yılı yatırımları	
Zirve saatte sunulan taşıma kapasitesi	7881	1214	1. Konser alanı yapılması	25.143
Otobüs kullanıcıları oranı	% 63	% 70	2. Yaya yollarının yenilenmesi	63.254
Kaldırımlar ve yaya yolları oranı	% 83	% 68	3. Mahallenin fiziki altyapısının geliştirilmesi	24.149
Gaz Göstergeleri	Kent	Mahalle	2009 yılı yatırımları	
Gaz dağıtımından yararlanan nüfus	569	—	1. Altyapı iyileştirme çalışmaları	18.258
Kişi başı gaz tüketimi	0,003 m3	—	2. Ortak kullanım alanları üretimi	86.581
SU ile ilgili göstergeler	Kent	Mahalle		
Su şebekesine bağlı nüfusun oranı	% 98,5	% 97,7		
Kişi başı günlük su tüketimi	0,76 m3	0,62		
Su kayıpları oranı	% 7,6	% 9,5		
Su ve atıksu tahsilat oranı	% 59	% 42		

10.1.1.3 Köy/Mahalle Muhtarlarının da Katılımıyla Köy/Mahalle Örgütlenmesinin Oluşturulması İçin Pilot Bölge Çalışmalarının Yapılması

Katılımcı süreçlere ilişkin olarak özellikle köy/mahalle muhtarları gibi aktörlerin aracılığıyla etkin bir köy/mahalle örgütlenmesinin oluşturulması sıklıkla tartışılmıştır. Ancak, bu anlamda doyurucu bir deneyimin oluşturulabildiği söylenemez. Köy/mahalleden başlayacak bir örgütlenmenin kurulabilmesi için öncelikle bu anlamda ciddi deneyimlerin oluşturulmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu eksikliğini giderebilmek amacıyla seçilecek belli başlı mazı yerleşim birimlerinde pilot bölge çalışmalarının gerçekleştirilmesi uygulaması Komisyon tarafından önerilmektedir.

10.1.1.4 Köy/Mahalle Toplantıları Uygulamasının Başlatılması

Komisyon, çalışmaları sırasında gözden geçirilen iyi uygulama örneklerinden de yola çıkarak yerel yönetimlerde katılımın artmasına katkıda bulunabilecek basit, uygulaması kolay ve yüksek teknik kapasite gerektirmeyen, yenilikçi uygulama örneklerinin de yaygınlaştırılması fikrini benimsemiştir. Bu tür uygulamalardan birisi olarak “köy/mahalle toplantıları” uygulaması, yurttaşların doğru ve zamanında bilgilendirmeleri yoluyla katılımcı süreçlerde yer almalarını tetiklemeye çalışan bir uygulamadır.

Mahalle toplantıları ya da ziyaretleri uygulaması temel olarak mahalle bilgi kartında edilgen olarak gerçekleştirilen bilgilenme sürecinin etkin bir iletişim içerisinde gerçekleştirilmesini içerir. Uygulamada yerel yönetimlerin stratejik planlama ve yatırım planlamasından sorumlu birimlerin temsilcileri her bir mahalleye ziyarette bulunarak mahallenin muhtarı ve ihtiyar heyeti ile mahallenin öncelikleri hakkında görüşmede bulunur, yatırım ve hizmetlerle ilgili yerinde inceleme yapar. Bu toplantılara apartman ve site yöneticilerinden seçilmiş temsilciler de katılabilirler. Toplantıda karşılıklı müzakereler ile gündem belirlenir ve mahallenin öncelikleri ile yerel yönetimin hedefleri karşılıklı olarak değerlendirilerek bir uzlaşma noktası bulunmaya çalışılır. Komisyon bu aracı önermekle birlikte amaca uygun olmak koşuluyla biçimsel değişikliklerin yapılabileceğini kabul etmektedir.

10.1.2.1 Katılımcı Yaklaşım Ve Mekanizmaların Köy/Mahalle Ölçeğinden Başlayarak Aşağıdan Yukarıya Doğru İçselleştirmesi İçin, Yerel Yönetimler Mevzuatının Yeniden Yapılandırılması

Bu eylemin açıklaması eyleme ilişkin stratejinin açıklaması altında verildiğinden açıklamaya gerek görülmemiştir.

10.1.3.1 Gönüllü Katılım, Kent Konseyi, Yerel Gündem 21, Köy-Semt-Mahalle Bazında Örgütlenmeleri İçeren Katılım Mekanizmalarını Sürdürülebilir/İşlevsel Mekanizmalara Dönüştüren Mevzuat Değişikliklerinin Yapılması

Bu eylemin açıklaması eyleme ilişkin stratejinin açıklaması altında verildiğinden açıklamaya gerek görülmemiştir.

10.1.4.1 Yerel Yönetimlerce, Halkın Haklarına İlişkin Bilgilendirilmesine Yönelik Yerel Yönetim Broşür Köy-Kent Rehberi Hazırlanması ve Dağıtılması

Hâlihazırda birçok yerel yönetim halkın çeşitli amaçlarla bilgilendirilmesi için çeşitli yayınlar yapmaktadır. Ancak, bu yayınların büyük bir çoğunluğunun propaganda ve hizmet tanıtımına yönelik olduğu, halkın yönetimi, hak ve hürriyetlerini nesnel bir şekilde değerlendirmesine elvermediği görülmektedir. Oysaki katılımın ön şartlarından birincisi bu eyleme ilişkin stratejide de açık bir biçimde ifade edildiği gibi yurttaşların haklarına ilişkin olarak bilgilendirilmeleridir. Komisyon bu bilgilendirmenin doğru bir şekilde yapılması için broşür, köy ve kent rehberlerinin hazırlanmasını öngörmektedir.

10.1.5.1 Katılımda Motivasyonun Arttırılması İçin Ulusal Bir Programın Hazırlanması

Komisyon kent yönetimlerinin ve yurttaşların katılımcı süreçlere ilişkin motivasyonlarının arttırılabilmesi için ulusal bir program önermektedir. Bu program aracılığıyla yurttaşlara hayal ettikleri yaşam çevrelerine ulaşabilmek adına mesafe kat edebilecekleri, kent yönetimlerine de katılımcı yöntemleri önceleyerek daha başarılı ve verimli yerel yönetim deneyimleri yaşayabilecekleri anlatılmaya çalışılacaktır.

10.1.6.1 Katılımcı Uygulamaların Neler Olduğunu Ortaya Koyacak Araştırma Projelerinin Yapılması, Desteklenmesi

Bu eyleme ilişkin stratejinin açıklamasında da belirtildiği gibi ülkemiz katılımcı iyi uygulama

örnekleri açısından çok da fakir değildir. Ancak, bu uygulamalar yeterince tanıtılmadığı gibi yeterince bilimsel açıdan analiz edilme olanağı da bulunmamaktadır. Katılımcı iyi uygulama örneklerinin hakkıyla tanıtılabilmesi için bu örneklerin keşfedilmesi, analiz edilmesi ve başarılı strateji ve politikaların belirlenmesi gerekmektedir. Bu sebeple bu tür araştırmaların TÜBİTAK, TUBA ve DPT Programları ile desteklenmesi önerilmektedir.

10.1.6.2 Başarılı Olmuş Katılımlı Uygulama Örneklerinin Diğer Yerleşmelere Örnek Olacak Şekilde Tanıtımının Yapılması İçin Gerekli Materyallerin Hazırlanması ve Olası Tüm Kanallarla Yaygınlaştırılması

Bu eylemin açıklaması eyleme ilişkin stratejinin açıklaması altında verildiğinden açıklamaya gerek görülmemiştir.

10.1.6.3 Tüm Katılımcı Uygulamalara Yönelik Veri Tabanı (Bilgi Bankası) Oluşturulması

Komisyon çalışmalarında özendirme ve ödüllendirme amaçlı çalışacak ulusal bir katılım üst kurulunun oluşturulması önerilmektedir. Bu kurulun Türkiye'deki tüm katılımcı uygulamaları bir veri tabanında biriktirmesi, bu anlamda deneyim birikimi sağlaması düşünülmektedir. Bu sebeple oluşturulacak bir mekanizma ile tüm yerel yönetimlerin katılımcı uygulamaları takip edilerek bu veri tabanında tutulacak, veri tabanı bilişim teknolojileri aracılığıyla halka açık olacaktır. Bu veri tabanı daha sonra Kurulun yerel yönetimleri özendirme ve ödüllendirme ölçütlerinin oluşturulmasında kullanılacaktır.

10.1.7.1 Yerel Yönetimlerde Müzakere Kültürünün Geliştirilmesi İçin Bilimsel Modelleme Çalışmalarının Yapılması

Bu eylemin açıklaması eyleme ilişkin stratejinin açıklaması altında verildiğinden açıklamaya gerek görülmemiştir.

10.1.8.1 Milli Eğitim Müfredatına Katılım Kültürüne İlişkin Derslerin Alınması Yönünde Gerekli Düzenlemelerin Yapılması

Bu eylemin ifadesi yeterince açıklayıcı bulunduğundan ayrıca açıklamaya gerek görülmemiştir.

10.1.8.2 Eğitim Sisteminin Katılımcı Kültürü ve Kentlilik Bilinci Anlamında Geliştirilmesi ve Yaygınlaştırılabilmesi İçin İlgili Kurumlar Arası İşbirliğinin Yapılması

Bu eylemin ifadesi yeterince açıklayıcı bulunduğundan ayrıca açıklamaya gerek görülmemiştir.

10.1.8.3 Katılımcı Öğrenme Kültürünün Yerleştirilmesi Amacıyla, Eğitim Sürecinin Tamamının Yeniden Yapılandırılmasına İlişkin Bilimsel Modelleme Çalışmalarının Yapılması

Katılımcılığa ilişkin kültürel unsurlar çoğunlukla eğitim sürecinin yapısı doğrultusunda birey tarafından benimsenirler. Bu süreçte katılımcılığa daha yatkın bireylerin yetiştirilebilmesi için eğitim sürecinin tamamının yeniden tasarlanması gerekmektedir. Ancak bu anlamda

öncelikle bilimsel araştırma ve modelleme çalışmalarının yapılması yapılacak değişikliklerin belirlenebilmesi için gerekli görülmektedir.

10.1.8.4 Köy/Mahalle Muhtarlarına Yönelik Olarak Katılıma İlişkin Görevleri Hakkında Bir Eğitim Programı Gerçekleştirilmesi

Var olan mevzuatta köy/mahalle muhtarlarının katılıma ilişkin görevleri bulunmaktadır. Ancak çoğunlukla bu görevlerin hakkıyla bilinmediği ve yerine getiremediği tespit edilmiştir. Bu anlamda mesafe kat edilebilmesi için muhtarların bilinçlendirilmesine yönelik bir eylem düşünülmüştür.

10.1.8.5 Apartman ve Site Yönetimlerinin Yerel Yönetim Sistematiği İçerisinde Etkinliğinin Arttırılması İçin Bilimsel Modelleme Çalışmalarının Yapılması

Bu eylemin açıklaması eyleme ilişkin stratejinin açıklaması altında verildiğinden açıklamaya gerek görülmemiştir.

10.1.9.1 Kentteki Üniversite ve Meslek Odalarının Kentteki Sorunlara İlişkin İzleme Ve Değerlendirme Sürecine Katılımındaki Etkinliğinin Arttırılması İçin Gerekli Mevzuat Değişikliklerinin Yapılması

Bu eylemin açıklaması eyleme ilişkin stratejinin açıklaması altında verildiğinden açıklamaya gerek görülmemiştir.

10.1.10.1 Katılımın Vizyoner Katılıma Elverecek Biçimde Gerçekleştirilmesi İçin Katılımcı Yöntemlere İlişkin Dair Kılavuz Niteliğinde Bir El Kitabının Hazırlanması ve Yaygınlaştırılması

Çoğunlukla var olan katılım pratikleri güç dengesizlikleri içermesi ve katılımı itici gücün bireysel ve kurumsal çıkarların takibini içermesi sebebiyle eleştirilmektedir. Gerçekten de kentsel rantın paylaşımına ilişkin katılımcı süreçlerde bu eleştirilerin haklılık payı olduğu söylenebilir. Oysaki yurttaşların katılımcı süreçlere sadece kişisel çıkarlarını kollamak için değil aynı zamanda yaşadıkları kentin geleceğine ilişkin alınan kararlarda kendi tercihlerini ve vizyonlarını ortaya koymak için de dâhil olması kentin sahiplenilmesi belirgin bir aidiyet hissinin oluşması için önem taşımaktadır. Bu sebeple vizyoner katılıma elverecek yöntemleri içeren ve yaygınlaştırmayı hedefleyen bir kılavuzun hazırlanarak katılım üst kurulu tarafından yaygınlaştırılması önerilmektedir.

10.1.11.1 Katılım Süreçlerinde Örgütler Arası Ortaklık ve İşbirliklerini Teşvik Etmek Üzere Bir Mevzuat Düzenlemesi Yapılması

Bu eylemin açıklaması eyleme ilişkin stratejinin açıklaması altında verildiğinden açıklamaya gerek görülmemiştir.

10.1.12.1 Siyasi Partiler ve Seçim Yasasında Tanımlanmış Mekanizmanın Daha Katılımcı Ve Etkin Temsiliyete Dayalı Bir Hale Getirilmesi İçin Mevzuat Değişikliği Yapılması

Bu eylemin açıklaması eyleme ilişkin stratejinin açıklaması altında verildiğinden açıklamaya gerek görülmemiştir.

10.2.1.1 Katılım Sürecini Düzenleyen Mevzuatta Katılmayan Kesimlerin Katılımını Arttırıcı Düzenlemelerin Gerçekleştirilmesi

Bu eylem, ülkemizin demokratikleşme sürecinde, henüz eğitim aşamasında olduğu, toplumda katılım bilincinin oluşturulmasının kamusal bir görev olduğu düşüncesi ile bu sürecin kamu eli ile teşvik edilmesine olanak veren mevzuat düzenlemesinin yapılması olarak düşünülmüştür. İçişleri Bakanlığı'nın sorumlu kuruluş olması gerektiği düşünülen bu eylem alanında Sivil Toplum Örgütleri, Siyasi Partiler ve Şura kapsamında önerilen Katılım Üst Kurulu'nun yardımcı kuruluş olarak süreci desteklemeleri öngörülmüştür. Yönetmelik taslağının ilgili kurumların ve halkın katılımı ile geliştirilebilmesi için tek seferlik bir yatırım bütçesinin gerekeceği öngörülmektedir. Bu eylemin göstergesi, (10.2.1.1.1.) Hedeflenen yasa ve yönetmelik değişikliklerinin yapılması ve Resmi Gazete'de yayınlanmasıdır.

10.2.1.2 Katılımı Cazip Hale Getirecek, Halkı Çekecek Organizasyonların Yapılması

Katılım süreçlerini desteklemek ve her ne nedenle olursa olsun sürece katılmayan veya katılmayan grupların katılımını sağlamak için, gerçekleştirilebilecek diğer bir eylem: katılım kültürünün toplumda yerleşmesini kolaylaştıracak periyodik organizasyonların kurgulanmasıdır. Bu konuda dünyada çok farklı uygulamaların yapıldığı bilinmektedir. Örneğin Brezilya'nın Porto Alegre kentinde katılımcı bütçe süreçlerinin yürütülmesi sırasında yapılan halk katılım toplantıları, kentlilerin alışık oldukları bir aktivite olan festivallerle birleştirilerek yapılmaktadır. Bu festivallerde belediye bütçesinden finanse edilen şenlik, gösteri, yardım organizasyonları gerçekleştirilerek toplumun en düşük gelirli ve katılıma vakit ayırmakta en zorlanacak kesimlerinin ilgisi çekilmeye çalışılmaktadır. Brezilya örneği, benzer örneklerde olduğu gibi, katılım organizasyonlarına kent yöneticilerin bizzat katılmalarının, bu toplantılarda yapılan konuşulanların, tartışmaların sonuçlarının uygulama süreçlerini etkileyeceği izlenimini güçlendirdiği ve katılımın hiçbir işe yaramayacağını düşünen kesimleri yapının içine çekebileceği görülmektedir. Eğer sürecin başında özellikle oydaşma ile alınan kararların hayata geçmesi de sağlanabilirse, katılım konusunda inanç eksikliği olan kesimlere çok önemli bir diğer mesaj verilebilmekte, organizasyonun sonraki aşamalarında katılımın artması sağlanabilmektedir.

Bu nedenle ülkemizde de birçok yerel yönetimlerin çok ciddi emekler harcayarak gerçekleştirdikleri festival ve şenliklerin beraberinde halk katılımına yönelik çeşitli organizasyonları yapmaları ve katılım organizasyonlarına ilgiyi arttırmalarının sağlanması bir eylem olarak önerilmiştir. Yerel yönetimlerin ve Mahalli İdareler Genel Müdürlüğünün bu eylemin sahibi olan kuruluş olduğu ve Şura kapsamında önerilen Katılım Üst Kurulu'nun yardımcı kuruluş olarak süreci desteklemesi öngörülmüştür. Yatırım bütçesinin gerekeceği bu uygulama için "(10.2.1.1.1) Bu amaçla kurgulanan ve periyodik hale getirilen organizasyonların sayısı" gösterge olarak belirlenmiştir.

10.2.2.1 Katılım Sürecinin Bürokratik Bir Süreç Olmaktan Çıkarılması ve Bilişimin Sağladığı Olanaklarla İnternete ve Mobil Sistemlere Dayalı Katılım Süreç ve Araçlarının Tanımlanarak İlgili Mevzuata Konması

Toplumun geneline göre nispeten daha yüksek eğitim düzeyine sahip olan, internet ve diğer iletişim araçlarını daha kolay kullanabilen, ancak katılım aktivitelerinin çoğunlukla belli bir zaman ayırmayı gerektirmesi nedeni ile kent sorunlarına ilgisiz kalan, vakit ayıramayan kesimlerin sürece katılımlarının sağlanması için düşünülmüş bir eylemdir. Bu şekilde, toplumda orta gelir grubu olarak adlandırılacak, ("açlık sınırı üzerinde, "yoksulluk sınırı"nın

altında gelir düzeyine sahip) eğitilmiş bireylerin, geliştirilen internet tabanlı uygulamalarla çok daha az zaman harcayarak kent sorunlarına katkı koyabilmelerini mümkün kılmak hedeflenmektedir. Bu kapsamda kente ilişkin tüm konularda, düzenli bir yapı içinde verilere ulaşılabilmesinin sağlanması, kent sorunlarına ve çözüm araçlarına ilişkin anket ve eğilim yoklamalarının yapılması, yerel meclis toplantıları ve halk katılım organizasyonlarının kayıtlarına erişilmesi gibi uygulamalar gerçekleştirilebilmelidir. Yine cep telefonu şebekesi üzerindeki bilgi kanallarının bu amaçla kullanılabilmesi katılımı çok daha kolay ve yaygın hale getirme amacıyla teknolojinin kullanımını için bir olanak olarak değerlendirilmelidir. Bu eylem alanında öngörülen: söz konusu yeni teknolojilerin katılım süreçlerinde kullanılması konusunda her kurumun kendi olanakları ve görüşleri doğrultusunda farklı ve çelişkili uygulamalar yapmalarının ve bu konuda bir karmaşa oluşmasının engellenmesi amacıyla, mevzuat düzenlemesi yapılmasıdır. Mevzuat değişikliğinde amaç olasılıkların önünün kapatılması, yasaklar konulması, dayatmacı bir yapının oluşturulması değildir. Amaç merkezi yönetimin farklı yerel yönetimleri tutarlı uygulamalara yönlendirecek, kolay ve etkin yolu gösterecek hatta buna teknik altyapı sağlamasını mümkün kılan bir yönetmeliğin oluşmasıdır. İçişleri Bakanlığı ve Şura kapsamında önerilen Katılım Üst Kurulu'nun sorumlu kuruluş; Başbakanlık Bilişim Başmüsavırlığı ve Yüksel Seçim Kurulu Başkanlığının yardımcı kuruluş olarak düşünüldüğü bu eylemin göstergesi, (10.2.2.1.1) Belirtilen niteliklerdeki bir yönetmelik değişikliğinin resmi gazetede yayınlanmış olmasıdır.

10.2.2.2 Katılım Süreçleri İle İlgili Halkı Bilgilendiren İnternet Sitelerininin, Yerel ve Ulusal Medya'da Yayın Olanaklarının Yaratılması ve Bilgiye Erişimin Kolaylaştırılması

Katılımın ilk aşaması bilgiye erişilmesidir. İnsanların bilmedikleri bir konu hakkında çözüm üretmeleri mümkün olmadığı ve de çok geniş ve karmaşık organizasyonlar olan günümüz kentlerinin sadece mekânda gezilerek algılanmasının mümkün olmadığı için, kente ilişkin analitik verilerin, yaşam kalitesi ve hizmetlere ilişkin gösterge niteliğindeki değerlerin halk tarafından ulaşılabilir olmasının sağlanması gereklidir. Bunların yanı sıra kent yönetiminde yapılan işler, yöneticilerin meşgul olduğu konular, müdahale ettikleri sorunlar ve bunlara müdahale ederken kabul ettikleri öncelik sıralaması kentlilerce öğrenilebilmelidir. Bu kapsamda yerel meclislerin, katılım toplantılarının, yerel yönetim bütçe ve programlarının, imar planları ve uygulama programlarının hatta başkanların günlük programlarının halk tarafından erişilebilir kılınması gereklidir. İnternet bu amaçla hiç tereddütsüz kullanılacak ilk araçtır. Ancak yerel televizyonlar, radyolar, kamusal mekânlara yerleştirilecek kiosklar, bilgi panelleri ve cep telefonlarının bilgi yayın kanalları da ihmal edilmemesi gereken potansiyel araçlardır.

Bu eylem başlığında öngörülen merkezi idarenin yönlendirme ve desteği ile bu teknolojilerin kullanımında ortak bir yaklaşımın geliştirilmesi, yeni teknolojilerin kullanım biçimi ve bu araçlar üzerinden sunulacak bilgilerin içerik ve formatlarının belirlenmesidir. Şura kapsamında önerilen Katılım Üst Kurulu'nun ve İçişleri Bakanlığı'nın sorumlu olması gerektiği düşünülen bu eylem alanında TRT, Sivil Toplum Kuruluşları ve katılım uygulamalarında öncü olan Yerel Yönetimler, yardımcı kuruluşlar olarak değerlendirilmiştir. (10.2.2.2.1) Katılım süreçleri ile ilgili bilgi veren kamu destekli web sitelerinin sayısı ve (10.2.2.2.2) Katılım süreçleri ile ilgili bilgi ulusal ve yerel medya organlarındaki program sayısı bu eylem alanının başarısının test edilebileceği göstergeler olarak belirlenmiştir.

10.2.2.3 Kentte Yaşayanların Haklarını Savunacak “Kentli Sendikacılığı” (Kentte Yaşayanların Haklarını Savunan Platform-Citizen Union) Sisteminin Geliştirilerek Mevzuatta Düzenlenmesi

Bu strateji kapsamında belirlenen üçüncü eylem kentteki en güçsüz grupların katılımlarını destekleyecek bir yapının kurulması hedefidir. Kentte yaşayan herkesin temel hakkı olduğu düşünülen ancak (örneğin tüketici derneklerinin, müşteri haklarını savundukları netlikte) savunulamayan konularda kentlileri savunacak bir birlik kurulması öngörülmektedir. Bu şekilde kentteki güçlü aktörler (büyük sermaye çevreleri, inşaat şirketleri, resmi kurumlar vb.) karşısında haklarını savunma gücünden yoksun olan bireylerin haklarını, gerek katılım süreçlerinde, gerek yasal süreçlerle savunacak bir üst yapı hedeflenmektedir.

Bu yapı, kentte yaşayanların / hemşerilerin kentsel hizmetlerden adil yararlanamamaları durumunda; imar, çevre, tarihi - kültürel - doğal değerlerin korunması, ulaşım gibi kamu yararına yönelik kent hizmetlerinde bireysel olarak savunamadıkları düşüncelerin örgütlü olarak ifade edilmesini amaçlamaktadır. Bu yapının içinde ilgili dernekler, meslek odaları, baro, sendika vb. STK'lar bir araya gelmekte ve kentli haklarının savunuluculuğunun yapıldığı ortak bir platform oluşturulmaktadır. Şura kapsamındaki toplantılarda “Kentli sendikası” olarak adlandırılan bu yapının içeriği korunmak kaydı ile (kentli birliği, kentli katılım birliği ya da benzeri başka bir) isimle anılması mümkündür.

Bayındırlık İskân Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı'nın sorumlu kuruluş, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın yardımcı kuruluş olmasının düşünüldüğü bu eylem alanında sağlanan gelişmelerin değerlendirilebilmesi için üç farklı gösterge belirlenmiştir. Bunlar: (10.2.2.3.1).İlgili Mevzuat değişikliğinin yapılması için yardımcı kuruluşların katılımıyla toplantı yapılıp yapılmadığı; (10.2.2.3.2) Yardımcı kuruluşlardan görüş alınıp alınmadığı; (10.2.2.3.3.) Bu konuyu düzenleyen yönetmeliğin Resmi Gazete'de Yayımlanması olarak ifade edilebilir.

10.2.3.1 Örgütlenemeyen Kesimin Belirli Bir Oranda Kent Konseylerinde Gönüllülük Esasıyla Temsil Edilmesi İçin Gerekli Mevzuat Değişikliklerinin Yapılması

Bu stratejinin uygulanması için ve katılım uygulamalarında farklı kurgularla farklı uygulamalar yürüten yerel yönetimlerin bu konuda ortak bir duyarlılığa sahip olmalarının sağlanması için bu stratejiyi hayata geçirecek bir mekanizmanın oluşturulması temel bir eylem olarak düşünülmüştür. Bu eylem ile: hiçbir örgüt veya grubu temsil etmeyen, herhangi bir kentlinin, istediği takdirde (toplantılara düzenli olarak katılarak) kent konseyinin bir üyesi olmasına olanak verilmesi (bu şekilde olabilecek üyelerin sayısının belli bir kontenjan ile sınırlandırılması kaydı ile) öngörülmüştür.

Gönüllülük esasının katılımın temelinde olduğunu ve “birey”in katılımcı demokrasi için ne ölçüde önemli olduğunu vurgulamak amacını taşıyan bu eylemin uygulanması sürecinde İçişleri Bakanlığı sorumlu kurum, Bayındırlık Bakanlığı ise destekleyici kurum olarak düşünülmüştür. Bu konunun uygulamaya geçtiğine dair gösterge, (10.2.3.1.1) Yönetmelik değişikliğinin Resmi Gazete'de yayınlanması olacaktır.

10.3.1.1 Gençlerin Katılımı İçin Bilimsel Bir Modelleme Çalışmasının Yapılması

10.4.1.1 Kadınların Katılımı İçin Bilimsel Bir Modelleme Çalışmasının Yapılması

10.5.1.1 Yaşlıların Katılımı İçin Bilimsel Bir Modelleme Çalışmasının Yapılması

10.6.1.1 Yoksulların Katılımı İçin Bilimsel Bir Modelleme Çalışmasının Yapılması

10.7.1.1 Gençlerin Katılımı İçin Bilimsel Bir Modelleme Çalışmasının Yapılması

10.8.1.1 Çocukların Katılımı İçin Bilimsel Bir Modelleme Çalışmasının Yapılması

10.9.1.1 Diğer Dezavantajlı Grupların Katılımı İçin Bilimsel Bir Modelleme Çalışmasının Yapılması

Çalışmamızda 10.3.1.1, 10.4.1.1, 10.5.1.1, 10.6.1.1, 10.7.1.1, 10.8.1.1, 10.9.1.1 için ortak bir eylem ve buna bağlı ortak gösterge performans ölçütleri belirlenmiştir.

Tüm bu grupların etkin katılımı ve temsiliyetleri için elde yeterli veri ve bilgi bulunmadığından öncelikle bu alanlarda eyleme yönelik olarak bilimsel araştırma çalışmalarının yapılması önerilmektedir. Bu bilimsel çalışmalar ve pilot projeler ışığında bu grupların katılımı için daha somut önlemler alınabilir ve buna yönelik gösterge ölçütleri değiştirilebilir.

Bu kapsamda yukarıda belirtilen strateji maddeleri için ortak eylem, bilimsel bir modelleme çalışmasının yapılması, buna bağlı ortak gösterge ise “modellemeye esas oluşturacak araştırma sayısı” olarak belirlenmiştir. Eylemler proje kapsamında ele alınırken sorumlu, yardımcı kuruluşlar ve projenin süresi “sorun alanları-stratejiler-eylemler-göstergeler Tablosu’nda ayrıntılı olarak ifade edilmiştir. Tüm bu eylemlerin finansmanının ise yatırım bütçesinden karşılanması kararlaştırılmıştır.

10.10.1.1 Yerel Yönetimlerin Katılıma İlişkin Kapasitelerinin Artırılması İçin Ulusal Bir Eğitim Programının Oluşturularak Uygulanması

Yaşamın her alanında olduğu gibi katılımı ilgili olarak da eğitimin önemi vurgulanarak yerel yönetimlerin katılımı ilgili olarak kapasitelerini artırmak için ulusal bir eğitim programı uygulanacaktır. Bu programın uygulanması ile katılımı ilişkin kurumsal kapasitede nitelik sorunu çözülecektir.

10.10.2.1 Yerel Yönetimlerin Kendi Çalışanlarının Karar Verme Süreçlerindeki Etkinliğinin Artırılması İçin Mevzuat Değişikliklerinin Yapılması

Mevcut mevzuat yerel yönetim çalışanlarının karar alma sürecine etkin olarak katılımına yeterli düzeyde olanak tanımamasından ötürü karar verme süreçlerinde yerel yönetim elemanlarının katılımı için mevcut mevzuatta değişiklik yapılacaktır.

10.10.3.1 Kentlilik Bilinci Oluşturma Konusundaki Başarılı Uygulama Örneklerinin İncelenmesi; Bu Konuda Bilgilendirme/Eğitim Çalışmalarının Yapılması

Kentlilik bilincinin geliştirilmesi için kentli haklarının benimsenmesi büyük önem taşımaktadır. Kentlilik bilinci, öncelikle kentte yaşayanların haklarının farkında olmalarıyla mümkündür. Kentli haklarına yönelik bu farkındalık; saydamlık, halk denetimi ve katılımı kentlilik bilinci üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olacaktır. Bu yaklaşımdan hareketle, “Avrupa Kentli Hakları Deklarasyonu”nun çerçevesinde kentlilik bilincinin geliştirilmesine yönelik yeni açılımlar sağlamak amacıyla, “Avrupa Kentsel Şartı” gündeme getirilecektir. Yerel yönetimlerce kentli haklarının benimsenmesi “Avrupa Kentsel Şartı”nı hayata geçirmelerinin güvencesi olarak görülecektir.

10.10.4.1 Yerel Yönetimlerdeki Atanmış ve Seçilmişlerin Katılım Konusundaki Donanımlarının Arttırılması İçin Eğitim Programlarının Oluşturulması

Yerel yönetimlerde katılıma ilişkin eğitim programlarının büyük oranda olmayışı göze çarpan bir sorundur. Bu sorunun giderilmesi için ülke genelinde söz konusu programlara başlanacaktır. Bu programlar sayesinde yerel yönetimlerde bulunan atanmış ve seçilmişlerin katılım konusunda donanımları artırılmış olacaktır.

10.10.5.1 Katılım Süreçlerinin Belgelenmesi ve Erişilebilir Hale Getirilmesi Sürecinin Katılıma İlişkin Mevzuata Konması

Yerel yönetimlerde katılım süreçlerinin belgelenmesi için mevzuatta değişiklik yapılarak söz konusu süreçlere erişilebilirlik olanağı sağlanmış olacaktır. Bu olanakla birlikte katılım süreçlerinden vatandaşların haberdar olması sağlanmış olacaktır.

10.11.1.1 Yerel Yönetimlerin Faaliyetlerine İlişkin İzleme ve Değerlendirme Sistematiğinin Kurulması ve İlgili Mevzuat Değişikliklerinin Yapılması

Yerel yönetimlerin demokratik ve etkili bir şekilde, Merkezi Yönetim Yargı Organları ve Kamuoyu tarafından denetiminin yapılabilmesi için gerekli düzenlemeler yapılacaktır. Yerel yönetimlerin eylem ve işlemlerinin dürüstlük ve hukuka uygunluğunu sağlamak için etkin denetim mekanizmaları oluşturulacaktır. Yerel yönetim birimlerinin herhangi bir nedenle çalışamaz duruma gelmesi halinde merkezi yönetimin ne şekilde hareket edeceği, daha açık ve anlaşılır şekilde yasayla düzenlenecektir. Yerel yönetimlerde iç hiyerarşik denetim, etkili ve verimli bir örgüt yapısının kurulabilmesi amacıyla, iç örgütlenme ilgili yerel yönetim birimince gerçekleştirilecektir. Yargının, yerel yönetimleri denetlemesinin sağlanabilmesi için, dava açma hakkı yaygınlaştırılacak ve genişletilecektir. Bu amaçla yerel yönetim sınırları içerisinde yaşayan yurttaşların, doğrudan veya merkezi yönetimin yerel düzeydeki temsilcilerine başvurarak dava açma hakkını kullanmaları ve yerel temsilcilerin de bu sıfatlarıyla dava açma hakkına sahip olmaları sağlanacaktır. Doğal, tarihsel, kültürel, çevresel ve estetik değerlerin korunması amacıyla; gerçek ve tüzel kişilerle, yerel yönetim makamları geriye dönüşü olmayan, eylem ve işlemlerini önlemek amacıyla kendi alanlarında uzmanlığı ve saygınlığı kanıtlanmış kişiler ve sivil toplum örgütü temsilcilerinden oluşan bağımsız Yerel Koruma Kurulu oluşturulacaktır.

10.12.1.1 Projelerin Planlanmasında Yaşam Kalitesi Göstergelerinin (Beper, Urban Audit, Kentsel Göstergeler Kılavuzu, vb.) Dikkate Alınması İçin Kamu İhale Kanunu ve Yerel Yönetimler Mevzuatında Gerekli Düzenlemelerin Yapılması

Bu eylemin açıklaması eyleme ilişkin stratejinin açıklaması altında verildiğinden açıklamaya gerek görülmemiştir.

10.12.1.2 Yaşam Kalitesi Göstergelerinin Halka Aktarılması ve Bilinç Oluşturulması İçin Beper ve Benzeri Projelerin Yaygınlaştırılması

Bu eylemin açıklaması eyleme ilişkin stratejinin açıklaması altında verildiğinden açıklamaya gerek görülmemiştir.

10.13.1.1 Yerel Meclislerin Yapısının Toplumun Tüm Kesimlerinin Katılımına Açılması İçin Bir Bilimsel Modelleme Çalışmasının Yapılması

Bu eylemin açıklaması eyleme ilişkin stratejinin açıklaması altında verildiğinden açıklamaya gerek görülmemiştir.

10.13.1.2 Stratejik Plan ve Faaliyet Raporlarının Kent Konseyine Sunulması ve Görüşlerinin Alınmasının Zorunlu Hale Getirilmesi İçin Gerekli Düzenlemelerin Yapılması

Bu eylemin açıklaması eyleme ilişkin stratejinin açıklaması altında verildiğinden açıklamaya gerek görülmemiştir.

10.14.1.1 Yerel Ölçekte Katılıma İlişkin İlke ve Esaslar Koyacak, Başarılı Uygulamaları Değerlendirecek Ulusal Düzeyde Özerk Bir Kurul Oluşturulması

Yerel ölçekte katılıma ilişkin ilke ve esaslar koyacak, başarılı uygulamaları değerlendirecek ulusal düzeyde özerk bir kurul oluşturulması için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması bu stratejinin hayata geçirilmesi için gerçekleştirilmesi gereken ilk eylem olarak belirlenmiştir. İlgili tüm kurumların katılımı ile yürütülmesi gereken bir süreçle, bu kurulun kaç üyeden oluşacağı, özerkliğinin nasıl sağlanacağı, nasıl bir idari yapıya sahip olacağı, yetki, sorumluluk ve olanaklarının neler olacağının belirlenmesi gerekmektedir.

Katılım Üst Kurulu'nun yasal altyapısının oluşması sürecinden sorumlu olacak kurumun İçişleri Bakanlığı (ve özeldde Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü), yardımcı kuruluşun ise TBMM olması gerektiği düşünülmüştür. Burada TBMM'nin yardımcı kuruluş olarak öngörülmesinin sebebi, sadece yasal değişikliklerin meclisten geçecek olması nedeniyle değil, Türkiye Büyük Millet Meclisinin, Türkiye'de demokratikleşme sürecini temsil eden kurum olması nedeniyle, bu kurumun bilgi ve deneyimlerini aktarma ve oluşumunda öncü görev üstlenme sorumluluğunun olması nedeniyledir. Yasal altyapısının oluşturulması sürecinde katılması düşünülen kurumlara bağlı bir yatırım bütçesine ihtiyaç duyulan bu eylemin uygulanıp uygulanmadığına ilişkin gösterge (10.14.1.1.1) Katılım Üst Kurulunu oluşturan yasal değişikliğin Resmi Gazete'de yayımlanmasıdır.

10.14.1.2 Uluslararası ve Ulusal Örneklerden Yararlanarak Katılımcılığa İlişkin Göstergeler Setinin Oluşturulması

Katılım Üst Kurulu kurulduktan sonra, bu kurul tarafından hem Türkiye'deki, hem de yurtdışındaki örneklerden yararlanarak katılımcılığa ilişkin esaslar ve göstergeler setinin oluşturulması gerekmektedir. Bu eylem hem Katılım Üst Kurulunun temel görevi olan Ülke içindeki yerel katılımcı uygulamaların değerlendirilmesi görevinin objektif kıstaslarla yapılabilmesinin sağlanması, hem de yeni başlatılacak girişimlere yol gösterecek bir rehber oluşturulması bakımından önemlidir.

Bu eylemin uygulamaya geçirilmesi için sorumlu kuruluş olarak Katılım Üst Kurulu; Yardımcı Kuruluşlar olarak da Üniversiteler ve TÜİK düşünülmüştür. Ancak Katılım Üst Kurulu hâlihazırda var olmayan, öneri bir kuruluş olduğu için, bu kurul teşkil edilene kadar (ya da kurulmaması durumunda) Üniversiteler, yardımcı kuruluş olarak değil sorumlu kuruluş olarak bu görevi üstlenmelidir. Farklı Üniversitelerin girişimi ile bir sivil toplum örgütü niteliğinde de olsa bu kurula benzer bir yapı oluşturulmalı ve bu STK katılımcılığa ilişkin esasları ve göstergeler setini oluşturmalıdır.

Katılım Üst Kurulunun oluşturulmasının ardından, (10.14.1.2.1) Katılımcılığın esaslarının ve Türkiye koşullarında kabul edilebilecek gösterge setinin katılımcı bir şekilde oluşturulması, bu eylemin başarısını gösterecektir.

10.14.1.3 Katılımı Arttırmak İçin Yaşam Kalitesi Ölçütlerinin ve Bu Ölçütlere Dayalı Olarak Yapılan Uluslararası,Ulusal ve Yerel Karşılaştırmaların Ulaşabilir Kılınması

Katılım Üst Kurulu, katılımcılığın esaslarını ve gösterge setini oluşturma sürecinde ve bunu oluşturduktan sonra yurtiçi ve örnekleri inceleyecek ve bunları çeşitli parametrelere göre derlendirerek tasnif edecektir. Gerek Katılım Üst Kurulunun bu değerlendirmeleri yapabilmesi, gerekse yerel katılım uygulamaların her kademesinde paydaş olarak yer alan bireylerin bilgi sahibi olmasını kolaylaştırmak için “Yaşam Kalitesi Ölçütleri”nin tespit edilmesi ve bunların herkesçe ulaşılabilir hale gelmesi gereklidir. Bu amaçla (diğer bölümde önerilen mahalle bilgi kartları) gibi geleneksel metotların yanı sıra, yeni teknolojilerden de etkin bir biçimde yararlanılması mümkündür. Mahalli İdareler Genel müdürlüğünün Web sayfası, Yerel.net vb hâlihazırda var olan yapılar kullanılabileceği gibi, doğrudan Katılım Üst Kuruluna bağlı sunucular üzerinden de bu verilerin paylaşılması mümkün olabilir.

Bu eylemin gerçekleştirilmesi için belirlenen sorumlu kuruluş, Katılım Üst Kurulu’nun kendisi, yardımcı kuruluşlar ise Bayındırlık Bakanlığı’dır. Eylemin gerçekleştiğinin göstergesi olarak, (10.14.1.3.1.) Bu nitelikte verisi toplanmış ve karşılaştırması yapılmış örneklerin sayısı, değerlendirmeye alınmalıdır.

10.14.1.4.Yerel Yönetimlerin Katılımcılık Açısından Düzeylerinin Belirlenerek Kamuoyunun Bilgilendirilmesi

Katılım Üst Kurulu, katılımcılığın esasları, katılımcılık gösterge seti, oluşturulduktan sonra yerel yönetimleri inceleyecek ve bunları çeşitli parametrelere göre derlendirerek tasnif edecektir. Katılım Üst Kurulu’nun bu tasnifi ve değerlendirmeyi yaparken, başarılı uygulamaların yanı sıra eksiklikleri olan uygulamaları tespit etmektir. Bu tespitlerin objektif kıstaslarla yapılabilmesi için, uygulamaların değerlendirilebileceği nesnel kıstasların belirlenmesi ve bu kıstaslara göre karşılaştırmaların yapılabilmesi için gerekli verinin toplanıp düzenlenmesi işi Katılım Üst Kurulu’nun koordine etmesi gereken bir iştir. Yapılan değerlendirmenin sonucunun çeşitli ortamlarda topluma sunulması toplumun bilgi edinme hakkının sağlanması yönünde bir gerekliliktir. Bu eylem tüm yerel yönetimlerin, faaliyetleri sırasında katılım süreçlerini ne boyutta işlettiklerinin, neleri yaptıkları, neleri eksik bıraktıklarının düzenli bir yapı ile tespit edilmesi ve bunun bütüncül bir yapı içinde kamuoyuna duyurulmasının sağlanmasıdır. Bu yapı Mahalli İdareler Genel müdürlüğünün Web sayfası, “Yerelnet.org” vb. hâlihazırda var olan yapılardan faydalanılsa da aslen Katılım Üst Kurulunun görevi olduğu için, bu kurula bağlı sunucular üzerinde de geliştirilmelidir.

Bu eylemin gerçekleştirilmesi için belirlenen sorumlu kuruluş, Katılım Üst Kurulu’nun kendisi, yardımcı kuruluşlar ise İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü’dür. Eylemin gerçekleştiğinin göstergesi olarak, (10.14.1.4.1.) Katılım düzeyleri belirlenip yayınlanan yerel yönetimlerin oranı, kullanılabilecektir.

10.14.1.5 Katılımcılık Açısından Başarılı Bulunan Yerel Yönetimlerin Özendirilmesi ve Ödüllendirilmesi; Bu Şekilde Diğer Yerel Yönetimlerin de Teşvik Edilmesi

Katılım Üst Kurulunun düzenleyici, zorlayıcı, dayatmacı, hatta biçimlendirici bir yapı

olması hedeflenmemiş, bu nedenle kurul bir onay makamı, ya da bir teftiş makamı olarak kurgulanmamıştır. Temelde tüm uygulamaları inceleyen, başarılı uygulamaları oluşturan faktörleri tespit etmeye ve bunları yeni uygulamalara aktarmaya çalışan, yönlendirici, tavsiye verici bir organ olarak düşünülmüştür. Sonuçta katılıma ilişkin genel prensip ve esasları koyan ve bunları duyuran bu kurulun uygulama süreçlerini etkileyecek, bu süreçlere müdahale edecek hiçbir araca sahip olmaması, kurulu tamamen işlevsiz kılacaktır. Bu durum dikkate alarak ülkemizde hâlihazırda işletilmekte olan “Kamu Etik Kurulu” benzeri bir müdahale mekanizmasına sahip olmasının doğru olacağı düşünülmüştür. Bu müdahale mekanizması, kamu etki kurulunun olumsuz bir durumu tespit ettiğinde yaptığı, olumsuz durumu basın yolu ile duyurabilme yetkisine benzer bir mekanizmadır.

Katılım üst kurulunun da (gerektiğinde olumsuz örnekleri) ama büyük çoğunlukla olumlu örnekleri, başarılı katılım uygulamalarını; yazılı basında, yerel ve ulusal televizyonlarda, radyolarda ve internet ortamında duyurma yetkisine sahip olması hedeflenmektedir. Bu mekanizma ile katılım uygulamaları başarı düzeylerine göre daha fazla kişiye ulaşabilecekleri ortamlarda anlatılma şansı verilecek, bu katılım süreçlerini önemsemeyen yerel yöneticilerin ve toplumsal grupların özendirilmesi için bir araç olarak kullanılacaktır.

Bu eylemin sorumlusu ve yürütücüsü doğal olarak Katılım Üst Kurulu’nun kendisi olacaktır. Sürece destek sağlayacak yardımcı kuruluşlar olarak İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü düşünülmüştür. Bu eylemin ne ölçüde uygulamaya geçirilebildiğinin göstergesi ise: (10.14.1.5.1) Katılım Üst Kurulunun olanakları ile tanıtımı yapılarak teşvik edilen yerel yönetimlerin sayısıdır.

10.15.1.1 Yerel Yönetim Birlikleri ve Bölgesel Kalkınma Kurumsallaşmalarında Daha Katılımcı Bir Yapının Oluşturulması İçin Bilimsel Bir Modelleme Oluşturulması

Bu eylemin açıklaması eyleme ilişkin stratejinin açıklaması altında verildiğinden açıklamaya gerek görülmemiştir.

10.16.1.1 Mevcut Stratejik Planlama ve Bütçe Sürecine İlişkin Mevzuatta: Hedef Belirleme, Araştırma Analiz, Alternatif Üretme ve Seçimi, Uygulama Aşamalarının ve Önceliklerinin Saptanması, Önceki Örneklerin Başarı Düzeyinin Saptanması ve Diğer Tüm Aşamalarda Etkin Katılımın Sağlanması İçin Gerekli Mevzuat Değişikliklerinin Yapılması

Bu eylemin açıklaması eyleme ilişkin stratejinin açıklaması altında verildiğinden açıklamaya gerek görülmemiştir.

10.17.1.1 Katılımcı Fiziksel/Mekânsal Planlama Programının Oluşturulması, İmar Kanununun Bu Program Doğrultusunda Yenilenmesi ve Uygulamaların Bu Yönde Yaygınlaştırılması

Burada öncelikle yapılması gereken, “sürdürülebilir kentsel gelişme için katılımcı-mekânsal stratejik planlama yaklaşımı”na geçilebilmesidir. Bunun için ülke, bölge, yerel ve kentsel düzeylerde planlama ölçeklerinde, mekânsal planlamaya yönelik temel felsefenin kamu ve toplum yararı doğrultusunda yönlendirilmesi ve “mekânsal stratejik planlama” yaklaşımına ilişkin ilke ve esasların yeni yasal düzenlemelerle belirlenmesi gereklidir.

“Sürdürülebilir kentsel ve çevresel gelişme için katılımcı mekânsal stratejik planlama”

sürecinin her ölçeği ve her planlama aşamasında, kentli kullanıcıların/hemşehrilerin katılımına olanak sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır. Bu bağlamda planlama öncesinde, planlama sırasında, planlama sonrasında olmak üzere:

- a) Planlama sürecinin ilk aşamalarında, planın temel amacı ve “stratejik hedefler”in belirlenmesinde;
- b) Ayrıntılı düzenlemelerde kullanıcı taleplerinin belirlenmesinde, “talep analizleri ve projeksiyonlar”ın geliştirilmesinde;
- c) Stratejik mekânsal planlamanın olmazsa olmazlarından olan “alternatif gelişme stratejileri”nin üretilmesi ve bunların karşılaştırmalı değerlendirilmesinde; farklı yöntemlerde katılım uygulamalarına yer verilmelidir. Yine bunun gibi,
- d) Planlamanın uygulama politikalarının belirlenmesinde,
- e) Benzer biçimde, dönüşümlü-dinamik planlama sürecinde gerekli düzeltmelere olanak sağlayacak biçimde ilk uygulama sonuçlarının ölçülerek, planlama ve bağlı mekânsal tasarımların başarı düzeylerinin belirlenmesinde yine geliştirilmiş katılım modelleri uygulanmalıdır.

Bu sistemin yapılandırılması için bir eylem programının, ilgili bakanlıklar, üniversiteler, meslek odaları ve ilgili sivil toplum kuruluşlarının katkılarıyla hazırlanarak mevzuatın bu yönde düzenlenmesine yönelik işlemler başlatılacaktır.

10.17.2.1 Kentsel Ortak Alanların (Meydanlar, Parklar, Açık Alanlar, Yayalaştırılmış Alanlar vb) Yaygınlaştırılması

Katılımcılık duygusunun fiziki mekânda algılatılması için, meydan, park, açık alan, yaya bölgesi gibi kentsel ortak alanların kentsel tasarım unsurları olarak kent planlaması ve tasarım projelerinde gösterilmeli ve uygulanmalıdır. Bu mekânların standartları, ilke ve esasları oluşturularak, yerel yönetimler tarafından uygulanacak projelerde dikkate alınacaktır.

10.18.1.1 Denetimli Katılım Modelinin Sağlanması İçin İzleme Değerlendirme ve Denetim Sistematiğinin Oluşturulması Yönünde Bilimsel Modelleme Çalışması Yapılması

Yerel yönetim süreçlerine yönelik olarak izleme-değerlendirme ve denetim boyutlarını kapsayan bir katılımcı model oluşturulması için, İçişleri Bakanlığı'nın eşgüdümünde, üniversiteler, DPT, TODAİE, meslek odaları (TMMOB) ve ilgili sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla bilimsel araştırmalar yapılacaktır.

10.19.1.1 Kentleşme Şurası Sonunda Oluşturulacak Eylem Planı Doğrultusunda Bilimsel Bir Modelleme Yapılması ve Yerel Yönetimlere İlişkin Mevzuatın Gerçek Anlamda Etkin Katılım Mekanizmalarını, İlke ve Esasları Belirler Hale Getirilmesi İçin Gerekli Düzenlemelerin Yapılması

Kentleşme Şurası sonunda oluşturulacak bir Eylem Planı doğrultusunda, demokratik ve etkin bir yerel yönetim için, yerel yönetimler mevzuatında katılım boyutunun öne çıkarılarak, katılım mekanizmaları, ilke ve esaslarının belirlenmesine yönelik mevzuat düzenlemeleri yapılacaktır. Bu çalışma İçişleri Bakanlığı ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın eşgüdümünde, üniversiteler, DPT, TODAİE, meslek odaları (TMMOB) ve ilgili sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla yürütülecektir.

Tablo III .3: Stratejilere yönelik Eylemler ve Göstergeler

EYLEMLER							GÖSTERGELER	
NO	EYLEM	TİPİ	SORUMLU KURULUŞ	YARDIMCI KURULUŞ	SÜRE	FINANSMAN	NO	GÖSTERGE
10.1.1.1	Yerel Yönetimler Mevzuatının, Yerel Yönetimlerin Köy/Mahalle Öçeğinden Başlayan Bir Bilgi Paylaşım Sürecini Örgütlemesi İçin Yeniden Yapılandırılması	MD	-Bayındırlık ve İskan Bakanlığı - İçişleri Bakanlığı	-DPT -Üniversiteler -(TMMOB) Meslek Odaları -Sivil Toplum Örgütleri	K	Yatırım Bütçesi	10.1.1.1.1	İlgili Mevzuat Değişikliğinin Yapılması İçin Sorumlu ve Yardımcı Kuruluşların Katılımıyla Toplantı Yapılıp Yapılmadığı
							10.1.1.1.2	Yardımcı Kuruluşlardan Görüş Alınıp Alınmadığı
							10.1.1.1.3	Resmi Gazetede Yayımlanması
10.1.1.2	Köy/Mahalle Bilgi Kartı Uygulamasının Başlatılması	P	-Yerel Yönetimler -Bayındırlık ve İskan Bakanlığı -İçişleri Bakanlığı	-Üniversiteler -(TMMOB) Meslek Odaları -Sivil Toplum Örgütleri -TÜİK	O	Yatırım Bütçesi	10.1.1.2.1	Uygulamayı Başlatan Yerel Yönetimlerin Toplam Yerel Yönetimlere Oranı
10.1.1.3	Köy/Mahalle Muhtarlarının Da Katılımıyla Köy/Mahalle Örgütlenmesinin Oluşturulması İçin Pilot Bölge Çalışmalarının Yapılması	P	-Yerel Yönetimler -Bayındırlık ve İskan Bakanlığı -İçişleri Bakanlığı	-Üniversiteler -(TMMOB) Meslek Odaları -Sivil Toplum Örgütleri	K	Yatırım Bütçesi	10.1.1.3.1	Pilot Çalışmaların Yapılıp Yapılmadığı
10.1.1.4	Köy/Mahalle Toplantıları Uygulamasının Başlatılması	P	-Yerel Yönetimler -Bayındırlık ve İskan Bakanlığı -İçişleri Bakanlığı	-Üniversiteler -(TMMOB) Meslek Odaları -Sivil Toplum Örgütleri	O	Yatırım Bütçesi	10.1.1.4.1	Uygulamayı Başlatan Yerel Yönetimlerin Toplam Yerel Yönetimlere Oranı

10.1.2.1	Katılımcı Yaklaşım ve Mekanizmaların Köy/Mahalle Ölçeğinden Başlayarak Aşağıdan Yukarıya Doğru İçselleştirmesi için, Yerel Yönetimler Mevzuatının Yeniden Yapılandırılması	MD	-Yerel Yönetimler -Bayındırlık ve İskan Bakanlığı -İçişleri Bakanlığı	-Üniversiteler -(TMMOB) Meslek Odaları -Sivil Toplum Örgütleri	K	Yatırım Bütçesi	10.1.2.1.1 10.1.2.1.2 10.1.2.1.3	İlgili Mevzuat Değişikliğinin Yapılması için Sorumlu ve Yardımcı Kuruluşların Katılımıyla Toplantı Yapılıp Yapılmadığı Yardımcı Kuruluşlardan Görüş Alınıp Alınmadığı Resmi Gazetede Yayımlanması
10.1.3.1	Gönüllü Katılım, Kent Konseyi, Yerel Gündem 21, Köy-Semt-Mahalle Bazında Örgütlenmeleri İçeren Katılım Mekanizmalarını Sürdürülebilir/İşlevsel Mekanizmalara Dönüştüren Mevzuat Değişikliklerinin Yapılması	MD	-Yerel Yönetimler -Bayındırlık ve İskan Bakanlığı -İçişleri Bakanlığı	-Üniversiteler -(TMMOB) Meslek Odaları -Sivil Toplum Örgütleri	K	Yatırım Bütçesi	10.1.3.1.1 10.1.3.1.2 10.1.3.1.3	İlgili Mevzuat Değişikliğinin Yapılması için Sorumlu ve Yardımcı Kuruluşların Katılımıyla Toplantı Yapılıp Yapılmadığı Yardımcı Kuruluşlardan Görüş Alınıp Alınmadığı Resmi Gazetede Yayımlanması
10.1.4.1	Yerel Yönetimlerce, Halkın Haklarına İlişkin Bilgilendirilmesine Yönelik Yerel Yönetim Broşür Köy-Kent Rehberi Hazırlanması ve Dağıtılması	P	-Yerel Yönetimler -İçişleri Bakanlığı	-Bayındırlık ve İskan Bakanlığı -Üniversiteler -(TMMOB) Meslek Odaları -Sivil Toplum Kuruluşları	K	Yatırım Bütçesi	10.1.4.1.1	Uygulamaya Geçen Yerel Yönetimlerin Oranı
10.1.5.1	Katılımda Motivasyonun Arttırılması için Ulusal Bir Programın Hazırlanması	P	İçişleri Bakanlığı	-Bayındırlık ve İskan Bakanlığı -Üniversiteler -(TMMOB) Meslek Odaları -Sivil Toplum Kuruluşları -İlgili Diğer Bakanlıklar	O	Yatırım Bütçesi	10.1.5.1.1	Programın Hazırlanması için Sorumlu ve Yrdm. Kuruluşlarla Düzenlenen Toplantı sayısı

10.1.6.1	Katılımcı Uygulamaların Neler Olduğunu Ortaya Koyacak Araştırma Projelerinin Yapılması, Desteklenmesi	P	-TODAİE -Katılım Üst Kurulu (KÜK)	-DPT -TÜBİTAK -Üniversiteler -(TMMOB) Meslek Odaları -Sivil Toplum Kuruluşları -İlgili Diğer Bakanlıklar	O	Yatırım Bütçesi	10.1.6.1.1	Proje Sayısı
10.1.6.2	Başarılı Olmuş Katılımlı Uygulama Örneklerinin Diğer Yerleşmelere Örnek Olacak Şekilde Tanıtımının Yapılması İçin Gerekli Materyallerin Hazırlanması ve Olası Tüm Kanallarla Yaygınlaştırılması	P	KÜK	-Yerel Yönetimler -İçişleri Bkn. -Üniversiteler -(TMMOB) Meslek Odaları -Sivil Toplum Örgütleri -Uluslar Arası Kuruluşlar (ABGS, UNDP)	O	Yatırım Bütçesi	10.1.6.2.1	Seçilmiş İyi Örnek Sayısı
10.1.6.3	Tüm Katılımcı Uygulamalara Yönelik Veri Tabanı (Bilgi Bankası) Oluşturulması	P	KÜK	-Yerel Yönetimler -İçişleri Bkn. -Üniversiteler -(TMMOB) Meslek Odaları -Sivil Toplum Örgütleri -Uluslar Arası Kuruluşlar (ABGS, UNDP)	O	Yatırım Bütçesi	10.1.6.3.1	Veri Bankasının Oluşturulması
10.1.7.1	Yerel Yönetimlerde Müzakere Kültürünün Geliştirilmesi İçin Bilimsel Modelleme Çalışmalarının Yapılması	P	-DPT -KÜK	-TÜBİTAK -Üniversiteler -(TMMOB) Meslek Odaları -Sivil Toplum Örgütleri -Türk Bld.Birliği (TBB)	O	Yatırım Bütçesi	10.1.7.1.1	Bilimsel Modellemenin Oluşturulması
							10.1.7.1.2	Modellemeye Esas Oluşturacak Araştırma Sayısı

10.1.8.1	Millî Eğitim Müfredatına Katılım Kültürüne İlişkin Derslerin Alınması Yönünde Gerekli Düzenlemelerin Yapılması	MD	MEB	İçişleri Bakanlığı -Üniversiteler -(TMMOB) Meslek Odaları -Sivil Toplum Örgütleri	K	Yatırım Bütçesi	10.1.8.1.1 10.1.8.1.2	Derslere İlişkin Sorumlu ve Yrdm Kuruluşların Ortaklaşa Top. Düzenlenip Düzenlenmediği Derslerin Müfredata Alınması İçin Talim Terbiye Kurulu Kararı
10.1.8.2	Eğitim Sisteminin Katılımcılık Kültürü ve Kentlilik Bilinci Anlamında Geliştirilmesi ve Yaygınlaştırılabilmesi İçin İlgili Kurumlar Arası İşbirliğinin Yapılması		MEB	-Bayındırlık ve İskan Bakanlığı -İçişleri Bakanlığı -Üniversiteler -(TMMOB) Meslek Odaları -Sivil Toplum Örgütleri	O	Yatırım Bütçesi	10.1.8.2.1	Sorumlu ve Yrdm. Kuruluşların Koordinasyon Toplantılarının Yapılıp Yapılmadığı
10.1.8.3	Katılımcı Öğrenme Kültürünün Yerleştirilmesi Amacıyla, Eğitim Sürecinin Tamamının Yeniden Yapılandırılmasına İlişkin Bilimsel Modelleme Çalışmalarının Yapılması	P	-MEB -İçişleri Bakanlığı	-Üniversiteler -(TMMOB) Meslek Odaları -Sivil Toplum Örgütleri	O	Yatırım Bütçesi	10.1.8.3.1 10.1.8.3.2	Bilimsel Modellemenin Oluşturulması Modellemeye Esas Oluşturacak Araştırma Sayısı
10.1.8.4	Köy/Mahalle Muhtarlarına Yönelik Olarak Katılıma İlişkin Görevleri Hakkında Bir Eğitim Programı Gerçekleştirilmesi	P	İçişleri Bakanlığı	-MEB -Üniversiteler -(TMMOB) Meslek Odaları -Sivil Toplum Örgütleri	O	Yatırım Bütçesi	10.1.8.4.1 10.1.8.4.2	Düzenlenen Eğitim Programı Sayısı Eğitim Verilen Muhtarlıkların Oranı
10.1.8.5	Apartman ve Site Yönetimlerinin Yerel Yönetim Sistematiği İçerisinde Etkinliğinin Artırılması İçin Bilimsel Modelleme Çalışmalarının Yapılması	P	İçişleri Bakanlığı	-Üniversiteler -(TMMOB) Meslek Odaları -Sivil Toplum Örgütleri -TUBİTAK -DPT	O	Yatırım Bütçesi	10.1.8.5.1 10.1.8.5.2	Bilimsel Modellemenin Oluşturulması Modellemeye Esas Oluşturacak Araştırma Sayısı

10.1.9.1	Kentteki Üniversite ve Meslek Odalarının Kentteki Sorunlara İlişkin İzleme ve Değerlendirme Sürecine Katılımındaki Etkinliğinin Artırılması için Gerekli Mevzuat Değişikliklerinin Yapılması	MD	İçişleri Bakanlığı	-Yerel Yönetimler -Üniversiteler -(TMMOB) Meslek Odaları	O	Yatırım Bütçesi	10.1.9.1.1	İlgili Mevzuat Değişikliğinin Yapılması İçin Yardımcı Kuruluşların Katılımıyla Toplantı Yapılıp Yapılmadığı
10.1.9.1.2							10.1.9.1.2	Yardımcı Kuruluşlardan Görüş Alınıp Alınmadığı
10.1.9.1.3							10.1.9.1.3	Resmi Gazetede Yayımlanması
10.1.10.1	Katılımın Vizyoner Katılma Elverecek Biçimde Gerçekleştirilmesi İçin Katılımcı Yöntemlere İlişkin Dair Kılavuz Niteliğinde Bir El Kitabının Hazırlanması ve Yaygınlaştırılması	P	KÜK	-İçişleri Bakanlığı -Bayındırlık ve İskan Bakanlığı -Yerel Yönetimler -TBB	O	Yatırım Bütçesi	10.1.10.1.1	El Kitabının Hazırlanıp Hazırlanmadığı
10.1.10.1.2							10.1.10.1.2	Dağıtılma Oranı
10.1.11.1	Katılım Süreçlerinde Örgütler Arası Ortaklık ve İşbirliklerini Teşvik Etmek Üzere Bir Mevzuat Düzenlemesi Yapılması	MD	İçişleri Bakanlığı	-Sivil Toplum Örgütleri, - KÜK, -(TMMOB) Meslek Odaları	O	Yatırım Bütçesi	10.1.11.1.1	Resmi Gazetede Yayımlanması
10.1.12.1	Siyasi Partiler ve Seçim Yasasında Tanımlanmış Mekanizmanın Daha Katılımcı ve Etkin Temsiliyete Dayalı Bir Hale Getirilmesi İçin Mevzuat Değişikliği Yapılması	MD	İçişleri Bakanlığı	- Sivil Toplum Örgütleri, - KÜK - Siyasi Partiler	K	Yatırım Bütçesi	10.1.12.1.1	Resmi Gazetede Yayımlanması
10.2.1.1	Katılım Sürecini Düzenleyen Mevzuatta Katılmayan Kesimlerin Katılımını Arttırıcı Düzenlemelerin Gerçekleştirilmesi	MD	İçişleri Bakanlığı	- Sivil Toplum Örgütleri, - KÜK - Siyasi Partiler	K	Yatırım Bütçesi	10.2.1.1.1	Resmi Gazetede Yayımlanması

10.2.1.2	Katılımı Cazip Hale Getirecek, Halkı Çekecek Organizasyonların Yapılması	P	-Yerel Yönetimler, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü	KÜK	O	Yatırım Bütçesi	10.2.1.2.1	Bu Amaçla Kurgulanan Ve Periyodik Hale Getirilen Organizasyonların Sayısı
10.2.2.1	Katılım Sürecinin Bürokratik Bir Süreç Olmaktan Çıkarılması ve Bilişimin Sağladığı Olanaklarla İnternete ve Mobil Sistemlere Dayalı Katılım Süreç ve Araçlarının Tanımlanarak İlgili Mevzuata Konması	MD	-KÜK, -İçişleri Bakanlığı	-Başbakanlık Bilişim Başmüavirliği, -Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığı	K	Yatırım Bütçesi	10.2.2.1.1	Resmi Gazetede Yayımlanması
10.2.2.2	Katılım Süreçleri ile İlgili Halkı Bilgilendiren İnternet Sitelerinin, Yerel ve Ulusal Medyada Yayın Olanaklarının Yararlanması ve Bilgiye Erişimin Kolaylaştırılması	P	-KÜK, -İçişleri Bakanlığı	-TRT, -Sivil Toplum Kuruluşları, -Yerel Yönetimler	K	Yatırım Bütçesi	10.2.2.2.1 10.2.2.2.2	Katılım Süreçleri ile İlgili Bilgi Veren Kamu Destekli Web Sitelerinin Sayısı Katılım Süreçleri ile İlgili Bilgi Ulusal ve Yerel Medya Organlarındaki Program Sayısı
10.2.2.3	Kentte Yaşayanların Haklarını Savunacak "Kentli Sendikacılığı" (Kentte Yaşayanların Haklarını Savunan Platform-Citizen Union) Sisteminin Geliştirilerek Mevzuatta Düzenlenmesi	MD	-Bayındırlık ve İskan Bakanlığı -İçişleri Bakanlığı	Çalışma ve Sos.Güvenlik Bakanlığı	O	Yatırım Bütçesi	10.2.2.3.1 10.2.2.3.2 10.2.2.3.3	İlgili Mevzuat Değişikliğinin Yapılması İçin Yardımcı Kuruluşların Katılımıyla Toplantı Yapılıp Yapılmadığı Yardımcı Kuruluşlardan Görüş Alınıp Alınmadığı Resmi Gazetede Yayımlanması
10.2.3.1	Örgütlenemeyen Kesimin Belirli Bir Oranda Kent Konseylerinde Gönüllülük Esasıyla Temsil Edilmesi İçin Gerekli Mevzuat Değişikliklerinin Yapılması	MD	İçişleri Bakanlığı	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı	O	Yatırım Bütçesi	10.2.3.1.1	Resmi Gazetede Yayımlanması
10.3.1.1.	Gençlerin Katılımı İçin Bilimsel Bir Modelleme Çalışmasının Yapılması	P	-Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, -Üniversiteler	-KÜK -Sivil Toplum Kuruluşları	O	Yatırım Bütçesi	10.3.1.1.1	Modellemeye Esas Oluşturacak Araştırma Sayısı

10.4.1.1	Kadınların Katılımı İçin Bilimsel Bir Modelleme Çalışmasının Yapılması	P	-Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, -Üniversiteler	Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı,	K	Yatırım Bütçesi	10.4.1.1.1	Modellemeye Esas Oluşturacak Araştırma Sayısı
10.5.1.1	Yaşlıların Katılımı İçin Bilimsel Bir Modelleme Çalışmasının Yapılması	P	Valilikler, Üniversiteler	KÜK Sivil Toplum Kuruluşları	O	Yatırım Bütçesi	10.5.1.1.1	Modellemeye Esas Oluşturacak Araştırma Sayısı
10.6.1.1	Yoksulların Katılımı İçin Bilimsel Bir Modelleme Çalışmasının Yapılması	P	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Gen. Md., Üniversiteler	KÜK Sivil Toplum Kuruluşları	K	Yatırım Bütçesi	10.6.1.1.1	Modellemeye Esas Oluşturacak Araştırma Sayısı
10.7.1.1	Gençlerin Katılımı İçin Bilimsel Bir Modelleme Çalışmasının Yapılması	P	Özürölüler İdaresi Bşk.	KÜK Sivil Toplum Kuruluşları	O	Yatırım Bütçesi	10.7.1.1.1	Modellemeye Esas Oluşturacak Araştırma Sayısı
10.8.1.1	Çocukların Katılımı İçin Bilimsel Bir Modelleme Çalışmasının Yapılması	P	Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, Üniversiteler	KÜK Sivil Toplum Kuruluşları	O	Yatırım Bütçesi	10.8.1.1.1	Modellemeye Esas Oluşturacak Araştırma Sayısı
10.9.1.1	Diğer Dezavantajlı Grupların Katılımı İçin Bilimsel Bir Modelleme Çalışmasının Yapılması	P	-Valilikler, -Üniversiteler	KÜK Sivil Toplum Kuruluşları	O	Yatırım Bütçesi	10.9.1.1.1	Modellemeye Esas Oluşturacak Araştırma Sayısı
10.10.1.1	Yerel Yönetimlerin Katılıma İlişkin Kapasitelerinin Artırılması İçin Ulusal Bir Eğitim Programının Oluşturulması Uygulanması	KY	-İçişleri Bakanlığı -Milli E.Bakanlığı	TODAE	O	Yatırım Bütçesi	10.10.1.1.1	Yapılan Araştırma ve Eğitim Faaliyetlerinin Sayısı
10.10.2.1	Yerel Yönetimlerin Kendi Çalışmalarının Karar Verme Süreçlerindeki Etkinliğinin Artırılması İçin Mevzuat Değişikliklerinin Yapılması	MD	-İçişleri Bakanlığı -Milli Eğitim Bakanlığı	KÜK	K	Yatırım Bütçesi	10.10.2.1.1 10.10.2.1.2	İlgili Mevzuat Değişikliğinin Yapılması İçin Yardımcı Kuruluşların Katılımıyla Toplantı Yapılıp Yapılmadığı Yardımcı Kuruluşlardan Görüş Alınıp Alınmadığı
							10.10.2.1.3	Resmi Gazetede Yayımlanması

10.10.3.1	Kentlilik Bilinci Oluşturma Konusundaki Başarılı Uygulama Örneklerinin İncelenmesi; Bu Konuda Bilgilendirme/Eğitim Çalışmalarının Yapılması	P	-İçişleri Bakanlığı, -Yerel Yönetimler	KÜK	O	Yatırım Bütçesi	10.10.3.1.1	Yapılan Araştırma ve Eğitim Faaliyetlerinin Sayısı
10.10.4.1	Yerel Yönetimlerdeki Atanmış ve Seçilmişlerin Katılım Konusundaki Donanımlarının Artırılması İçin Eğitim Programlarının Oluşturulması	P	-İçişleri Bakanlığı -Millî Eğitim Bakanlığı	TODAİE	O	Yatırım Bütçesi	10.10.4.1.1	Eğitim Verilen Yerel Yönetimlerin Oranı
10.10.5.1	Katılım Süreçlerinin Belgelenmesi ve Erişilebilir Hale Getirilmesi Sürecinin Katılma İlişkin Mevzuata Konması	MD	Yerel Yönetimler	Başbakanlık Bilişim Başmüşavirliği	K	Yatırım Bütçesi	10.10.5.1.1	Katılım Süreçlerini Kaydedip İnternet Üzerinden Sunabilen Belediyelerin Oranı
10.11.1.1	Yerel Yönetimlerin Faaliyetlerine İlişkin İzleme ve Değerlendirme Sistematiğinin Kurulması ve İlgili Mevzuat Değişikliklerinin Yapılması	MD	İçişleri Bakanlığı	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı	K	Yatırım Bütçesi	10.11.1.1.1	İlgili Mevzuat Değişikliğinin Yapılması İçin Yardımcı Kuruluşların Katılımıyla Toplantı Yapılıp Yapılmadığı Yardımcı kuruluşlardan görüş alınıp alınmadığı Resmi Gazetede Yayımlanması
10.12.1.1	Projelerin Planlanmasında Yaşam Kalitesi Göstergelerinin (Beper, Urban Audit, Kentsel Göstergeler Kılavuzu, vb.) Dikkate Alınması İçin Kamu İhale Kanunu ve Yerel Yönetimler Mevzuatında Gerekli Düzenlemelerin Yapılması	MD	İçişleri Bakanlığı	TÜİK	K	Yatırım Bütçesi	10.12.1.1.1	İlgili Mevzuat Değişikliğinin Yapılması İçin Yardımcı Kuruluşların Katılımıyla Toplantı Yapılıp Yapılmadığı Yardımcı Kuruluşlardan Görüş Alınıp Alınmadığı Resmi Gazetede Yayımlanması

10.12.1.2	Yaşam Kalitesi Göstergelerinin Halka Aktarılması ve Bilinç Oluşturulması İçin Beper ve Benzeri Projelerin Yaygınlaştırılması	P	-Bayındırlık ve İskan Bakanlığı -İçişleri Bakanlığı	-DPT -TÜİK -Çevre ve Orman Bakanlığı -Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı -Üniversiteler -(TMMOB) Meslek Odaları -Sivil Toplum Örgütleri	K	Yatırım Bütçesi	10.12.1.2.1	Gerçekleştirilen Proje Sayısı
10.13.1.1	Yerel Meclislerin Yapısının Toplumun Tüm Kesimlerinin Katılımına Açılması İçin Bir Bilimsel Modelleme Çalışmasının Yapılması	P	İçişleri Bakanlığı	-Üniversiteler -(TMMOB) Meslek Odaları -Sivil Toplum Örgütleri -TÜBİTAK -DPT	O	Yatırım Bütçesi	10.13.1.1.1 10.13.1.1.2	Bilimsel Modellemenin Oluşturulması Modellemeye Esas Oluşturacak Araştırma Sayısı
10.13.1.2	Stratejik Plan ve Faaliyet Raporlarının Kent Konseyine Sunulması ve Görüşlerinin Alınmasının Zorunlu Hale Getirilmesi İçin Gerekli Düzenlemelerin Yapılması	MD	İçişleri Bakanlığı	Yerel Yönetimler	K	Yatırım Bütçesi	10.13.1.2.1	Resmi Gazetede Yayımlanması
10.14.1.1	Yerel Ölçekte Katılıma İlişkin İlike ve Esaslar Koyacak, Başarılı Uygulamaları Değerlendirecek Ulusal Düzeyde Özerk Bir Kurul Oluşturulması	MD	İçişleri Bakanlığı	TBMM	K	Yatırım Bütçesi	10.14.1.1.1	Resmi Gazetede Yayımlanması
10.14.1.2	Uluslararası ve Ulusal Örneklerden Yararlanarak Katılımcılığa İlişkin Göstergeler Setinin Oluşturulması	P	KÜK	-Üniversiteler, -TÜİK	K	Yatırım Bütçesi	10.14.1.2.1	Göstergeler Setinin Katılımlı Bir Şekilde Yapılması Ve Yayınlanması

10.14.1.3	Katılımı Arttırmak İçin Yaşam Kalitesi Ölçütlerinin ve Bu Ölçütlere Dayalı Olarak Yapılan Uluslararası, Ulusal ve Yerel Karşılaştırmaların Ulaşabilir Kılınması	P	KÜK	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı	O	Yatırım Bütçesi	10.14.1.3.1	Bu Nitelikte, Ulaşılabilir Hale Getirilen Karşılaştırmaların Sayısı
10.14.1.4	Yerel Yönetimlerin Katılımcılık Açısından Düzeylerinin Belirlenerek Kamuoyunun Bilgilendirilmesi	P	KÜK	İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Genel Müd.	O	Yatırım Bütçesi	10.14.1.4.1	Düzeyleri Belirlenip Yayınlanan Yerel Yönetimlerin Oranı
10.14.1.5	Katılımcılık Açısından Başarılı Bulunan Yerel Yönetimlerin Özendirilmesi ve Ödüllendirilmesi; Bu Şekilde Diğer Yerel Yönetimlerin De Teşvik Edilmesi	P	KÜK	İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Genel Müd.	O	Yatırım Bütçesi	10.14.1.5.1	Teşvik Edilen Yerel Yönetimlerin Oranı
10.15.1.1	Yerel Yönetim Birlikleri ve Bölgesel Kalkınma Kurumsallaşmalarında Daha Katılımcı Bir Yapının Oluşturulması İçin Bilimsel Bir Modelleme Oluşturulması	P	İçişleri Bakanlığı	Yerel Yönetim Birlikleri	U	Yatırım Bütçesi	10.15.1.1.1	Modellemeye Esas Oluşturacak Araştırma Sayısı
10.16.1.1	Mevcut Stratejik Planlama ve Bütçe Sürecine İlişkin Mevzuatta: Hedef Belirleme, Araştırma Analiz, Alternatif Üretme ve Seçimi, Uygulama Aşamalarının ve Önceliklerinin Saptanması, Önceki Örneklerin Başarı Düzeyinin Saptanması ve Diğer Tüm Aşamalarda Etkin Katılımın Sağlanması İçin Gerekli Mevzuat Değişikliklerinin Yapılması	MD	-Bayındırlık İskan Bakanlığı -İçişleri Bakanlığı	KÜK	O	Yatırım Bütçesi	10.16.1.1.1	İlgili Mevzuat Değişikliğinin Yapılması İçin Yardımcı Kuruluşların Katılımıyla Toplantı Yapılıp Yapılmadığı Yardımcı Kuruluşlardan Görüş Alınıp Alınmadığı Resmi Gazetede Yayımlanması
10.17.1.1	Katılımcı Fiziksel/Mekansal Planlama Programının Oluşturulması, İmar Kanununun Bu Program Doğultusunda Yenilenmesi ve Uygulamaların Bu Yönde Yaygınlaştırılması	MD	-Bayındırlık İskan Bakanlığı -İçişleri Bakanlığı	-Üniversiteler -TMMOB (Meslek Odaları) - Sivil Toplum Örgütleri	K	Yatırım Bütçesi	10.17.1.1.1	İlgili Mevzuat Değişikliğinin Yapılması İçin Yardımcı Kuruluşların Katılımıyla Toplantı Yapılıp Yapılmadığı Yardımcı Kuruluşlardan Görüş Alınıp Alınmadığı Resmi Gazetede Yayımlanması
							10.17.1.1.2	Yardımcı Kuruluşlardan Görüş Alınıp Alınmadığı
							10.17.1.1.3	Resmi Gazetede Yayımlanması

10.17.2.1	Kentsel Ortak Alanların (Meydanlar, Parklar, Açık Alanlar, Yayalaştırılmış Alanlar vb) Yaygınlaştırılması	P	-Bayındırlık İskan Bakanlığı -İçişleri Bakanlığı	-Üniversiteler -(TMMOB) Meslek Odaları -Sivil Toplum Örgütleri -TUBİTAK -DPT	O	Yatırım Bütçesi	10.17.2.1.1	Katılımcılığa Uygun Düzenlenmiş Mekansal Proje Sayısı
10.18.1.1	Denetimli Katılım Modelinin Sağlanması İçin İzleme-Değerlendirme ve Denetim Sistemlerinin Oluşturulması Yönünde Bilimsel Modelleme Çalışması Yapılması	P	İçişleri Bakanlığı	-Üniversiteler -(TMMOB) Meslek odaları -Sivil Toplum Örgütleri -TODAİE -DPT	O	Yatırım Bütçesi	10.18.1.1.1	Bilimsel Modellemenin Oluşturulması Modellemeye Esas Oluşturacak Araştırma Sayısı
10.19.1.1	Kentleşme Şurası Sonunda Oluşturulacak Eylem Planı Doğrultusunda Bilimsel Bir Modelleme Yapılması ve Yerel Yönetimlere İlişkin Mezuaatın Gerçek Anlamda Etkin Katılım Mekanizmalarını, İlike ve Esasları Belirler Hale Getirilmesi İçin Gerekli Düzenlemelerin Yapılması	Md	-Bayındırlık İskan Bakanlığı -İçişleri Bakanlığı	-KÜK -Üniversiteler -(TMMOB) Meslek odaları -Sivil Toplum Örgütleri -TODAİE -DPT	K	Yatırım Bütçesi	10.19.1.1.1	İlgili Mezuaat Değişikliğinin Yapılması İçin Yardımcı Kuruluşların Katılımıyla Toplantı Yapılıp Yapılmadığı Yardımcı Kuruluşlardan Görüş Alınıp Alınmadığı Resmi Gazetede Yayımlanması

IV. GENEL DEĞERLENDİRME

Kentleşme Şurası, 10 No.'lu "Yerel Yönetimler, Katılımcılık ve Kentsel Yönetim" Komisyonu çalışmalarını yaklaşık dört ay süren, Komisyon toplantılarını, elektronik ortamdaki yazışmaları, Komisyon üyelerinin sağladıkları katkılarla Komisyon Başkanlığının eşgüdümüne sağlanmasına ve raporun oluşturulmasına ilişkin çabalarını içeren yoğun bir mesaiyle tamamlanmıştır. Bu çalışmaların diğer tüm komisyonların çalışmaları ile bir bütünlük oluşturacağı ve Türkiye'nin gelecek yıllarda deneyimleyeceği kentleşme sürecinin daha insan odaklı, gönüllülüğün ve katılımın önemsendiği, saydamlığın, hesap verebilirliğin dikkate alındığı bir yöne doğru evrilmesinde pay sahibi olacağı umut edilmektedir. Bu umut, çalışma konusunun içeriğinin canlı örneği haline gelen Komisyon çalışmalarının kendisi ile yeşertilmiş olup, Kentleşme Şurasında ortaya konan fikirlerin ele alınış biçimiyle serpilip gelişecektir.

Komisyon çalışmalarının tamamı; tüm üyelerin katılım ve katkılarıyla, katılımcılık, yenilikçilik, hoşgörü, sağduyu, bilgive birikimesaygı, bilimsellik, özgünlük, yaratıcılık ilkeleridoğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda 5 komisyon toplantısı gerçekleştirilmiş, GZFT çalışması ile katılıma ilişkin 300'e yakın fikir üretilmiş, elektronik ortamda 200'ü aşkın yazışma yapılmış, komisyonun resmi bir araya gelişleri dışında yüzlerce saati bulan çalışmalar yapılmıştır. Tüm bu çalışmaların amacı bugüne kadar soyut bir ilke olarak görülme eğiliminde bulunulan "katılım" kavramının tüm berraklığı ile ortaya konması, mekanizmalarının geliştirilmesine ilişkin temel esasların belirlenmesi, Türkiye ve Dünyadaki deneyimlerden de yararlanarak yenilikçi uygulama ve araçları bir eylem planına dönüştürmek olmuştur.

Komisyon bu amaçlara kısıtlı vakit içerisinde büyük oranda ulaşmış olsa da komisyon çalışmaları dışında ayrıca bilimsel ve mevzuata ilişkin çalışmalar yapılmasını gerektiren konular Komisyon tarafından açık yüreklilikle ortaya konarak daha sonraki çalışmalar için öngörülerde bulunulmuştur. Komisyon çalışmaları yapılırken özellikle Komisyonun içerdiği uzmanlık alanlarının dışında birikime ihtiyaç duyulduğunun tespit edildiği (ör: psikolog, sosyolog, pedagog vs.) durumlarda bu ihtiyaç eylem planına "bilimsel modelleme yapılması" gerekliliği ile yansıtılmaya çalışılmıştır. Ayrıca, eylem planlarında komisyonda bulunmayan kurum ve kuruluşlara görevler verilmesi öngörülürken de dikkatli olunmaya çalışılmış, katılımcılık ruhu dikkate alınarak eylem planlarında bu tür öngörülerin ilgili paydaş kurum ve kuruluşlarla bir araya gelerek tartışılmasına ilişkin eylem önerileri geliştirilmeye çalışılmıştır. Tüm kısıt ve eksiklikleriyle de olsa Komisyon Çalışmasının Kentleşme Şurası içerisindeki yaşamsal önemde bir unsuru yani "katılım" hususunu belirgin bir vurgu ile ifade ettiği düşünülmektedir. Bu ifade biçiminin güçlülüğü diğer Komisyonlarla yapılan ortak çalışmalarda da belirtilmiştir. Bu anlamda Komisyon katılıma ilişkin olarak diğer Komisyonların noktasal öngörülerini benimsemiş, kendi çalışmalarında katılımın temel altyapısını belirlemeye ve ilkelerini koymaya çalışmıştır.

Katılımcı bir yaklaşımla başlanan, yürütülen ve sonlandırılan Komisyon çalışmasının Türkiye'de kentlerin daha yaşanabilir hale gelmesine katkıda bulunacağı inancıyla...

RAPOR ÖZETİ

Yerel Yönetimler, Katılımcılık ve Kentsel Yönetim Komisyonu çalışmalarını belirlenen 19 Sorun alanında gerçekleştirmiştir. Bu sorun alanları ve içerdikleri alt sorunlar komisyon tarafından katılıma ilişkin süreklilik, bütüncülük, yapabilir kılma ve vizyonerlik ilkeleri çerçevesinde ele alınmış ve komisyon çalışmalarında tartışılmıştır. Bu tartışmalar çerçevesinde Komisyon katılıma ilişkin olarak; demokrasi ve katılım, katıl(a)mama sorunu, dezavantajlı tüm gruplar, katılımın düzenlenmesi, planlama, bütçeleme ve tüm yönetsel aşamalar sorunsallarını ele almıştır. Aşağıdaki tabloda Komisyonun temel sorun alanlarını oluşturulan eylem planları çerçevesinde Komisyon önceliklerinin hangileri ile ilişkilendirdiği görülmektedir.

Tablo : Komisyon önceliklerinin ilişkilendirilmesi

Temel Sorun Alanları	KOMİSYON ÖNCELİKLERİ			
	Süreklilik	Bütüncülük	Yapabilir Kılma	Vizyonerlik
Demokrasi Anlayışı Ve Demokratik Mekanizmalar				
Katılımcı Süreçlere Katıl(A)Mayanlar				
Gençler Ve Katılım				
Kadınlar Ve Katılım				
Yaşlılar Ve Katılım				
Yoksullar Ve Katılım				
Engelliler Ve Katılım				
Çocuklar Ve Katılım				
Diğer Dezavantajlı Gruplar Ve Katılım				
Yerel Yönetimlerin Kurumsal Kapasitesi				
Saydamlık Ve Hesap Verilebilirlik				
Kentsel Proje Üretimi Ve Uygulaması				
Yerel Meclisler				
Ulusal Düzeyde Katılımın Düzenlenmesi				
Bölgesel Düzeyde Katılım				
Stratejik Yönetim				
Mekansal Planlama				
Denetim				
Mevzuatta Katılım				

Bu tartışmalar sonucunda Komisyon hazırlanan eylem planında katılımın bireyin yaşamının tüm aşamalarında ve yerel yönetimlerin tüm yönetsel kademe ve aşamalarında yaygınlaştırılması için önerilerde bulunmuştur. Bu önerilerin bir kısmı katılıma ilişkin olarak var olan mevzuatın değiştirilmesini ve iyileştirilmesini içerirken bazıları da yeni yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesini gerektirmektedir. Bunun yanı sıra Komisyon eylem önermeden önce bilimsel çalışmaların yapılmasının gerekli olduğunun düşünüldüğü yerlerde bilimsel modelleme çalışmalarının yapılmasını önermektedir. Ayrıca, katılımın tabandan tavana tüm ölçekleri kapsamı, katılıma ilişkin bilincin artırılması ve katılıma ilişkin kurumsal kapasitenin artırılması konularında önerilerde bulunulmuştur.

Bu öneriler arasında; katılıma ilişkin örnek kılavuz ve rehberlerin hazırlanması, eğitim programlarının hazırlanması, mahalle bilgi kartı ve mahalle ziyaretleri gibi basit ama etkili katılım araçlarının getirilmesi, katılımı teşvik amacıyla ulusal bir katılım üst kurulunun

oluşturulması, kentte yaşayanların haklarını savunacak kentli sendikacılığı kavramının tartişmaya açılması gibi biręok eylem özgün nitelik taşımaktadır.

Her şeyden önce katılımı ele alan Komisyonun olabilecek en katılımcı yöntemlerle bu sonuçlara ulaşmış olması Komisyon ęalıřmasının en özgün yanlarından birisini oluşturmaktadır.

SORUN STATEJİ EYLEM TABLOSU

ANA SORUN ALANLARI		STRATEJİLER		EYLEMLER					GÖSTERGELER	
NO	SORUN	NO	STRATEJİLER	NO	EYLEM	SAHİBİ	ORTAKLARI	SÜRE	BÜTÇE	GÖSTERGE
10.1	Demokrasi Anlayışı ve Demokratik Mekanizmalar	10.1.1	Yerel Yönetimlerin Köy/Mahalle (1.Basamak Yerel Yönetim Birimi) Ölçeğinden Başlayan Bir Bilgi Paylaşım Sürecini Örgütlemesi İçin Gerekli Çalışmaların Yapılması	NO	STRATEJİ	SORUMLU KURULUŞ	YARDIMCI KURULUŞ	SÜRE	FINANSMAN	GÖSTERGE
		10.1.1.1		NO	EYLEM	-Yayınlar ve İnceleme Birimi -İçişleri Bakanlığı	-DPT -Üniversiteler -(TMMOB) Meslek Odaları -Sivil Toplum Örgütleri	K	Yatırım Bütçesi	İlgili Mevzuat Değişikliğinin Yapılması İçin Sorumlu ve Yardımcı Kuruluşların Katılımıyla Toplantı Yapılıp Yapılmadığı Yardımcı Kuruluşlardan Görüş Alınıp Alınmadığı Resmî Gazetede Yayımlanması Resmî Gazetede Yayımlanması
		10.1.1.2		NO	Köy/Mahalle Bilgi Kartı Uygulamasının Başlatılması	-Yerel Yönetimler -Bayındırlık ve İskan Bakanlığı -İçişleri Bakanlığı	-Üniversiteler -(TMMOB) Meslek Odaları -Sivil Toplum Örgütleri -TUIK	0	Yatırım Bütçesi	Uygulamayı Başlatan Yerel Yönetimlerin Toplam Yerel Yönetimlere Oranı
		10.1.1.3		NO	Köy/Mahalle Muhtarlarının Da Katılımıyla Köy/Mahalle Örgütlenmesinin Oluşturulması İçin Pilot Bölge Çalışmalarının Yapılması	-Yerel Yönetimler -Bayındırlık ve İskan Bakanlığı -İçişleri Bakanlığı	-Üniversiteler -(TMMOB) Meslek Odaları -Sivil Toplum Örgütleri	K	Yatırım Bütçesi	Pilot Çalışmaların Yapılıp Yapılmadığı
		10.1.1.4		NO	Köy/Mahalle Toplantıları Uygulamasının Başlatılması	-Yerel Yönetimler -Bayındırlık ve İskan Bakanlığı -İçişleri Bakanlığı	-Üniversiteler -(TMMOB) Meslek Odaları -Sivil Toplum Örgütleri	0	Yatırım Bütçesi	Uygulamayı Başlatan Yerel Yönetimlerin Toplam Yerel Yönetimlere Oranı

YEREL YÖNETİMLER, KATILIMCILIK VE KENTSEL YÖNETİM

ANA SORUN ALANLARI		STRATEJİLER				EYLEMLER				GÖSTERGELER	
NO	SORUN	NO	STRATEJİLER	NO	EYLEM	SAHİBİ	ORTAKLARI	SÜRE	BÜTÇE	GÖSTERGE	GÖSTERGE
10.1	Demokrasi Anlayışı ve Demokratik Mekanizmalar	10.1.2	Katılımcı Yaklaşım ve Mekanizmaların Köy/Mahalle Ölçeğinden Başlayarak Yukarıya Doğru İçselleştirilecek Şekilde Yeniden Düzenlenmesi	10.1.2.1	Katılımcı Yaklaşım ve Mekanizmaların Köy/Mahalle Ölçeğinden Başlayarak Aşağıdan Yukarıya Doğru İçselleştirilmesi için, Yerel Yönetimler Mevzuatının Yeniden Yapılandırılması	-Yerel Yönetimler -Bayındırlık ve İskan Bakanlığı -İçişleri Bakanlığı	-Üniversiteler -(TMMOB) Meslek Odaları -Sivil Toplum Örgütleri	K	Yatırım Bütçesi	İlgili Mevzuat Değişikliğinin Yapılması İçin Sorumlu ve Yardımcı Kuruluşların Katılımıyla Toplantı Yapılıp Yapılmadığı	İlgili Mevzuat Değişikliğinin Yapılması İçin Sorumlu ve Yardımcı Kuruluşların Katılımıyla Toplantı Yapılıp Yapılmadığı
		10.1.3	Mevcut Katılım Mekanizmalama Yeni İhtiyaçlara Uygun İşlevler Kazandırılması ve Yeni İhtiyaçlar İçin Yeni Katılım Mekanizmaları Oluşturulması	10.1.3.1	Gönüllü Katılım, Kent Konseyi, Yerel Gündem 21, Köy-Semt-Mahalle Bazında Örgütlenmeler İçeren Katılım Mekanizmalarını Sürdürülebilir/İşlevsel Mekanizmalara Dönüştüren Mevzuat Değişikliklerinin Yapılması	-Yerel Yönetimler -Bayındırlık ve İskan Bakanlığı -İçişleri Bakanlığı	-Üniversiteler -(TMMOB) Meslek Odaları -Sivil Toplum Örgütleri	K	Yatırım Bütçesi	İlgili Mevzuat Değişikliğinin Yapılması İçin Sorumlu ve Yardımcı Kuruluşların Katılımıyla Toplantı Yapılıp Yapılmadığı	İlgili Mevzuat Değişikliğinin Yapılması İçin Sorumlu ve Yardımcı Kuruluşların Katılımıyla Toplantı Yapılıp Yapılmadığı
		10.1.4	Köyde-Kentte (Hemşehitlerin) Yaşayanların Evrensel ve Yerel Haklarına İlişkin Bilgi Sahibi Olmasının Sağlanması	10.1.4.1	Yerel Yönetimlerce, Halkın Haklarına İlişkin Bilgilendirilmesine Yönelik Yerel Yönetim Broşürü Köy-Kent Rehberi Hazırlanması ve Dağıtılması	-Yerel Yönetimler -İçişleri Bakanlığı	-Bayındırlık ve İskan Bakanlığı -Üniversiteler -(TMMOB) Meslek Odaları -Sivil Toplum Kuruluşları	K	Yatırım Bütçesi	Uygulamaya Geçen Yerel Yönetimlerin Oranı	Uygulamaya Geçen Yerel Yönetimlerin Oranı
		10.1.5	Katılımda Kolektif Motivasyon Eksikliğinin Giderilmesi	10.1.5.1	Katılımda Motivasyonun Artırılması İçin Ulusal Bir Programın Hazırlanması	İçişleri Bakanlığı	-Bayındırlık ve İskan Bakanlığı -Üniversiteler -(TMMOB) Meslek Odaları -Sivil Toplum Kuruluşları -İlgili Diğer Bakanlıklar	0	Yatırım Bütçesi	Programın Hazırlanması İçin Sorumlu ve Yardımcı Kuruluşlarla Düzenlenen Toplantı sayısı	Programın Hazırlanması İçin Sorumlu ve Yardımcı Kuruluşlarla Düzenlenen Toplantı sayısı

YEREL YÖNETİMLER, KATILIMCILIK VE KENTSEL YÖNETİM

ANA SORUN ALANLARI		STRATEJİLER		EYLEMLER					GÖSTERGELER	
NO	SORUN	NO	STRATEJİLER	NO	EYLEM	SAHİBİ	ORTAKLARI	SÜRE	BÜTÇE	GÖSTERGE
10.2	Katılımcı Süreçlere Katıl(a) mayanlar	10.2.2	Örgütü veya Örgütsüz, Çıkarlarını Savunamayan Kesimler İçin Savunuculuk Mekanizmasının Geliştirilmesi	10.2.2.1	Katılım Sürecinin Bürokratik Bir Süreç Olmaktan Çıkarılması ve Bilişimin Sağladığı Olanaklarla İnternete ve Mobil Sistemlere Dayalı Katılım, Süreç ve Araçların Tanımlanarak İlgili Mevzuata Konması	KÜK, İçişleri Bakanlığı	-Başbakanlık Bilişim Başmüavirliği, -Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığı	K	Yatırım Bütçesi	Resmi Gazetede Yayımlanması
				10.2.2.2	Katılım Süreçleri ile İlgili Halkı Bilgilendiren İnternet Sitelerinin, Yerel ve Ulusal Medyada Yayın Olanaklarının Yaratılması ve Bilgiye Erişimin Kolaylaştırılması	-KÜK, -İçişleri Bakanlığı	-TRT, -Sivil Toplum Kuruluşları, -Yerel Yönetimler	K	Yatırım Bütçesi	Katılım Süreçleri ile İlgili Bilgi Veren Kamu Destekli Web Sitelerinin Sayısı Katılım Süreçleri ile İlgili Bilgi Ulusal ve Yerel Medya Organlarındaki Program Sayısı
				10.2.2.3	Kenette Yaşayanların Haklarını Savunacak "Kentli Sendikacılığı" (Kenette Yaşayanların Haklarını Savunan Platform-Citizen Union) Sisteminin Geliştirilerek Mevzuatta Düzenlenmesi	-Bayındırlık ve İsk.Bkn. -İçişleri Bkn.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	0	Yatırım Bütçesi	İlgili Mevzuat Değişikliğinin Yapılması İçin Yardımcı Kuruluşların Katılımıyla Toplantı Yapılıp Yapılmadığı Yardımcı Kuruluşlardan Görüş Alınıp Alınmadığı Resmi Gazetede Yayımlanması
10.3	Gençler ve Katılım	10.3.1	Herhangi Bir Örgüte Mensup Olmayan Kişilerin De Mevcut Kurumsal Katılım Mekanizmalarına Katılabilmelerinin Sağlanması	10.2.3.1	Örgütlenemeyen Kesimin Belirli Bir Oranda Kent Konseylerinde Gönüllülük Esaslıya Temsil Edilmesi İçin Gereklili Mevzuat Değişikliklerinin Yapılması	İçişleri Bakanlığı	Bayındırlık ve İsk.Bkn.	0	Yatırım Bütçesi	Resmi Gazetede Yayımlanması
				10.3.1.1	Gençlerin Katılımı İçin Bilişimsel Bir Modelleme Çalışmasının Yapılması	-Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, -Universiteler	-KÜK -Sivil Toplum Kuruluşları	0	Yatırım Bütçesi	Modellemeye Esas Oluşturacak Araştırma Sayısı
10.4	Kadınlar ve Katılım	10.4.1.	Kadınların Katılımcı Süreçlerde Dikkate Alınmasının ve Etkin Temsiliyetinin Sağlanması	10.4.1.1	Kadınların Katılımı İçin Bilişimsel Bir Modelleme Çalışmasının Yapılması	-Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, -Universiteler	Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı,	K	Yatırım Bütçesi	Modellemeye Esas Oluşturacak Araştırma Sayısı
10.5	Yaşlılar ve Katılım	10.5.1	Yaşlıların Katılımcı Süreçlerde Dikkate Alınmasının ve Etkin Temsiliyetinin Sağlanması	10.5.1.1	Yaşlıların Katılımı İçin Bilişimsel Bir Modelleme Çalışmasının Yapılması	-Valilikler, -Universiteler	-KÜK -Sivil Kuruluşları	0	Yatırım Bütçesi	Modellemeye Esas Oluşturacak Araştırma Sayısı

YEREL YÖNETİMLER, KATILIMCILIK VE KENTSEL YÖNETİM

ANA SORUN ALANLARI		STRATEJİLER		EYLEMLER						GÖSTERGELER	
NO	SORUN	NO	STRATEJİLER	NO	EYLEM	SAHİBİ	ORTAKLARI	SÜRE	BÜTÇE	GÖSTERGE	GÖSTERGE
10.6	Yoksullar ve Katılım	10.6.1	Yoksulların Katılımcı Süreçlerde Dikkate Alınmasının ve Etkin Temsilîyetinin Sağlanması	10.6.1.1	Yoksulların Katılımı İçin Bilimsel Bir Modelleme Çalışmasının Yapılması	-Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, -Üniversiteler	-KÜK -Sivil Toplum Kuruluşları	K	Yatırım Bütçesi	Modellemeye Esas Oluşturacak Araştırma Sayısı	Modellemeye Esas Oluşturacak Araştırma Sayısı
10.7	Engelliler ve Katılım	10.7.1	Engellilerin Katılımcı Süreçlerde Dikkate Alınmasının ve Etkin Temsilîyetinin Sağlanması	10.7.1.1	Gençlerin Katılımı İçin Bilimsel Bir Modelleme Çalışmasının Yapılması	Özürüteler İdaresi Bşk.	-KÜK -Sivil Toplum Kuruluşları	0	Yatırım Bütçesi	Modellemeye Esas Oluşturacak Araştırma Sayısı	Modellemeye Esas Oluşturacak Araştırma Sayısı
10.8	Çocuklar ve Katılım	10.8.1	Çocukların Katılımcı Süreçlerde Dikkate Alınmasının ve Etkin Temsilîyetinin Sağlanması	10.8.1.1	Çocukların Katılımı İçin Bilimsel Bir Modelleme Çalışmasının Yapılması	-Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, -Üniversiteler	-KÜK -Sivil Toplum Kuruluşları	0	Yatırım Bütçesi	Modellemeye Esas Oluşturacak Araştırma Sayısı	Modellemeye Esas Oluşturacak Araştırma Sayısı
10.9	Diğer Dezavantajlı Gruplar ve Katılım	10.9.1	Diğer Dezavantajlı Grupların Katılımcı Süreçlerde Dikkate Alınmasının Temsilîyetinin Sağlanması	10.9.1.1	Diğer Dezavantajlı Grupların Katılımı İçin Bilimsel Bir Modelleme Çalışmasının Yapılması	-Valilikler, -Üniversiteler	-KÜK -Sivil Toplum Kuruluşları	0	Yatırım Bütçesi	Modellemeye Esas Oluşturacak Araştırma Sayısı	Modellemeye Esas Oluşturacak Araştırma Sayısı

YEREL YÖNETİMLER, KATILIMCILIK VE KENTSEL YÖNETİM

ANA SORUN ALANLARI		STRATEJİLER			EYLEMLER				GÖSTERGELER	
NO	SORUN	NO	STRATEJİLER	NO	EYLEM	SAHİBİ	ORTAKLARI	SÜRE	BÜTÇE	GÖSTERGE
10.10	Yerel Yönetimlerin Kurumsal Kapasitesi	10.10.1	Yerel Yönetimlerin Katılma İlişkin Kurumsal Kapasitelerinin Geliştirilmesi	10.10.1.1	Yerel Yönetimlerin Katılma İlişkin Kapasitelerinin Artırılması İçin Ulusal Bir Eğitim Programının Oluşturulması	-İçişleri Bakanlığı -Milli Eğitim Bakanlığı	TODAE	0	Yatırım Bütçesi	Yapılan Araştırma ve Eğitim Faaliyetlerinin Sayısı
		10.10.2	Yerel Yönetimlerin Kendi Çalışmalarının Da Karar Verme Süreçlerine Katılımının Artırılması	10.10.2.1	Yerel Yönetimlerin Kendi Çalışmalarının Karar Verme Süreçlerindeki Etkinliğinin Artırılması İçin Mevzuat Değişikliklerinin Yapılması	-İçişleri Bakanlığı -Milli Eğitim Bakanlığı	KÜK	K	Yatırım Bütçesi	İlgili Mevzuat Değişikliğinin Yapılması İçin Yardımcı Kuruluşların Katılımıyla Toplantı Yapılıp Yapılmadığı Yardımcı Kuruluşlardan Görüş Alınmadığı Resmi Gazetede Yayımlanması
		10.10.3	Kentlilik Bilinci Oluşturulmasına İlişkin Çalışmaların Artırılması	10.10.3.1	Kentlilik Bilinci Oluşturma Konusundaki Başarılı Uygulama Örneklerinin İncelenmesi; Bu Konuda Bilgilendirme/Eğitim Çalışmalarının Yapılması	-İçişleri Bakanlığı -Yerel Yönetimler	KÜK	0	Yatırım Bütçesi	Yapılan Araştırma ve Eğitim Faaliyetlerinin Sayısı
		10.10.4	Yerel Yönetimlerdeki Atanmış ve Seçilmişlerin Katılım Konusundaki Donanımlarının Artırılması	10.10.4.1	Yerel Yönetimlerdeki Atanmış ve Seçilmişlerin Katılım Konusundaki Donanımlarının Artırılması İçin Eğitim Programlarının Oluşturulması	-İçişleri Bakanlığı -Milli Eğitim Bakanlığı	TODAE	0	Yatırım Bütçesi	Eğitim Verilen Yerel Yönetimlerin Oranı
		10.10.5	Katılım Süreçlerinin Her Aşamasının Belirlenmesi ve Erişilebilir Hale Getirilmesi	10.10.5.1	Katılım Süreçlerinin Belirlenmesi ve Erişilebilir Hale Getirilmesi Sürecinin Katılma İlişkin Mevzuata Konması	Yerel Yönetimler	Başbakanlık Bilişim Başmüsavırlığı	K	Yatırım Bütçesi	Katılım Süreçlerini Kaydedip İnternet Üzerinden Sunabilen Belediyelerin Oranı
10.11	Saydamlık ve Hesap Verilebilirlik	10.11.1	Karar verme Mekanizmalarında ve Uygulamada Saydamlık ve Hesap Verilebilirliğin Artırılmasına Yönelik Önlemlerin Alınması	10.11.1.1	Yerel Yönetimlerin Faaliyetlerine İlişkin İzleme ve Değerlendirme Sistematiğinin Kurulması ve İlgili Mevzuat Değişikliklerinin Yapılması	İçişleri Bakanlığı	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı	K	Yatırım Bütçesi	İlgili Mevzuat Değişikliğinin Yapılması İçin Yardımcı Kuruluşların Katılımıyla Toplantı Yapılıp Yapılmadığı Yardımcı Kuruluşlardan görüş alınıp alınmadığı Resmi Gazetede Yayımlanması

YEREL YÖNETİMLER, KATILIMCILIK VE KENTSEL YÖNETİM

ANA SORUN ALANLARI		STRATEJİLER		EYLEMLER				GÖSTERGELER		
NO	SORUN	NO	STRATEJİLER	NO	EYLEM	SAHİBİ	ORTAKLARI	SÜRE	BÜTÇE	GÖSTERGE
10.12	Kentsel Proje Üretimi ve Uygulanması	10.12.1	Kentsel Projelerin Oluşturulmasında Yaşam Kalitesine İlişkin Göstergelerin Dikkate Alınması ve Halka Anlatılması	10.12.1.1	Projelerin Planlanmasında Yaşam Kalitesi Göstergelerinin (Beper, Urban Audit, Kentsel Göstergeler Kılavuzu, vb.) Dikkate Alınması İçin Kamu İhale Kanunu ve Yerel Yönetimler Mevzuatında Gerekli Düzenlemelerin Yapılması	İçişleri Bakanlığı	TÜİK	K	Yatırım Bütçesi	İlgili Mevzuat Değişikliğinin Yapılması İçin Yardımcı Kuruluşların Katılımıyla Toplantı Yapılıp Yapılmadığı
				10.12.1.2	Yaşam Kalitesi Göstergelerinin Halka Aktarılması ve Bilinç Oluşturulması İçin Beper ve Benzeri Projelerin Yaygınlaştırılması	-Bayındırlık ve İskan Bakanlığı -İçişleri Bakanlığı	-DPT -TÜİK -Çevre ve Orman Bakanlığı -Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı -Universiteler -(TMMOB) Meslek Odaları -Sivil Toplum Örgütleri	K	Yatırım Bütçesi	Gerçekleştirilen Proje Sayısı
10.13	Yerel Meclisler	10.13.1	Yerel Yönetimlerin Karar Organları Olan Meclislerin Yapısının Geliştirilmesi	10.13.1.1	Yerel Meclislerin Yapısının Toplumun Tüm Kesimlerinin Katılımına Açılması İçin Bir Bilimsel Modelleme Çalışmasının Yapılması	İçişleri Bakanlığı	-Universiteler -(TMMOB) Meslek Odaları -Sivil Toplum Örgütleri -TUBİTAK -DPT	0	Yatırım Bütçesi	Bilimsel Modellemenin Oluşturulması
				10.13.1.2	Stratejik Plan ve Faaliyet Raporlarının Kent Konseyine Sunulması ve Görüşlerinin Alınmasının Zorunlu Hale Getirilmesi İçin Gerekli Düzenlemelerin Yapılması	İçişleri Bakanlığı	Yerel Yönetimler	K	Yatırım Bütçesi	Resmi Gazetede Yayımlanması

YEREL YÖNETİMLER, KATILIMCILIK VE KENTSEL YÖNETİM

ANA SORUN ALANLARI		STRATEJİLER		EYLEMLER				GÖSTERGELER		
NO	SORUN	NO	STRATEJİLER	NO	EYLEM	SAHİBİ	ORTAKLARI	SÜRE	BÜTÇE	GÖSTERGE
10.14	Ulusal Düzeyde Katılımın Düzenlenmesi	10.14.1	Ulusal Düzeyde Katılım İlke ve Esasları, Standartlarını Belirleyecek Bir Kurumsal Yapının Oluşturulması	10.14.1.1	Yerel Ölçekte Katılıma İlişkin İlke ve Esaslar Koyacak, Başarılı Uygulamaları Değerlendirecek Ulusal Düzeyde Üzerk Bir Kurul Oluşturulması	İçişleri Bakanlığı	TBMM	K	Yatırım Bütçesi	Resmi Gazetede Yayımlanması
				10.14.1.2	Ulusal ve Bölgesel Ürünlerden Yararlanarak Katılımcılığa İlişkin Göstergeler Setinin Oluşturulması	KÜK	Üniversiteler, TÜJK	K	Yatırım Bütçesi	Göstergeler Setinin Katılımlı Bir Şekilde Yapılması Ve Yayımlanması
				10.14.1.3	Katılımı Arttırmak İçin Yaşam Kalitesi Ölçütlerinin ve Bu Ölçütlere Dayalı Olarak Yapılan Ulusal ve Yerel Karşılaştırmaların Ulaşılabilir Kılınması	KÜK	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı	0	Yatırım Bütçesi	Bu Nitelikte, Ulaşılabilir Hale Getirilen Karşılaştırmaların Sayısı
				10.14.1.4	Yerel Yönetimlerin Katılımcılık Açısından Düzeylerinin Belirlenerek Kamuyuoyunun Bilgilendirilmesi	KÜK	İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Genel Müd.	0	Yatırım Bütçesi	Düzeyleri Belirlenip Yayımlanan Yerel Yönetimlerin Oranı
				10.14.1.5	Katılımcılık Açısından Başarılı Bulunan Yerel Yönetimlerin Özendirilmesi ve Ödüllendirilmesi; Bu Şekilde Diğer Yerel Yönetimlerin De Teşvik Edilmesi	KÜK	İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Genel Müd.	0	Yatırım Bütçesi	Teşvik Edilen Yerel Yönetimlerin Oranı
10.15	Bölgesel Düzeyde Katılım	10.15.1	Yerel Yönetim Birlikleri ve Bölgesel Kalkınma Kurumlarında Daha Katılımcı Bir Yapının Oluşturulması	10.15.1.1	Yerel Yönetim Birlikleri ve Bölgesel Kalkınma Kurumlarında Daha Katılımcı Bir Yapının Oluşturulması İçin Bilimsel Bir Modelleme Oluşturulması	İçişleri Bakanlığı	Yerel Yönetim Birlikleri	U	Yatırım Bütçesi	Modellemeye Esas Oluşturacak Araştırma Sayısı
10.16	Stratejik Yönetim	10.16.1	Yerel Yönetimlerin Stratejik Planlama ve Bütçe Süreçlerinin Katılımcı Hale Getirilmesi	10.16.1.1	Mevcut Stratejik Planlama ve Bütçe Sürecine İlişkin Mevzuatta: Hedef Belirleme, Araştırma Analiz, Alternatif Üretme ve Seçimi, Uygulama Aşamalarının ve Ölçütlerinin Saptanması, Önceki Örneklere Başarı Düzeyinin Saptanması ve Diğer Tüm Aşamalarda Etkin Katılımın Sağlanması İçin Gerekli Mevzuat Değişikliklerinin Yapılması	-Bayındırlık İskan Bakanlığı -İçişleri Bakanlığı	KÜK	0	Yatırım Bütçesi	İçişleri Bakanlığı Mevzuat Değişikliğinin Yapılması İçin Yardımcı Kuruluşların Katılımıyla Toplantı Yapılıp Yapılmadığı Yardımcı Kuruluşlardan Görüş Alınıp Alınmadığı Resmi Gazetede Yayımlanması

YEREL YÖNETİMLER, KATILIMCILIK VE KENTSEL YÖNETİM

ANA SORUN ALANLARI		STRATEJİLER		EYLEMLER				GÖSTERGELER		
NO	SORUN	NO	STRATEJİLER	NO	EYLEM	SAHİBİ	ORTAKLARI	SÜRE	BÜTÇE	GÖSTERGE
10.17	Mekansal Planlama	10.17.1	Katılımcılığı Esas Alan Yeni Bir Bütüncül, Katılımcı, Stratejik Mekansal Planlama Sistematığının Oluşturulması ve Mekansal Planlama Sisteminin Her Aşamasında (Öncesinde-Sirasında-Sonrasında) Katılım Sağlanması	10.17.1.1	Katılımcı Fiziksel/Mekansal Planlama Programının Oluşturulması, İmar Kanununun Bu Program Doğrultusunda Yenilenmesi ve Uygulamaların Bu Yönde Yaygınlaştırılması	-Bayındırlık İskan Bakanlığı -İçişleri Bakanlığı	-Üniversiteler -(TMMOB) Meslek Odaları (Meslek Odaları) - Sivil Toplum Örgütleri	K	Yatırım Bütçesi	İlgili Mevzuat Değişikliğinin Yapılması İçin Yardımcı Kuruluşların Katılımla Toplantı Yapılıp Yapılmadığı. Yardımcı Kuruluşlardan Görüş Alınıp Alınmadığı Resmi Gazetede Yayımlanması
		10.17.2	Kentlerde Katılımcılığı Arttıracak Fiziksel/Mekansal Düzenlemelerin Yapılması	10.17.2.1	Kentsel Ortak Alanların (Meydanlar, Parklar, Açık Alanlar, Yayaalaştırılmış Alanlar vb) Yaygınlaştırılması	-Bayındırlık İskan Bakanlığı -İçişleri Bakanlığı	-Üniversiteler -(TMMOB) Meslek Odaları -Sivil Toplum Örgütleri -TUBİTAK -DPT	0	Yatırım Bütçesi	Katılımcılığa Uygun Düzenlenmiş Mekansal Proje Sayısı
10.18	Denetim	10.18.1	Denetimli Katılım Modelinin Sağlanması İçin İzleme-Değerlendirme ve Denetim Sistematığının Oluşturulması (İng. Örneği Modeli Gibi)	10.18.1.1	Denetimli Katılım Modelinin Sağlanması İçin İzleme-Değerlendirme ve Denetim Sistematığının Oluşturulması Yönünde Bilimsel Modelleme Çalışması Yapılması	İçişleri Bakanlığı	-Üniversiteler -(TMMOB) Meslek Odaları -Sivil Toplum Örgütleri -TODAE -DPT	0	Yatırım Bütçesi	Bilimsel Modellemenin Oluşturulması Modellemeye Esas Oluşturacak Araştırma Sayısı
		10.19.1	Yerel Yönetimlere İlişkin Mevzuatın Gerçek Anlamda Etkin Katılım Mekanizmalarını, İlke ve Esasları Belirlemesi	10.19.1.1	Kentleşme Şurası Sonunda Oluşturulacak Eylem Planı Doğrultusunda Bilimsel Bir Modelleme Yapılması ve Yerel Yönetimlere İlişkin Mevzuatın Gerçek Anlamda Etkin Katılım Mekanizmalarını, İlke ve Esasları Belirler Hale Getirilmesi İçin Gerekli Düzenlemelerin Yapılması	-Bayındırlık İskan Bakanlığı -İçişleri Bakanlığı	-KJK -Üniversiteler -(TMMOB) Meslek Odaları -Sivil Toplum Örgütleri -TODAE -DPT	K	Yatırım Bütçesi	İlgili Mevzuat Değişikliğinin Yapılması İçin Yardımcı Kuruluşların Katılımla Toplantı Yapılıp Yapılmadığı. Yardımcı Kuruluşlardan Görüş Alınıp Alınmadığı Resmi Gazetede Yayımlanması

KAYNAKLAR

- AYTAÇ, Fethi (1990), “Belediye Kanununun Oluşumu Uygulanması ve Değişiklikler”, Türk Belediyeciliğinde 60 Yıl Sempozyumu Bildiri Tartışmalar, Ankara Büyükşehir Belediyesi-IULA-EMME Yayını, Ankara 23-24 Kasım.
- ÇAMUR, D. ve S. A. Vaizoğlu. 2007. “Çevreye İlişkin Önemli Toplantı ve Belgeler”. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*. Cilt 6. Sayı 4.
- Devlet Planlama Teşkilatı. *Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı* (1990-1994).
- Devlet Planlama Teşkilatı. *Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı* (1985-1989).
- Devlet Planlama Teşkilatı. *Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı* (1963-1967).
- Devlet Planlama Teşkilatı. *Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı* (2007-2013).
- Devlet Planlama Teşkilatı. *Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı* (1979-1983).
- Devlet Planlama Teşkilatı. *İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı* (1968-1972).
- Devlet Planlama Teşkilatı. *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı* (2001-2005).
- Devlet Planlama Teşkilatı. *Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı* (1973-1977).
- Devlet Planlama Teşkilatı. *Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı* (1996-2000).
- GEDİKLİ, B. 2009. “The Role of Leadership in the Success of Participatory Planning Processes: An Experience from Turkey”. *European Journal of Urban and Regional Studies*. Vol.16. Issue 2. (Baskıda)
- GÜNER, Ayşe ve Serdar Yılmaz (2004) “Türkiye’de Yönetimler Arası Mali Transfer Sisteminin Sorunları”, Vergi Sorunları, Sayı 193, Ekim.
- KELEŞ, R. 1991. “Kentsel Katılım”, Şevket Evliyagil’e Armağan, Ankara AÜBYYO.
- KELEŞ, Ruşen (2009), *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, Cem Yayınevi, 6. Baskı, Ankara.
- Mahalli İdareler Dergisi – MİD (1973), Yıl 1, Özel Sayı İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara.
- NADAROĞLU, Halil (1998), *Mahalli İdareler*, Beta Yayınları, İstanbul.
- ORTAYLI, İlber (1985), *Tanzimattan Cumhuriyete Yerel Yönetim Geleneği*, Hil Yayınları, İstanbul.
- ORTAYLI, İlber (1995), “Devraldığımız Miras”, *Yeni Türkiye*, Mayıs-Haziran Yıl.1, S.4.
- ÖNER, Şerif (2006), *Yeni Mevzuat Çerçevesinde Türkiye’de Belediye Yönetimi*, Nobel Yayınları, Ankara.

ÖZCAN, G.B. 2000. "Local Economic Development, Decentralization and Consensus Building in Turkey" in D. Diamond and B.H. Massam (eds) *Progress in Planning*, No. 54. Amsterdam: Elsevier.

ÖZDENMİR, A. 2009. "Katılımcı Kentli Kimliğinin Oluşumunda Kamusal Yeşil Alanların Rolü: Ankara Kent Parkları Örneği". *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*. Seri: A. Sayı: 1.

SENCER, Muzaffer (1992), Osmanlı İmparatorluğu'nda Tanzimat Sonrası Siyasal ve Yönetimsel Gelişmeler, AİD, C.17.

TEKELİ, İ. 1993. "Kent Planlaması Ve Katılım Üzerine Düşünceler". *Planlamaya Katılım*. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Rektörlük Matbaası.

TEKELİ, İ. 1998. "Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Kentsel Gelişme ve Kent Planlaması". *75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları & Tarih Vakfı Ortak Yayını.

TORTOP, Nuri (1991), "Özerk, Üretken ve Katılımcı Mahalli İdare Anlayışı", AİD, C.24, S.4, Aralık.

KENTLEŞME ŞURASI 2009

*Yaşanabilir Kentler İçin
Türkiye'nin
Ortak Aklı*

Vekaletler Câd. No: 1 Bakanlıklar / ANKARA
Tel : (0312) 410 14 40 - 410 11 41 - 410 11 42 - Faks : (0312) 410 11 40
web : www.bayindirlik.gov.tr - e-posta : sura@bayindirlik.gov.tr